

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2568

VOL.8 NO.2 MAY-AUGUST 2025

ISSN 3057-1820 (Online)

วารสาร รามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์

Ramkhamhaeng Journal of Public Administration

โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์
โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาที่สัมพันธ์
2. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าของคณาจารย์และนักศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ผลิตและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณชน

วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการทั้งในรูปของบทความวิจัย และบทความทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาที่สัมพันธ์ เช่น สังคมวิทยา สังคมวิทยาการเมือง ปรัชญาการเมือง เศรษฐศาสตร์การเมือง สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการศึกษา โดยมีกำหนดการตีพิมพ์/เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับแรกเดือนมกราคม – เมษายน ฉบับที่สองเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม และฉบับที่สาม เดือนกันยายน – ธันวาคม) ในฉบับออนไลน์

เจ้าของ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กทม. 10240

สำนักงานกองบรรณาธิการ

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

รามคำแหง

อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น 5

ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กทม. 10240

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำวารสารรามคำแหง

ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์

1. คณบดีคณะรัฐศาสตร์	ประธานคณะกรรมการ
2. รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย	รองประธานกรรมการ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.รวิภา ธรรมโชติ	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพรรัตน์ บุปผะศิริ	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.จักรี ไชยพินิจ	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐศิรินทร์ วังกานนท์	กรรมการ
7. หัวหน้างานบริการการศึกษา	กรรมการและเลขานุการ
8. นางสาวจิตตราพร พิรุณ	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะผู้จัดทำวารสาร

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา

อ.ดร.บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

รศ.สิทธิพันธ์ พุทธหนู 17 ซอยร่มเกล้า 17 ถ.ร่มเกล้า
เขตลาดกระบัง กทม. 10520

บรรณาธิการประจำฉบับ

รศ.ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.อนุสรณ์ ลี้มณี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.สุพิน เกชาคุปต์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.วัลลภ รัชนีตรานนท์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.รัฐศิรินทร์ วังกานนท์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.ศิริลักษณ์ ดันตยกุล	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.ศุภิรา อำนวยสวัสดิ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
อ.ดร.วิโรจน์ ก่อสกุล	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อ.เดช อุณหะจิรังรักษ์	30/93 ซอยนวมินทร์ 80 แขวงนวลจันทร์ เขตบึงกุ่ม กทม. 10230

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกควบคุมคุณภาพของวารสาร

รศ.เฉลิมพล ศรีหงษ์

23/132 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม

เขตบึงกุ่ม กทม. 10230

ผู้พิสูจน์อักษร

ผศ.ดร.วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการ

นายสิทธิรักษ์ ตรีศรี

ฝ่ายศิลป์

นายประดิษฐ์ ทองมณโฑ

ประจำกองจัดการ

นางสาวทัศนีย์ อนุชาติ

นางสาววราลี แสงนาค

เหรียญก

นายอรรถวุฒิ ศรีเหรียญ

กรรมการกลั่นกรอง (Peer Reviewers)

ศ.ดร.อนุสรณ์ ลีมนานี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ดำรงค์ วัฒนมา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.สุรัตน์ โหระชัยกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ. ดร.เวียงรัฐ เนติโพธิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ. ดร.สุทธรมา ปรีพจน์เอื้อสกุล

ศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข

ศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล

รศ.ดร.สุพิน เกชาคุปต์

ผศ.ดร.เมธาวุฒิ พีรพรวิฑูร

ผศ.ชาย ไชยชิต

ผศ.ชัยพร พยาครุฑ

ผศ.ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์

ศ.ดร.วรภรณ์ จุลปานนท์

รศ.ดร.ปิยะนุช เงินคล้าย

รศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว

รศ.ดร.วรรษยา ศิริวัฒน์

รศ.ดร.รวีภา ธรรมโชติ

รศ.ดร.นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ

รศ.ดร.ทิพรัตน์ บุปผะศิริ

รศ.ดร.ศุภชัย ศุภผล

รศ.ดร.ศิริลักษณ์ ดันตยกุล

รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ

รศ.พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์

รศ.ดร.เกรียงชัย ปิงประวัตติ

รศ.ดร.รัฐศิรินทร์ วงกานนท์

รศ.ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ

รศ.ดร.มูฮัมหมัด อิลยาส ญู๋ปราง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร.ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์
ผศ.ดร.เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์
ผศ.ดร.นิพนธ์ โชะเฮง
ผศ.ดร.พัฑ ลวางกูร
ผศ.ดร.ชฎาน์ทัต ศุภชลาศัย
ผศ.ดร.วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ
ผศ.ดร.ปะการัง ชื่นจิตร์
ผศ.ดร.วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล
ผศ.ดร.กฤติธี ศรีเกตุ
อ.ดร.วิโรจน์ ก่อสกุล
อ.ดร.บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์
รศ.ดร.นฤมล มารคแมน

รศ.ดร.วิทยา จิตนุกพงศ์

รศ.ดร.วันชัย ปานจันทร์

ผศ.ดร.นันทวรรณ บุญช่วย

อ.ดร.ปรมต วรรณบวร

รศ.ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์

ผศ. ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง

คณะพัฒนาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะพัฒนาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ. ดร.ไพลิน กิตติเสรีชัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ. ดร.สุพิชฌาย์ ปัญญา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร.ชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์	สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
รศ.พรชัย เทพปัญญา	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ศิลปากร
ผศ. ดร.ณัฐฎาณิ จันทพลาบูรณ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ. ดร.วัชรพล พุทธิรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ. ดร.วีระ หวังสัจจะโชค	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ. ดร.นพพล อักฮาด	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รศ.ดร.นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.พ.ต.ท. ดร.ไพบรณ์ กุลาชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ. ดร.ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
รศ.ดร.บุญอริ ยี่หะมะ	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
รศ.ดร.ธานี สุขเกษม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ดร.เกรียงไกร ทองจิตติ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.อมรทิพย์ อมราภิบาล

ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน

ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี

ดร.ศิริวัฒน์ ครองบุญ

ผศ.ดร.ภูมิภาควิธี ภูมิพงศ์คชศร

ผศ.ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร

ผศ.ดร.สมภพ ระบับทุกข

ผศ.ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

ดร.ธันยนันท์ จันทรทรงพล

ดร.รุ่งโรจน์ สงสระบุญ

ดร.เกรียงไกร เจียรประดิษฐ์

รศ.ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธิ์

รศ.ดร.นิยม รัฐอมฤต

รศ.พิพัฒน์ ไทยอารี

รศ.ชลิดา ธรรมณี

รศ.เฉลิมพล ศรีหังษ์

รศ.สิทธิพันธ์ พุทธหนู

รศ.วัชรภรณ์ ชิวไศภิชฐ

รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ

รศ.เสาวลักษณ์ สุขวิรัช

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สถาบันรัชย์ภาคย์

มหาวิทยาลัยสยาม

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

ผศ.ดร. ญาณกร ไท้ประยูร

นักวิชาการอิสระ

ผศ.ดร.ประสงค์ โตนด

นักวิชาการอิสระ

พล.ต.อ. ดร.ไกรสุข สินสุข

นักวิชาการอิสระ

ดร.สุชาติ ศรียารัตน

นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ได้รับการตอบรับจากนิสิตนักศึกษา คณาจารย์และนักวิชาการอย่างล้นหลาม บทความที่น่าสนใจในฉบับนี้มีค่อนข้างจะหลากหลาย จำนวนบทความที่ submit เข้าสู่ระบบของวารสารกว่า 20 บทความ กองบรรณาธิการได้หารือกันเห็นควรกำหนดจำนวนบทความต่อฉบับไว้ที่ไม่เกิน 20 บทความ ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพว่าแต่ละบทความที่จะตีพิมพ์จะต้องได้รับการใส่ใจตรวจสอบอย่างเข้มข้นและจริงจัง

ฉบับนี้มีบทความวิชาการ 3 เรื่องทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย พลวัตประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเจดีย์สองยอด ราคาตลาดโลก/ วิพากษ์สังคมไทยในระบบประชาธิปไตยยุคดิจิทัล และกรอบแนวคิดการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขณะเดียวกันมีบทความวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบทความที่มีเนื้อหาเน้นทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 17 บทความ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี/ แนวทางการป้องกันการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์/ แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์/ ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567/ ความร่วมมือในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา: กรณีศึกษา การบำบัดน้ำเสียพื้นที่เกาะล้าน/ นโยบายและมาตรการการรับมือของรัฐบาลกับปัญหาอาหารปลอมในตลาดโลก พ.ศ. 2546-2565 เป็นต้น

วารสารฉบับต่อไป ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กำหนดจะตีพิมพ์ในเดือนธันวาคม 2568 เรียนเชิญท่านที่สนใจจะนำผลงานมาเผยแพร่ติดต่อประสานมาได้ โดยจะต้อง submit เข้าระบบและดำเนินการตามขั้นตอนของวารสารให้เรียบร้อย ภายในเดือนกรกฎาคม และขอให้เข้าไปอ่าน author guideline และ ศึกษา Template ของบทความ เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมบทความด้วย ในการ submit บทความเข้าสู่ระบบ ขอให้กรอกรายละเอียดให้ชัดเจน และให้หมายเลข โทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อประสานงานไว้ด้วย

รองศาสตราจารย์สิทธิพันธ์ พุทธหุ่น
บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ

● บทบรรณาธิการ	x
● พลวัตประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเจดีย์สองยอด รากายางตลาดโลก ยุทธियง ลี้มเลิศวาที & ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ	1
● วิพากษ์สังคมไทยในระบอบประชาธิปไตยยุคดิจิทัล วีรชาติ ภักดี	39
● กรอบแนวคิดการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญา ปัตถาวรค์ เชาวฤทธิ์ เชาวแสงรัตน์ & พ้าใส สามารถ	68
● การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ สิฏฐาพร สว่างเนตร	92
● แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี อณัฐธิภา วันเพ็ญ	125
● การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี จิตรลดา จำปา	163
● การสร้างความตระหนักรู้เพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ของเทศบาลตำบล จอมแจ้ง ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อาภัสรา คำจรัส & อุดมโชค อาษาวิมลกิจ	185
● แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี จารุณี จันสดี	211

- นวัตกรรมด้านการจัดการคาร์บอนเครดิตเพื่อเพิ่มรายได้ของเกษตรกร
ชาวสวนยางพาราอย่างยั่งยืน
ณกรณ์ ตรรกวิรพัท 240
- แนวทางการป้องกันการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์:
กรณีศึกษา สถานีตำรวจภูธรหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
นิพนธ์ แท่งทอง อรพรรณ แท่งทอง & พันธศักดิ์ พึ่งงาม 267
- ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
ชนิดา จิตรปลื้ม 299
- แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในจังหวัดนครสวรรค์
สุนิสา ผัดผ่อง & คุณากร กรสิงห์ 338
- กระบวนการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล
โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่
อรพรรณ เร่งเร็ว & พนม กุณวรงค์ 371
- ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร
ภายหลังการควบรวมกิจการในบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
ในเขตภาคกลางตอนบน
อารมณ โวหาร & คุณากร กรสิงห์ 410
- กลยุทธ์ในการยกระดับการให้บริการประชาชนให้เป็นไปตามเกณฑ์การ
ให้บริการของศูนย์ราชการสะดวกของที่ทำการปกครองอำเภอต๋อยหล่อ
จังหวัดเชียงใหม่
মনস্বী উদ্দোন & ศิริพงษ์ อดาวัลย์ ณ อยุธยา 437

- การจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ของเทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
ณัฐพล นามวงศ์ & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา 470
- ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567
ภัทรธร ชยตัญญูสร & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา 504
- การดำเนินโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัด
กำแพงเพชร
พิศชนก ง้าวกาเขียว & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา 550
- ความร่วมมือในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
รูปแบบพิเศษเมืองพัทยา: กรณีศึกษา การบำบัดน้ำเสียพื้นที่เกาะล้าน
ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ 582
- นโยบายและมาตรการการรับมือของรัฐไทยกับปัญหาอาหารปลอมใน
ตลาดโลก พ.ศ. 2546-2565
พงษ์พันธ์ โสมาภา 619
- แนะนำผู้เขียน 654
- บัณฑิตจบ 658

พลวัตประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเจดีย์สองยอด ราคายางตลาดโลก
The historical dynamics of the economy as demonstrated by
the two fluctuating prices of rubber in the world market

ยุทธियง ลิ้มเลิศวาที¹ & ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ²

Yuttiyoung Limlertvatee & Narong Petprasert

meenabonlim@gmail.com

Received: 04/08/67 Revised: 23/09/67 Accepted: 23/09/67

บทคัดย่อ

เส้นทางพัฒนาการของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ นับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 มีปรากฏการณ์ของการปลูกพืชเศรษฐกิจ การใช้ที่ดิน การเปลี่ยนป่าดงดิบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจ ยางพารา เพื่อป้อนเป็นวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ ที่ดินในอำนาจอาณานิคมมาลายูของอังกฤษ ที่ดินในอาณานิคมอินโดนีเซียของเนเธอร์แลนด์ ที่ดินในพื้นที่อาณานิคมโคชินไชน่าของฝรั่งเศสในเวียดนามใต้และกัมพูชา ได้ถูกใช้เพื่อสร้างอุปทานยาง ปลูกยางพาราเป็นวัตถุดิบนับล้านไร่ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ถึง

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศและการพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

² คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

¹ Ph.D Program in International Political Economy and Development, Faculty of Economics, Rangsit University

² Faculty of Economics, Rangsit University

ต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งมีความต้องการวัตถุดิบยางพาราจำนวนมาก จนทำให้ราคาของยางพาราโลกได้ขึ้นมาสูงสุดในปี 1910 ด้วยความต้องการวัตถุดิบของอุตสาหกรรมรถยนต์และวัตถุดิบมีราคาที่แพง ทำให้การเติบโตของอุปทานยางได้มีการขยายตัวอย่างมหาศาล และถือเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ให้เป็นสินค้าโภคภัณฑ์มากที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของมนุษยชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ปี 1910 เป็นต้นมานั้น ระยะเวลาของพัฒนาการทางเศรษฐกิจใช้เวลาประมาณ 101 ปี ราคาของยางพาราได้พุ่งขึ้นมาสูงสุดอีกครั้งหนึ่ง ด้วยสาเหตุของการเติบโตการขยายตัวของเศรษฐกิจจีน ทำให้ราคาของยางพาราพุ่งขึ้นเป็นเจดีย์ยอดที่สอง นำไปสู่การขยายตัวของอุปทานยางครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียในศตวรรษที่ 21 มีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกยางในพื้นที่ใหม่ในภาคเหนือและภาคอีสานของไทย จีนตอนใต้ ลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม มีเนื้อที่การปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นมาอีกประมาณ 7 ล้านไร่ เพื่อสร้างเป็นแหล่งอุปทานของวัตถุดิบยาง บ่อนให้กับความต้องการของอุตสาหกรรมรถยนต์ในศตวรรษที่ 21 ที่มีจีนเป็นผู้บริโภครายใหญ่ที่สุดของโลก

คำสำคัญ: เจดีย์ยอดราคายาง; เครื่องสันดาป; อำนาจอาณานิคม; รัฐสยาม

Abstract

The economic history development since the end of 19th Century has been marked by a trend of increasing agricultural production. This transformation has led to the conversion of vast areas of rainforest in Southeast Asia into farmland for growing rubber, with the objective to make it a key raw material for the automotive industries in Europe and the United States. The use of land in the British Malayan Colony, the Dutch Colony of Indonesia, and the French colony of Indochina in South Vietnam and Cambodia was instrumental in cultivating rubber as a raw material for the automobile industry. From the late 19th century to the early 20th century, millions of rai of rubber were grown to meet the industry's demand for large quantities of rubber raw materials. The peak price of rubber occurred in 1910, prior to the commencement of World War I. As a result, there was a significant expansion in rubber plantations and the supply of rubber. Agriculture, particularly the cultivation of commercial crops, became the most significant economic commodity in the history of Southeast Asia. From 1910 to 2011, the period of economic development in history spanned for 101 years. During this time, the price of rubber reached its highest level once again in 2011. This rise in the price of rubber can be attributed to the China Economic Miracle, which led to the country's economic growth and subsequently impacted the world market. The rise in rubber prices in 2011 resulted in another major expansion of rubber supply

in Asia in the 21st century. Land is being used for growing rubber in new areas in the northern and northeastern regions of Thailand, southern China, Laos, Cambodia, Myanmar and Vietnam. Approximately 7 million rai of rubber plantations are available as a raw rubber supply source. Providing for the needs of the automobile industry in the 21st century with China being the world's largest consumer.

Keywords: Rubber Price Turning Point; Combustion Engine; Colonial Power; Siam Nation State

บทนำ

ในปลายศตวรรษที่ 19 ถึงทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 หลังการพัฒนาคิดค้นเครื่องสันดาปภายใน ทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ในยุโรปและในสหรัฐอเมริกา มีการขยายตัวเติบโตไปอย่างกว้างขวาง ความต้องการวัตถุดิบยางพาราเพื่อใช้ทำล้อรถยนต์มีความต้องการสูงขึ้น ยางธรรมชาติจากบราซิลมีไม่เพียงพอต่อการบริโภคของอุตสาหกรรมยานยนต์ในขณะนั้น บรรดาเจ้าอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งอังกฤษ ดัตช์ และฝรั่งเศส เห็นโอกาสทางเศรษฐกิจในวัตถุดิบยางพาราที่ขาดแคลน เพราะการขยายตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์ อังกฤษก็ได้เร่งรัดส่งเสริมให้ที่ดินในอาณานิคมมาลายุขยการปลูกยางพาราเพื่อการพาณิชย์ ส่วนพื้นที่อาณานิคมดัตช์ก็ได้ขยายการปลูกยางในอาณานิคมในอินโดนีเซีย ที่ดินในเวียดนามใต้และกัมพูชาซึ่งอยู่ในอาณานิคมของฝรั่งเศสในโค

ชินโซนา ก็ได้ขยายการปลูกยางพาราเช่นกัน ทั้งนี้เพราะในอาณานิคมเหล่านี้ มีที่ดินและแรงงานที่สามารถสร้างผลกำไรในทางเศรษฐกิจให้กับเจ้าอาณานิคมเหล่านี้เพื่อผลิวัตถุดิบป้อนให้กับอุตสาหกรรมยานยนต์ การส่งเสริมอุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ของบรรดาเจ้าอาณานิคมเหล่านี้ ได้ทำให้วิถีการทำการแบบพึ่งพาธรรมชาติเพื่อยังชีพ ได้ทำให้ประชากรชาวพื้นเมืองในอาณานิคมปรับเปลี่ยนเป็นแรงงานรับจ้างในสวนยางเพื่อการพาณิชย์แปลงใหญ่ มีการนำเข้าแรงงานจากอินเดียตอนใต้และกัวจีนาเป็นแรงงานในอาณานิคมมาลาญ ส่วนในอาณานิคมฝรั่งเศสมีการใช้แรงงานชาวเวียดนามจำนวนมากมาทำงานในพื้นที่สวนยางในกัมพูชา และเช่นกันในรอบ 10 ปี บนเส้นทางของพัฒนาการประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ การเข้ามาของพืชเศรษฐกิจยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ความต้องการบริโภควัตถุดิบยางพาราเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์ของยุโรปและในสหรัฐอเมริกา เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้อังกฤษได้เข้ามาลงทุนให้การส่งเสริมเข้ามาปลูกขยายอุปทานยางไปอย่างกว้างขวางในอาณานิคมมาลาญ ในพื้นที่อินโดนีเซียก็มีการส่งเสริมการปลูกเช่นเดียวกันโดยเจ้าอาณานิคมดัตช์มาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 รวมไปถึงพื้นที่ของอาณานิคมของฝรั่งเศส โคชินไชนาในบริเวณพื้นที่เวียดนามใต้และกัมพูชา มีการเปิดพื้นที่ป่าดงดิบ ขยายพื้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราถือเป็นการเปิดพื้นที่เปลี่ยนพื้นที่ป่าดงดิบเป็นพื้นที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อการพาณิชย์ครั้งใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 ยางพาราได้กระจายตัวขยายพื้นที่การปลูกไปอย่างกว้างขวางทั่วทั้งอาณานิคมมาลาญตามบริเวณเส้นทางรถไฟที่เคยเป็นเหมือนแร่ดิบบุกเบิกของอังกฤษ และในปี 1910 บริษัทของชาวอังกฤษได้เข้ามาทำ

สวนยางมากกว่า 200 บริษัท ครอบคลุมแปลงปลูกยางพาราที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินเพื่อการปลูกยาง 360 แปลงสัมปทานของอาณานิคมอังกฤษ มีตัวเลขระบุถึงการขยายพื้นที่การปลูกหลังปี 1940 พื้นที่การปลูกยางในมาลายูมีมากถึง 2.1 ล้านเอเคอร์ (5,313,000 ไร่) หากจะเปรียบเทียบพื้นที่ที่ได้ประมาณ 11 เท่าของประเทศสิงคโปร์ ที่พื้นที่อาณานิคมมาลายูได้กลายเป็นพื้นที่การปลูกยางเพื่อการพาณิชย์ในต้นศตวรรษที่ 20 และถือเป็นการเคลื่อนย้ายประชากรแรงงานจากจีนและอินเดียเข้ามาในอาณานิคมอังกฤษ ส่งผลต่อโครงสร้างประชากรประเทศมาเลเซียปัจจุบัน (Pei Ying & Panjker, 2023)

ความต้องการยางพาราในปลายศตวรรษที่ 19 ทำให้อุปทานยางเพิ่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากการศึกษาถึงแหล่งผลิตยางพาราบนคาบสมุทรมลายูของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังจากอังกฤษได้นำยางพาราเข้ามาส่งเสริมการปลูกในอาณานิคมมาลายูปลายศตวรรษที่ 19 ที่เกาะสิงคโปร์ในปี 1888 จนถึงปี 1913 การเข้ามาของพืชเศรษฐกิจยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใช้เวลาเพียงแค่สองทศวรรษครึ่งเท่านั้น พื้นที่การปลูกยางพาราเชิงพาณิชย์ขยายไปนับหมื่น ๆ เอเคอร์ ทำให้พื้นที่อาณานิคมของอังกฤษได้กลายเป็นแหล่งวัตถุดิบยางพารา (Rubber Supply) ที่มีการส่งออกมากที่สุดของโลก เพื่อป้อนเป็นวัตถุดิบทำล้อยางรถยนต์ให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ของสหรัฐอเมริกาและยุโรปในต้นศตวรรษที่ 20 และยางพาราได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่ต้องส่งผ่านท่าเรือสิงคโปร์ไปยังยุโรปและสหรัฐอเมริกา (ยุทธียง ลิ้มเลิศวาที และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2566, หน้า 172)

ตั้งแต่ปี 1930 การลงทุนเพื่อหวังผลกำไรจากความต้องการวัตถุดิบยางพาราในพื้นที่ของอาณานิคมมาเลเซียมีการขยายตัวเติบโต เงินทุนของอังกฤษเข้ามาเพื่อการลงทุนทำสวนยางมากกว่า 85% การลงทุนของอังกฤษมุ่งหวังให้ยางพาราได้ส่งออกมากรกว่ายางป้าของบราซิล ในปี 1907 ผลผลิตของยางพาราในพื้นที่อาณานิคมมาลายู มีการจ้างงานในการทำสวนยางเชิงพาณิชย์ถึง 58,000 คน การตื่นยางในปี 1910 บริษัทปลูกยางของอังกฤษได้จ่ายเงินปันผลจากการกำไร มีการปันผลถึง 300% ต่อปี สองปีต่อมา ด้วยความมั่งคั่งของการตื่นยางเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมรถยนต์และสร้างผลกำไรให้กับบริษัทที่ลงทุนจากนครลอนดอนบริษัทยาง 60 กว่าแห่งได้จ่ายเงินปันผลประมาณ 70% ต่อปีให้กับผู้ร่วมลงทุน ตลาดหุ้นในมหานครลอนดอนต่างก็มุ่งขยายการลงทุนทำสวนยางในพื้นที่อาณานิคมในมาลายู มีการวิเคราะห์กันว่าในช่วงทศวรรษ 1950 มีบริษัทสวนยางขนาดใหญ่ของยุโรปที่มั่งคั่งในอาณานิคมได้ใช้ที่ดินเพื่อการปลูกยางประมาณ 60% ของพื้นที่ในอาณานิคม ถือได้ว่าระบบทุนนิยมของอังกฤษที่ใช้แรงงานชาวจีนและชาวอินเดีย ได้สร้างระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเพื่อการส่งออกยางพาราเป็นการเฉพาะ ในขณะที่ชาวพื้นเมืองของมาลายูนั้นยังอยู่กับการผลิตแบบยังชีพทำประมงชายฝั่งทำเกษตรแบบยังชีพ การเติบโตของอุตสาหกรรมสวนยางทำให้มีการหลั่งไหลของประชากรแรงงานจีนเข้ามา ในปี 1900-1950 มีประชากรชาวจีนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ 4 ล้านคน ทำให้กระทบต่อโครงสร้างเดิมของประชากรทางชาติพันธุ์ของมาลายู หลังการเพิ่มขึ้นสวนยางเชิงพาณิชย์ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ต่อมาในปี 1922 ถึง 1932 ก็เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของแรงงานกสิที่มั่งคั่งเป็นจำนวนมากในสวนยาง ทำให้รัฐบาลอังกฤษของอาณานิคมต้องส่งกลับแรงงานชาวจีนและอินเดียกลับประเทศหลายหมื่นคน และได้ออก

กฎหมายควบคุมการเดินทางเข้ามาในอาณานิคมของอังกฤษ ในปี 1929 มีกิลีแรงงาน 258,800 คน สามปีต่อมาเหลืออยู่ประมาณ 125,000 คน สำหรับแรงงานที่ยังคงอยู่ในพื้นที่สวนยางก็ต้องประสบกับความแร้นแค้นขัดสนและยากจน (Micheaux, 2022, pp. 7-11) ส่วนในพื้นที่อาณานิคมฝรั่งเศส โคชินไชนาบริเวณเวียดนามใต้สวนยางของฝรั่งเศสภายใต้การลงทุนของบริษัทมิซลิน ก็เป็นพื้นที่ที่ได้รับการสัมปทานให้ปลูกยางพาราในเวียดนามใต้ของจังหวัดบิ่นห์เซือง เป็นพื้นที่ติดกับไซ่ง่อนของเวียดนามใต้ สวนยางของบริษัทมิซลินฝรั่งเศสได้เข้ามาบุกเบิกทำสวนยางในปี 1925 ครอบคลุมพื้นที่ 31,000 เฮกเตอร์ เป็นสวนยางที่ใหญ่ที่สุดของอาณานิคมฝรั่งเศสเพื่อการพาณิชย์ ทางอาณานิคมฝรั่งเศสเห็นว่าสินค้ายางพาราเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุโรปและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่จะสร้างผลกำไรได้สูง และเห็นว่ารัฐบาลอาณานิคมของอังกฤษได้ขยายสวนยางในพื้นที่มาลายูจำนวนมาก จึงต้องการส่วนแบ่งความมั่งคั่งจากพืชเศรษฐกิจที่กำลังนิยม ที่ดินที่เป็นดินแดงลูกรังที่เหมาะสมต่อการปลูกยาง ในพื้นที่เวียดนามใต้ ก็ถูกใช้ไปเพื่อทำสวนยางโดยบริษัทมิซลิน ทำให้พื้นที่สวนยางในเวียดนามใต้ในปี 1930 จึงเป็นพื้นที่ที่แรงงานขบวนการชาตินิยมของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้นำไปสู่การต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสจากพื้นที่ทำสวนยางของบริษัทมิซลินเหล่านี้ (wikipedia, 2024) เราจะเห็นได้ว่าความต้องการวัตถุดิบยางพาราของอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรป พื้นที่อาณานิคมฝรั่งเศสในกัมพูชาก็เช่นกันได้รับการส่งเสริมขยายตัวในกัมพูชาให้ทำสวนยาง ในปี 1910 ซึ่งเป็นช่วงที่ราคายางพาราในตลาดโลกได้พุ่งขึ้นสูงสุด พื้นที่การปลูกยางพาราในกัมพูชายุ่งภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส รัฐบาลอาณานิคมขณะนั้นได้จัดสรรที่ดินให้กับการปลูกยางของการลงทุนจากฝรั่งเศสจำนวน

600,000 เอเคอร์ สำหรับพื้นที่การผลิตของสวนยางขนาดใหญ่แบบนี้ ไม่เคยมีมาก่อนในวิธีการผลิตของชาวกำปูซา ซึ่งมีวิถีทางการผลิตที่ใช้พื้นที่ทำการเกษตรเพื่อการยังชีพเพียงไม่กี่ไร่ต่อครัวเรือน แรงงานส่วนใหญ่ในพื้นที่สวนยางขนาดใหญ่ได้มีการนำเข้าแรงงานจากประเทศเวียดนาม และใช้แรงงานท้องถิ่นของกำปูซาเช่นเดียวกัน และในปี 1924 สวนยางในกำปูซาได้มีการขยายเพิ่มไปในจังหวัดกำปงจาม จนถึงปัจจุบันนี้ถือได้ว่าพื้นที่บริเวณนี้มีการทำสวนยางพารามากที่สุดในประเทศกำปูซามีมากถึง 1,700,000 เอเคอร์ และก่อนหน้านี้เคยเป็นของบริษัทฝรั่งเศส ต่อมาภายหลังจากที่มีการปลดปล่อยจากรัฐบาลเขมรแดงได้ปรับมาเป็นรัฐวิสาหกิจ ต่อมาก็มีการแปรรูปเป็นของเอกชนในยุคของหลังการปลดปล่อยของรัฐบาลฮุนเซ็น ได้แปรรูปให้เป็นของเอกชนโดยมีกลุ่มตระกูลใหญ่ ๆ ชนชั้นนำของกำปูซาเป็นเจ้าของสวนยาง (ยศ สันตสมบัติ และอรัญญา ศิริผล, 2556, หน้า 128-129)

ความต้องการบริโภคยางของอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา เกิดยอดของเจดีย์ราคาปี 1910

ก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 1 ยางพาราได้กลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่ไม่ใช่อาหารแต่ยกระดับเป็นสินค้ายุทธปัจจัยสำคัญของโลกอุตสาหกรรมในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเพื่อรองรับความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมรถยนต์และความมั่งคั่งของการเติบโตอุตสาหกรรมรถยนต์หลังจากที่ Karl Friedrich Michael Vaillant ชาวเยอรมันได้สร้างรถยนต์เครื่องสันดาปในปี 1885 ยางพาราได้กลายเป็นสินค้าที่มีราคาและกลายเป็นสินค้าสำคัญทางยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศที่การบริโภคในสหรัฐอเมริกาและยุโรปได้ให้ความสำคัญ ต้นศตวรรษที่ 20 การ

เพิ่มขึ้นของยานยนต์ทำให้วัตถุดิบที่ป้อนเข้าไปในห่วงโซ่ของการผลิตระดับอุตสาหกรรม กลายเป็นสินค้ายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจโลกในเวลานั้น ที่กำลังการผลิตการปลูกได้มาอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อนำวัตถุดิบไปใช้ในการผลิตล้อรถจักรยาน รถยนต์ รถบรรทุก ล้อเครื่องบิน ในปี 1900 มีปริมาณรถยนต์ทั้งโลกประมาณ 10,000 คัน สิบสี่ปีต่อมาการบริโภคยางพาราก้าวกระโดดมีการเพิ่มของรถยนต์ของโลกในปี 1914 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 มีจำนวนรถยนต์ได้เพิ่มขึ้นมาถึง 2.5 ล้านคัน (Gliech, 2015) การเติบโตอุตสาหกรรมรถยนต์ คือผู้บริโภคลงที่ไช่ยางพาราไปใช้ทำล้อรถยนต์ ก่อนหน้าที่อุตสาหกรรมรถยนต์จะเป็นตัวบริโภคหลัก การผลิตรถจักรยานที่ใช้เท้าปั่นก็ถือว่าเพียงพอและเป็นฐานการบริโภคยางพาราในยุโรปที่บริโภควัตถุดิบยางพาราทำให้อุปสงค์เพิ่มขึ้นมาตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 จักรยานที่ใช้แป้นเหยียบใช้แรงปั่นถูกเปิดตัวรับรู้จักกันในยุโรปในปี 1868 กระแสการตื่นตัวเรื่องความต้องการใช้จักรยานเริ่มได้รับการตอบรับในสหรัฐอเมริกา ในอังกฤษการผลิตจักรยานรายใหญ่ก็ได้เริ่มต้นขึ้นในเวลาเดียวกัน และมีการพัฒนาจนลงตัวเป็นจักรยานเพื่อใช้กันในสังคม ในปี 1876 บริษัทผู้ผลิตจักรยานก็ได้ไปเสนอเปิดตัวในเมือง Philadelphia Centennial Exposition การผลิตรถจักรยานมีความก้าวหน้ามากขึ้น ในปี 1888 มีการผลิตยางล้อจักรยานที่ใส่เติมลมได้มาแทนที่ยางตัน ทำให้การขับขี่นุ่มขึ้นมีความเร็วสูงขึ้น มีตัวเลขบอกไว้ว่าปี 1895 ในอังกฤษมีการบริโภครถจักรยานมากกว่า 800,000 คันในประเทศอังกฤษ ถัดมาอีกสี่ปีในปี 1899 มีการผลิตรถจักรยานในสหรัฐอเมริกาประมาณ 1.1 ล้านคัน ทั้งรถจักรยานและรถยนต์คือกลุ่มที่บริโภคน้ำยางพาราเพื่อไปใช้เป็นล้อ จนถึงปี 1920 การบริโภครถยนต์มีมากขึ้นกลายเป็นสินค้าสัญลักษณ์ของคนร่ำรวยที่มีฐานะในมหานครใหญ่ การปั่น

จักรยานเดินทาง กลายเป็นสินค้าของผู้หญิงและเด็ก (Berto, 2024) อุตสาหกรรมรถยนต์ของฟอร์ดปี 1909 ในการโฆษณาของรถยนต์ ซึ่งต้องบริโภคอย่างพาราใช้เพื่อเป็นล้อรถยนต์ ในปี 1906-1908 รถยนต์ฟอร์ดจากเครื่องสันดาปแบบสี่สูบ ได้สร้างโรงงานผลิตรถยนต์ทันสมัยในเมืองดีทรอยต์ รัฐมิชิแกน ฟอร์ดออกแบบรถยนต์รุ่น Model.T มีการเปิดตัวในตลาดรถยนต์ในวันที่ 1 ตุลาคม ปี 1908 มีเหตุการณ์การเปิดตลาดในปี 1911 ตลาดการบริโภคของฟอร์ดในสหรัฐอเมริกา มีการประชาสัมพันธ์เพื่อการขายรถยนต์เข้าไปในตลาดยุโรปที่มีฐานการผลิตในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะตลาดการบริโภคในสหราชอาณาจักรมียอดการขายรถยนต์รุ่นนี้ไปถึง 14,000 คันในอังกฤษ ยังไม่นับรวมตลาดในสหรัฐอเมริกาเองซึ่งเป็นตลาดใหญ่ในประเทศ ความต้องการบริโภคของฟอร์ดสูงขึ้น และในปี 1913 โรงงานแห่งใหม่ของบริษัทฟอร์ด เพื่อขยายกำลังการผลิตรถยนต์ ได้มีการขยายพื้นที่ของโรงงานเพื่อออกแบบห่วงโซ่สายพานการผลิตถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ขนาด 60 เอเคอร์ เป็นโรงงานที่สร้างขึ้นเพื่อผลิตรถยนต์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก (1908 Ford Motor Company unveils the Model T, 2010) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ฟอร์ดได้ผลิตรถยนต์รุ่นโมเดลT. เพื่อใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 จำนวน 30,734 คัน เป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคลประมาณ 17,000 คัน รถบรรทุกประมาณ 7,500 คัน เป็นรถพยาบาลประมาณ 5,700 คัน และสภากาชาดโลกสั่งซื้อเพิ่มอีกประมาณ 2,400 คันเพื่อใช้เป็นรถพยาบาล และฟอร์ดได้ผลิตรถยนต์เพื่อใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 เพื่อส่งให้ฝรั่งเศสประมาณ 26,000 คัน (Jackson, 2023) ความต้องการบริโภคอย่างพาราจำนวนมหาศาลก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงทำให้ราคาขายในตลาดโลกพุ่งสูงขึ้น ในฝั่งของการผลิตของเยอรมัน การผลิตรถยนต์แม้ว่าจะมีความชำนาญและมีทักษะการบุกเบิกสร้างรถยนต์ด้วยเครื่องสันดาปใน

ปลายศตวรรษที่ 19 โดย คาร์ลเบนซ์ ได้มีการผลิตจนใช้งานได้เป็นที่ยอมรับในยุโรป ก่อนที่จะเริ่มต้นในศตวรรษที่ 20 ความต้องการรถยนต์และกำลังการผลิตมีความต้องการเพิ่มขึ้นในเยอรมันช่วงเวลานั้นบริษัท Benz and Cie ได้กลายเป็นผู้ผลิตรถยนต์รายใหญ่ของเยอรมัน มีพนักงานทำงานประมาณ 430 คน และมีกำลังการผลิตได้เพียงไม่เกิน 600 คันต่อปี ในปี 1900 รถยนต์เริ่มได้รับการนิยมมากขึ้นทั้งในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป มีการผลิตรถยนต์ในสวีเดน เดนมาร์ก อิตาลี กำลังการผลิตต่อปีทำได้แค่ปีละ 900 คัน กำลังการผลิตในยุโรปเทียบไม่ได้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในสหรัฐอเมริกาที่มีการบริโภคที่มากด้วยสภาพของประเทศที่มีภูมิรัฐศาสตร์กว้างใหญ่ เมื่อการบริโภครถยนต์มีการบริโภคที่สูง อุตสาหกรรมรถยนต์ บริษัทของฟอร์ดมีกำลังการผลิตที่มากที่สุดของโลกในเวลานั้นในหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจบริษัทที่ผลิตรถยนต์ของเยอรมันมีประมาณ 90 บริษัท เมื่อต้องเผชิญกับเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ ก็เหลือบริษัทที่ผลิตรถยนต์ในเยอรมันอยู่เพียง 12 บริษัท อุตสาหกรรมรถยนต์ในเยอรมันได้มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดบริษัท Daimler และ Benz ได้มีความร่วมมือเพื่อความอยู่รอดควบรวมกิจการกันจึงได้มีการผลิตรถยนต์ทุกรุ่นในชื่อของกลุ่มการผลิตของเยอรมัน Mercedes-Benz (Fircroft, 2021) และในหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การบริโภควางพาราในกลุ่มอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปจึงบริโภควัตถุดิบทางพาราน้อยกว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ในสหรัฐอเมริกา

พืชเศรษฐกิจใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และรัฐสยามส่งเสริมเพื่อเป็นสินค้าส่งออกให้อุตสาหกรรมรถยนต์

อังกฤษได้ให้การส่งเสริมการปลูกยางในสิงคโปร์และใช้อำนาจเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ที่ดินเพื่อการขยายการปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราในพื้นที่ในอำนาจอาณานิคมอังกฤษในคาบสมุทรมลายู การนำยางพาราเข้ามาส่งเสริมการปลูกในปี 1888 บนพื้นที่ของเกาะสิงคโปร์ โดยผู้ดำเนินการสวนพฤกษศาสตร์ชาวอังกฤษนั้น ย่อมเล็งเห็นแล้วว่าความต้องการใช้ยางพาราในยุโรปเริ่มมีความต้องการที่สูงขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะนวัตกรรมยานยนต์การขับเคลื่อนการเดินทางของมนุษย์ที่จะมาทดแทนการเดินทางให้ไวขึ้นกว่าการใช้แรงงานสัตว์ เป็นสิ่งที่เกิดในยุโรป การบริโภคยางวัตถุดิบที่มาจากยางพาราป่าของบราซิลเริ่มมีความต้องการสูง พัฒนาการของรถจักรยานมีความก้าวหน้ามากขึ้น เมื่อปี 1888 มีการผลิตยางล้อจักรยานที่ใส่ลมได้แทนยางตัน ทำให้การขับขี่ยุ่งขึ้นเร็วขึ้น ความต้องการในอังกฤษมีการบริโภคจักรยานที่มากกว่า 800,000 คันในปลายศตวรรษ ที่ 19 ในเวลาไล่เลี่ยกันมีการผลิตจักรยานในสหรัฐอเมริกาจำนวนประมาณมากถึง 1.1 ล้านคัน ขณะเดียวกันก่อนที่จะเริ่มต้นในปีศตวรรษที่ 20 วัตถุดิบยางพาราจากบราซิลเริ่มมีจำกัดมีการส่งออกไปยุโรปและสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนไม่ถึง 10 ตันก่อนหน้านั้น แต่หลังจากที่เกิดนวัตกรรมเครื่องสันดาปรถยนต์ในสหรัฐอเมริกาเองก็มีการผลิตรถยนต์ขึ้นที่รัฐแมสซาชูเซตส์ ในโรงงานเล็กๆ ของ J. Frank และ Charles Duryea ได้ออกแบบสร้างยานยนต์ที่มีการใช้น้ำมันเบนซินจากเครื่องสันดาปภายในคันแรกในปลายศตวรรษที่ 19 เราจะเห็นว่าระยะเวลาเพียงไม่ถึงสองทศวรรษ ความต้องการบริโภคยางพารามีสูงมาก ยางพาราป่าจากลุ่มน้ำอเมซอนของบราซิลสูง มีการส่งออกไปในสหรัฐอเมริกาและยุโรปถึง 40,000 ตัน ในปี 1907 ซึ่งอุปทานวัตถุดิบจากบราซิลมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป (Glied, 2015; ยุทธิยง

ลัมเลิควาที่ และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2567, หน้า 199) ด้วยความต้องการบริโภค
ยางที่สูงขึ้นเพราะการเติบโตอุตสาหกรรมรถยนต์ ยางคือวัตถุดิบของรถยนต์
ผู้บริหารของไฟร์สโตน ฮาร์วีย์ ไฟร์สโตน พูดถึงความสำคัญของยางพาราต่อการ
บุกเบิกอุตสาหกรรมรถยนต์เอาไว้หลังจากที่รถยนต์ได้เข้ามาแทนที่รถม้าใน
สหรัฐอเมริกาและยุโรปว่า “หากไม่มียางก็ไม่มียางรถยนต์ นั่นหมายถึงหากไม่มี
ยางรถยนต์ก็จะมีรถยนต์” นับแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ถือ
ได้ว่าการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ ทำให้พื้นที่การปลูกยางพาราในอาณานิคม
มาลาเยของอังกฤษ พื้นที่อินโดนีเซีย อาณานิคมของดัตช์ พื้นที่โคชินไชน่าใน
ที่ดินบริเวณเวียดนามใต้และในกัมพูชา ได้ตอบสนองต่อความต้องการวัตถุดิบใน
ยุโรปและสหรัฐอเมริกา เพราะมีที่ดินราคาถูกในอาณานิคมและแรงงานในท้องถิ่น
การตื่นตัวในพืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีมูลค่าสูงและเป็นความต้องการของตลาดโลกใน
เวลานั้น ในการเข้ามาปลูกในรัฐสยามนั้น ในปี 1900 เจ้าพระยาวิเศษฤๅณประดิษฐ์
ดูแลบริหารงานในมณฑลภูเก็ต เห็นความเฟื่องฟูการขยายตัวของการลงทุนทำ
สวนยางเชิงพาณิชย์มีการขยายตัวไปอย่างกว้างขวางในมาลาเย จึงได้มีจดหมาย
ไปยังกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เสนอบัติกระทรวงการต่างประเทศของรัฐสยาม
เวลานั้นให้ได้ใช้ความพยายามทางการทูตเพื่อเจรจาขอซื้อเมล็ดพันธุ์ยางเข้ามา
ในรัฐสยาม เพราะยางพารายังถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลอาณานิคมอังกฤษ
เป็นเจ้าของหวงห้ามเป็นพืชสงวนไว้เฉพาะกับการปลูกในที่ดินของอังกฤษ จนใน
ที่สุดการเจรจาความต้องการก็บรรลุผลในทางการทูต ทำให้มีการสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์
ยางพารา มีการนำเข้ามาในรัฐสยามจาก Royal Botanic Gardens ซึ่งเป็น
ศูนย์กลางในการเพาะพันธุ์ยางของอังกฤษเพื่อสำหรับกระจายการปลูกในอินเดีย
มาลาเย พม่าและซีลอน โดยทางอังกฤษได้จำหน่ายมาให้รัฐสยามจำนวน 3,000

เมล็ด และทางกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นก็ได้มีนโยบายให้เจ้าพระยารัษฎานุประดิษฐ์ซึ่งดูแลมณฑลภูเก็ตให้สามารถนำเงินภาษีจากเหมืองแร่ ให้นำไปหยิบยืมเพื่อการส่งเสริมการปลูกยาง จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ยางจากแหล่งอื่น ๆ จากพื้นที่อาณานิคมมาลาเยอของอังกฤษ เพื่อส่งเสริมการปลูกยางพาราในหมู่เกาะนฤทธี นายเหมือง นักธุรกิจในพื้นที่สนใจ และมีการส่งเสริมให้ความรู้ในการปลูกแกระาษฎรในพื้นที่ภาคใต้ และตัวเจ้าพระยารัษฎานุประดิษฐ์ในปีถัดมาก็ได้เดินทางไปรัฐประพันธ์พื้นที่ของอาณานิคมอังกฤษ เพื่อไปศึกษาวิทยาการ ความรู้การปลูกยางเพื่อการพาณิชย์จากฝั่งของอาณานิคมมาลาเยอ และนำความรู้มาตั้งเป็นศูนย์เพาะชำต้นกล้ายางเพื่อจำหน่ายส่งเสริมการปลูกในรัฐสยาม (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, หน้า 69-70)

ในบริบทของการปฏิรูปเพื่อสร้างชาติสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่รัฐสยามรายล้อมไปด้วยพื้นที่ของอาณานิคมนั้น การปรับตัวการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจการผลิตในประเทศไทย จากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาธรรมชาติ วิธีการการผลิตการทำกินของราษฎรยังปลูกข้าวทำพืชไร่เพื่อการยังชีพในพื้นที่ภาคใต้ ทางมณฑลภูเก็ตได้มีการนาร่องเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้เป็นพืชสวนเพื่อเป็นสินค้าส่งออก มีการส่งเสริมให้ปลูกจันทน์เทศ พริกไทย ให้ราษฎรมีการทำสวนใช้ที่ดินเป็นหลักแหล่ง รวมถึงทำสวนยางพารา ส่งเสริมเกษตรกรรมเพื่อการพาณิชย์ในหมู่ชาวจีนในมณฑลภูเก็ต และมีการหารือในนโยบายการพัฒนารัฐสยามกับรัชกาลที่ 6 ว่าพื้นที่มณฑลภูเก็ตเป็นพื้นที่สำคัญที่อยู่ติดต่อกับปฏิสัมพันธ์กับอังกฤษ เป็นพื้นที่ล่อแหลมติดต่อกับแดนกับอาณานิคมของอังกฤษ การพัฒนาทางเศรษฐกิจในเรื่องเกษตรกรรม ทำอย่างไรให้มีการดูแลและมี

ข้าราชการของกระทรวงเกษตรธิการจากส่วนกลางไปดูแลเป็นพิเศษประจำตามมณฑล ทั้งนี้ก็เพราะการทำเหมืองแร่ดีบุก มีการขุดทรัพยากรคงจะหมดในสักวัน ในกาลข้างหน้า ควรให้ความสำคัญส่งเสริมการเพาะปลูกระยะยาว ทั้งสวนมะพร้าว สวนยาง เพื่อเป็นสินค้าประจำเมืองต่อไป (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ, 2540, หน้า 89-90) แผนนโยบายดังกล่าวเราได้เห็นเป็นการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ ก็เพราะว่าการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐสยามมีความมั่นคงที่จะมีรายได้ที่จะนำเงินมาใช้ในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เช่น ระบบเส้นทางคมนาคม การสร้างเส้นทางรถไฟ ขณะเดียวกันเครื่องจักรกล ระบบเหล็ก ปูนซีเมนต์ รัฐบาลของรัฐสยามในเวลานั้นมีการกู้เงินการก่อสร้างมาจากอังกฤษ การส่งเสริมทำสวนมีการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกเป็นสิ่งที่รัฐสยามส่งเสริม มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและเป็นข้อเท็จจริงของพัฒนาการการเกิดขึ้นของการเติบโตของอุปทานในประเทศไทยหลังปี 1910 หลังจากที่ทางรัฐสยามได้ทำหนังสือทางการทูตเพื่อขอซื้อเมล็ดพันธุ์ยางเพื่อเข้ามาปลูกในรัฐสยาม และก่อนที่ประเทศไทยจะเปิดพื้นที่ป่าดงดิบสร้างเส้นทางรถไฟสายใต้ไปถึงชายแดนมาเลเซีย ในการปลูกยางพาราหลังจากปีที่ยอดเจดีย์ของราชายางโลกได้พุ่งขึ้นสูงสุดในปี 1910 (พ.ศ. 2453) ปรากฏว่าสิ้นสุดในปี 2460 ในพื้นที่ของรัฐสยาม มีพื้นที่การปลูกยางพาราประมาณ 109,000 ไร่ และส่วนใหญ่เป็นสวนยางที่ขยายการเติบโตมาจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกมณฑลภูเก็ต (สุริยญา ทองรักษ์, 2546, หน้า 55) การเติบโตของสวนยางเชิงพาณิชย์ในรัฐสยามมีปรากฏการณ์ที่มหัศจรรย์ ปรากฏการณ์ของความต้องกรอุปทานยางในตลาดโลกหลังเหตุการณ์ของราชาพุ่งสูงในปี 1910 (2453) ประจวบกับการสร้างเส้นทางระบบรถไฟได้สร้างไป

เชื่อมต่อชายแดนของมาลายูในปี 2466 การสร้างเส้นทางรถไฟในภาคใต้ได้ใช้กำลังแรงงานของกุลิชาวจีน ทั้งจีนแคะ จีนแต้จิ๋ว และจีนกวางตุ้ง แนนอนว่าปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจพลังการขับเคลื่อนเพื่อสร้างสวนยางเชิงพาณิชย์ ทักษะประสบการณ์การปลูก การลงทุนย่อมเกี่ยวข้องและมีกลุ่มชาวจีนที่มีประสบการณ์ในการทำสวนยางเชิงพาณิชย์ที่อยู่ในอาณานิคมของอังกฤษและดัตช์มาลงทุนบุกเบิกในพื้นที่ของรัฐสยามด้วยเช่นกันเพราะเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจ ด้วยนโยบายที่ให้สิทธิการใช้ที่ดินและการเปิดกว้างแก่ชาวจีนของรัฐสยามเพื่อสร้างเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก การก่อสร้างเส้นทางรถไฟเมื่อมีการเปิดป่าดงดิบมีการระดมทุนมาจากกลุ่มชาวจีนแคะซึ่งเป็นกลุ่มนักธุรกิจจากปีนังและเมดาน (อินโดนีเซีย) รัฐสยามได้เปิดโอกาสให้มีการระดมทุนเข้ามาทำสวนยางขนาดใหญ่ในพื้นที่ของรัฐสยามในภาคใต้ตอนล่าง โดยมีบริษัท The Jeng Jeng Plantation Co. ได้มีการบุกเบิกทำสวนยางประมาณ 30,000 ไร่ในพื้นที่ระหว่างอำเภอหาดใหญ่และคลองแงะ และบริษัท The Wae Chang Yen Plantation Co. ได้พื้นที่ทำสวนยางประมาณ 20,000 ไร่ในพื้นที่รอยต่อตำบลลาดิงเบซาร์และอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, หน้า 71) การส่งเสริมและการเปิดป่าดงดิบ เพื่อให้มีการนำที่ดิน ได้มีการใช้ที่ดินเพื่อปลูกยางพาราเศรษฐกิจใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐสยามเองได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทางเศรษฐกิจ เพื่อเข้าสู่การปฏิรูปรัฐชาติสมัยใหม่ พืชเศรษฐกิจใหม่อย่างพาราเป็นความต้องการในห่วงโซ่อุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกในช่วงสองทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 ธุรกิจพืชเศรษฐกิจใหม่นี้ จึงเป็นพืชที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภูมิภาคคาบสมุทรมลายูรวมถึงรัฐสยาม และภายหลังการสร้างเส้นทางรถไฟในภาคใต้ป่าดงดิบสองข้างทางรถไฟรัฐสยามได้มีนโยบายให้ชาวจีน มีการใช้พื้นที่ผลิตพืช

เศรษฐกิจเพื่อการส่งออก ขณะเดียวกันราคายางพาราเป็นพืชที่มีมูลค่าที่เป็นแรงจูงใจ เพียงระยะเวลาประมาณสองทศวรรษนับตั้งแต่ปี 1910 ที่ราคายางในตลาดโลกได้พุ่งขึ้นสูงสุดในประวัติศาสตร์การค้าของโลก การเพิ่มขึ้นของอุปทานสวนยางของประเทศไทยได้มีการขยายตัวไปอย่างก้าวกระโดดประมาณ 900,000 ไร่ จากการที่รัฐสยามมีส่วนยางอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกของอันดามันเพียงแค่ 190,000 ไร่ และทำให้ประเทศไทยมีสินค้ายางพาราเป็นสินค้าส่งออกเป็นอันดับสอง ทำเงินตราเข้าประเทศองจากชาวในพื้นที่ภาคกลางในก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2530)

ยางพาราพืชเศรษฐกิจที่เปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของภูมิภาคและวิถีการผลิต

เราจะเห็นการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจยางพารา มีจุดประสงค์ที่ชัดเจนคือการปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีใช้เป็นแหล่งอาหารสำหรับการบริโภคเหมือนข้าว และการขยายพื้นที่การปลูกนั้นเพื่อการส่งออกเป็นพืชเศรษฐกิจสินค้าโภคภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา และการนำมาเข้ามาปลูกนั้นเพื่อการพาณิชย์ที่ต้องใช้พื้นที่แปลงปลูกพื้นที่ขนาดใหญ่ เพื่อบั่นเป็นวัตถุดิบใช้ในอุตสาหกรรมรถยนต์ซึ่งมีความต้องการวัตถุดิบที่สูงมาก เพราะการขยายการผลิตของอุตสาหกรรมรถยนต์ และพื้นที่การผลิตเดิมวัตถุดิบยางป่าของบราซิลนั้นไม่เพียงพอต่ออุตสาหกรรมรถยนต์ที่กำลังเติบโต ทำให้มูลค่าของราคายางพาราในเวลานั้นมีอุปทานที่น้อย ในบริบทปี 1910 อุตสาหกรรมรถยนต์เติบโตเกินกว่าที่ผลผลิตยางที่ปลูกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะให้ผลผลิตออกมาทัน เมื่อนำราคายางมาเปรียบเทียบกับมูลค่าทองคำในรัฐ

สยามและตลาดโลกเวลานั้น สามารถเห็นมูลค่าเชิงเปรียบเทียบคือยางพารามีจำนวนปริมาณน้ำหนักเพียงแค่ 3 กิโลกรัม มีมูลค่าประมาณเท่ากับทองคำหนึ่งบาทของรัฐสยาม (ยุทธิยง ลัมเลิศวาที และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2566, หน้า 173) ในพื้นที่ประเทศสิงคโปร์ซึ่งทุกวันนี้ที่ดินมีมูลค่าที่สูงมากแต่ก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 1 การใช้ที่ดินของสิงคโปร์บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นพื้นที่ของการค้าอยู่ใกล้ท่าเรือ มีการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมในการคมนาคมขนส่งสินค้าหรือท่าเทียบเรือ ใช้ที่ดินเป็นสำนักงาน เป็นที่ตั้งของบริษัทตัวแทนของบริษัทที่มาลงทุนเพื่อการทำสวนยางพาดิฉันและพัฒนาจนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าของโลกในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่การใช้ที่ดินเขตชั้นนอกเลยจากฝั่งทะเลออกไปพื้นที่เหล่านั้นของสิงคโปร์ในหลายพื้นที่ คือ พื้นที่การทำสวนยางเกษตรกรรมปลูกยางพาราเชิงพาณิชย์ บริษัทอุตสาหกรรมสวนยางพาราของสิงคโปร์ มีผู้บุกเบิกและเป็นนักธุรกิจที่สำคัญของสิงคโปร์ในยุคของการตื่นยาง นักธุรกิจคนสำคัญที่มีส่วนร่วมสร้างเศรษฐกิจของสิงคโปร์ ได้รับการยกย่องว่าเป็นราชาแห่งผู้ผลิตสับปะรดอีกด้วย มีสวนยางบนพื้นที่จำนวนมากบนเกาะสิงคโปร์ หลังจากราคายางพาราในตลาดโลกพุ่งขึ้นสูงสุดในปี 1910 Lim Nee Soon และบริษัทของเขา Sembawang Rubber Estates ถือครองที่ดินและสร้างพื้นที่ปลูกสวนยางบนพื้นที่เกาะสิงคโปร์ครอบคลุมถึง 6,000 เอเคอร์ และยังได้ขยายการปลูกยางไปยังทางเหนือของสิงคโปร์เข้าไปในพื้นที่ของรัฐยะโฮร์ที่อยู่ติดกับเกาะสิงคโปร์ Lim Nee Soon ได้ลงทุนเพื่อการทำสวนยางเชิงพาณิชย์มีพื้นที่สวนยางที่รัฐยะโฮร์ถึง 20,000 เอเคอร์ (Art, 2015) การใช้ที่ดินจำนวนมากเพื่อทำการผลิตและสร้างอุปทานวัตถุดิบยางพาราจำนวนมากเพื่อป้อนให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์นั้นหมายถึงที่ดินจำนวนมากจะต้องถูกบุกเบิก ตัดโค่นพื้นที่ป่า แล่นทางเพื่อ

เปลี่ยนป่าดงดิบริมทางรถไฟฝั่งตะวันออกที่เคยมีการทำเหมืองแร่ดีบุกของอาณานิคมอังกฤษ การทำสวนยางพาราเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ได้เข้ามาแทนที่วิถีการทำการกินของชาวมลายูพื้นเมืองดั้งเดิมที่พึ่งพิงธรรมชาติ การสร้างพื้นที่เศรษฐกิจครั้งใหญ่การใช้ที่ดินผืนใหญ่นับหมื่นเอเคอร์ของมาเลเซียซึ่งเคยเป็นพื้นที่ป่าดงดิบได้เปลี่ยนฐานะเป็นพื้นที่ที่ดินแปลงใหญ่สุดสายตา เปลี่ยนพื้นที่เป็นสวนยางของผู้นิรยรายใหญ่ประเทศหนึ่งของโลกมาตั้งแต่ปี 1905 การปลูกยางพาราขยายพื้นที่เป็นวงกว้างโดยชาวยุโรป และชาวจีนเปอรานากันมาลายู เพียงแค่ระยะเวลาหนึ่งทศวรรษเท่านั้น อาณานิคมนิคมมาลายูมีแรงงานจากอินเดียได้หลั่งไหลเข้ามาทำงานในพื้นที่ ในปี 1920 มีกำลังการผลิตประมาณสองแสนตัน คิดเป็นปริมาณที่ครอบคลุมวัตถุดิบที่ป้อนให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาถึง 53% ของปริมาณยางในตลาดโลก อุตสาหกรรมสวนยางในมาลายูได้สร้างความมั่งคั่งและมีกำลังแรงงานจากจีนและอินเดียเข้ามารวมอยู่อุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ โครงสร้างประชากรของแรงงานในสองทศวรรษตั้งแต่ปี 1901-1921 จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นไม่ใช่ชนชาติของมาลายู จนเป็นที่มาของประเทศมาเลเซียที่มีโครงสร้างของประชากร ที่มีทั้งชาวจีน อินเดีย และมาลายู ในปัจจุบัน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2522) การเข้ามาของก๊อเล้งแรงงานชาวจีนภายใต้การส่งเสริมให้ปลูกสวนยางเชิงพาณิชย์ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการลงทุนของอังกฤษมีแรงงานชาวจีนเข้ามาเป็นก๊อเล้งแรงงานในสวนยาง ทั้งนี้ก็เพราะชาวพื้นเมืองมาเลเซียและเกษตรกรชาวมาเลย์จะทำการผลิตในระบบพึ่งพาธรรมชาติไม่ได้เข้าสู่ระบบแรงงานของการผลิตแบบทุนนิยมค่าแรงการลงทุนทำสวนยางเชิงพาณิชย์ของนักธุรกิจเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ก๊อเล้งแรงงานชาวจีนในรัฐปะลั้งอร์เนกรีเซมบิลัน และปาหัง ในปี 1901 มีประชากรแรงงานชาวจีนแค่ 2,997,400 คน

เมื่อการลงทุนเพื่อการทำสวนยางขยายตัวมากขึ้นจากการลงทุนจากชาวยุโรปในอาณานิคมมาลาญในปี 1991 มีประชากรแรงงานจีนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก 4,332,400 คน ทั้งก็เพราะรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษได้ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางธุรกิจจากยางพารา จนการผลิตอาหารธัญพืชข้าวไม่เพียงพอภายในอาณานิคมต้องสั่งซื้อมาจากรัฐสยาม (Ghee, 1971, p. 285) ส่วนในพื้นที่ของอาณานิคมฝรั่งเศสในโคชินไชน่า ภายใต้การลงทุนของบริษัทมิซลิน เป็นพื้นที่ที่ได้รับการสัมปทานการปลูกยางพาราในเวียดนามใต้ บริเวณจังหวัดบินห์เซืองอยู่ในพื้นที่ติดกับไซ่ง่อน เป็นสวนยางของบริษัทมิซลินฝรั่งเศส เข้ามาบุกเบิกทำสวนยางในปี 1925 ครอบคลุมพื้นที่ 31,000 เฮกเตอร์ ในพื้นที่ของกัมพูชาในยุคอาณานิคมของฝรั่งเศสที่ดินของประเทศกัมพูชาก็ถูกใช้ไปเพื่อทำสวนยางผลิตวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในฝรั่งเศสเข้ามาปลูกยางพาราในปี 1910 ที่ดินจำนวนมาก 600,000 เฮกเตอร์ ที่รัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสได้ใช้พื้นที่จำนวนมากมหาศาล เกินจินตนาการของชาวกัมพูชาพื้นเมืองจะเข้าใจ เพราะวิถีการผลิตของพวกเขายังอยู่กับการหาเลี้ยงชีพพึ่งพาจากธรรมชาติ แต่การใช้ที่ดินแปลงขนาดใหญ่ เพื่อไปสร้างสวนยางเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว ซึ่งการใช้ที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกของเกษตรกรกัมพูชามีการใช้ที่ดินกันเพียง 5-10 ไร่ต่อครอบครัวเพื่อการยังชีพ แต่สวนยางในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสในพื้นที่ของประเทศกัมพูชาเปลี่ยนผืนป่าดงดิบเพื่อการทำสวนยางในพื้นที่ขนาดใหญ่ ย่อมมีการใช้แรงงานจำนวนมาก ประชากรแรงงานท้องถิ่นมีไม่เพียงพอ จึงต้องมีการนำเข้าแรงงานจากเวียดนามใต้มาเป็นกำลังแรงงานผลิตหลัก สวนยางในกัมพูชายาวตัวครอบคลุมจังหวัดสีหนุ จังหวัดกัมปงจาม ซึ่งปัจจุบันมีสวนยางมากถึง 1,700,000 เฮกเตอร์ (ยศ สันตสมบัติ และอรัญญา ศิริผล, 2556, หน้า 128-129) จากจุดเริ่มต้นในการ

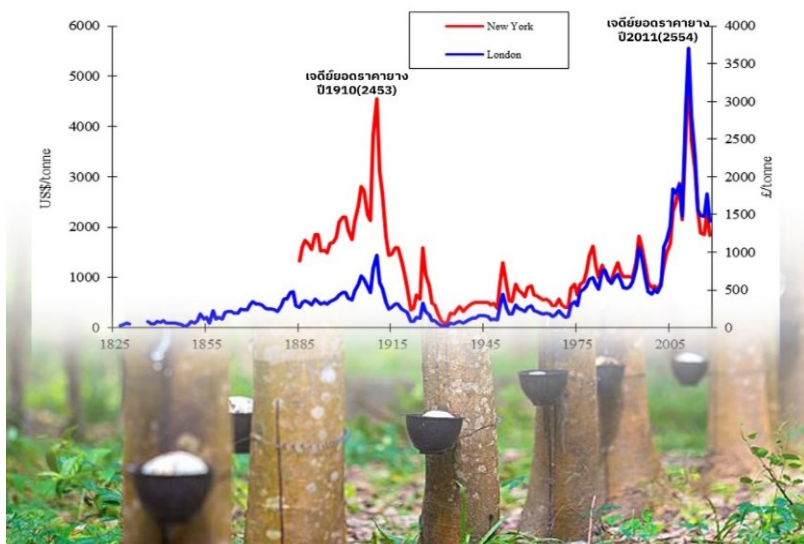
สร้างพื้นที่เกษตรกรรมสวนยางพาราขนาดใหญ่มีการนำเข้าของแรงงานจากเวียดนามได้ เข้ามาในพื้นที่อุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ทำให้ประชากรเวียดนามได้เข้ามาทำงานตั้งถิ่นฐานทำกินในประเทศกัมพูชาและส่งผลต่อการแย่งที่ทำกิน การครอบครองความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นรากฐานของความขัดแย้งต่อปัญหาชนชาติในกัมพูชามาตลอดตั้งแต่ยุคเขมรแดงจนถึงปัจจุบัน เช่นกันที่ประชากรแรงงานชาวอินเดียและกุลิจาวจีน ได้เข้าไปเติบโตขยายตัวอยู่ในโครงสร้างประชากรของมาเลเซียในปัจจุบัน

การขยายตัวของอุปทานยางคือประโยชน์และความมั่นคงของอุตสาหกรรมรถยนต์

พัฒนาการการขยายตัวของสวนยางพาราจะเห็นได้ว่า ก่อนจะขึ้นศตวรรษที่ 20 ทั้งยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้พึ่งพาวัตถุดิบจากยางป้าของบราซิลเป็นหลัก แต่ด้วยข้อจำกัดของกำลังการผลิตของบราซิลเป็นย่างป้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของการบริโภคที่อุตสาหกรรมรถยนต์จากเครื่องสันดาปภายในมีการเติบโต ทำให้กำลังการผลิตอุปทานวัตถุดิบเคลื่อนตัวมาอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต้นทุนการผลิตที่ต้องไปหาจากป้ามีต้นทุนที่สูงทั้งค่าแรง ความปลอดภัย และต้นทุนต่อตันอยู่ที่ 337 ปอนด์สเตอร์ลิง ส่วนต้นทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอาณานิคมอังกฤษ ต้นทุนการผลิตอยู่ที่ประมาณตันละ 210 ปอนด์สเตอร์ลิง ขณะเดียวกันกระบวนการผลิตที่มีการปลูกเป็นระเบียบสะดวกในการจัดเก็บผลผลิตที่ปลูกเป็นระเบียบแถวแนวดตรง ทำให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าระบบการจัดเก็บจากป่า การขยายตัวของสวนยางในมาลายาอาณานิคมของอังกฤษหลังปี 1910 ที่ราคายางพาราในตลาดโลกได้พุ่งขึ้นสูงสุดนั้น ทำให้พื้นที่ของการ

ปลูกยางพาราเพื่อการพาณิชย์ในมาเลเซียมีพื้นที่ของสวนยางเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ ในปี 1900 มีสวนยางจำนวนเพียง 420,000 เอเคอร์ (1,050,000 ไร่) ในปี 1910 มีพื้นที่สวนยางเพิ่มขึ้น 21,890,000 เอเคอร์ (54,725,000 ไร่) ในปี 1920 มีพื้นที่สวนยาง 88,270,000 เอเคอร์ (220,675,000 ไร่) ปี 1940 มีพื้นที่สวนยางมากถึง 156,000,000 เอเคอร์ (390,000,000 ไร่) และในปี 1980 ผลผลิตยางพาราของประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศที่ผลิตยางพาราได้มากที่สุดของโลกอยู่ที่ 1.53 ล้านตัน (Huang & Huang, 2018, p. 27) สำหรับพื้นที่การปลูกยางของรัฐสยามหรือประเทศไทย หากนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมการขยายตัวของสวนยางก็เช่นเดียวกับอาณานิคมมาลายู เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นตัวเลขการขยายตัวของอุปทานทั้งสองประเทศในบริบทที่ความต้องการยางพาราเพื่อป้อนอุตสาหกรรมรถยนต์เป็นตัวกำหนดการเพิ่มขึ้นของฝั่งอุปทาน จะเห็นว่าการเติบโตขยายตัวของสวนยางในรัฐสยาม เราเติบโตการขยายที่จำนวนพื้นที่มีไม่มากเท่าอาณานิคม ทั้งนี้ก็เพราะประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรที่มีใช้ประเทศอาณานิคม ลักษณะการใช้ที่ดินแปลงขนาดใหญ่ไม่ได้มีการเอื้อสิทธิประโยชน์ให้กับบริษัทของชาวยุโรปในพื้นที่อาณานิคมอื่นๆ ในปี 1917 (2460) จำนวนพื้นที่การปลูกในประเทศไทย 109,000 ไร่ ในปี 1928 (2471) 886,000 ไร่, ในปี 1941 (2484) ประเทศไทยมีสวนยาง 2,710,000 ไร่ ในปี 1980 ประเทศไทยมีการส่งออกยางเป็นอันดับหนึ่งของโลก 1.53 ล้านตัน ประเทศอินโดนีเซียเป็นอันดับสองที่ส่งออกยางประมาณหนึ่งล้านตัน ส่วนประเทศไทยอันดับสามปี 1980 ส่งออกประมาณห้าแสนตัน

ข้อมูลตลาดราคายางโลก (The Rubber Economist Ltd., 1985)

จากข้อมูลกราฟราคายางพาราต้านบน บอกเราว่าเส้นทางของเวลาในพัฒนาการประวัติศาสตร์ของการบริโภคยางพารา การบริโภคยางพาราธรรมชาติได้ผ่านเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงมาตลอดเวลา ก่อนหน้าปี 1900 ยางพาราโดยส่วนใหญ่ของการบริโภคในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา พึ่งพาสินค้าจากวัตถุดิบยางธรรมชาติจากการผลิตในภูมิภาคลุ่มน้ำอเมซอนของบราซิล แต่เมื่อมีความต้องการอย่างมาก ทรัพยากรยางมีน้อยเจ้าอาณานิคมอังกฤษเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจและแนวโน้มความต้องการที่สูงขึ้นของการบริโภคในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่กำลังพัฒนาในยุโรปในระบบการขนส่งของคนยุโรปที่มาแทนแรงงานม้า ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ถึงทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 อังกฤษส่งเสริมการปลูกและ

ลงทุนในพื้นที่อาณานิคมมาลาเย ส่วนอาณานิคมของดัชต์ในอินโดนีเซียก็ขยายพื้นที่การปลูกยางเข้ามาในที่ดินเกาะชวาจำนวนมาก ขณะเดียวกันในพื้นที่อาณานิคมฝรั่งเศส โคชินไชน่าในเวียดนามใต้และในกัมพูชา นักธุรกิจกลุ่มทุนฝรั่งเศสก็เข้ามาขยายการปลูกในเวียดนามใต้และในกัมพูชา หลังจากปี 1900 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากปี 1910 ยางถูกผลิตขึ้นมีการขยายแปลงปลูกในที่ดินจำนวนมากหาศาลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถพูดได้ว่าเป็นการเปลี่ยนหน้าดิน เพื่อเปิดพื้นที่ป่าดงดิบครั้งใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติ เพื่อปลูกสร้างวัตถุดิบไปรองรับอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลก นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เราจะเห็นกลไกของราคามีได้เป็นใจและเป็นประโยชน์ต่อฝั่งอุปทานผู้ปลูกยางพาราอีกแล้ว ราคาของยางในตลาดโลกได้ไต่ลดระดับลงพร้อมความไม่แน่นอนความผันผวน การเพิ่มขึ้นของฝั่งอุปทานกลไกราคาของโภคภัณฑ์ยางจะไม่ค่อยขยับขึ้นสูงอีก การตกต่ำของราคาอย่างทำให้ได้เห็นการใช้อำนาจทางการเมืองที่มีใช้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ การค้าเสรีของรัฐบาลอังกฤษหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ราคายางตกต่ำในตลาดโลกในหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อราคายางตกต่ำมาโดยตลอดทั้งอุปทานเพิ่มมากและผลกระทบของสงครามต่ออุตสาหกรรมในยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ผลประโยชน์กำไรของผู้ลงทุนจากมหานครลอนดอนที่ลงทุนปลูกยางในอาณานิคมหดหายไป เพราะอุปทานที่ล้นเกินความต้องการของผู้บริโภคของอุตสาหกรรมยานยนต์โลก และการดิ่งลงของราคาอุปทานยางพาราโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นประโยชน์ต่อผลกำไรอุตสาหกรรมรถยนต์ยักษ์ใหญ่ของสหรัฐอเมริกา เพราะจะได้มีวัตถุดิบราคาถูกเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมรถยนต์ของสหรัฐอเมริกาที่กำลังขยายตัวในหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้อังกฤษนำเอามาตรการ Stevenson Plan ออกกฎหมายควบคุมการส่งออกยางพาราในอำนาจการผลิตใน

พื้นที่ของอาณานิคมอังกฤษในมาลายูและศรีลังกาในปี 1922-1928 ทำให้ราคาขยับขึ้นมาได้เล็กน้อย แต่สุดท้ายนโยบายนี้ก็ได้ใช้ได้แค่เพียง 6 ปีเท่านั้น ราคายางก็กลับตึงลงตกต่ำลงกว่าเดิมอีก (ยุทธียง ลัมเลิศวาที และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2566) เราได้เห็นว่าในวันที่ราคายางตกต่ำอย่างรุนแรง ภายหลังจากที่มีการปลูกยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เพียงสามทศวรรษ ในปี 1910 ราคายางพาราในตลาดนิวยอร์กพุ่งขึ้นมาสูง ประมาณ 4,500 ดอลลาร์ต่อตัน แต่ในปี 1932 ราคาตกลงมาต่ำลงเหลือ 70 ดอลลาร์ต่อตัน ราคาตกต่ำติดเพดานเหลือเพียง 1.6% แทบไม่มีราคาเอาเลย การผลิตยางพาราเพื่อป้อนอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกพื้นที่อาณานิคมอังกฤษ นำแรงงานอินเดียและจีนเข้ามาทำการผลิตวัตถุดิบ ได้เกิดสภาวะความอึดอัดขัดสนยากแค้นในความเป็นอยู่เพราะอุปทานวัตถุดิบที่ล้น จึงมีการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญเพราะที่ดินก่อนหน้านี้นำไปปลูกยางแต่เพียงอย่างเดียว ผลกระทบดังกล่าวจากความผันผวนของราคาเหลือต่ำ 1.6% ของราคาที่ไถ่กำไร ทำให้ผู้ผลิตฝั่งอุปทานต้องประสบกับความยากลำบากสวนยางในอาณานิคมต้องพบกับวิกฤติการณ์มีการเรียกร้องให้เจ้าของสวนยางอังกฤษ ได้ให้กสิกรรมในสวนยางชาวอินเดียได้ใช้พื้นที่ดินในสวนยางบ้างเพื่อทำการผลิตปลูกพืชอาหารเพื่อการยังชีพ เพื่อให้พวกเขาสามารถมีพืชอาหารพอประทังชีวิตกับคุณภาพชีวิตที่ขาดสารอาหารมาต่อเนื่องจากการทำงานในสวนยาง กสิกรรมในสวนยางในมาลายูได้มีการร้องขอที่จะใช้ที่ดินในสวนยางเพื่อการปลูกอาหารจากเนื้อที่สัดส่วน 40 ไร่ขอใช้ที่ดินเพียงหนึ่งส่วน เพื่อนำมาใช้เพื่อการปลูกพืชผักและสร้างอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงคุณภาพชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากยางตกต่ำในทศวรรษดังกล่าว (Hagan & Wells, 2005, p. 146)

ยอดเจดีย์รายคายายอดที่2ในรอบ101ปี ปรากฏการณ์อุปทานยางหนึ่งล้าน ไร่ในภาคเหนือและอีสานของไทย

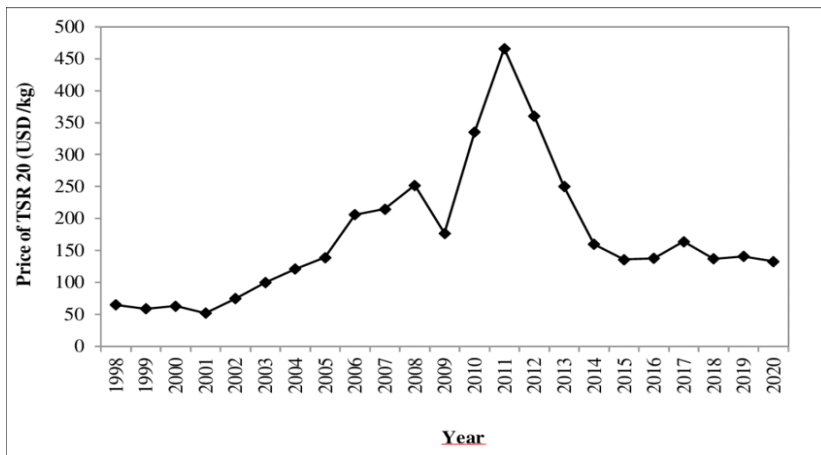
ตลอดระยะเวลา นับตั้งแต่ปี 1910-2011 ระยะเวลา 101 ปีในเส้นทางพัฒนาการของการเพิ่มขึ้นของอุปทานยางและการขยายพื้นที่การปลูกยางในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และรัฐสยาม พื้นที่การปลูกยางในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ประเทศไทย และเวียดนาม กำลังการผลิตการขยายตัวของอุปทานและวัตถุดิบยางพาราเพื่อลำเลียงเข้าไปหล่อเลี้ยงห่วงโซ่ของอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลก ในปี 2542 พบว่า กำลังการผลิตยางพาราของโลกอยู่ในภูมิภาคเอเชียถึง 93.7% โดยมีพื้นที่การปลูกและการผลิตอันดับหนึ่ง คือ อินโดนีเซีย 31.6% มีพื้นที่การปลูก 2,269,000 เฮกตาร์ (14,181,250 ไร่) อันดับสอง คือ ประเทศไทยกำลังการผลิตการปลูก 21.6% มีพื้นที่การปลูก 1,555,000 เฮกตาร์ (9,718,750 ไร่) อันดับสามคือประเทศมาเลเซีย 19.8% มีพื้นที่การปลูก 1,420,000 เฮกตาร์ (8,875,000 ไร่) (FAO, 1999) บทวิเคราะห์รายงานขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้เขียนรายงานวิเคราะห์ไว้ว่า สวนยางพาราในมาเลเซียได้ปรับเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำมันซึ่งมีผลตอบแทนดีกว่ายางพารา แต่การเติบโตของสวนยางและการขยายสวนยางในประเทศไทยมีการขยายตัวที่รวดเร็วขึ้นนั้นหมายถึงการขยายพื้นที่มีการปลูกมีมากขึ้น ส่วนในประเทศอินโดนีเซียการเพิ่มขึ้นของสวนยางมีการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยและมีสัดส่วนที่น้อยลงเพียงระยะเวลาแค่ 15 ปี นับจาก 2542 บทวิเคราะห์รายงานขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้เขียนค่อนข้างตรงกับข้อเท็จจริง ถึงการเติบโตและการขยายตัวของสวนยางในประเทศไทยที่มีสัดส่วนของการขยายตัวที่เร็ว กำลังการผลิตยาง

ธรรมชาติของไทยได้แซงหน้าประเทศอินโดนีเซีย กำลังการผลิตยางพาราของประเทศไทยในปี 2557 ได้มีรายงานของบีโอไอ ระบุว่ากำลังการผลิตการปลูกยางของประเทศไทยที่แซงหน้าประเทศอินโดนีเซีย ไทยเป็นประเทศที่มีการผลิตยางพารามากที่สุดของโลกอยู่ที่ 4.32 ล้านตัน ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีกำลังการผลิตรองลงมาเป็นอันดับสองอยู่ที่ 3.15 ล้านตัน อันดับสามเป็นจีน 0.84 ล้านตัน และประเทศมาเลเซียอันดับสี่ 0.71 ล้านตัน อันดับห้าก็เป็นประเทศอินเดียที่มีกำลังการผลิต 0.67 ล้านตัน สำหรับผลผลิตยางพาราของไทยที่มีการส่งออกนั้น มีการส่งออกไปประเทศจีนมากที่สุด รองลงมาคือมาเลเซีย ยุโรป ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และประเทศจีนได้เป็นประเทศที่สั่งซื้อยางพาราของประเทศไทยมากที่สุดประมาณ 60% ของปริมาณยางที่ส่งออกของประเทศไทย (Thailand Board Investment, 2015) การนำเข้ายางพาราจำนวนมากที่สุดก็เพราะว่า การพัฒนาของจีนหลังจากที่เติ้งเสี่ยวผิงได้เข้ามามีบทบาทในการปฏิรูปเศรษฐกิจหลังปี 1980 (พ.ศ. 2523) โดยศึกษาความผิดพลาดจากนโยบายความแข็งแกร่งของระบบคอมมูน มีการปฏิรูปการผลิตสร้างระบบแรงจูงใจให้กับเกษตรกรและชาวนาในชนบทเพื่อเพิ่มผลการผลิต มีการทดลองใช้กลไกการตลาดสร้างพื้นที่ทดลองเรียนรู้ถอดบทเรียนจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เปิดการลงทุนจากต่างประเทศจากรายงานของธนาคารโลกได้กล่าวถึงการปฏิรูปทางเศรษฐกิจจีน ได้มีส่วนทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่การเติบโตทางเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลกตั้งแต่ปี 2010 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของจีนอยู่เหนือญี่ปุ่นและเยอรมนี การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2000 ถึงปี 2016 โดยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ย 9.42 เปอร์เซ็นต์ต่อปี โดยการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุดอยู่ที่ปี 2007 ซึ่งอยู่ที่ 14.23 เปอร์เซ็นต์ ในส่วนของภาคการผลิตอุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญ

ในเส้นทางการเติบโตของเศรษฐกิจจีน เศรษฐกิจของจีนได้รับการสนับสนุนจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ เพื่อใช้เป็นกลไกในระบบการคมนาคมขนส่งในประเทศจีน สามารถพูดได้ว่าการเติบโตอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรม การขนส่งและยานยนต์จีน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่ทำให้จีนเติบโต (Oktora, 2019) พบว่า หลังปี 2542 ตลาดการบริโภคการส่งออกทางพาราจาก ประเทศไทย 60% ประเทศไทยได้ส่งยางป้อนให้กับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของ จีน การส่งออกพาราเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมรถยนต์ในหลังปี 2540 แม้ว่า ตลาดการบริโภคจากประเทศไทยยังเป็นอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นก็ตาม แต่ การขยายตัวและความต้องการของประเทศจีน มีอัตราเร่งและและการขยายตัวของ ตลาดการบริโภคจากไทย มีการขยายตัวที่สูงกว่าตลาดของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา อัตราการขยายตัวของตลาดยางพาราที่ส่งออกไปจากประเทศไทยตั้งแต่ปี 2540- 2547 โดยเฉพาะการนำเข้าของจีนมีอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าญี่ปุ่นและ สหรัฐอเมริกา เมื่อมีความต้องการบริโภคยางพาราที่สูงมาก จากการที่ยักษ์ใหญ่จีน เพิ่งตื่นจากการหลับใหล การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ทางธนาคารโลกประเมินสูงสุดในปี 2007 ทำให้ในปี 2011 ราคายางในประเทศไทยวันที่ 21 เดือนกุมภาพันธ์ขึ้นมาสุงสุด ประมาณ 190 บาทต่อกิโลกรัม

*ตารางแสดงราคายางพาราในตลาดโลก (2541-2563)

จากกราฟข้อมูลพบว่า หลังปี 2000 สังเกตได้ว่าราคายางเริ่มไต่ระดับที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการบริโภคของจีนและการเติบโตของเศรษฐกิจจีนนั้นหมายความว่ามีการคาดการณ์ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของการบริโภคยางมีอัตราเร่งที่ไวอยู่ที่ 2.6 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่อัตราการเพิ่มขึ้นของการผลิตยางของอุปทานยางโลกอยู่ที่ 2.04 เปอร์เซ็นต์ต่อปี คาดกันว่าในปี 2008 การบริโภคยางของอุตสาหกรรมรถยนต์จะขาดแคลนวัตถุดิบยางพารา การสร้างอุปทานในประเทศไทยเราได้เห็นการขยายตัวของอุปทานในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม คือการขยายการปลูกยางไปยังภาคเหนือและภาคอีสานของประเทศไทย ด้วยปัญหาที่ราคาคงต่ำมาโดยตลอดก่อนหน้านี้ปี 2000 เพราะปริมาณอุปทานยางมีมากกว่าความต้องการบริโภค ก่อนที่จะเกิดปรากฏการณ์เศรษฐกิจจีนเติบโตในต้นทศวรรษของศตวรรษที่ 21 ยางพาราเป็นพืช

เศรษฐกิจที่ปลูกมากในพื้นที่ภาคใต้มาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 มีการขยายตัวเติบโตขึ้นมาในพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทยหลังสงครามเกาหลี การเติบโตของสวนยางในประเทศครอบคลุมพื้นที่การผลิตในภาคใต้และภาคตะวันออก ก็เพราะมีปัจจัยการเติบโตเศรษฐกิจของจีนถือเป็นแรงเป็นพลั้งขั้วดันที่ทำให้อุปทานยางของโลกโดยเฉพาะพื้นที่ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอีกครั้ง มีการประเมินเอาไว้ว่าในปี 2539 พื้นที่การปลูกยางของประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 12.2 ล้านไร่ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2538) ด้วยการเติบโตการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนหลังปี 2000 (พ.ศ. 2543) รัฐบาลไทยในช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อเห็นสัญญาณตัวเลขอุปทานยางของโลกเริ่มขาดแคลน ก็เห็นโอกาสที่แนวโน้มการขาดแคลนวัตถุดิบยางพาราในตลาดโลกจากการบริโภคยางพาราจำนวนมากของจีนที่เพิ่มขึ้น จึงได้มีโครงการสร้างพื้นที่อุปทานยางขึ้นใหม่ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคอีสาน คือ โครงการยางหนึ่งล้านไร่ ระยะที่ 1 (ปี 2546-2549) เพิ่มการปลูกยางมีเป้าหมาย 1,000,000 ไร่ โครงการยางหนึ่งล้านไร่ระยะที่ 2 (ปี 2550-2553) โครงการยางหนึ่งล้านไร่ระยะที่ 3 (2554-2556) จนถึงวันนี้เนื้อที่การปลูกยางของประเทศไทยที่ระบุไว้ในปี 2565 เนื้อที่ทั้งประเทศไทยมีมากถึงประมาณ 24 ล้านไร่ ภาคเหนือประมาณหนึ่งล้านห้าแสนไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานประมาณ 6 ล้านสองแสนไร่ ภาคกลางรวมภาคตะวันออก 2 ล้านห้าแสนไร่ ภาคใต้ประมาณ 14 ล้านไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) การขยายพื้นที่การปลูกยางของประเทศไทย พบว่า ก่อนหน้านี้ประมาณสามทศวรรษประเทศไทยพื้นที่ปลูกยางทั้งประเทศประมาณเพียง 12 ล้านไร่ จนถึงวันนี้ปริมาณสวนยางในประเทศไทยเพิ่มมาเป็น 24 ล้านไร่ การขยายตัวของอุปทานยางในประเทศไทยได้แรงส่งของการขยายตัวมาจากการเติบโตของเศรษฐกิจจีน จากยอดเฉลี่ยของราคารายางที่พุ่งขึ้นมาสูงสุดในรอบ 101 ปี ราคารายางพาราที่

ขึ้นมาสูงสุดในปี 2011 คือแรงส่งที่ทำให้การขยายตัวของอุปทานยางโลก ยางพาราได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจหลักอีกพืชหนึ่งในภาคอีสานและภาคเหนือของประเทศไทย ที่เข้ามาแทนที่พืชไร่ที่มีรายได้ไม่มีเสถียรภาพ ยางพาราถือพืชเศรษฐกิจเงินสดที่มีความคล่องตัวกว่าพืชไร่ ขณะเดียวกันยางพาราเป็นไม้ยืนต้นมีความมั่นคงของรายได้ดีกว่าพืชไร่ เพราะเป็นต้นไม้ยืนต้นที่ไม่ใช่พืชล้มลุก การเกิดขึ้นของต้นปลูกที่ขยายตัวไปในภูเขาในภาคเหนือและพื้นที่ภาคอีสานนั้น ได้สร้างความชื้นสัมพัทธ์ในบริเวณพื้นที่การปลูกสวนยางมีความชื้นสัมพัทธ์ที่สูงกว่าพืชไร่ ขณะเดียวกันโครงสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจจากพืชเศรษฐกิจสวนยางพารา ได้เข้ามาทดแทนการทำการเกษตรที่เปลี่ยนหน้าดินของพืชอาหารสัตว์

สรุป

ในเส้นทางของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการขยายพื้นที่การปลูกยางพารา การเปลี่ยนที่ดินป่าดงดิบในภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่เพื่อการทำสวนยางเชิงพาณิชย์ เพื่อผลิตวัตถุดิบใช้ทำล้อรถยนต์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ของโลกทำให้สามารถมองเห็น ปรากฏการณ์ยางพารายอดเจดีย์ราคาในตลาดโลกในรอบ 101 ปี มีเพียงสองยอด คือการพุ่งขึ้นราคาอย่างสูงสุดในปี 1910 และปี 2011 จากการศึกษาทำให้ได้เห็นเส้นทางการพัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลก และการสร้างอุปทานการขยายตัวของวัตถุดิบยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ยุคอาณานิคมในปลายศตวรรษที่ 19 มีการใช้ที่ดินในพื้นที่คาบสมุทรมลายูในอำนาจการปกครองอาณานิคมอังกฤษ ที่ดินในประเทศอินโดนีเซียในอาณานิคมของเนเธอร์แลนด์ ที่ดินในอาณานิคมโคชินไชน่าของฝรั่งเศสในเวียดนามใต้และกัมพูชา รวมไปถึงที่ดินของรัฐสยามในปลายรัชกาลที่ 5 ได้มีการใช้ไปเพื่อการปลูกพืช

เศรษฐกิจที่สำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการของสินค้าโภคภัณฑ์ของโลก ได้ทำให้ภูมิภาคบนคาบสมุทรมาลาญได้กลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางการผลิตวัตถุดิบยางพารา โดยมีตลาดกลางยางพาราโลกได้ปรับเปลี่ยนย้ายจากนครลอนดอน มาเป็นตลาดกลางยางพาราในสิงคโปร์ในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะถือได้ว่าตลาดกลางยางพาราสินค้าโภคภัณฑ์ที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมรถยนต์ได้มาอยู่ที่สิงคโปร์ เพราะเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของภูมิภาคที่ผลิตอุปทานวัตถุดิบและระบบการขนส่งวัตถุดิบมากที่สุดของโลก คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และประเทศไทย ยางพาราเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในองค์ประกอบของรถยนต์รองจากเหล็กกล้า ที่ดินจำนวนมหาศาลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกใช้ไปเพื่อการผลิตวัตถุดิบยางพารา การขยายตัวของอุปทานเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอด 101 ปี การเพิ่มขึ้นของอุปทานก็จะขยายตัวไปอย่างกว้างขวางทุกครั้งที่ยางพาราพุ่งสูงขึ้นในภาวะที่พิเศษ การปลูกยางพาราต้องมีการใช้เวลา 6-7 ปี กว่าจะได้เก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้ราคายางพาราของโลกอยู่ในลักษณะแกนนอนมากกว่าจะเป็นยอดเจดีย์ นั่นหมายถึงกำไรและความมั่งคั่งของโลกอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์จะมีอำนาจเหนือผู้ผลิตวัตถุดิบ ในปี 2011 การเติบโตขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนได้สร้างปรากฏการณ์ให้ยอดเจดีย์ของราคายางในตลาดโลกพุ่งขึ้นสูงสุดในรอบ 101 ปี และในรอบ 101 ปี ของอุปทานยางของโลกนั้นมีความแรงใจของกลไกราคาที่สำคัญเพียงยอดสองยอด ที่ทำให้ประเทศผู้สร้างอุปทานยางของโลกขยายการปลูกยางพารา มาถึงวันนี้ประเทศไทยได้อยู่ในสถานะของประเทศผู้ผลิตยางพารา เป็นต้นนำของการผลิตเป็นวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกมากที่สุดมีพื้นที่การปลูกถึง 24 ล้านไร่ มีคำถามที่ชวนคิดว่าในปี 1910 (พ.ศ. 2453) ยางพารามีมูลค่าที่มาก เกษตรกรนำยางพาราเพียงสามกิโลกรัมไปขายก็สามารถซื้อทองคำหนักหนึ่งบาทได้ แต่ในปี 2011 (พ.ศ. 2554) 101 ปีผ่านไปราคา

ยางพาราได้ขึ้นมาสูงสุดในประเทศไทยประมาณ 190 บาทต่อกิโลกรัม นั่นก็หมายความว่าเกษตรกรชาวสวนยางต้องผลิตยางพาราให้ได้ 120 กิโลกรัมในปี 2554 ถึงจะได้ทองคำหนักหนึ่งบาท เพื่อที่จะป้องกันความเสี่ยงผลิตรายได้ของชาวสวนยางพาราให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ของโลก และในครั้งที่ยางพาราตกต่ำปี 2558 ราคาขายเหลือกิโลกรัมละ 46 บาท ทองคำน้ำหนักหนึ่งบาทมีมูลค่า 19,000 บาท ชาวสวนยางต้องผลิตวัตถุดิบถึง 413 กิโลกรัมด้วยความเหน็ดเหนื่อยเพื่อได้ทองคำหนักหนึ่งบาทคำถามที่ชวนให้ขบคิดทำไม? ความมั่งคั่งของผู้ปลูกยางผู้สร้างอุปทานวัตถุดิบถึงถดถอยลดน้อยลงมาเรื่อยเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าราคายางในต้นศตวรรษที่ 21 (การยางแห่งประเทศไทย, 2567)

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2538). *การศึกษาภาวะการผลิตและการตลาดยางพารา*

สหกรณ์กองทุนสวนยางปี 2538. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

การยางแห่งประเทศไทย. (2567). *ราคายางและข้อมูลสถิติราคายางพารา 2544-*

2576. ค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2567, จาก

<https://www.raot.co.th/rubber2012/menu5.php>

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). (2522). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียง*

ใต้ (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์.

- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2535). *ทุนสังคมโปร่ง: การผูกขาดตลาดยางพาราและดีบุกไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ และอรัญญา ศิริผล. (2556). *ยางพาราในลุ่มน้ำโขง การปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นในลาว กัมพูชา และไทย*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธियง ลิ้มเลิศวาที และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2566). อำนาจของอังกฤษในการควบคุมจำกัดอุปทานยางกับความขัดแย้งผลประโยชน์ระดับสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่1. *วารสารรามคำแหงฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(3), 170-207.
- ยุทธियง ลิ้มเลิศวาที ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2567). การเคลื่อนย้ายศูนย์กลางการผลิตยางธรรมชาติจากบราซิลเข้าสู่สิงคโปร์และแหลมมาลายูในศตวรรษที่ 19. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 6(1), 189-215.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2530). *สถิติการค้าระหว่างประเทศ เอกสารการบรรยายเศรษฐกิจไทย 2475-2503*. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). *ข้อมูลรายละเอียดพื้นที่การปลูกยาง รายภาคของประเทศไทยปี2565*. ค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/para%20rubber%2065.pdf>

- สุธัญญา ทองรักษ์. (2546). รายงานวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการการใช้ที่ดินและป่าไม้บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาปี 2442-2489. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์และคณะ. (2540). *จีนทักษิณ วิถีและพลัง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- Art, J. L. (2015). *50 Great Peranakans : Lim Nee Soon*. Retrieved July 10, 2024, from <https://jenniferlimart.com/blog/2015/5/25/50-great-peranakans-mr-lim-nee-soon>.
- Berto, F. J. (2024). *Article History Bicycle*. Retrieved July 8, 2024, from Encyclopaedia Britannica.
- FAO. (1999). *Rubber plantations*. Retrieved July 13, 2024, from <https://www.fao.org/4/Y0153E/Y0153E05.htm>
- Fircroft, N. (2021). *A Brief History Of German Automotive Engineering*. Retrieved July 7, 2024, from <https://www.nesfircroft.com/resources/blog/a-brief-history-of-german-automotive-engineering/>.
- Ghee, L. T. (1971). *Peasants and their Agricultural in Colonial Malaya 1874-1941*. Canberra, Australia: Australian National University.
- Gliech, O. (2015). *Rubber International Encyclopedia of The First World War*. Retrieved July 7, 2024, from <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/rubber>.

- Huang, H. and Huang, H. (2018). Analysis of Rubber Planting in Malaysia. *Malasia: Asian Agricultural Research*, 10(5), 27-31.
- Hagan, J. and Wells, A. (2005). The British and Rubber in Malaya 1890-1940. Malaysia: *University of Wollongong*.
- Jackson, D. D. (2023). *American Automobile Industry World War One Era Motor Vehicles*. Retrieved July 8, 2024, from <https://usautoindustryworldwartwo.com/worldwaronemotorvehicles.html>
- Pei Ying, L. and Panicker, H. (2023). *Rubber, Race, and Colonial Exploitation*. Retrieved July 7, 2024, from <https://kontinentalist.com/stories/rubber-race-and-colonial-exploitation>.
- Micheaux, E. L. (2022). *British Malayan capitalism, 1874–1957*. Retrieved July 6, 2024, from <https://hal.science/hal-04030948/document>.
- Oktora, S. I. (2019). Natural Rubber Economics between China and Southeast Asia: The Impact of China's Economic Slowdown. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*. 6(2), 55-62.
- 1908 Ford Motor Company unveils the Model T. (2010). Retrieved July 6, 2024, from <https://www.history.com/topics/inventions/model-t>
- The Rubber Economist Ltd. (1985). *Natural rubber prices in New York and London 1825-*. Retrieved July 12, 2024, from https://www.therubbereconomist.com/NR_prices.html

Thailand Board Investment. (2015). *Thailand Rubber Industry*. Retrieved July 13, 2024, from https://www.boi.go.th/upload/content/Rubber_5a3b80bcc4882.pdf.

wikipedia. (2024). The Michelin Rubber Plantation in Vietnam. Retrieved July 7, 2024, from https://en.wikipedia.org/wiki/Michelin_Rubber_Plantation

วิพากษ์สังคมไทยในระบอบประชาธิปไตยยุคดิจิทัล

Criticizing Thai society in a democratic digital age

วีรชาติ ภัคดี¹

Weerachart Pakdee¹

weerachart_p@rmutt.ac.th

Received: 18/02/68 Revised: 27/03/68 Accepted: 27/03/68

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง วิพากษ์สังคมไทยในระบอบประชาธิปไตยยุคดิจิทัลมีวัตถุประสงค์ เพื่อสะท้อนสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตถึงปัจจุบัน บนรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้คนที่เปลี่ยนไปในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการเมือง จนเกิดคำว่า ประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy) เป็น การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับโลก ด้วยคำว่าดิจิทัลหมายถึงเชิงเลข ในทฤษฎีข้อมูลหรือระบบข้อมูล เป็นวิธีแทนความหมายของข้อมูลหรือชิ้นงานต่าง ๆ ในรูปแบบของตัวเลข โดยเฉพาะเลขฐานสองที่ไม่ต่อเนื่องกัน ซึ่งต่างจากระบบแอนะล็อกที่ใช้ค่าต่อเนื่อง หรือสัญญาณแอนะล็อกซึ่งเป็นค่าต่อเนื่อง หรือแทนความหมายของข้อมูลโดยการใช้ฟังก์ชันที่ต่อเนื่อง โดยคอมพิวเตอร์และ

¹สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹ Department of Social Science, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

เทคโนโลยีปัจจุบันส่วนมากทำงานอยู่ด้วยการส่งสัญญาณแบบดิจิทัล เฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ จึงมีการเรียกยุคนี้ว่า “ยุคดิจิทัล” โดยแบ่งเป็นยุค ได้แก่ Digital1.0 ยุคของอินเทอร์เน็ต Digital 2.0 ยุคแห่ง Social Media Digital 3.0 ยุคของบิ๊กดาต้า(Data Analytic /Cloud Computing/Application) และ Digital 4.0 ยุค Machine-2-Machine กล่าวคือเป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่างๆที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็น ข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ทั้งนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มาบูรณาการในการนำเสนอมุมมองความเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านช่วงเหตุการณ์และยุคสมัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่า ค่านิยม ทั้งในแบบรูปธรรมและนามธรรม รวมถึงเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบทั้งที่เป็นแบบส่งเสริมและผลกระทบที่ส่งผลต่อการลดทอนคุณค่า ทั้งพร้อมเสนอหนทางดำรงไว้และแนวทางรับมือเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงให้ทันในโลกแห่งเทคโนโลยี หรือที่เรียกกันจนคุ้นหูว่าอยู่ในยุคของดิจิทัล

คำสำคัญ : วิพากษ์วิจารณ์; ประชาธิปไตยดิจิทัล; สังคม

Abstract

This academic article aims to reflect the changing landscape of Thai society from past to present, grounded in the democratic system with the monarchy as its head of state. Increased access to digital devices and the internet has significantly influenced social transformations, necessitating

adaptation to evolving human behaviors across all dimensions, particularly in the political realm. This has given rise to the concept of "Digital Democracy" - a form of political participation through information technology that operates at local, regional, national, and global levels. The term "digital" refers to numerical representation in information theory or data systems, serving as a method to represent data or works in numerical format, specifically in binary form. This approach differs fundamentally from analog systems that use continuous values or signals, or represent data through continuous functions. Most contemporary computers and technologies primarily operate through digital signal transmission, especially in information communication technologies. This era is consequently termed the "Digital Age," which can be categorized into distinct stages: Digital 1.0 (Internet Era), Digital 2.0 (Social Media Era), Digital 3.0 (Big Data Analytics/Cloud Computing/Application Era), and Digital 4.0 (Machine-to-Machine Era). Essentially, it represents an electronic era characterized by rapid communication technologies that enable swift transmission of knowledge existing within society - encompassing news, images, or videos that can be accessed quickly and universally, at any time and place. The author has integrated concepts and theories from social sciences, political sciences, and public administration to present perspectives on social changes through various historical periods and events. The objective is to demonstrate both

concrete and abstract values, reflecting impacts that are both supportive and potentially diminishing, while proposing strategies to maintain and adapt to changes in the technology-driven world, commonly referred to as the digital age.

Keywords: Criticize; Digital Democracy; Society

บทนำ

สังคมที่มีลักษณะสังคมเชิงเดี่ยว คนในสังคมมักจะมีความคิดคล้ายตามกันหรือไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยมีผู้นำเพียงหนึ่งเดียว การยึดถือปฏิบัติจึงเป็นตามแบบแผนที่ผู้นำกำหนด เช่น ในสังคมชนบทการมีผู้นำหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นหลักแห่งความจำเป็นของการดำรงให้เกิดสังคมที่สงบ การมีกฎเกณฑ์หรือระเบียบจึงยังคงดำรงในทุกๆ แห่งสังคมนั้นๆ อันเป็นบรรทัดฐานหลักแห่งความยึดมั่นถือมั่นในแต่ละพื้นที่ ด้วยนัยปฏิบัติเช่นนี้ส่งผลให้พัฒนาการทางสังคมของชาติไทยถูกมองโดยรวมเป็นการก้าวอย่างอย่างเชื่องช้า อาจด้วยความผันผวนทางเศรษฐกิจและปัจจัยจากความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่นการขาดความต่อเนื่องของนโยบายอาจส่งผลให้การพัฒนาบางอย่างต้องหยุดหรือถูกตัดทอนออกจากงบประมาณ ซึ่งในทางปฏิบัติเปรียบเสมือนการนำเงินมาลงทุนแต่ยังไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างทั่วถึงนั่นเอง หากคนไทยมองว่าเป็นเพียงความบกพร่องของขั้นตอนทางราชการ การปล่อยปละละเลยจึงเปรียบได้กับการดำเนินาพริกละลายแม่น้ำ ยังผลให้เห็นในนโยบายหรือโครงการขนาดใหญ่หลายอย่างที่ดำเนินงาน

อย่างเนิ่นนานต่อเนื่องมาหลายรัฐบาล ถึงแม้สังคมไทยจะอยู่กับระบอบประชาธิปไตยมาเกือบจะ 100 ปีแล้วก็ตามแต่ถึงกระนั้นกระบวนการแบบประชาธิปไตยได้บ่มเพาะให้เกิดนักประชาธิปไตยและผู้ใส่ใจการเมืองให้เติบโตขึ้นไม่น้อยไปกว่านักการเมืองที่เห็นกันแบบคุ้นตาจนเป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่า นักการเมืองโกหก สิ่งที่ยกแยะการเมืองหลังความจริงจากความเหมาะสมที่เป็นที่ยอมรับของการเมืองแบบฉันทามติเสรีนิยมใหม่ คือ การขาดความกังวลว่าจะถูกจับได้ขนะโกหก การเมืองหลังความจริงจึงเป็นปัญหาของพรรคการเมืองโดยสิ้นเชิง สำหรับผู้ที่เชื่อว่ามีปัญหาเกี่ยวกับพื้นฐานข้อเท็จจริง สำหรับการอภิปรายทางการเมืองและการกำหนดนโยบายสาธารณะ การเมืองหลังความจริงอาจเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ประชาธิปไตยในปัจจุบันต้องเผชิญ ในทางกลับกัน กลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากการเมืองหลังความจริงไม่เห็นว่ามีปัญหาใดๆ อยู่เลย ในแง่นี้ การเมืองหลังความจริงอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องการเมืองโดยเฉพาะกระแสหลักเกี่ยวกับปรากฏการณ์หลังความจริงยอมรับมิติทางการเมืองหรือกลุ่มชาติพันธุ์ แต่มีแนวโน้มที่จะเน้นที่ชุดของเงื่อนไขที่อนุญาตให้บิดเบือนสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าเป็นพื้นฐานข้อเท็จจริงและการพิจารณาสำหรับการตัดสินใจ (Cian O'Callaghan, 2020)

การพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศและแก้ไขวิกฤติ การนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ยกกระดับการศึกษา พัฒนาระบบสาธารณสุข และเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีต้องคำนึงถึงความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึงของประชาชนทุกกลุ่ม และการก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลส่งผลให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ซึ่งจำเป็นต้องมีกติกาเป็นตัว

แปรในการเปลี่ยนแปลง เช่น รัฐธรรมนูญปี 2540(มติชนออนไลน์,2561)เกิดการกระจายอำนาจ ซึ่งการเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่การเมืองใหม่เข้ามามีอำนาจ ผ่านนโยบายที่ตอบสนองคนส่วนใหญ่ในสังคม เป็นการเปลี่ยนอย่างรวดเร็วฉับพลันนำไปสู่การตอบโต้อย่างรุนแรงจากชนชั้นนำเก่าที่เคยครอบครองสถานะเดิม เป็นต้น

การแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ ตามหลักเสรีนิยม (Liberalism) ต้องมีอุดมการณ์ มีความคิดทางการเมืองที่มุ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคลอย่างเต็มที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ได้แก่ สิทธิมนุษยชน(สิทธิในชีวิต)และทรัพย์สิน (right of life, property) ความเสมอภาค สำหรับทุกคนภายใต้กฎหมาย การปกครองโดยการเห็นชอบจากประชาชนโดยกระบวนการเลือกตั้งและความโปร่งใส (ปธาน สุวรรณมงคล, 2567)กล่าวคือ ต้องไม่เป็นการลิดรอนหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ดังนั้นในการปกครองบ้านเมืองแบบประชาธิปไตย การออกมาวิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะของการตำหนิ ยินทรานเป็นกระต่ายขาเดียว โดยไม่สามารถแสดงเหตุผลได้ เช่น ไม่เห็นด้วยกับที่พูดมา แต่เมื่อถูกถามว่าไม่เห็นด้วยในส่วนไหนก็จะตอบว่า ไม่เห็นด้วยและไม่จำเป็นต้องขยายความ เมื่อถูกถามบ่อยครั้งเข้าก็จะบันดาลโทสะ จนในบางครั้งจบลงด้วยการทำดีทำต่อหรือใช้กำลังเพราะไม่สามารถถกเถียงด้วยเหตุผลต่อไปได้ ซึ่งปัญหาที่ตามมาก็คือ คนจำนวนมากไม่สามารถจะเข้าถึงความจริงได้และมองทุกอย่างเป็นความถูกต้องความผิด เป็นขาวเป็นดำ เป็นเหลืองเป็นแดงหรือส้ม เป็นผักเป็นฝ้าย จนทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ที่เต็มไปด้วยอคติ และบ่อยครั้งจะมีลักษณะเป็นการประณาม (condemn) ยกตนข่มท่าน (condescending) และบางครั้งก็ใช้วิธีคุกคามข่มขู่โดยใช้มาตรฐานศีลธรรม (moral blackmail) เช่น การ

ประณามคนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกับตนเองเป็นคนไม่ดีหรือบั่นทอนกันด้วยเพศสภาพ โดยวิธีการดังกล่าวนั้นผสมผสานกับเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ด้วยการพยายามทำลายความน่าเชื่อถือของคนที่ไม่ชอบ (character assassination) โดยในทางวิชาการนั้น การเสนอความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์จะต้องพยายามให้มีลักษณะวัตถุวิสัย (objective) หลีกเลี่ยงการมีลักษณะจิตวิสัย (subjective) (ชานาญ จันทรเรือง, 2565) หรือพยายามไม่ใส่ค่านิยมในการวิเคราะห์หรือการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ ที่เรียกว่า value free หรือ value neutral โดยผู้แสดงความคิดเห็นดังกล่าวนี้จะต้องสามารถวางตัวเป็นกลางได้อย่างเต็มที่

การวิจารณ์ในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ส่วนตัว เป็นเพราะบางเรื่องหรือส่วนหนึ่งที่ยังไม่เปิดกว้างทางความคิดในพื้นที่สาธารณะ อาจเป็นด้วยปัจจัยของการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและการใช้อำนาจทางกฎหมายและนอกกฎหมายมาข่มขู่ส่งผลให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองผ่านการวิพากษ์วิจารณ์ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวได้ว่า ยุคปัจจุบันวัฒนธรรมการวิจารณ์อย่างแท้จริงนั้นได้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในสังคมไทยโดยเฉพาะใน Social Media เพียงแต่อาจจัดกรอบจารีตประเพณีของไทยบ้าง ที่มีการแบ่งลำดับชั้นกันอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นเด็ก – ผู้ใหญ่ ขอบเขตของการวิจารณ์ที่ถูกจำกัดหรือภายใต้การกำหนดทางกฎหมาย ในมุมมองแบบเสรีนิยมข้อจำกัดดังกล่าวเปรียบได้กับการตัดสิทธิที่จะไว้เพื่อไม่ให้พูดถึงหรือเพื่อถูกแต่ต้อง เช่น มาตรการที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ จึงเป็นช่องว่างหรือเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่คิดเห็นสวนทางกับกลุ่มที่สนับสนุน

ราชอาณาจักร, พระมหากษัตริย์หรือราชวงศ์ใดโดยเฉพาะ (Royalism) (Wikipedia, 2009) หาช่องทางโจมตีหรือใส่ความที่ส่งผลเสียกับระบอบดังกล่าว กล่าวได้ว่าการให้สิทธิและจำกัดสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์เปรียบได้ดังตาบสองคมขึ้นอยู่กับว่า จะเลือกใช้ด้านไหน นั่นเอง

ดังนั้นการวิจารณ์ที่ดีต้องไม่โจมตีตัวบุคคลที่ผลิตรายงานนั้น ๆ ออกมา แต่ต้องพูดถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในงานหรือว่าสิ่งที่งานนำเสนอ หรือว่าทัศนคติที่เกิดอยู่ในงานนั้นๆ การมีพื้นที่ในการวิจารณ์มักจะมาพร้อมกับคุณภาพของสังคม ไม่มีสังคมไหนที่จะเรียกตัวเองว่าเป็นสังคมที่ดีและน่าอยู่ได้จริงๆ หากไม่มีพื้นที่สำหรับการวิจารณ์ ฉะนั้นการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกทางจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา โดยเฉพาะในแง่ทางสังคมวิทยาการเมือง (political sociology) จำเป็นต้องคำนึงถึงขนาดและสภาพของพื้นที่ที่ใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในการวิเคราะห์และวิพากษ์งานนั้นๆ ให้สอดคล้องกับแนวทฤษฎีประชาธิปไตย ทั้งนี้อาจรวมถึงสถานการณ์ของโลกอื่นๆ เช่น การเคลื่อนย้ายถิ่นทางเชื้อชาติ ความเป็นตัวแทน ความเป็นพลเมือง หลักเสรีนิยม เมืองและพื้นที่สาธารณะและอาจรวมไปถึงสื่อต่างๆ ด้วยเป็นต้น กล่าวคือ เกิดจากความสัมพันธ์ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย ความเป็นการเมืองทั้งในระดับพื้นที่ไปจนถึงระดับนานาชาติ (Clive Barnett and Murry Low, 2004) จากการวิเคราะห์สังคมไทยในระบอบประชาธิปไตยยุคดิจิทัลมีประเด็นที่พึงวิพากษ์ดังนี้

การแบ่งขั้วทางความคิด (Polarization)

การแบ่งขั้วทางความคิด (Polarization) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยหมายถึงการที่กลุ่มต่างๆ ในสังคมมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้วและมีแนวโน้มที่จะปฏิเสธการรับฟังหรือทำความเข้าใจความคิดเห็นที่แตกต่าง ที่หรือเรียกได้ว่าเป็นการสะท้อนถึงความแตกแยกทางความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคม ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและความตึงเครียดทางสังคม โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล ที่เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมีนัยสำคัญ การเชื่อมต่อของอินเทอร์เน็ตและการพัฒนาของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ทำให้การติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลและการทำธุรกรรมต่างๆ สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ผู้คนสามารถเชื่อมต่อกันได้ตลอดเวลาผ่านสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์พกพา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ด้วยสื่อโซเชียลมีเดียกลายเป็นพื้นที่ที่ผู้คนมารวมกลุ่มกันและบางกลุ่มเป็นผู้ที่มีความคิดเห็นคล้ายกัน (Echo Chamber) ทำให้ขาดการรับฟังความเห็นที่แตกต่าง เกิดการโจมตีและใช้ความรุนแรงทางวิวาทะกับฝ่ายตรงข้าม ส่งผลให้ความขัดแย้ง(ทางการเมือง)รุนแรงขึ้น ตามข้อสังเกตที่ว่า การลดปฏิสัมพันธ์แบบพบหน้ากันอาจทำให้ผู้คนมองข้ามผลกระทบของการไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นไป การโต้ตอบกันผ่านดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมีมากขึ้น ทำให้เกิดระยะห่าง/การขาดการเชื่อมโยงกัน ซึ่งอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ลดน้อยลง(เคนดรา เซอร์รี, 2566)แม้จะมีพื้นที่แสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่การถกเถียงทางการเมืองในสื่อดิจิทัลมักขาดคุณภาพ เน้นการโจมตีส่วนบุคคลใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลและขาดการอ้างอิงข้อมูลที่น่าเชื่อถือ กล่าวได้

ว่า การแสดงความคิดเห็นที่ขาดการไตร่ตรองและรับผิดชอบหรือการขาดการถกเถียงที่สร้างสรรค์และมีเหตุผลเปรียบได้ว่าเป็นก่อกองโจมดีและคุกคามทางออนไลน์

การแบ่งขั้วทางความคิดจึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนถึงกระบวนการที่ผู้คนแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มตามความคิดเห็น ความเชื่อและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้ว โดยมีการจัดกลุ่มตามความเชื่อ สร้างอัตลักษณ์เฉพาะและมักแสดงการต่อต้านความคิดเห็นที่แตกต่าง ลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือการลดทอนความซับซ้อนของประเด็นต่างๆ ให้เหลือเพียงมุมมองแบบขาวดำ และปฏิเสธมุมมองที่อยู่ตรงกลางปรากฏการณ์นี้เกิดจากหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างของค่านิยม การศึกษา และประสบการณ์ชีวิต ด้านการสื่อสารและสื่อสังคมที่มีการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิม รวมถึงผลกระทบจากฐานคิดเดิมของสื่อสังคมที่เสริมความเชื่อเดิม นอกจากนี้ปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น ความเหลื่อมล้ำ การแข่งขันทางการเมือง และผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ก็มีผลสำคัญในการเสริมสร้างการแบ่งขั้วทางความคิด โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางความคิดในระบอบประชาธิปไตยพอแบ่งได้เป็น 3 ประการ

ประการแรก คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบสื่อสารมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้ผู้คนสามารถเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเอง (Echo Chamber) (ควรรู้เท่าทันสื่อในสังคม)

ประการที่สอง คือ การเติบโตของแนวคิดประชานิยม (Populism) ที่มักนำเสนอการเมืองในลักษณะขาวดำและแบ่งแยกระหว่าง "พวกเรา" กับ "พวกเขา"

ประการที่สาม คือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม

ผลกระทบของการแบ่งขั้วทางความคิดปรากฏชัดในหลายระดับ โดยในระดับสังคมก่อให้เกิดการแตกแยกของชุมชนและครอบครัว ความไว้วางใจทางสังคมลดลงและความขัดแย้งรุนแรงเพิ่มขึ้น ในด้านการเมือง ส่งผลให้กระบวนการประชาธิปไตยสะดุดในตัวเองหรือแม้แต่การสร้างฉันทามติเป็นไปได้ยากและการเจรจาประนีประนอมที่ต่างแข่งกร้าวมากขึ้น ส่วนในด้านการพัฒนาประเทศ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชะลอตัว ขาดความร่วมมือในการแก้ปัญหาสังคมและสูญเสียโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมส่งผลกระทบของการแบ่งขั้วทางความคิดต่อระบอบประชาธิปไตยมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ

1. ทำให้การสร้างฉันทามติทางสังคม (Social Consensus) เป็นไปได้ยาก เนื่องจากแต่ละฝ่ายไม่ยอมประนีประนอมหรือหาจุดร่วมกัน
2. บั่นทอนความเชื่อมั่นในสถาบันประชาธิปไตย เพราะแต่ละฝ่ายอาจมองว่าอีกฝ่ายใช้กระบวนการประชาธิปไตยอย่างไม่ชอบธรรม
3. นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงในสังคม ทั้งในระดับวาทกรรมและอาจขยายไปสู่ความรุนแรงทางกายภาพ

อาจกล่าวได้ว่าผลของการแบ่งขั้วทางความคิด ส่งผลต่อสังคมและส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองในประเทศที่มีการเลือกตั้งระบอบประชาธิปไตย ทำให้แต่ละกลุ่มภายในประเทศมีความคิดเห็นต่อการเมืองแตกต่างกันอย่างลึกซึ้ง คุณสมบัติพื้นฐานที่เห็นได้ในยุคดิจิทัล คือพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มแวดวงความเชื่อเดียวกัน ที่ทำให้เกิดความแตกแยกในทุกรูปแบบหรือแม้แต่อุดมการณ์ที่รุนแรงระหว่างประชาชน ทำให้ก่อตัวความแตกแยกหรือทะเลาะเบาะแว้งในสังคมมากขึ้น

กว่าเดิม และต้องบอกว่าปัจจุบันการรวบรวมความคิดเห็นบางอย่างร้ายแรงกว่าที่คาดคิด การเผยแพร่และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้คนมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่หลากหลาย ทำให้ประเทศหนึ่งๆ เชื่อมต่อกับอีกประเทศอย่างรวดเร็วผ่านอินเทอร์เน็ต ทุกคนสามารถเข้าถึงกันอย่างไร้ขีดจำกัดตลอดจนสามารถติดต่อกันได้ผ่านสมาร์ทโฟน อุปกรณ์ต่างๆ ทำให้ภาคการศึกษา วัฒนธรรมสังคมของประเทศเจริญก้าวหน้า สามารถเคลื่อนไหวและดำเนินการได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้น การจัดการกับการแบ่งขั้วทางความคิดในระบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องดำเนินการในหลายระดับ เช่น ในระดับโครงสร้างจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบการศึกษาให้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การสร้างพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ การละเมิดความเป็นส่วนตัวและผลกระทบต่อสุขภาพจิตจากการใช้เทคโนโลยีมากเกินไป อย่างไรก็ตามแม้ยุคดิจิทัลก็นำมาซึ่งความท้าทายทางสังคม ในทางกลับกันสังคมจำเป็นต้องตระหนักและหาแนวทางในการรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล

ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide)

ช่องว่างดิจิทัลถูกอธิบายว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันที่กลุ่มคนบางกลุ่มสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลอื่นๆ ในช่วงยุคข้อมูลข่าวสารยังคงมีการไม่สมดุลในพัฒนาการของเทคโนโลยี

ดิจิทัล เช่น การเข้าถึงอุปกรณ์ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตพร้อมทั้งการเข้าถึงบรอดแบนด์ รวมถึงความเร็วและความเสถียรของการเชื่อมต่อ นอกจากนี้ ทักษะและความสามารถในการใช้งานอุปกรณ์และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในวิธีที่บุคคลสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ประชากรบางส่วนถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในรูปแบบการเมืองที่เป็นดิจิทัล โดยเฉพาะผู้สูงอายุ กลุ่มรายได้น้อย และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้คนเหล่านี้ชัดเจนว่าประสบปัญหาจากปรากฏการณ์ ‘ช่องว่างดิจิทัล’ ที่ชัดเจนไม่ให้พวกเขาก้าวขึ้นมาและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมทางสังคม-การเมือง อีกทั้งยังมีอุปสรรคสำคัญจากการขาดทักษะดิจิทัลที่จำเป็นซึ่งนำไปสู่การถูกกีดกันจากพลเมืองดิจิทัลของพลเมืองจำนวนมากที่ไม่ยอมที่จะเข้าร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการมีส่วนร่วมทางดิจิทัล บางประเด็นเหล่านี้เกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและการเฝ้าระวังซึ่งยังคงเป็นประเด็นสำคัญในยุคดิจิทัล เพราะเป็นไปได้ที่รัฐบาลและบริษัทขนาดใหญ่จะรวบรวมข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการควบคุมและปราบปรามกิจกรรมทางการเมืองอาจส่งผลกระทบต่อการแสดงออกของความไม่เห็นด้วยทางการเมือง

การเสริมสร้างความรู้ด้านดิจิทัลในหมู่ประชาชนและการรับรองความสมดุลระหว่างการปกป้องรัฐ เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตระหว่างกลุ่มคนในสังคม เป็นความท้าทายในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยสังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งด้านอุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงคุณภาพและความเสถียรของการเชื่อมต่อ ดังนั้น ทักษะและความสามารถทางดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จาก

เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มถูกทิ้งห่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อยและคนในพื้นที่ห่างไกล สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มประชากร การขาดทักษะดิจิทัลยังเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มดิจิทัล จากประเด็นด้านความเป็นส่วนตัวและการเฝ้าระวังเป็นความท้าทายสำคัญในยุคดิจิทัลอย่างมาก เมื่อรัฐบาลและองค์กรขนาดใหญ่มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างละเอียด การใช้เทคโนโลยีในการควบคุมและปราบปรามการเคลื่อนไหวทางการเมืองอาจส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนก็อาจเป็นไปได้

การจัดการกับความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลในหมู่ประชาชน และการสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงของรัฐกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้เกิดการใช้เทคโนโลยีในทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลในการแสดงออกทางการเมืองเป็นอีกประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการแทรกแซงทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลและการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการโจมตีหรือสร้างความปั่นป่วนทางการเมือง นอกจากนี้ การพึ่งพาแพลตฟอร์มต่างชาติในการสื่อสารทางการเมืองอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและอธิปไตยทางข้อมูลของประเทศได้ บางครั้งคำว่าเทคโนโลยีถูกเปรียบได้ตั้งยุคแห่งพลังทางสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ ที่สะท้อนออกมาในเชิงบวกทางผลผลิตและทักษะการนำไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์แก่ภาคสังคม(Sylvia E. Rogers, 2016) เช่น การมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นแนวทางพื้นฐานเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยและความยั่งยืนทางสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกลไกสำคัญในการเสริมพลังประชาธิปไตยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่หมายถึงการมีส่วนร่วมเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางองค์รวมในการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่ทำทนายโครงสร้างอำนาจแบบดั้งเดิมและส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ด้วยวิวัฒนาการของการมีส่วนร่วมทางสังคมในประเทศไทยสะท้อนถึงเส้นทางทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน โดยมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญซึ่งขยายขีดความสามารถของพลเมืองในการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย เหตุการณ์สำคัญ เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (ยุคที่ข้อมูลข่าวสารถูกควบคุมโดยรัฐ) และพฤษภาทมิฬ 2535 (มีอบมีถือือ) เป็นสัญลักษณ์ของจุดเปลี่ยนสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองและสถาบันทางการเมือง แสดงให้เห็นศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงของการกระทำร่วมกัน ซึ่งพลวัตของการมีส่วนร่วมทางสังคมได้รับอิทธิพลจากปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างปัจจัยสนับสนุนและความท้าทายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวย ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลและช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายมากขึ้นในยุคดิจิทัล (อรรณณ เกษร, 2563) กลไกสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่นในระบบและการสนับสนุนจากสถาบัน ในทางกลับกันอุปสรรคที่สำคัญยังคงดำรงอยู่ อาทิ ความไม่เสมอภาคทางสังคมและเศรษฐกิจ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ช่องว่างความรู้ โครงสร้างอำนาจที่จำกัดและทัศนคติทางวัฒนธรรมที่อาจขัดขวางการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

การแสวงหาการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีความหมายต้องอาศัยการเจรจาต่อรองและการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องสร้างความสมดุลอย่าง

ละเอียดย่อระหว่างโครงสร้างสถาบันและความปรารถนาของพลเมือง โดยตระหนักว่าการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ดำเนินต่อเนื่องมากกว่าเป็นเพียงความสำเร็จที่หยุดนิ่ง การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลต้องการกลไกที่เข้มแข็งซึ่งเสริมพลังปัจเจกบุคคลอย่างแท้จริง สร้างพื้นที่แห่งการสนทนาและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ตามลำดับขั้นแบบดั้งเดิมขณะที่ประเทศไทยก้าวผ่านความซับซ้อนของศตวรรษที่ 21 การมีส่วนร่วมทางสังคมปรากฏเป็นเส้นทางสำคัญสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่เป็นผู้ใหญ่และความยืดหยุ่นทางสังคม มิใช่เพียงแนวคิดทฤษฎี แต่เป็นกรอบปฏิบัติสำหรับการแก้ปัญหาาร่วมกัน นวัตกรรมทางสังคมและการฟื้นฟูแนวปฏิบัติประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของแนวทางนี้ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน สถาบันรัฐบาล องค์กรภาคประชาสังคม ภาคการศึกษาและพลเมืองรายบุคคล เพื่อสร้างและบำรุงรักษากลไกการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมและมีพลวัต

ความท้าทายที่ดำเนินต่อไปคือการเปลี่ยนการมีส่วนร่วมทางสังคม จากหลักการที่น่าจดจำไปสู่ความเป็นจริงที่มีชีวิต ที่ซึ่งพลเมืองทุกคนรู้สึกได้รับการเสริมพลังอย่างแท้จริงในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจร่วมกันและการพัฒนาสังคม สิ่งนี้ต้องอาศัยความพยายามอย่างต่อเนื่อง ความคิดสร้างสรรค์ของสถาบัน และความมุ่งมั่นที่ไม่หวั่นไหวต่อหลักการประชาธิปไตยของความเสมอภาค ความโปร่งใส และความเคารพซึ่งกันและกัน แต่ด้วยสาเหตุของช่องว่างทางดิจิทัลมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับปัจจัยหลายด้าน ทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผ่านความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และต้นทุนในการเข้าถึงเทคโนโลยี ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาและความแตกต่างทางภาษา รวมถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างพื้นที่เมือง

และชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องสร้างกรอบกฎหมายและนโยบายที่เหมาะสมรวมถึงการบูรณาการโดยการนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานให้ได้อย่างกลมกลืน มุ่งสร้างความเข้าใจเชิงลึกต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคดิจิทัล โดยใช้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมจากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและสมดุล สร้างองค์ความรู้ที่รอบด้าน เข้าใจปรากฏการณ์อย่างเป็นองค์รวม พัฒนานวัตกรรมและแนวทางแก้ปัญหา สร้างความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ให้ได้เพราะในบางเรื่อง อย่างเช่นเรื่องของเชื้อชาติและค่านิยมต้องจัดการด้วยความละเอียดอ่อนและต้องใช้หลักทางจิตวิทยาควบคู่ไปด้วย กล่าวได้ว่า การดำเนินการเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลจึงต้องคำนึงถึงความซับซ้อนของปัญหาและความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เพื่อออกแบบแนวทางการแก้ไขที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

การควบคุมและการจำกัดเสรีภาพ (Control and restriction of freedom)

การควบคุมและการจำกัดเสรีภาพในทางการเมือง ต้องพัฒนาไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้มีอำนาจปกครอง ใช้ในการควบคุมและควบคุมการแสดงออกของประชาชน ด้วยความหมายของคำว่า“เสรีภาพ”ทั้งโดยทั่วไปและตามรัฐธรรมนูญ คือ เป็นความสามารถ ของบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพของบุคคล

นั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย โดยสอดคล้องกับคำว่า “สิทธิ” โดยหลักการแล้วควรจะมีควมหมายเป็นอย่างเดียวกันไม่ว่าจะเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น ๆ ก็ควรที่จะ มีความหมายไปในทำนองเดียวกัน (วารสารจุลนิติ, 2554) แม้ว่าการควบคุมและการจำกัดเสรีภาพจะเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลใช้ในการควบคุมสังคมและการปกครอง แต่สิ่งเหล่านี้มักจะขัดกับหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน แต่รัฐยังคงใช้มาตรการควบคุมทางกายภาพเพื่อจำกัดการเคลื่อนไหวและการชุมนุม การกักขังและจำคุก การเฝ้าติดตามและเฝ้าติดตาม แต่สิ่งที่น่าสนใจคือการแพร่กระจายของรูปแบบการควบคุมไปสู่พื้นที่ดิจิทัล รวมถึงการเซ็นเซอร์สื่อ การควบคุมความคิดเห็นทางการเมืองและการจำกัดเสรีภาพในการเผยแพร่ความคิดเห็นทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเสรีภาพทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อสิทธิในการประกอบอาชีพและการจัดการทรัพย์สินอีกด้วย

เครื่องมือในการควบคุมและจำกัดเสรีภาพได้พัฒนาไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การใช้กฎหมายพิเศษ การประกาศภาวะฉุกเฉินและการใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษา ถูกเสริมด้วยเครื่องมือทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การสอดส่องทางดิจิทัล การติดตามข้อมูลส่วนบุคคลและการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งทำให้การควบคุมมีประสิทธิภาพและแนบเนียนมากขึ้น ซึ่งผลกระทบของการควบคุมและจำกัดเสรีภาพดังกล่าวปรากฏชัดทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม ประชาชนต้องเผชิญกับการสูญเสียอิสรภาพส่วนบุคคล ความหวาดกลัวและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในขณะที่สังคมต้องเผชิญกับการแบ่งแยก การลดทอนความไว้วางใจและการสูญเสียในหลายประการ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ วิชาการและความน่าเชื่อถือระหว่างประเทศ

อำนาจและการผูกขาดข้อมูลกลายเป็นประเด็นสำคัญในยุคดิจิทัล การควบคุมข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลกลายเป็นเครื่องมือทางอำนาจที่สำคัญ กลุ่มทุนและผู้มีอำนาจสามารถชี้นำความคิดผ่านการควบคุมแพลตฟอร์มและข้อมูล เปรียบเหมือนการนำทฤษฎีเกมมาสร้างแบบจำลองพฤติกรรมของกิจการในตลาดผูกขาดเพื่อช่วยให้สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ที่เป็นไปได้จากการโต้ตอบของผู้เข้าร่วมตลาดโดยยึดตามหลักเหตุผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับกลยุทธ์ด้านราคา (เยฟเกนี โคห์ลอฟ, 2021) นำไปสู่การผูกขาดการรับรู้ข่าวสารผ่านกลไกอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มต่าง ๆ มีการต่อต้านและต่อรองกับการควบคุมและจำกัดเสรีภาพปรากฏในหลายรูปแบบ ทั้งการต่อต้านอย่างสันติผ่านการประท้วงแบบอายัด การใช้ช่องทางกฎหมาย และการรณรงค์ทางสังคม รวมถึงการต่อรองทางการเมืองผ่านการเจรจา การสร้างพันธมิตรและการใช้แรงกดดันระหว่างประเทศ อีกทั้งจำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่โปร่งใส ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย พัฒนาระบบยุติธรรมให้เป็นที่ยิ่งของประชาชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นความท้าทายสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมยุคดิจิทัล เพราะจะสามารถช่วยลดการปิดกั้นการนำเสนอต่อสาธารณะ พร้อมทั้งยังส่งเสริมให้เกิดสิทธิไปในทิศทางบวก สร้างความสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพ ที่สำคัญคือการเคารพหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ เป็นการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงและการคุ้มครองเสรีภาพ นั่นเอง

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร (Reliability of information)

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารถือเป็นความท้าทายประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล ด้วยแนวทางการพัฒนาในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลอย่างไร้ขีดจำกัด การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการรักษาคุณค่าประชาธิปไตยกลายเป็นความท้าทายสำคัญของสังคมร่วมสมัย การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake news) ข้อมูลบิดเบือน รวมถึงทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy Theory) ในสื่อดิจิทัล ซึ่งทฤษฎีสมคบคิดเป็นมุมมองที่อธิบายว่าปรากฏการณ์ทางสังคมประกอบขึ้นจากการค้นพบว่ามีคนบางกลุ่มจะได้ประโยชน์จากปรากฏการณ์ พวกเขาจึงวางแผนและลงมือให้มีปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็น สงคราม ความขัดแย้ง ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนความแร้นแค้น ล้วนเป็นผลมาจากความต้องการของผู้มีอำนาจ การพิจารณาทฤษฎีสมคบคิดจึงต้องมองว่ามีบริบทแวดล้อมอะไรที่ทำให้สังคมต้องหวาดระแวงต่อการกระทำของผู้มีอำนาจซึ่งแอบซ่อนอยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ต่างๆ (วิสุทธิ์ เวชวารภรณ์, 2567) ทั้งนี้ทฤษฎีสมคบคิดมีการแพร่กระจายในวงกว้างและรวดเร็วผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งในด้านบวกและด้านลบในทางจิตวิทยาและสังคม ในแง่บวกเป็นการตั้งคำถามและการตรวจสอบความจริงในสังคม แต่ในแง่ลบทฤษฎีนี้จะนำไปสู่การคิดแบบลำเอียง การแสดงความเกลียดชัง รวมถึงข้อมูลที่ผิดพลาด ดังนั้นการจัดการกับทฤษฎีสมคบคิดของไทยต้องอาศัยความเข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการคิดวิเคราะห์ รวมถึงความโปร่งใสในข้อมูลที่ได้รับจากรัฐและองค์กรต่างๆ เพื่อจัดการกับการแพร่กระจายของทฤษฎีสมคบคิดที่เป็นเท็จ ประเด็นนี้มีความสำคัญ

เนื่องจากการพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทของไทยจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในอนาคตเพื่อพัฒนาวิธีการรับมือกับความท้าทายทางสังคมที่มีประสิทธิภาพมาก กล่าวคือ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน อีกทั้งการพึ่งพาแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียทั้งของไทยและของต่างชาติในการสื่อสารทางการเมืองยังอาจนำมาซึ่งแนวทางหรือการควบคุมเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร ในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ เป็นความสามารถของการสื่อสาร ในการที่จะโน้มน้าวชักจูงใจผู้รับสาร ได้ถูกนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นแนวทฤษฎีความน่าเชื่อถือของข่าวสาร (Source Credibility Theory) (อภิญญา ตั้งประสิทธิ์ศิลป์, 2562) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารมีหลายประการ โดยเริ่มจากการพิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล ทั้งความน่าเชื่อถือของผู้เผยแพร่ ประวัติและความเชี่ยวชาญ รวมถึงการอ้างอิงแหล่งข้อมูลต้นทาง ความถูกต้องของเนื้อหาต้องผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริง มีความสอดคล้องกับหลักฐานทางวิชาการและได้รับการยืนยันจากหลายแหล่งข้อมูล นอกจากนี้ความเป็นปัจจุบันของข้อมูล ทั้งวันที่เผยแพร่ การปรับปรุงและความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในมิติของประชาธิปไตยดิจิทัล เราพบการบิดเบือนข้อมูลหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้เทคโนโลยีสร้างภาพลวงของการมีส่วนร่วม การสร้างกระแสเทียมผ่านโซเชียลและการปั่นกระแสต่างๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดทอนคุณค่าของการถกเถียงและการต่อรองทางการเมือง การเปลี่ยน

แปลงรูปแบบการสื่อสารและการเคลื่อนไหวทางการเมือง ยังส่งผลกระทบต่อสถาบันทางการเมืองแบบดั้งเดิม และนำไปสู่การเกิดวัฒนธรรมย่อยทางการเมืองในโลกดิจิทัล

การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุม เริ่มจากการเร่งลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างพื้นที่สาธารณะดิจิทัลที่เอื้อต่อการถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ การทบทวนกฎหมายและการกำกับดูแลให้สมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพ ตลอดจนการพัฒนากระบวนการตรวจสอบข้อมูลและส่งเสริมการสื่อสารที่มีคุณภาพ การพัฒนาประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง โดยมุ่งให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะที่สำคัญประกอบด้วยการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในทุกกระดานการศึกษา การสร้างเครือข่ายตรวจสอบข้อเท็จจริง การส่งเสริมความรับผิดชอบในการแชร์ข้อมูล การพัฒนาระบบนิเวศสื่อที่เอื้อต่อคุณภาพข้อมูล และการสนับสนุนการวิจัยด้านการตรวจสอบข้อมูล ท้ายที่สุดการรักษาคุณค่าประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพ ความมั่นคง และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเมือง พร้อมทั้งพัฒนากลไกและกติกาใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล เพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

การปรับและรับมือ (Adaptation and Coping)

การเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบด้านและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่ปลอดภัยและยั่งยืน เมื่ออ้างถึงระเบียบโลกใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลกใหม่ ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชั่วอำนาจโลก โดยเห็นได้จากการถดถอยของอำนาจสหรัฐและตะวันตก ควบคู่ไปกับการเติบโตของจีนและอำนาจใหม่ในเอเชีย นำไปสู่การเกิดระบบหลายชั่วอำนาจ ในด้านเศรษฐกิจ เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัล การปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานโลก การเติบโตของสกุลเงินดิจิทัลและความท้าทายด้านความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทาย การเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญสำหรับทุกประเทศ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าสังคมกำลังเผชิญกับวิกฤตที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการแบ่งแยกทางความคิดในสังคมออนไลน์ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ และการขาดปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งระดับบุคคล องค์กรและประเทศ โดยในระดับบุคคล ผลกระทบที่เห็นได้ชัดคือปัญหาด้านสุขภาพจิตและความเครียด การสูญเสียทางการเงินจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น ภัยจากกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติและกลุ่มคอลเซ็นเตอร์ รวมถึงการขาดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล ส่วนในระดับองค์กร วิกฤตดังกล่าวส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของธุรกิจ ความเสียหายต่อชื่อเสียงและต้นทุนด้านความปลอดภัยที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ในระดับประเทศ ประเด็นสำคัญคือความมั่นคงทางไซเบอร์ เสถียรภาพทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามัคคีในสังคม ใน

ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทั้งการพัฒนาของปัญญาประดิษฐ์ การแข่งขันด้านเทคโนโลยี 5G และควอนตัม ตลอดจนการควบคุมข้อมูลและความเป็นส่วนตัว ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้นการรู้เท่าทันและการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อการใช้สื่อออนไลน์จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้สามารถรับมือได้อย่างได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ทักษะทางดิจิทัล คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อผลิตผลงาน รวมถึงการเสพสื่อต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ, การมีภูมิคุ้มกันทางใจ (Resilience) คือ ความสามารถในการรับมือและยืนหยัดเผชิญหน้ากับปัญหา จนสามารถฟื้นฟูจิตใจของตัวเองได้หลังจากผ่านเหตุการณ์เหล่านั้นไป และปัจจัยปกป้องในการใช้สื่อดิจิทัล (Digital Protective Factor) คือ สิ่งที่ช่วยทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อสร้างเกราะป้องกันผลกระทบทางลบ(มหาวิทยาลัยมหิดล,2566) ซึ่งการรับมือกับความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาศักยภาพตั้งแต่รายบุคคล องค์กรภายในประเทศ การสร้างพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ การลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมยังต้องครอบคลุมการวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบ การวางแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า การสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรและการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง

บทสรุป

ในสังคมประชาธิปไตย อิสระในการพูดและแสดงความคิดเห็นถือเป็นหลักพื้นฐานแห่งประชาธิปไตยโดยแท้จริงถึงหลักแห่งสิทธิมนุษยชนและหลักประกันทางสุขภาพด้วย ยิ่งเทคโนโลยีก้าวหน้ามากขึ้นเท่าไร อิสระและความเป็นส่วนตัวยิ่งลดลงเท่านั้น เช่นการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นโดยรัฐหรือเอกชน บางที่ต้องคำนึงถึงนโยบายความเป็นส่วนตัวด้วย มิใช่ปล่อยผ่านเป็นเพียงวาทะกรรมออนไลน์(online discourse)ที่ไร้การตรวจสอบ(Jeroen van den Hoven, 2024) กระแสแห่งโลกาภิวัตน์ทางเทคโนโลยีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลากหลายอย่างในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา การรับมาเพื่อปรับเปลี่ยนและใช้ให้เหมาะสม ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ถือเป็นหนทางเพื่อความอยู่รอดและความคงอยู่อย่างวัฒนธรรมไทยกับสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน การรู้ตัวตน การยืดหยุ่นและปรับตัวที่ดีจึงต้องเข้าใจทั้งกาลและเทศะ อีกทั้งการพัฒนาด้านเทคโนโลยี การมีทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเล็ต ไอแพด โปรแกรมคอมพิวเตอร์และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร โดยเฉพาะการเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นกระบอกเสียงหรือใช้เพื่อการวิจารณ์ไม่ว่าจะออกในแง่บวกหรือแง่ลบ ซึ่งในความเป็นจริงต่างมีส่วนที่สัมพันธ์กันทั้งในแนวทางปฏิบัติและในแง่ของเชิงหลักการ ดังนั้นการวิพากษ์วิจารณ์ที่ดี ควรเป็นการวิจารณ์ในส่วนของผลงานเป็นสำคัญ ไม่ใช่วิจารณ์ตัวผู้สร้างงานหรือคนออกแบบงาน (กันทิลา ประเสริฐสกุล, 2565) ซึ่งบางกรณีอาจถูกมองได้ว่าเป็นทั้งความสอดคล้องและย้อนแย้งในบริบทเดียวกัน

การทำความเข้าใจและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะมีประสิทธิผลได้ก็ต่อเมื่อสังคมเข้าใจธรรมชาติและกลไกของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่

ดำรงอยู่โดยไม่ละทิ้งค่านิยมพื้นฐานของประชาธิปไตย ปัญหาต่างๆ เช่น ช่องว่างทางดิจิทัล ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่สำคัญอย่างหนึ่งในยุคปัจจุบันที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยทันที ไม่เพียงแต่จะช่วยสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย รวมถึงปัญหาความแตกแยกทางการเมือง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เน้นที่ความเห็นอกเห็นใจ การยอมรับความแตกต่าง และการพัฒนากลไกที่จะช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความสมานฉันท์ อาจเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาสังคมที่เข้าใจกันมากขึ้นและยอมรับกันได้ ดังนั้น การเข้าใจความซับซ้อนของปัญหาร่วมกันและการพัฒนาวิธีแก้ปัญหายืดหยุ่นอย่างรอบด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็น บทสรุปความเข้าใจและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนในสังคม เช่นเดียวกับผลกระทบเชิงลบของทฤษฎีการยอมรับและความเข้าใจในแถลงการณ์ซึ่งปรากฏชัดในแง่บวกทางสังคมหลายด้าน แง่มุมทางการเมืองแสดงให้เห็นในการทำลายความเชื่อมั่นในระบบและการแยกตัวที่ตามมา สาธารณชนส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาและป้องกันโรค และแง่บวกทางสังคมทำลายความไว้วางใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ทำให้เกิดความขุ่นเคืองใจ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว จำเป็นต้องมีมาตรการรอบด้าน การศึกษาควรเน้นที่การใช้เหตุผล ข้อมูลควรโปร่งใสและถูกต้อง และควรสร้างความไว้วางใจเพื่อชี้แจงการทำงานของสถาบันโดยรวม สรุปได้ว่าความท้าทายดังกล่าวควรใช้ประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันทางสังคมที่สามารถป้องกันได้ และส่งเสริมการใช้เหตุผลในการทำความเข้าใจโลก โดยมีมาตรการ

แก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันของภาคส่วนต่างๆ ของสังคม เพื่อการพัฒนาที่ครอบคลุมและยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เคนตรา เซอร์รี่. (2566). การแบ่งขั้วของกลุ่มส่งผลต่อทัศนคติที่รุนแรงอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 25 มี.ค.2568 จาก <https://www.verywellmind.com/group-polarization-theories-and-examples-7547335>
- ชำนัญ จันทรเรือง. (2565). วัฒนธรรมการวิพากษ์แบบไทยๆ. สืบค้นเมื่อ 8 ม.ค. 2568 จาก <https://prachatai.com/journal/2022/07/99625>
- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2562). ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital intelligence). สืบค้นเมื่อ 13 ม.ค.2568 จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/10611-digital-intelligence>
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2567). เสรีนิยม.ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อ 21 มี.ค.2568 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=เสรีนิยม>
- กันทิลา ประเสริฐสกุล. (2565). วิจารณไม่ได้แปลว่าด่า: เหตุใดคนไทยจึงโกรธกันออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 13 ม.ค.2568 จาก <https://www.ricemedia.co/thailand/prabda-yoon-criticism-thai-society/>
- มติชนออนไลน์. (2561). วิพากษ์...สังคมไทยยุคเปลี่ยนผ่าน'ปชต. สืบค้นเมื่อ 8 ม.ค.2568 จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1220214

- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2568). ภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทัล (*Digital Resilience*) ทักษะที่เด็กและเยาวชนไทยยุคใหม่ต้องมี. สืบค้นเมื่อ 23 มี.ค.2568 จาก <https://mahidol.ac.th/musef/ภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทัล/#>
- เยฟเกนี โคห์ลอฟ. (2021). บทวิจารณ์ การผูกขาดโดยกลุ่มผูกขาด. สืบค้นเมื่อ 23 มี.ค.2568 จาก <https://www.concurrences.com/en/dictionary/oligopoly>
- วารสารจุลนิติ. (2554). หลักสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : แนวความคิดและภาคปฏิบัติ. สืบค้นเมื่อ 25 มี.ค.2568 จาก https://gistda.or.th /ewtadmin//ewt/gistda_web/article_attach/articlefile_2021072215424920210.pdf
- วิสุทธิ เวชวรรกรณ์. (2567). ทฤษฎีสมคบคิดในมุมมองมานุษยวิทยา. สืบค้นเมื่อ 23 มี.ค.2568 จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/605>
- วีระ เลิศสมพร. (2563). ประชาธิปไตยดิจิทัล. กรุงเทพฯ: หอสมุดรัฐสภา.
- สมชัย เลิศสุทธีวงศ์. (2560). ประชาธิปไตยกับการสื่อสารยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ.
- อรรธรณ เกษร. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล. รัฐสภาสาร 68(6), 5-22.
- อภิญา ตั้งประสิทธิ์ศิลป์. (2562). ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลข่าวสารบนเพชบุรีที่มีผลต่อพฤติกรรมการส่งต่อข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้สื่อสังคมในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Barnett, C. and Low, M. (2004). *Spaces of Democracy : Geographical Perspectives on Citizenship, Participation and Representation. First Edition*. London: SAGE Publications Ltd.

- Bildt, C. (2017). *The digital age*. Article: 1344030 | Published online: 25 Aug 2017. Retrieved 12 Jan. 2025. From <https://doi.org/10.1080/16549716.2017.1344030>
- Keyes, C.F. (2015). *Democracy Thwarted :The Crisis of Political Authority in Thailand*. ISEAS Publishing. Retrieved 12 Jan 2025. From <https://doi.org/10.1355/9789814695114>
- O'Callaghan, C. (2020). *Post politics and Post-Truth International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition)*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10683-3>
- Thorn Pitidol.(2016). Redefining Democratic Discourse in Thailand's Civil Society. Retrieved 12 Jan 2025. From <https://doi.org/10.1080/00472336.2016.1164229>
- van den Hoven, J. (2024). *Democracy in the Digital Age*. Retrieved 23 March 2025. From <https://shs.hal.science/halshs-04844505v1>
- Wikipedia.(2009).Royalist. Retrieved 23 March 2025.From <https://en.wikipedia.org/wiki/Royalist>

กรอบแนวคิดการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

Conceptual Framework Carbon Credits Management in Promoting Sustainable Development

ปรีชญา ปัตถาวงค์¹ เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์¹ & พ้าใส สามารณ์¹
Pratchaya Patthawong¹, Chaowarit Chaowsangrat¹ & Phasai Samart¹

Corresponding author: Pratchaya.pat@rmutr.ac.th

Received: 01/03/68 Revised: 03/04/68 Accepted: 04/04/68

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยศึกษาและทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น บทความวิชาการ บทความวิจัย หนังสือ ตำรา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การจัดการคาร์บอนเครดิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ประกอบด้วย 1) กลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ 2) โครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพ 3) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ 4) การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ 5) ความรู้และความเข้าใจ 6) เทคโนโลยี และ 7) ความร่วมมือระหว่างประเทศ ปัจจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการทดสอบเชิงคุณภาพสำหรับองค์กรที่มุ่งผลการดำเนินงานด้านการจัดการคาร์บอนเครดิตและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรสู่

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ความยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางให้ภาคธุรกิจนำไปประเมินและปรับปรุงกลยุทธการจัดการคาร์บอนเครดิต เพื่อมุ่งสู่การดำเนินงานที่ยั่งยืน และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับภาครัฐในการพัฒนานโยบายและกลไกสนับสนุนการจัดการคาร์บอนเครดิตอย่างมีประสิทธิภาพในระดับประเทศ

คำสำคัญ: การจัดการ; คาร์บอนเครดิต; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This study aims to study a conceptual framework the of carbon credit management in promoting sustainable development. The study reviews literature from various sources, including academic articles, research papers, books, and textbooks. The results show that carbon credit management is a significant tool for promoting sustainable development. It has the primary goal of reducing greenhouse gas emissions and supporting the transition to a low-carbon economy includes: 1) An efficient carbon market mechanism 2) High-quality greenhouse gas reduction projects 3) Stakeholder participation 4) Effective governance 5) Knowledge and understanding 6) Technology and 7) International cooperation. These factors can be used for qualitative testing for organizations that focus on carbon credit management performance and prioritize organizational sustainability. To serve as a guideline for businesses to evaluate and improve their carbon credit management strategies towards sustainable operations, and as crucial information for the government in developing policies and mechanisms to effectively support carbon credit management at the national level.

Keywords: Carbon credits; management; sustainable development

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกตระหนักถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากการดำเนินงานกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ โดยสถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ จากรายงานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอต่อสำนักเลขาธิการอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) พบว่า การใช้พลังงานยังคงเพิ่มขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังเป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศและก๊าซเรือนกระจก (UNFCCC, 2023) โดยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งมีแนวโน้มส่งผลกระทบรุนแรงขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยในปี ค.ศ. 2021 ประเทศที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงที่สุดในโลก คือ ประเทศจีน รองลงมา คือ สหรัฐอเมริกา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.90 และ 13.49 ตามลำดับ ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของทุกประเทศทั่วโลก (ข้อมูลปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์คำนวณจากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลและอุตสาหกรรม) ซึ่งทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาได้ประกาศเป้าหมายว่าจะบรรลุความเป็นกลางทางคาร์บอนในปี ค.ศ. 2060 และ 2050 ตามลำดับ (Carbon Institute for Sustainability, 2023)

ปัจจุบันการจัดการคาร์บอนเครดิตของประเทศไทย ดำเนินการโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) หรือ อบก. ซึ่งเป็น

หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อบก. มีหน้าที่หลักในการกำกับดูแลและบริหารจัดการระบบการซื้อขายคาร์บอนเครดิตของประเทศไทย โดยกำหนดกรอบและมาตรฐานการรับรองคาร์บอนเครดิตให้บริการขึ้นทะเบียนโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจ (T-VER) และให้บริการซื้อขายคาร์บอนเครดิตผ่านระบบทะเบียนคาร์บอนเครดิต ซึ่งการซื้อขายคาร์บอนเครดิตในประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศไทยมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย ทั้งนี้ในอุตสาหกรรมภาคธุรกิจต่าง ๆ ได้เริ่มดำเนินการพัฒนาโครงการ และปรับปรุงแนวทางการติดตามผลและรายงานการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สำหรับระบบซื้อขายคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (T-VER) เพิ่มมากขึ้น (TGO, 2023)

ตลาดคาร์บอนเครดิตเผชิญความไม่แน่นอนของราคาจากอุปสงค์อุปทานและนโยบายรัฐ รวมถึงความซับซ้อนของมาตรฐานที่แตกต่างกันและความเสี่ยงเรื่องความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังมีความท้าทายด้านความโปร่งใส การกำกับดูแลที่อาจไม่เข้มงวด และข้อจำกัดในการเข้าถึงของผู้ประกอบการบางกลุ่ม การเชื่อมโยงตลาดที่แตกต่างกันก็เป็นเรื่องท้าทาย เช่นเดียวกับประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ต้องพิจารณา เพื่อให้ตลาดคาร์บอนเครดิตเป็นเครื่องมือลดก๊าซเรือนกระจกที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (TGO, 2023)

การจัดการคาร์บอนเครดิตอย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน กลไกตลาดคาร์บอนเครดิตช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก กระตุ้นเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ การบรรลุเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ภาครัฐต้องสร้างกลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ ภาคเอกชนต้องพัฒนาโครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพ ประชาชนต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนเครดิต การจัดการคาร์บอนเครดิตอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับโลกของเรา หากทุกภาคส่วนร่วมมือกัน โลกของเราก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และสร้างสังคมที่ยั่งยืน จากการทบทวนวรรณกรรมบทความนี้มุ่งหวังที่จะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการคาร์บอนเครดิตอย่างยั่งยืน และกระตุ้นให้เกิดการนำปัจจัยดังที่ได้ทำการศึกษาไปใช้จริง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเชิงประจักษ์ในอนาคต และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจที่สนใจในด้านการจัดการคาร์บอนเครดิตอย่างยั่งยืน

คาร์บอนเครดิต

คาร์บอนเครดิต (Carbon Credits) ได้กลายมาเป็นจุดสนใจอย่างมากในประเทศไทยโดยเฉพาะภายหลังที่นายกรัฐมนตรีได้ให้สัตยาบันในการประชุมภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครั้งที่ 26 (COP 26) ในปี ค.ศ. 2021 ว่าประเทศไทยจะลดก๊าซเรือนกระจกให้ได้ถึง 40% จากกรณีปกติในปี ค.ศ. 2030 (TGO, 2023) เนื่องจากคาร์บอนเครดิตจะเป็นตัวช่วยหนึ่งในการที่องค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ สามารถใช้ชดเชยปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการผลิต หรือการให้บริการของตนได้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนสิทธิ์คาร์บอน การตอกย้ำถึงเจตนารมณ์ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยยังได้สะท้อนออกมาเมื่อการประชุม COP 27 ที่ประเทศ

ไทยได้ตกลงถึงกลยุทธ์ที่ชัดเจน ทั้งแผนด้านพลังงาน และการเพิ่มพื้นที่ดูดซับคาร์บอนให้ได้โดยเร่งด่วน ทั้งหมดเพื่อให้นานาชาติมีความเชื่อมั่นในเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของไทย อีกทั้งความพร้อมของประเทศในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนคาร์บอนเครดิตระหว่างประเทศ เมื่อ Article 6 ในความตกลงปารีส (Paris Agreement) ได้ถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการในอนาคต (UNFCCC, 2023) การซื้อขายคาร์บอนเครดิตในประเทศไทยมีการดำเนินการผ่านโครงการชดเชยคาร์บอน หรือ Thailand Carbon Offsetting Program (T-COP) ซึ่งพัฒนาโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม ทำกิจกรรมชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสร้างอุปสงค์คาร์บอนเครดิตจากโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction : T-VER) ซึ่งจะช่วยสนับสนุนและขับเคลื่อนตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจภายในประเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกิจกรรมชดเชยคาร์บอน ของบุคคล องค์กร สินค้าและบริการ การจัดงานอีเว้นท์ ให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (TGO, 2023)

จากกรณีศึกษาของประเทศที่มีการจัดการคาร์บอนเครดิตที่ดี ได้แก่

- 1) สหภาพยุโรป (EU) มีระบบ EU ETS ซึ่งเป็นตลาดซื้อขายคาร์บอนเครดิตภาคบังคับที่ใหญ่ที่สุด ครอบคลุมภาคส่วนหลักด้วยหลักการ Cap-and-Trade และมีการปรับลดเพดานการปล่อยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเตรียมใช้กลไก CBAM เพื่อป้องกันการนำเข้าสินค้าที่มีการปล่อยก๊าซสูง
- 2) นิวซีแลนด์ ดำเนินการ NZ ETS ที่ครอบคลุมหลากหลายภาคส่วน รวมถึงป่าไม้และเกษตรกรรม โดยใช้การประมูล NZUs และมีการกำหนดราคา

คาร์บอนที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการสร้างคาร์บอนเครดิตจากภาคป่าไม้

3) รัฐแคลิฟอร์เนีย (สหรัฐอเมริกา) มีโครงการ Cap-and-Trade ที่ครอบคลุมพลังงานและอุตสาหกรรม โดยเชื่อมโยงระบบกับรัฐควิเบก และนำรายได้จากการประมูลไปลงทุนในโครงการลดก๊าซเรือนกระจก พร้อมทั้งมีเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซที่เข้มงวด

จึงสรุปได้ว่าประเทศไทยได้มีการแสดงเจตนารมณ์ในการลดก๊าซเรือนกระจกโดยแถลงกลยุทธ์ที่ชัดเจนใน COP 27 ทั้งแผนด้านพลังงาน และการเพิ่มพื้นที่ดูดซับคาร์บอน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเจตนารมณ์ของไทย และความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนคาร์บอนเครดิตระหว่างประเทศ และในปัจจุบัน การซื้อขายคาร์บอนเครดิตในประเทศไทยมีการดำเนินการผ่านโครงการ T-COP และ T-VER เพื่อส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม ทำกิจกรรมชดเชย การปล่อยก๊าซเรือนกระจก

การจัดการ

ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่า ผู้บริหาร) เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ ซึ่งไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกัน ทำให้สามารถบรรลุผลได้ด้วยดี ซึ่งความสำคัญของการจัดการจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการที่ดี Robbins (2001) ได้ให้ความหมายของการจัดการ (Management) คือ ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ ซึ่งตามความหมายนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ขบวนการ (process) ประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) ขบวนการ (process) ในความหมายของการจัดการนี้หมายถึงหน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การโน้มนำองค์การ และการควบคุม และ Henry Fayol (1979) ผู้พัฒนาทฤษฎีการจัดการ 14 ประการ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการจัดการที่สำคัญต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การควบคุม และการตัดสินใจ ความหมายของทฤษฎีการจัดการจาก Fayol นั้น เน้นไปที่การศึกษาเกี่ยวกับหลักการและวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ โดย Fayol มองว่าทฤษฎีการจัดการเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้้องค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ทฤษฎี 7S Model ถูกพัฒนาโดย Tom Peters และ Robert Waterman จากบริษัท McKinsey & Company ในปี ค.ศ. 1980 โดยพวกเขาได้ศึกษาองค์การที่ประสบความสำเร็จจำนวน 43 แห่ง และสรุปว่าองค์การเหล่านี้มีองค์ประกอบภายในที่สำคัญ 7 ประการ ซึ่งต้องทำงานให้สัมพันธ์สอดคล้อง (interconnected) และเสริมแรงซึ่งกันและกัน แนวคิด 7S ที่พัฒนาโดย McKinsey บริษัทที่ปรึกษาระดับโลก เป็นกรอบการทำงานสำหรับการวิเคราะห์และปรับปรุงองค์การ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบ (System) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) บุคลากร (Staff) ทักษะ (Skills) และค่านิยมร่วม (Shared Values) องค์ประกอบเหล่านี้พึ่งพากันและควรสอดคล้องกันเพื่อให้้องค์การมีประสิทธิภาพ (McKinsey and Company, 2008)

จึงสรุปได้ว่าทฤษฎีการจัดการเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการ คือ การกิจของผู้บริหารที่ประสานงานให้การทำงานของบุคคลอื่นบรรลุผลสำเร็จ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การโน้มน้าองค์กร และการควบคุม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาหลักการและวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมองว่าทฤษฎีการจัดการเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงแบบจำลองของแมคคินซี (McKinsey's 7s Framework) มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางทฤษฎีที่ว่า องค์การจะมีผลการปฏิบัติที่ดีหากองค์ประกอบภายในทั้งเจ็ดมีความประสานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและเสริมแรงซึ่งกันและกัน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยปราศจากผลเสียต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่ในอนาคต และอยู่บนเงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์ คือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการแก้ไขความบกพร่อง (Suphaphini Tantisirisuk, 2012) การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Pharit Siribanpitak, 2012)

แก่นสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) สามารถสรุปได้ด้วยวลีสั้น ๆ ว่า “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้ในทุกภารกิจของสหประชาชาติในประเทศไทย เมื่อเดือนมกราคม 2565 ที่สหประชาชาติประจำประเทศไทย ได้ลงนามในกรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน วาระปี

พ.ศ. 2565-2569 (UNSDCF) กับรัฐบาลไทย กรอบความร่วมมือฯ นี้แจกแจงการสนับสนุนด้านการพัฒนาที่สหประชาชาติมอบให้กับประเทศไทยเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายอันสูงส่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใน ค.ศ. 2030 และก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้สูง มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต กรอบความร่วมมือฯ ได้รับการออกแบบโดยอิงหลักการของสหประชาชาติที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง หลักสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาคทางเพศ หลักความยั่งยืน และหลักภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต จึงมีความสอดคล้องในระดับสูงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (Umpom, M., Suchat, M., Prakrusuttakitsamosron and Chaiyut Inbua, 2023)

สหประชาชาติในประเทศไทยมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงพื้นที่ (SDG localization) เพื่อนำวาระการพัฒนาระดับโลกสู่ชุมชนท้องถิ่นให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Pana Tappinkorn, 2023) ผลการดำเนินงานที่มีความโดดเด่นที่ผ่านมา ได้แก่ ความพยายามในการส่งเสริมระบบการคุ้มครองทางสังคมแบบบูรณาการสำหรับทุกคน (เป้าหมาย 1.3) การแก้ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (เป้าหมายที่ 3.4) การให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ครอบคลุมซึ่งรวมถึงเด็กในกลุ่มผู้โยกย้ายถิ่นฐาน (เป้าหมาย 3.4) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี (เป้าหมาย 5.5) อีกทั้งยังมุ่งเสริมพลังและความเข้มแข็งแก่วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม และส่งเสริมนวัตกรรมจากคนรุ่นใหม่โดยเน้นสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจและการพลิกโฉมวิสาหกิจด้วยระบบดิจิทัล (เป้าหมาย 8.3) การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมซึ่งรวมถึงกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศสภาพ (LGBTI) (เป้าหมาย 10.2) รวมถึงการดำเนินงานด้านการอภิบาลแรงงาน

ข้ามชาติเพื่อส่งเสริมให้เป็นไปอย่างปลอดภัย ถูกกฎหมาย และมีระเบียบที่ชัดเจน (เป้าหมาย 10.7) นอกจากนั้น องค์การสหประชาชาติยังได้ดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (เป้าหมาย 13.2) การจัดการ ขยะมูลฝอย (เป้าหมาย 11.6) และการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรมสีเขียว โดยมุ่ง ส่งเสริมอุตสาหกรรมคาร์บอนต่ำและภาคการเงินและการลงทุนที่เกื้อหนุน อุตสาหกรรมสีเขียวในหมู่วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (เป้าหมาย 7.2) สนับสนุน สิทธิการเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของประชาชน (เป้าหมาย 16.9) และแบ่งปันประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของไทยกับ นานาประเทศ ผ่านความร่วมมือไตรภาคี (เป้าหมาย 17.9) สู่การพลิกโฉม สังคมไทยไปพร้อมกับทุกภาคส่วนให้มีความรุ่งเรือง มั่งคั่ง ยั่งยืน และครอบคลุม (Mahidol University, 2023)

ประเทศไทยเผชิญข้อจำกัดในการบรรลุ SDGs จากความเหลื่อมล้ำสูง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรง ข้อจำกัดด้านสถาบันและเทคโนโลยี รวมถึงผลกระทบ จากปัจจัยภายนอก แนวทางการพัฒนาจึงมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ เปลี่ยน ผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว เสริมสร้างธรรมาภิบาล ส่งเสริมนวัตกรรม และสร้างความ เข้มแข็งของประเทศ การบูรณาการ SDGs ในทุกระดับและการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วนเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขอุปสรรคเหล่านี้ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ ยั่งยืนอย่างแท้จริง (Pana Tappinkorn, 2023)

จึงสรุปได้ว่าทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่สร้างผลเสียต่อคนรุ่นอนาคต เน้นการสร้างสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีแก่น สำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) คือ "การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง"

มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต อีกทั้งยังมีการขับเคลื่อน SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย โดยเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

การจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการคาร์บอนเครดิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการคาร์บอนเครดิตมีดังนี้

1. กลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ

กลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลไกที่ช่วยให้ราคาคาร์บอนสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมให้ผู้ปล่อยก๊าซลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และกระตุ้นการลงทุนในเทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของกลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1. การกำหนดราคาคาร์บอนที่เหมาะสม 2. ระบบการซื้อขายคาร์บอนที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และ 3. โครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่รองรับ ทั้งนี้มีงานวิจัยของ Joseph E. Aldy, Ian W. Horsch, and Austin M. Perry (2016) ได้กล่าวถึงกลไกตลาดคาร์บอนต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม พบว่า สามารถส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดมลพิษทางอากาศ และบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภายใต้โครงสร้างทางการเงินที่เหมาะสม และ William Nordhaus (2015) ได้กล่าวถึงกลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน ปริมาณคาร์บอนเครดิตที่ได้ มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และมีกลไกการบังคับใช้ที่เข้มแข็งภายใต้ราคาที่เหมาะสม

จากประเด็นดังกล่าวสรุปได้ว่า กลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1. การกำหนดราคาคาร์บอนที่เหมาะสม ราคาคาร์บอนควรสูงพอที่จะกระตุ้นให้ผู้ปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดการปล่อยก๊าซ แต่ไม่สูงจนสร้างภาระให้กับธุรกิจมากเกินไป 2. ระบบการซื้อขายคาร์บอนที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ง่าย และสามารถเข้าถึงได้โดยทุกภาคส่วน และ 3. โครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่รองรับ จำเป็นต้องมีสถาบันการเงินที่น่าเชื่อถือรองรับการซื้อขายคาร์บอนเครดิต เช่น ธนาคารและตลาดหลักทรัพย์

2. โครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพ

โครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพ จะต้องเป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของโครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 1. โครงการควรได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยหน่วยงานที่เชื่อถือได้ 2. โครงการควรมีประสิทธิภาพและสามารถวัดผลได้ และ 3. โครงการควรมีผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้มีงานวิจัยของหน่วยงาน International Labour Organization (2020) ได้กล่าวว่า โครงการที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะต้องสามารถสร้างประโยชน์ให้คนในชุมชนและลดผลกระทบทางสังคม และ OECD (2018) ได้กล่าวว่าแนวทางเหล่านี้รวมถึงความจำเป็นในการมีมาตรฐานการตรวจสอบที่เข้มงวด ระบบการติดตามและรายงานที่โปร่งใส และกลไกการแก้ไข

จากประเด็นดังกล่าวสรุปได้ว่า โครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพควรมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ประการ ประกอบด้วย 1. โครงการควรได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยหน่วยงานที่เชื่อถือได้ 2. โครงการควรมีประสิทธิภาพ

และสามารถวัดผลได้ และ 3. โครงการควรมีผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัย โครงการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3. การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ การที่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันในบริบทของการจัดการคาร์บอนเครดิตและความยั่งยืน เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย 1. ภาคเอกชน 2. ภาคประชาสังคม และ 3. ภาคประชาชน ทั้งนี้มีงานวิจัยที่มีการกล่าวไว้โดย World Bank (2020) ว่า แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในกลไกตลาดคาร์บอน การมีส่วนร่วมตั้งแต่เนิ่น ๆ โปร่งใส และครอบคลุม และ United Nations Environment Programme (2019) จากการศึกษาพบว่า ภาคประชาสังคมสามารถมีบทบาทสำคัญในการณรงค์ สนับสนุนนโยบาย และดำเนินโครงการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

จากประเด็นดังกล่าวสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่

1. ภาคเอกชน การดำเนินธุรกิจควรมีบทบาทสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสนับสนุนโครงการคาร์บอนเครดิต
2. ภาคประชาสังคม เป็นองค์กรประชาสังคมสามารถช่วยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสนับสนุนโครงการคาร์บอนเครดิต และ
3. ภาคประชาชน สามารถมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในชีวิตประจำวัน

4. การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถบรรลุเป้าหมายด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1. จำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการฉ้อโกงและการฟอกเงิน และ 2. หน่วยงานกำกับดูแลควรมีอิสระและโปร่งใส ทั้งนี้หน่วยงาน International Emissions Trading Association (2020) ได้กล่าวว่า หลักการสำหรับการกำกับดูแลกลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นอิสระ ระบบการตรวจสอบที่เข้มงวด และกลไกการบังคับใช้ที่แข็งแกร่ง และ United Nations Framework Convention on Climate Change (2021) ได้กล่าวว่า การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้หลายวิธี เช่น การกำหนดราคาคาร์บอน การสนับสนุนเทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

จากประเด็นดังกล่าวสรุปได้ว่า การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรักษาความสมบูรณ์ของระบบการจัดการคาร์บอนเครดิต การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าคาร์บอนเครดิตถูกสร้างขึ้นและใช้ในลักษณะที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และบรรลุเป้าหมายด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

5. ความรู้และความเข้าใจ

การสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านคาร์บอนเครดิต ด้านเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และด้านความยั่งยืน เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของความรู้และความเข้าใจ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคาร์บอนเครดิตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1. จำเป็นต้องสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนเครดิตแก่ทุกภาคส่วน และ 2. การศึกษาและการฝึกอบรมเกี่ยวกับคาร์บอนเครดิตควรมีความเข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Intergovernmental Panel on Climate Change (2018) ที่ว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ควรอิงตามหลักฐาน ปรับให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย และใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย

จากประเด็นดังกล่าวสรุปได้ว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านคาร์บอนเครดิต ด้านเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และด้านความยั่งยืน การดำเนินการเหล่านี้ควรครอบคลุมถึงทุกภาคส่วน และควรปรับให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

6. เทคโนโลยีการจัดการคาร์บอนเครดิต

เทคโนโลยีการจัดการคาร์บอนเครดิต เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการคาร์บอนเครดิต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีสนับสนุนด้านคาร์บอนต่ำและยั่งยืน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของเทคโนโลยีการจัดการคาร์บอนเครดิต ประกอบด้วย 1. เทคโนโลยีสามารถช่วยติดตามการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 2.

เทคโนโลยีการตรวจสอบโครงการคาร์บอนเครดิต และ 3. เทคโนโลยีการสร้างตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มีงานวิจัยของ World Resources Institute (2019) พบว่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการติดตามและตรวจสอบโครงการคาร์บอนเครดิต เป็นสิ่งที่มีความแม่นยำ และมีประสิทธิภาพ และ World Bank (2021) ที่ว่า เทคโนโลยีจะสามารถช่วยเพิ่มความปลอดภัย ความโปร่งใส และประสิทธิภาพของกลไกการจัดการคาร์บอนเครดิต

จากประเด็นดังกล่าวสรุปได้ว่า เทคโนโลยีการจัดการคาร์บอนเครดิตเป็นเครื่องมือที่มีค่าสำหรับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถช่วยติดตามการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตรวจสอบโครงการคาร์บอนเครดิต และสร้างตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ โดยการลงทุนในเทคโนโลยีจะสามารถช่วยให้เราบรรลุอนาคตที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

7. ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของประเทศต่างๆ ตามข้อตกลงปารีส โดยมีความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรม ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 1. การพัฒนากลไกการเจรจาต่อรองที่มีประสิทธิภาพ 2. การพัฒนากลไกการระดมทุน 3. การพัฒนากลไกการถ่ายทอดเทคโนโลยี และ 4. การพัฒนากลไกการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ United Nations Environment Programme (2016) ได้กล่าวไว้ว่า ข้อตกลงปารีส เป้าหมาย หลักการ และกลไกสำคัญ จะสามารถแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศ

จากการศึกษาการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถสรุปปัจจัยการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย: ปัจจัยการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทสรุป

การจัดการคาร์บอนเครดิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน กลไกตลาดคาร์บอนที่มีประสิทธิภาพ โครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ ความรู้และความเข้าใจ เทคโนโลยี และความร่วมมือระหว่างประเทศ ตัวอย่างโครงการคาร์บอนเครดิต ได้แก่ การปลูกป่า พลังงานหมุนเวียน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การจัดการคาร์บอนเครดิตต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องควบคู่ไปกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และคาร์บอนเครดิตเป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน โดยภาครัฐต้องมีบทบาทหลักในการวางนโยบายและกฎหมายคาร์บอนเครดิต กำหนดมาตรฐานการวัดผลและรับรองคุณภาพ รวมถึงกำกับดูแลการซื้อขายให้โปร่งใส นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก และให้แรงจูงใจในการลดก๊าซเรือนกระจก ที่สำคัญคือการสร้างความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ และติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

การนำไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์เชิงทฤษฎี

ทฤษฎีการจัดการคาร์บอนเครดิตมุ่งเน้นไปที่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ กระจายรายได้ ส่งเสริมความเท่าเทียม และความร่วมมือระหว่างประเทศ แม้จะมีข้อจำกัด แต่การจัดการคาร์บอนเครดิตก็เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน หากมีการดำเนินการอย่างรอบคอบ

ประโยชน์เชิงการจัดการ

การจัดการคาร์บอนเครดิตช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ สร้างภาพลักษณ์ที่ดี เข้าถึงตลาดใหม่ และบริหารความเสี่ยง ตัวอย่างการนำไปใช้ เช่น กำหนดเป้าหมายลดก๊าซเรือนกระจก ลงทุนในโครงการลดก๊าซเรือนกระจก สนับสนุนโครงการลดก๊าซเรือนกระจกในชุมชน แม้จะมีข้อจำกัด แต่หากมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการคาร์บอนเครดิตจะส่งผลดีต่อทั้งองค์กรและสังคม จากข้อตกลง COP 29 ตลาดคาร์บอนเครดิตทั่วโลกจะเป็นเครื่องจูงใจทางการเงินให้บริษัทและประเทศต่าง ๆ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และกระตุ้นการใช้เทคโนโลยีสะอาด รายได้จากการขายคาร์บอนเครดิตสามารถนำไปลงทุนในโครงการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น พลังงานทดแทนและการปลูกป่าใหม่ มาตรา 6 ของข้อตกลงปารีส กำหนดกรอบการทำงานสำหรับการซื้อขายคาร์บอน ทำให้ประเทศต่าง ๆ สามารถบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซได้ โดยการซื้อเครดิตจากประเทศที่ลดการปล่อยก๊าซเกินเป้าหมาย กฎใหม่นี้อนุญาตให้ประเทศที่มีการปล่อยก๊าซมากสามารถซื้อเครดิตการชดเชยคาร์บอนจากประเทศกำลังพัฒนาได้ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการดำเนินการตามแผนสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (NDCs) ได้ถึง 250 พันล้านดอลลาร์ต่อปี

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นเพียงการนำเสนอที่สังเคราะห์ขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ดังนั้นในอนาคตควรมีการศึกษา เพื่อยืนยันบทบาทของการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นในเรื่องการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันการจัดการคาร์บอนเครดิตเริ่มมีในหลายธุรกิจ เช่น ธุรกิจด้านการบิน การท่องเที่ยว ภาคอุตสาหกรรม ภาคป่าไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ควรศึกษาด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ร่วมกันในระยะต่าง ๆ ของการวิจัย โดยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษา ด้วยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการอธิบายผลของการวิจัยเชิงปริมาณให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Sources) อื่นๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้กับองค์กรที่สนใจเรื่องการจัดการคาร์บอนเครดิตในการส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Carbon Institute for Sustainability. (2023). *Global and Thai Commitments to Net-zero Emissions*. Retrieved February 15, 2024, from https://cbis.institute/2023/04/19/carbon_neutrality/
- Fayol, H. (1979). *General and Industrial Management*. London: Sir Isaac Pitman and Sons.
- International Emissions Trading Association. (2020). *The Role of Technology in Carbon Credit Markets: A Review of Current Trends and Future Opportunities*. Retrieved February 15, 2024, from <https://irinagyurjinyan.wordpress.com/2022/04/12/%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA-19>
- International Labour Organization. (2020). *Just Transition: Work, Decent Jobs and the Climate Transition*. Retrieved February 15, 2024, from <https://www.ilo.org/media/420401/download>.

- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2018). *Raising Public Awareness of Climate Change: A Review of Effective Communication Strategies*. Retrieved February 15, 2024, from <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2017/08/Climate-Outreach-IPCC-communications-handbook.pdf>
- Aldy, J. E., Horsch, I. W. and Austin P. M. (2016). *The Impact of Carbon Markets on the Economy and the Environment*. Retrieved February 15, 2024, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652622037908>.
- Mahidol University. (2023). *Sustainable Development Goals (SDGs)*. Retrieved February 29, 2024, from <https://science.mahidol.ac.th/sdgs/>
- McKinsey Global Institute. (2008). *The financial crisis and the future of global banking*. New York: McKinsey & Company.
- OECD. (2018). *Ensuring Environmental Integrity and Promoting Transparency in Carbon Markets*. Retrieved February 15, 2024, from <https://www.oecd.org/en/networks/carbon-market-platform>
- Pana, T. (2023). Sustainable Growth Strategy of Medium-Sized Enterprise Operators in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(6), 173-185.
- Pharit S. (2012). *Education Management for Sustainable Development: Fundamentals of Social, Economic and Environmental Studies*. Bangkok: Thai Sampan Printing.

Robbins, S. P. (2001). *Organizational Behavior*. (9 th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

TGO. (2023). *A Practical Guide for Businesses to Achieve Net Zero Greenhouse Gas Emissions*. Retrieved February 15, 2024, from <https://www.tgo.or.th/2023/index.php/th/>

Umporn, M., Suchat, M., Prakrusuttakitsamosron and Chaiyut Inbua. (2023). The Sustainability of the Industrial Community AMID The Diversity of the Pattani Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(3), 277-286.

United Nations Environment Programme. (2016). *The Paris Agreement: A Review of Key Issues and Future Directions*. Retrieved February 15, 2024, from <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>.

United Nations Environment Programme. (2019). *Promoting Carbon Literacy: A Guide for Policymakers, Educators, and Media Professionals*. Retrieved February 15, 2024, from <https://www.unep.org/resources/report/sustainable-consumption-and-production-handbook-policymakers>.

United Nations Framework Convention on Climate Change. (2021). *The Role of Governance in Climate Change Mitigation: A Review of Literature and Policy*. Retrieved February 15, 2024, from <https://unfccc.int/>

UNFCCC. (2023). *Cooperative activities with United Nations entities and other intergovernmental organizations*. Retrieved February 15, 2024, <https://unfccc.int/topics/cooperative-activities-and-sdgs/cooperative-activities-with-united-nations-entities-and-other-intergovernmental-organizations>.

William Nordhaus. (2015). *Climate change and economic growth: A retrospective and prospective view*. Retrieved February 15, 2024, <https://williamnordhaus.com/publications>.

World Resources Institute. (2019). *Using Technology to Enhance Carbon Credit Project Monitoring and Verification*. Retrieved February 15, 2024, <https://www.wri.org/technical-perspectives/insider-3-tips-companies-navigating-use-carbon-credits-nature>.

World Bank. (2020). *Building Capacity for Low-Carbon Development: A Review of Best Practices*. Retrieved February 15, 2024, <https://www.worldbank.org/en/topic/climatechange/overview>.

World Bank. (2021). *Blockchain Technology for Carbon Markets: A Primer*. Retrieved February 15, 2024, <https://www.worldbank.org/en/topic/climatechange/brief/the-world-bank-engagement-roadmap-for-carbon-markets>.

**การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ
กองทัพอากาศ**

Government officials' transfer decisions, Aeronautics

Engineering Division, Royal Thai Air Force.

สิฐฐาพร สว่างเนตร¹

Sitthaporn Sawangnate

sitthaphon14@gmail.com

Received: 14/02/68 Revised: 02/03/68 Accepted: 02/03/68

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ 2) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการสายวิทยาการ กองทัพอากาศ จำนวน 358 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย (t-test)

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Master of Public Administration (Public Administration), Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

ทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบนัยสำคัญทางสถิติจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยการทดสอบของฟิชเชอร์ (LSD) ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจย้ายของข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านภูมิสำเนา รองลงมาคือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านครอบครัว และด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดสินใจย้ายของข้าราชการกองวิทยาการ กรมช่างอากาศ กองทัพอากาศ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ชั้นยศ และอายุราชการต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายของข้าราชการกองวิทยาการ กรมช่างอากาศ กองทัพอากาศ ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ; ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ; บุคลากรกองทัพอากาศ

Abstract

This research aims to. 1) Study the decision-making process of Air Force engineering officers regarding their relocation. 2) Compare the relocation decisions of Air Force engineering officers with different personal statuses. A quantitative research method was employed, with a sample group consisting of 358 Air Force engineering officers. A questionnaire was

used as the data collection tool. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. To test for differences in mean scores, a t-test and an F-test were conducted. If a statistically significant difference was found, pairwise comparisons were performed using Fisher's LSD test. The research findings indicate that the overall relocation decision-making of Air Force engineering officers is at a moderate level. When considering specific aspects, four factors were found to be at a high level, ranked by mean score from highest to lowest as follows: place of origin, relationships with colleagues, family, and career advancement. One factor was found to be at a moderate level: relationships with supervisors. The results of the comparative analysis of relocation decisions among Air Force civil servants in the Air Technical Sciences Department, categorized by gender, age, marital status, education level, rank, and years of service, indicate that these factors do not significantly affect their relocation decisions.

Keywords: Relocation decision of civil servants; Air Technical Sciences
civil servants; Air Force personnel

บทนำ

การบริหารงานในหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน หนึ่งในปัจจัยหลักที่มีความสำคัญและทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็จได้นั้น คือ “บุคลากร” ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการทำงานที่ดีก็จะทำให้หน่วยงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หน่วยงานทุกแห่งจึงพยายามอย่างยิ่งในการคัดสรรบุคลากรที่มีศักยภาพ และดึงศักยภาพของบุคลากรออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรักษามูลค่าไว้ให้นานที่สุด การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีไม่ใช่ว่าให้ความสำคัญที่เรื่องอัตราจ้างเพียงอย่างเดียว ซึ่งการบริหารงานที่ดีควรเน้นการจัดการและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างเหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการบริหารงานของหน่วยงาน การสร้างความเป็นอยู่ที่ดีรวมถึงสวัสดิการต่าง ๆ ให้บุคลากรเหล่านั้นอยู่ปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่อไปได้ และสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ องค์กรจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ได้นั้นขึ้นอยู่กับบุคลากรที่จะดำเนินกิจกรรมและสร้างสรรค์งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร

กองทัพอากาศได้พัฒนากิจการต่าง ๆ มาเป็นลำดับ การกิจและการจัดการได้ขยายตัวมากขึ้น อากาศยุทธโธปกรณ์แต่ละชั้นมีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้การใช้และการบำรุงรักษา มีความจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้และการบำรุงรักษาสำหรับอากาศยุทธโธปกรณ์ ระบบการแยกประเภทกำลังพล คือ ระบบงานหนึ่งที่ใช้ร่วมกับระบบงานอื่นในการบริหารจัดการกำลังพล กองทัพอากาศ หลักสำคัญคือ จำแนกกำลังพลของกองทัพอากาศที่มีคุณสมบัติ

เหมือนกัน เพื่อความสะดวกในการบริหารกำลังพล วัตถุประสงค์ของระบบการแยกประเภทกำลังพลทางทหารก็เพื่อระบุหน้าที่และงานที่ต้องปฏิบัติของตำแหน่งทุกตำแหน่งในอัตรากำลังของกองทัพอากาศ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ความรับผิดชอบให้ประสบผลสำเร็จ สายวิทยาการทหารช่างอากาศ มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานกิจการช่างอากาศของกองทัพอากาศ ให้คำแนะนำวางแผน พัฒนาการซ่อม สร้างอากาศยานให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานสากล อากาศยานทำการบินได้อย่างปลอดภัย ตลอดจนมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารคุณภาพให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง การเตรียมอากาศยานให้อยู่ในสภาพที่พร้อมในการปฏิบัติภารกิจ ตรวจซ่อมบำรุงรักษาอากาศยาน และจัดหาพัสดุ ดูแลเครื่องมือเครื่องใช้อากาศยานให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานตลอดเวลา พร้อมทั้งอบรมเจ้าหน้าที่ในสาขาต่าง ๆ บุคลากรของสายวิทยาการช่างอากาศนับว่าเป็นบุคลากรสำคัญที่ช่วยในการบริหารจัดการ

จากปัญหาของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยของความต้องการของข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศที่มีความแตกต่างกันบุคคลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ และเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลที่อาจนำไปสู่การตัดสินใจในการย้ายหรือยังคงอยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน ซึ่งจะสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการบริหารจัดการกำลังพล และกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา วางแผนการบริหารกำลังพลภายในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ
2. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน

บททวนวรรณกรรม

แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการและผู้บริหารใช้เครื่องมือและกลยุทธ์ในการจัดการกับบุคลากรขององค์กรเพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ซึ่งรวมถึงการจัดการด้านการจ้างงาน การพัฒนาบุคลากร การบริหารงานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของบุคลากรในองค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากในองค์กรเนื่องจากบุคลากรเป็นส่วนสำคัญในการทำให้องค์กรดำเนินงานได้

พยอม วงศ์สารศรี (อ้างถึงใน พิชญภา จันทรวิวัฒน์, 2562) ให้ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลป์และกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และการบรรจุบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร การพัฒนาและดำรงรักษาให้บุคลากรยังคงปฏิบัติงานในองค์กร เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีในการปฏิบัติงาน หรือการเกื้อหนุนอายุราชการด้วยเหตุผลอื่นนั้น ยังคงสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ณัฐพันธ์ เชรนนท์ (อ้างถึงใน ณัฐินี เฟื่องฟูพาณิชย์, 2563) ให้ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านบุคลากรขององค์กร และผู้บริหารในองค์กรร่วมกันใช้ทักษะความรู้ ประสบการณ์ในการคัดเลือกสรรหา ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าร่วมปฏิบัติงานในองค์กร ตลอดจนการพัฒนาดำรงรักษาให้พนักงานมีศักยภาพที่ดีเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลาออกและโอนย้าย

การลาออกและโอนย้าย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบ วัฒนธรรม และสภาพการเป็นสมาชิกจากองค์กรเดิมไปสู่ องค์กรใหม่ รวมไปถึงการจ้างพนักงานใหม่ หรือการเข้ามาทำงานทดแทน พนักงานนั้นอาจจะไม่เคยทำงานกับองค์กรมาก่อน หรืออาจเป็นพนักงานเก่า กลับเข้ามาทำงานกับองค์กรอีกครั้งหนึ่งก็ได้ (ชิตชนก ศรีรักษ์ และปัญญา ศรีสิงห์, 2563)

สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างถึงใน พิชญภา จันทรวิวัฒน์, 2562) ให้ความหมายว่า การโอนย้าย หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ตำแหน่งงานจากตำแหน่งหนึ่งไปยังตำแหน่งหนึ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบซึ่งจากที่เคยทำอยู่ในหน่วยงาน

Price (อ้างถึงใน พรพล สุวรรณทัต, 2560) ให้ความหมายของการลาออกว่าเป็นระดับของการเคลื่อนไหวโดยเน้นถึงการเคลื่อนไหวของบุคคลข้ามขอบเขตการเป็นสมาชิกขององค์กรซึ่งเน้นการลาออกว่ามีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ส่วน Mobley (1982) กล่าวว่า การลาออกหมายถึง พนักงานของ

องค์กรสันนิษฐานการเป็นสมาชิกขององค์กรนั้น การสันนิษฐานการเป็นสมาชิกนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การลาออกโดยสมัครใจและการลาออกโดยไม่สมัครใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

Becker (อ้างถึงใน ฅฐฐฐ ฃฃฃฃฃฃ, 2563, ฃฃ15) ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์กรว่า เป็นสภาพของบุคคลที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์ โดยมีการลงทุนกับสิ่งนั้น ๆ และสิ่งที่ลงทุนเหล่านั้น ได้แก่ การศึกษา อายุ สถานภาพสมรส ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นต้น ในที่สุดแล้วบุคคลก็ต้องหวังผลประโยชน์ตอบแทนจากองค์กร ดังนั้น ระดับความผูกพันจะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นและคุณภาพของสิ่งที่บุคคลนั้นลงทุนไป

ภทฐฐฐ ฐฐฐฐฐ (อ้างถึงใน ฅฐฐฐ ฃฃฃฃฃฃ, 2563, ฃฃ16) ให้ความหมายของคำว่าความผูกพันต่อองค์กร คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อองค์กร ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมอันแสดงถึงความพยายามมุ่งมั่นของบุคคลที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กรด้วยความทุ่มเทและเต็มใจ ด้วยตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

Buchanan (อ้างถึงใน ฃฃฃฃ ฃฃฃฃ, 2533, ฃฃ 14) ให้นิยามไว้ว่า ความผูกพันต่อองค์กร เป็นความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ความผูกพันที่มีต่อเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และการปฏิบัติงานตามบทบาทของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรซึ่งความผูกพันต่อองค์กรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2. ความใส่ใจกับองค์กร และ 3. ความจงรักภักดี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

โสภิต ทองปาน (อ้างถึงใน ญฐินี เฟื่องฟูพาณิชย์, 2564, หน้า 29) ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจในการทำงาน เป็นระดับ (Degree) ความรู้สึกของแต่ละคนที่มีความรู้สึกในแง่บวกหรือลบต่องานที่ทำการสนองตอบในความรู้สึกหรือในความคิดต่องานที่ตนเองทำต่อสถานที่ทำงาน รวมทั้งลักษณะทางกายภาพ (Physical Conditions) เช่น ห้องทำงาน ทางเข้า-ออก ตำแหน่งที่ตั้งของเครื่องจักร อุปกรณ์ ห้องน้ำ บันได และอื่น ๆ

Maslow (อ้างถึงใน ญฐินี เฟื่องฟูพาณิชย์, 2564, หน้า 29) ในทัศนคติความคิดของมาสโลว์มีความเห็นว่า มนุษย์มีความต้องการหลายระดับโดยเรียงจากระดับต่ำขึ้นไปถึงระดับที่สูงกว่า ถ้าเมื่อใดระดับต่ำกว่าได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว มนุษย์ก็จะเริ่มที่จะมีความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้นไป ลำดับความต้องการจะมีอยู่ด้วยกัน 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ความต้องการทางกายภาพ 2. ความต้องการความปลอดภัย 3. ความต้องการทางสังคม 4. ความต้องการได้รับการยกย่องทางสังคม และ 5. ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

ก้องนภา ถิ่นวัฒนากุล (อ้างถึงใน นันทพร ทองลัม, 2563, หน้า 9) กล่าวว่า ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติงานงานของผู้บังคับบัญชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพนักงาน

ภิญโญ เสือพิทักษ์ (อ้างถึงใน นันทพร ทองลัม, 2563, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา การได้รับความช่วยเหลือ การส่งเสริมสนับสนุน ความไว้วางใจ การได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม

Elton Mayo (อ้างถึงใน วรณพรรณ รักษ์ชน, 2555) ได้ให้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ 1. แนวคิด เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2. ทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และ 4. การสร้างความสัมพันธ์ใน ทีมงาน

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ทั้งจากตัวบุคคล เช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อารมณ์ความรู้สึก การติชม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทศนคติ และปัจจัยในเรื่อง ขององค์กรเป็นปัจจัยรองลงมา (วัชรมา มณีภาส อ้างถึงใน มณฑา เรื่องขจร, 2556, หน้า 52-54) ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยจากตัวบุคคล

1.1 สภาพร่างกายและสภาพจิตใจ

1.2 การศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล

1.4 พลังอำนาจในตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพของบุคคล

อย่างเห็นได้ชัดในบางสัมพันธภาพ

1.5 ทศนคติของแต่ละบุคคลมีส่วนอย่างมากต่อการสร้าง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล

1.6 ทักษะความสามารถในการแสดงออกอย่างเหมาะสมทั้งต่อ ตนเอง และต่อผู้อื่น

2. ปัจจัยจากองค์กร

2.1 ขนาดขององค์กร องค์กรที่มีขนาดใหญ่ โอกาสของบุคคลที่จะมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

2.2 ระบบงาน เป็นการสื่อสารที่ต้องผ่านสื่อหลายสื่อการสร้างกฎเกณฑ์พิธีการ

2.3 การสร้างสายสัมพันธ์ภายในองค์กร อาจเป็นไปในรูปแบบของการพบปะประชุมร่วมกัน

2.4 ลักษณะงาน งานที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่วิจัย คือ ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลางจำนวน 3,323 คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + (Ne)^2}$$

โดย n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

e แทน ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique)

ในที่นี้กำหนดเท่ากับ ± 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95%

$$\text{แทนค่าได้ดังนี้ } n = \frac{3323}{1 + [3323 \times (0.05)^2]}$$

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่าง } n = 357.02 \text{ คน}$$

$$n = 358 \text{ คน}$$

จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้จำนวนไม่น้อยกว่า 358 คน จึงจะยอมรับได้ ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 358 คน ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย สถานภาพส่วนบุคคล อายุ ชั้นยศ สถานภาพ อายุราชการ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจย้ายของข้าราชการสายวิทยาการ กองทัพอากาศ โดยมีลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตรส่วนประมาณค่า Rating Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ ลักษณะคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ คือ มากที่สุด ค่าคะแนนเท่ากับ 5 มาก ค่าคะแนนเท่ากับ 4 ปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 3 น้อย ค่าคะแนนเท่ากับ 2 และน้อยที่สุด ค่าคะแนนเท่ากับ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามโดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้วยแบบสอบถาม

2. ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมี ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ได้รับคำตอบที่สมบูรณ์ครบตามจำนวนที่ระบุไว้

2. วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ดังนี้

2.1 สถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อายุ ชั้นยศ สถานภาพ อายุราชการ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

2.2 การศึกษาการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการแปลผลค่าเฉลี่ยตามแนวทางของเบสท์ (Best, 1981)

3. การเปรียบเทียบการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ชั้นยศ สถานภาพ อายุราชการ โดยใช้สถิติ t-test สำหรับคุณลักษณะของตัวแปรที่แบ่งได้

2 กลุ่ม และสถิติ F-test สำหรับคุณลักษณะของตัวแปรที่แบ่งได้ มากกว่า 2 กลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ ด้วยวิธีแอลเอสดี (LSD) ของฟิชเชอร์ (Fisher)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในราชการ ส่วนกลาง จำนวน 358 คน เป็นเพศชาย จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 และเพศหญิง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 อายุ 26-35 ปี จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 สถานภาพโสด จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 ชั้นยศนายทหารชั้น ประทวน จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 อายุราชการ 1-5 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1

2. การวิเคราะห์การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่าง อากาศ กองทัพอากาศ ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 โดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (n = 358)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	250	69.8
หญิง	108	30.2
อายุ		
18-25 ปี	75	20.9
26-35 ปี	177	49.4
36-45 ปี	47	13.1
46-55 ปี	36	10.1
56 ปีขึ้นไป	23	6.4
สถานภาพ		
โสด	194	54.2
สมรส	128	35.8
หย่าร้าง	10	2.8
หม้าย	26	7.3
ระดับการศึกษา		
ปวช.	36	10.1
ปวส.	82	22.9
ปริญญาตรี	181	50.6

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (n = 358)	ร้อยละ
ปริญญาโท	36	10.1
สูงกว่าปริญญาโท	23	6.4
ชั้นยศ		
นายทหารชั้นสัญญาบัตร	83	23.2
นายทหารชั้นประทวน	215	60.1
อื่นๆ	60	16.8
อายุราชการ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ถึง 1 ปี	49	13.7
1-5 ปี	147	41.1
6-10 ปี	54	15.1
11-15 ปี	49	13.7
16-20 ปี	36	10.1
มากกว่า 20 ปี	23	6.4

จากตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลาง จำนวน 358 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 และเป็นเพศหญิง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 ตามลำดับจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ

ที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลาง จำนวน 358 คน ส่วนใหญ่อายุ 26-35 ปี จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 รองลงมาคืออายุ 18-25 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 อายุ 36-45 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 อายุ 46-55 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ตามลำดับจำแนกตามสถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลาง จำนวน 358 คน ส่วนใหญ่สถานภาพโสด จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาคือสมรส จำนวน 128 คนคิดเป็นร้อยละ 35.8 หม้าย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 และหย่าร้าง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 ตามลำดับจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลาง จำนวน 358 คน ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 รองลงมาคือ ปวส. จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 ปวช. จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 ปริญญาโท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ตามลำดับจำแนกตามชั้นยศ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลาง จำนวน 358 คน ส่วนใหญ่ชั้นยศนายทหารชั้นประทวน จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 รองลงมาคือ นายทหารชั้นสัญญาบัตร จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 23.2 และอื่น ๆ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ตามลำดับ จำแนกตามอายุราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในราชการส่วนกลาง จำนวน 358 คน ส่วนใหญ่อายุราชการ 1-5 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาคือ 6-10 ปี จำนวน

54 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 ไม่ถึง 1 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 11-15 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 16-20 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และมากกว่า 20 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ

การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านครอบครัว	3.58	.494
2. ด้านภูมิสำเนา	3.59	.504
3. ด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	3.55	.483
4. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	2.87	.386
5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.58	.487
ภาพรวม	3.43	.284

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = .284) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านภูมิสำเนา ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .504) รองลงมาคือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .487) ด้านครอบครัว ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .494) และด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .483) และอยู่ในระดับปาน

กลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = .386) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านครอบครัว

ด้านครอบครัว	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านคิดว่าการอยู่ใกล้ครอบครัวจะช่วยทำให้ลดความเครียดจากการทำงาน	3.66	.767
2. ท่านคิดว่าสุขภาพของคนในครอบครัวมีผลมากน้อยแค่ไหน	3.88	.794
3. ท่านรู้สึกว่ามีภาระงานมากเกินไปกว่าที่จะแบ่งเวลาให้ครอบครัว	3.42	1.014
4. ท่านไม่มีเวลาพอสำหรับลูก ๆ หรือสมาชิกในครอบครัว	3.33	.839
5. คนในครอบครัวของท่านต่างสนับสนุนในเรื่องของการตัดสินใจของท่านในแต่ละเรื่อง	3.58	.624
ภาพรวม	3.58	.494

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านครอบครัว พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .494) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ท่านคิดว่าสุขภาพของคนในครอบครัวมีผลมากน้อยแค่ไหน ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .794) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าการอยู่ใกล้

ครอบครัวจะช่วยให้ลดความเครียดจากการทำงาน ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .767) และคนในครอบครัวของท่านต่างสนับสนุนในเรื่องของการตัดสินใจของท่านในแต่ละเรื่อง ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .624) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านภูมิสำเนา

ด้านภูมิสำเนา	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านเคยพิจารณาย้ายกลับไปทำงานที่ภูมิสำเนา ของตนเองมากน้อยแค่ไหน	3.76	.767
2. ท่านมีความตั้งใจที่จะย้ายกลับไปทำงานใน ภูมิสำเนาของตนเองในอนาคต	3.73	.932
3. ท่านใช้เวลาในการเดินทางกลับภูมิสำเนาในแต่ละ ครั้งมากน้อยแค่ไหน	3.37	.964
4. ท่านมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิสำเนาในแต่ละ ครั้งมากน้อยแค่ไหน	3.47	.766
5. การอยู่ห่างไกลจากภูมิสำเนา มีผลกระทบต่อการทำงาน ปฏิบัติงาน	3.59	.649
ภาพรวม	3.59	.504

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านภูมิสำเนา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .504)

โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ท่านเคยพิจารณาย้ายกลับไปทำงานที่
ภูมิลำเนาของตนเองมากน้อยแค่ไหน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .767) รองลงมาคือ ท่าน
มีความตั้งใจที่จะย้ายกลับไปทำงานในภูมิลำเนาของตนเองในอนาคต
($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .932) และการอยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาที่มีผลกระทบต่อการ
ปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .649) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจ
ย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านความก้าวหน้า
ในการปฏิบัติงาน

ด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านคิดว่าการย้ายที่ทำงานจะส่งผลดีต่อความก้าวหน้า ของท่าน	3.65	.755
2. ความก้าวหน้าในอาชีพเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจย้าย ที่ทำงานของท่าน	3.89	.778
3. ท่านเคยพิจารณาย้ายที่ทำงานเพื่อโอกาสในการได้รับ ตำแหน่งที่สูงขึ้น	3.34	.988
4. ท่านไม่มีโอกาสได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาความรู้ เพิ่มเติม	3.32	.864
5. ท่านคิดว่าการย้ายที่ทำงานจะช่วยให้ท่านได้ทำงานใน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	3.56	.609
ภาพรวม	3.55	.483

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการสายวิชาการช่วงอากาศ กองทัพอากาศ ด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .483) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ความก้าวหน้าในอาชีพเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจย้ายที่ทำงานของท่าน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .778) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าการย้ายที่ทำงานจะส่งผลดีต่อความก้าวหน้าของท่าน ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = .755) และท่านคิดว่าการย้ายที่ทำงานจะช่วยให้ท่านได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .609) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิชาการช่วงอากาศ กองทัพอากาศ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	$\bar{X}$	S.D.
1. ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชามีผลต่อการตัดสินใจของท่าน	3.00	1.057
2. ท่านรู้สึกว่าความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้บังคับบัญชาปัจจุบัน	2.87	1.028
3. ผู้บังคับบัญชาของท่านไม่ให้ความช่วยเหลือหรือคำแนะนำ	2.67	1.070

ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	$\bar{X}$	S.D.
4. ผู้บังคับบัญชาไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็น	2.91	.868
5. ท่านคิดว่าการย้ายไปทำงานในหน่วยงานใหม่จะทำให้ท่านมีโอกาทำงาน	2.89	.971
ภาพรวม	2.87	.386

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = .386) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชามีผลต่อการตัดสินใจของท่าน ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 1.057) รองลงมาคือ ผู้บังคับบัญชาไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = .868) และท่านคิดว่าการย้ายไปทำงานในหน่วยงานใหม่จะทำให้ท่านมีโอกาทำงาน ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = .971) ตามลำดับ ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	$\bar{X}$	S.D.
1. ความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนร่วมงานมีผลต่อการตัดสินใจ	3.63	.750
2. ท่านเคยพิจารณาย้ายที่ทำงานเนื่องจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างท่านกับเพื่อนร่วมงาน	3.92	.770
3. ท่านไม่รู้สึกรเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน	3.41	1.010
4. ท่านรู้สึกต้องแข่งขันหรือเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมงาน	3.34	.869
5. ท่านเคยได้รับคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงานในการตัดสินใจย้ายที่ทำงาน	3.60	.599
ภาพรวม	3.58	.487

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .487) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ท่านเคยพิจารณาย้ายที่ทำงานเนื่องจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างท่านกับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .770) รองลงมาคือ ความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนร่วมงานมีผลต่อการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .750) และท่านเคยได้รับคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงานในการตัดสินใจย้ายที่ทำงาน ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .599) ตามลำดับ

สรุปการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะงานปัจจุบันและผลต่อการย้ายงาน

ลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน หากลักษณะงานไม่สอดคล้องกับความสามารถหรือความคาดหวัง อาจส่งผลให้ต้องการย้ายงานเพื่อค้นหาโอกาสที่เหมาะสมกว่า โดยลักษณะงานที่หนักเกินไป ขาดความท้าทาย หรือไม่สอดคล้องกับเป้าหมายส่วนตัว อาจเป็นปัจจัยแรงในการตัดสินใจย้าย

2. อิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและครอบครัว

ครอบครัวและสังคมมีอิทธิพลสำคัญ เช่น ความต้องการอยู่ใกล้ครอบครัว ภาระเลี้ยงดู หรือปัจจัยทางสังคม เช่น การศึกษาและสุขภาพ หากสถานที่ปฏิบัติงานปัจจุบันส่งผลให้ต้องห่างจากครอบครัว อาจเป็นแรงผลักดันให้ตัดสินใจย้ายกลับภูมิลำเนาหรือสถานที่ที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตครอบครัว

3. ผลกระทบจากการย้ายกลับภูมิลำเนา

การย้ายกลับภูมิลำเนาอาจช่วยลดความตึงเครียดและเพิ่มความสุขระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว แต่ในบางกรณีอาจส่งผลต่อโอกาสก้าวหน้าในสายงาน การอยู่ใกล้ครอบครัวและชุมชนที่คุ้นเคย อาจเพิ่มความสุขและความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม

4. ความก้าวหน้าในสายงาน

ความก้าวหน้าในสายงานเป็นปัจจัยสำคัญ ข้าราชการอาจย้ายไปยังหน่วยงานหรือสถานที่ที่มองว่าให้โอกาสเจริญเติบโตในอาชีพได้มากกว่าหากหน่วยงานปัจจุบันไม่มีเส้นทางความก้าวหน้า อาจทำให้ข้าราชการพิจารณาย้ายไปยังที่มีโอกาสดีกว่า

5. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

ความสัมพันธ์ที่ดีสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร แต่หากความสัมพันธ์ในที่ทำงานไม่ดีอาจกลายเป็นปัจจัยผลักดันในการย้ายสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตรสามารถช่วยลดความต้องการย้ายงานได้

6. แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์กับองค์กร

- 1) สร้างระบบสนับสนุนการทำงาน เช่น โอกาสการพัฒนาทักษะ
- 2) จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 3) ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นและปรับปรุง

สภาพแวดล้อมการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การตัดสินใจย้ายของข้าราชการกองวิทยากรกรมช่างอากาศ กองทัพอากาศ” ผู้ศึกษาได้พบประเด็นสำคัญที่ควรจะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยากรช่างอากาศ กองทัพอากาศ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 4 ด้านที่อยู่ในระดับมาก และ 1 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจย้ายในระดับที่แตกต่างกัน โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านครอบครัว มีผลกระทบในระดับมากโดยเฉพาะประเด็นสุขภาพของคนในครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของปัจจัยด้านครอบครัวที่

ส่งผลต่อข้าราชการ เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดีในครอบครัวช่วยลดความกังวล และการอยู่ใกล้ครอบครัวยังมีบทบาทในการลดความเครียดจากการทำงาน ข้อมูลนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัย ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจโยกย้ายหรือเลือกที่ทำงานใหม่ของ บุคลากรในองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ เกตทอง (2560) ที่ศึกษาสาเหตุและแนวโน้มการลาออก/โอนย้ายของข้าราชการใน หน่วยงานวิชาการ โดยพบว่าหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจลาออกหรือ โอนย้าย

1.2 ด้านภูมิสำเนา การพิจารณาย้ายกลับไปทำงานในภูมิสำเนา และความตั้งใจที่จะย้ายกลับในอนาคต เป็นประเด็นที่ได้รับการตอบรับในระดับสูงใน ด้านภูมิสำเนา แสดงให้เห็นถึงความผูกพันต่อภูมิสำเนาเดิมของข้าราชการ ข้อมูล นี้สะท้อนถึงวัฒนธรรมในสังคมไทยที่ยังคงให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนและ ความใกล้ชิดของครอบครัวในภูมิสำเนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาฏ ดันตา (2564) พบว่า ข้าราชการที่มีความผูกพันกับภูมิสำเนามักจะมีความตั้งใจที่จะ กลับไปทำงานที่บ้านเกิด โดยเฉพาะเมื่อมีความสะดวกในการดูแลครอบครัวและ การสนับสนุนจากชุมชน

1.3 ด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าในอาชีพเป็น ปัจจัยหลักที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านนี้ แสดงถึงความสำคัญของการพัฒนาอาชีพ และโอกาสในสายงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ที่ ชี้ให้เห็นว่าความต้องการในระดับการพัฒนาตนเองและความสำเร็จในอาชีพเป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในชีวิตการทำงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

นุชนาฏ ตันตา (2564) พบว่า การพัฒนาทางอาชีพและโอกาสในการเติบโตในสายงานเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจของข้าราชการในการย้ายงาน

1.4 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจย้ายของข้าราชการ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่ดีหรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอาจช่วยลดความต้องการย้ายที่ทำงานของบุคลากรในระยะยาว ข้อมูลนี้ควรเป็นแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความใกล้ชิดและสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาฏ ตันตา (2564) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจโยกย้ายงาน แต่ความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสามารถช่วยลดความต้องการย้ายที่ทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในด้านนี้ที่แสดงว่าแม้ความสัมพันธ์จะไม่เป็นปัจจัยหลัก

1.5 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน แสดงให้เห็นว่าปัญหาความสัมพันธ์ในที่ทำงานมีผลต่อการตัดสินใจย้ายอย่างชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในด้านการบริหารองค์กรที่พบว่าความขัดแย้งในที่ทำงานส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในการทำงานและความตั้งใจที่จะคงอยู่ในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาฏ ตันตา (2564) พบว่า ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจโยกย้ายงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงานส่งผลให้เกิดความเครียดและลดความพึงพอใจในการทำงาน

2. การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ

การตัดสินใจย้ายของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ สะท้อนถึงปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความผูกพันกับองค์กร โดยลักษณะงานที่ไม่เหมาะสม ความสัมพันธ์ในที่ทำงานที่ไม่ดี และโอกาสก้าวหน้าในสายงานที่จำกัด เป็นแรงผลักดันหลัก ขณะที่ปัจจัยทางสังคมและครอบครัว รวมถึงความต้องการลดความตึงเครียดและสร้างสมดุลชีวิต มีบทบาทสำคัญ แนวทางแก้ไขปัญหาคควรเน้นปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสม สร้างโอกาสพัฒนาและสนับสนุนโครงการที่เพิ่มคุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนาสวัสดิการ ความมั่นคงในอาชีพ และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร เพื่อเพิ่มความพึงพอใจและลดความต้องการย้ายงานของบุคลากรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ควรมีการทบทวนและพัฒนานโยบายการบริหารงานบุคคลให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของข้าราชการได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะและการส่งเสริมโอกาสทางอาชีพ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจและลดความต้องการย้ายงาน

2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของข้าราชการในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ จะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่ม

ความผูกพันในองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้ข้าราชการมีความพึงพอใจและลดความต้องการย้ายงาน

3) ควรเพิ่มโครงการสวัสดิการที่สนับสนุนทั้งด้านการดูแลสุขภาพการเงิน และการสนับสนุนครอบครัว เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตการทำงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจในองค์กรและลดปัจจัยที่กระตุ้นให้ข้าราชการตัดสินใจย้ายงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาทักษะและการส่งเสริมโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพที่องค์กรสามารถจัดหาให้กับข้าราชการสายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ โดยมุ่งเน้นผลกระทบต่อการลดการย้ายงานและเพิ่มความพึงพอใจในอาชีพ

2) ควรทำการศึกษาต่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่องค์กรจัดให้และคุณภาพชีวิตของข้าราชการ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการลดความเครียดและเพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน

3) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการย้ายงานของข้าราชการ สายวิทยาการช่างอากาศ กองทัพอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตส่วนตัว เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัวและภาวะความเครียดที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเข้าใจผลกระทบในมิติทางสังคมและอารมณ์ของการตัดสินใจย้ายงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ์ เกตทอง. (2560). สาเหตุและแนวโน้มการลาออก/โอนย้าย ของข้าราชการในหน่วยงานวิชาการกรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.). การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กองทัพอากาศ, กรมกำลังพลทหารอากาศ. (2565). การพัฒนาระบบการแยกประเภทกำลังพลของกองทัพอากาศ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ก้องนภา ถิ่นวัฒนากุล. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสระแก้ว. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กรมช่างอากาศ. (2566). ภารกิจและการบริหารจัดการในสายวิทยาการช่างอากาศ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมช่างอากาศ, แผนกบริหารกำลังพล. (2566). ผลกระทบจากการย้ายข้าราชการต่อการดำเนินงานของสายวิทยาการช่างอากาศ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- คณิศ จุลสุคนธ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่เป็นทางการกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน. วารสารวิจัย มทร., 25(6), 1-21.
- เฉลิมเกียรติ พลอยพานิชเจริญ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการโอนย้าย ของพนักงานส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ชิตชนก ศรีรักษ์ และปัญญา ศรีสิงห์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกและ
โอนย้ายของข้าราชการกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. วารสาร
สมาคมนักวิจัย, 25(2), 308-322.
- ณัฐณี เฟื่องฟูพาณิชย์. (2563). การสูญเสียข้าราชการส่วนท้องถิ่นให้กับราชการ
ส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุชนาฏ ตันตา. (2563). แรงจูงใจในการขอย้ายของข้าราชการสำนักการเจ้าหน้าที่
สำนักงานศาลยุติธรรม. สารนิพนธ์รัฐประศาสน ศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุพรรณษา พุ่มพวง. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงาน
โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์.
- พิชญภา จันทร์วุฒิมงศ์. (2562). สาเหตุและแนวโน้มการโอนย้ายของข้าราชการ
กรุงเทพมหานครกรณีศึกษา กลุ่มงานพิธีการ ส่วนบริหารกลาง
สำนักงานเลขานุการปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร.
การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐณี เฟื่องฟูพาณิชย์. (2563). การสูญเสียข้าราชการส่วนท้องถิ่นให้กับราชการ
ส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรพล สุวรรณทัต. (2560). สาเหตุที่ทำให้พนักงานในส่วนของกองทัพอากาศ
ตัดสินใจออกไปทำงานที่สายการบินพาณิชย์. สารนิพนธ์การจัดการ
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นภาเพ็ญ โหมาศวิน. (2533). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของสมาชิกใน
องค์กร: ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทพร ทองลิ้ม. (2563). ผลกระทบของสัมพันธภาพในที่ทำงานและความไม่
มั่นคงในงานต่อความตั้งใจลาออกจากงาน ผ่านความสุขในการทำงาน.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณพรรณ วัชรชน. (2555). แนวคิดและทฤษฎี Frederick Herzberg. ค้นเมื่อ
17 ธันวาคม 2567, จาก
<https://applerakchon.blogspot.com/2012/10/9-frederick-herzberg>
- มณฑา เรืองขจร. (2556). การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความไว้วางใจที่
พยากรณ์สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของพนักงาน. วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร
เหนือ.
- Best, J. W. (1981). *Research in Education*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-
Hall.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harpers and
Row.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper
and Row.

**แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ด
สาวน้อย ตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี**

**Guidelines for developing tourist attractions in Chet Sao Noi
Waterfall National Park, Muak Lek Subdistrict, Muak Lek
District, Saraburi Province**

อณัฐธิภา วันเพ็ญ¹

Anattipa wanpeng²

natticha.toey.240440@gmail.com

Received: 13/02/68 Revised: 27/02/68 Accepted: 27/02/68

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย และ 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ใช้การวิจัยแบบผสมกลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบ

¹ นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

² Master of Public Administration (Public Administration), Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

บังเอิญ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย และด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า

ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านระบบการจัดการขยะ ด้านให้บริการด้านร้านค้า ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม และด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่และการบริการที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยว โดยเสนอการเพิ่มพื้นที่จอดรถ ระบบจองล่วงหน้า และส่งเสริมการแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวต่อวัน และพัฒนาสินค้าในพื้นที่ให้มีคุณภาพ ตลอดจนเพิ่มความสะอาดสบาย เช่น ห้องสุขาที่สะอาด จุดพักผ่อน และป้ายบอกทางชัดเจน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว; อุทยานแห่งชาติเจ็ดสาวน้อย; จังหวัดสระบุรี

Abstract

This research aimed to study 1) tourist satisfaction towards Namtok Chet Sao Noi National Park, 2) tourist needs for tourism development in Namtok Chet Sao Noi National Park, and 3) guidelines for tourism development in Namtok Chet Sao Noi National Park. The research

used a mixed-method research. The sample group was 400 Thai tourists who traveled to Namtok Chet Sao Noi National Park in 2023. The method of sampling was used and 6 key informants were selected using questionnaires and interviews as data collection tools. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the study found that tourists were highly satisfied overall in all aspects, including services and transportation systems, services within Namtok Chet Sao Noi National Park, and waste management systems, services, and shops.

Tourist needs for tourism development in Namtok Chet Sao Noi National Park are overall at a high level in all aspects, including waste management system, service, shops, service and transportation system, and service within Namtok Chet Sao Noi National Park.

The development guidelines for tourist attractions in Namtok Chet Sao Noi National Park focus on solving problems in area management and services that meet the needs of tourists by proposing to increase parking areas, advance booking systems, and promoting waste separation from the beginning, including managing the number of tourists per day and developing quality products in the area, as well as increasing conveniences such as clean restrooms, resting areas, and clear signage to create a good experience and promote sustainability in the long term.

Keywords: Tourism development guidelines; Chet Sao Noi National Park; Saraburi Province

บทนำ

อุทยานแห่งชาติ เป็นพื้นที่คุ้มครองที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติร่วมกับการอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ให้เกิดประโยชน์กับมนุษย์ควบคู่ไปด้วย อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยจะช่วยรักษาสภาพสมดุลธรรมชาติ ช่วยให้กระบวนการทางนิเวศวิทยาดำเนินไปตามปกติ ช่วยให้การดำรงชีพของมนุษย์ดำรงอยู่เป็นปกติสุข ในอีกทางหนึ่ง อุทยานแห่งชาติ เป็นแหล่งพันธุกรรมดั้งเดิมของสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ปรับปรุงพันธุกรรมของพืชและสัตว์ โดยใช้เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้าช่วย นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติยังเป็นแหล่งที่ให้ความมั่นใจกับผู้ประกอบการต่าง ๆ ที่ใช้ทรัพยากรที่มีสิ่งมีชีวิตเป็นวัตถุดิบให้ดำเนินกิจกรรมได้อย่างมั่นใจ และมีความมั่นคงที่ไม่กังวลว่าทรัพยากรพันธุกรรมและระบบนิเวศจะเปลี่ยนไปการรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ยั่งยืนตลอดไปต้องอาศัยความตั้งใจจริงของรัฐ อาศัยความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบ และจากประชาชนทั่วไป ในการคุ้มครองพื้นที่ที่ต้องมั่นใจว่าพื้นที่ธรรมชาติดังกล่าวได้รับการสงวนและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่อย่างถาวร ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งพันธุกรรมดั้งเดิมของพืชและสัตว์ได้รับการอนุรักษ์ไว้แล้ว การประกาศพื้นที่คุ้มครองในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญพอสรุปได้ 6 ประการ ดังนี้ 1. ความสำคัญทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ 3. ความสำคัญทางด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย 4. ความสำคัญทางด้านสังคมและวัฒนธรรม 5. ความสำคัญทางด้านสิ่งแวดล้อม 6. ความสำคัญทางด้านมั่นคงของประเทศ

อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย อยู่ในความดูแลของหน่วยงานกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 2224 ตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และอยู่ในเขตติดต่อดังกล่าว อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี กับอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ด

สวน้อยก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2521 สำนักงานป่าไม้จึงได้ประกาศจัดตั้งเป็น “วนอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย” เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2523 อยู่ในท้องที่อำเภออมก๋อย จังหวัดสระบุรี และอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จึงนับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในด้านการคมนาคมและขนส่ง ด้านการให้บริการภายในอุทยาน และการบริหารจัดการระบบขยะ

จากสถานการณ์ในปัจจุบันผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดสระบุรี เพื่อนำปัญหาที่พบไปเสนอเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับหน่วยงานที่ดูแลในเขตรับผิดชอบได้นำไปพัฒนาต่อ และเพื่อให้ได้รับการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต รวมทั้งเป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและประชาชนต้องร่วมมือกันในการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในอุทยานแห่งชาติ และรับรู้ถึงแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาที่ถูกวิธี และการสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development) คือ การดำเนินงานที่จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ และพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แบ่งได้เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ไศรยา สิงขวงศ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงานพัฒนาสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีการวางแผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

วิชา ดันดิสุทธิเวท (2550) เสนอว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพที่น่าพึงพอใจ ดังนั้นการพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้กล่าวถึงบทบาทขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติของแต่ละประเทศในการทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 24-25)

1) รัฐบาลของแต่ละประเทศควรมีหน้าที่ชักจูงหรือกระตุ้นกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการประสานงานภายใต้องค์การการท่องเที่ยวแห่ง ๆ ควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับชาติและนานาชาติ

3) องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับชาติและนานาชาติ นอกจากนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลกยังได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ 9 ประการ คือ การวิจัยเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว การออกกฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมมาตรฐาน การคมนาคมขนส่งเพื่อสร้างความพึงพอใจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การควบคุมธุรกิจนำเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว การออกกฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยเกิดผลดีต่อนักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รัฐบาลควรให้ความร่วมมือประสานงานในการช่วยกันแก้ปัญหาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ สืบราช ศึกษ และวิจัยพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยว โดยให้การสนับสนุนและการพัฒนาอย่างเต็มที่ที่นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2535, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวมีไว้เฉพาะการเดินทางไปเพื่อพักผ่อน แต่การท่องเที่ยวยังแฝงไปกับ

การเดินทาง ศึกษา อบรม เพื่อหาความรู้ ประสบการณ์ชีวิต การเดินทางไปเพื่อ
การกีฬา การเยี่ยมญาติพี่น้อง

วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548, หน้า 47) กล่าวว่า การท่องเที่ยว
หมายถึง การที่ผู้คนเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่ต่าง ๆ เพื่อการเข้าประชุมทาง
วิชาการ ทางการเมือง การประชุมทางธุรกิจ ซึ่งการท่องเที่ยวยังรวมถึงการ
เดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ เปลี่ยนมุมมองและโลกทัศน์ใหม่

รณกฤต สังข์เฉย (2550, หน้า 38) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (tourism)
หมายถึง การเดินทางที่มีกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการเดินทาง โดยการท่องเที่ยว
ต้องมียอดประกอบเหล่านี้ คือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว
หน่วยงานภาครัฐบาล และประชาชนในท้องถิ่น

กุลวรา สุวรรณพิมล (2548) อธิบายว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การ
เดินทางที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลขององค์การการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ
กล่าวคือ การท่องเที่ยว ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยเดิมไปยังที่อื่นเป็นการ
ชั่วคราว ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และการเดินทางนั้นไม่เกี่ยวข้อง
กับการประกอบอาชีพ

การท่องเที่ยว หมายถึง (รุ่งฟ้า สะแกกลาง. 2561. หน้า13.) การเดินทาง
จากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและพึง
พอใจของผู้เดิน เช่น การเดินทางเพื่อ การพักผ่อนการเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยน
วัฒนธรรม การเดินทางเพื่อการศึกษา เป็นต้น ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหา
รายได้

พฤติกรรมการท่องเที่ยว

รุ่งฟ้า สะแกกลาง (2561, หน้า 8) ให้ความหมาย พฤติกรรมการ
ท่องเที่ยว (Tourist Behavior) หมายถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มักเสาะหา
สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยใช้ เงิน เวลา และความ

พยายาม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้ทราบว่า ต้องการบริการอะไร ทำไม่ถึงซื้อ ซื้อเมื่อไหร่ ซื้อที่ไหน ซื้อบ่อยแค่ไหน

ชวลินฐ อุทยาน (2551) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นการกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวไม่ว่าการกระทำนั้น นักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง โดยพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว (Tourist's Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว (Tourist's Covert Behavior) โดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเป็นส่วนใหญ่

ณัฐชนก เพชรพรหม (2554) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง การแสดงออกที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว และใช้บริการที่สถานที่นั้น ๆ โดยจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม มีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการ คือ 1) เป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทุก ๆ พฤติกรรม 2) ความพร้อม หมายถึง ความมีวุฒิภาวะ 3) สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์หรือโอกาสที่เอื้ออำนวยให้เลือกกระทำกิจกรรม 4) การแปลความหมาย หมายถึง วิธีการคิดแบบต่าง ๆ 5) การตอบสนอง คือ การตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ตนได้ตัดสินใจเลือกสรร 6) ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ผลจากการกระทำหนึ่ง ๆ 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่กระทำลงไปไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

รัมภ์รดา สารอุป (2564) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือตัวแปรสำคัญ ที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการวัดความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญและใช้ใน

การประกอบการสร้างแบบตาม คือ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาแหล่ง 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวและสร้างความประทับใจในการท่องเที่ยว 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคม ระบบขนส่งที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรม เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยความพึงพอใจที่กลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นประโยชน์ที่สุด

อุทยาน

อุทยานแห่งชาติ (national park) คือ อุทยาน (park) ที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการสงวนรักษา มักเป็นแหล่งสงวนที่ดินทางธรรมชาติ ที่ดินเชิงธรรมชาติ หรือที่ดินที่สร้างขึ้นตามประกาศหรืออยู่ในความครอบครองของรัฐเอกราช แม้ประเทศแต่ละแห่งจะนิยามอุทยานแห่งชาติของตนไว้อย่างต่างกัน แต่มีแนวคิดร่วมกัน คือ การสงวนรักษา "ธรรมชาติแบบป่า" (wild nature) ไว้เพื่อคนรุ่นหลังและเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจของชาติ ส่วนในระดับสากลนั้น องค์การระหว่างประเทศชื่อ "สหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ" หรือ "ไอยูซีเอ็น" (อุทยานแห่งชาติ, 2566)

ประวัติเดิมคือ วนอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย สำหรับชื่อน้ำตกเจ็ดสาวน้อยได้มาจากชื่อหมู่บ้าน ที่อยู่ด้านทิศเหนือของน้ำตกที่มีชื่อว่า "บ้านสาวน้อย" เนื่องจากหน้าที่ป่าไม้ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่เพื่อจัดตั้งวนอุทยานได้พบน้ำตก มีจำนวน 7 ชั้น ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้น จึงได้ตั้งชื่อน้ำตกว่า "น้ำตกเจ็ดสาวน้อย" ตามชื่อหมู่บ้านและจำนวนชั้นของน้ำตกที่ค้นพบ (บ้างก็ว่าชื่อของ "น้ำตกเจ็ดสาวน้อย" มีที่มาของชื่อตามคำบอกเล่าของชาวบ้านว่ามีนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นหญิงสาวทั้งหมด จำนวน 7 คน มาเล่นน้ำที่น้ำตกแห่งนี้แล้ว จมน้ำเสียชีวิตพร้อมกันทั้งหมด แต่บางคนก็ว่า เดิมทางทิศเหนือของน้ำตกมีหมู่บ้านชื่อว่า "บ้านสาวน้อย" ซึ่งต่อมาได้เรียกเพี้ยนเป็น สาวน้อย)

นายปลอดประสพ สุรัสวดี อธิบดีกรมป่าไม้ ได้มาตรวจเยี่ยมวนอุทยาน น้ำตกเจ็ดสาวน้อย เมื่อเดือนมิถุนายน 2545 ได้เห็นการพัฒนาของวนอุทยาน ประกอบกับมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงได้มอบนโยบายว่า “ควรขยายพื้นที่ตามลำธารเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว และสำรวจพื้นที่เพิ่มเติม โดยให้ศึกษาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อหาความเป็นไปได้ในการกำหนดพื้นที่และวางแผนการจัดตั้งเป็น อุทยานแห่งชาติ”

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 178,415 คน (สถิตินักท่องเที่ยวอุทยาน น้ำตกเจ็ดสาวน้อย ปี พ.ศ. 2566) จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ผู้วิจัยได้ใช้ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane Taro) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ดังนี้

สูตร	n	$=$	$\frac{N}{1+N(e^2)}$
เมื่อ	n	$=$	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	$=$	จำนวนประชากร

$E =$ ค่าความคลาดเคลื่อนที่มีในงานวิจัยครั้งนี้ กำหนด $e = 0.05$

เมื่อทำการแทนค่าประชากรในสูตรจะได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$N = \frac{178,415}{1 + [178,415(0.05^2)]}$$

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง $n = 399.52$ คน

$n = 400$ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของ ได้แก่ 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ 5. รายได้ต่อเดือน 6. ภูมิลำเนา 7. เหตุผลของการเดินทาง 8. ลักษณะการเดินทาง 9. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย รวม 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม 2. ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย 3. ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคอร์ (Likert) คือ ความต้องการมากที่สุด ค่าคะแนนเท่ากับ 5 ความต้องการมาก ค่าคะแนนเท่ากับ 4 ความต้องการปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 3 ความต้องการน้อย ค่าคะแนนเท่ากับ 2 ความต้องการน้อยที่สุด ค่าคะแนนเท่ากับ 1

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคอร์ (Likert) คือ พึงพอใจมากที่สุด ค่าคะแนนเท่ากับ 5 พึงพอใจมาก ค่าคะแนนเท่ากับ 4 พึงพอใจปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 3 พึงพอใจน้อย ค่าคะแนนเท่ากับ 2 พึงพอใจน้อยที่สุด ค่าคะแนนเท่ากับ 1

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวระบบการให้บริการลูกค้าบริการนักท่องเที่ยวคุณภาพในการให้บริการ ความต้องการของนักท่องเที่ยวกับสิ่งที่มีอยู่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม ให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ทั้งหมดตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน 400 ชุด

2. ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาอุทยานแห่งชาติ และฝ่ายบริหารทั่วไป

2. นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 2 คน

3. ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการประเภทร้านอาหาร และผู้ประกอบการประเภทจำหน่ายเสื้อผ้าและเสื้อชูชีพ

การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิสำเนา เหตุผลของการเดินทางมาที่วิทยาลัยความสัมพันธการเดินทาง และพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงปริมาณ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ประกอบด้วย 3 ด้าน

- 1) ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม
- 2) ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย
- 3) ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า

โดยวิเคราะห์หา สถิติตค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ของเบสท์ (Best, 1981, p. 190)

วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ประกอบด้วย 3 ด้าน

- 1) ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม
- 2) ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย
- 3) ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า

โดยวิเคราะห์หา สถิติตค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ของเบสท์ (Best, 1981, p. 190)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องตามข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหาจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นศึกษาหาข้อมูลมาสรุป และตีความและนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนา แต่ละประเด็นการศึกษาทำการสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมภายใต้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย เป็นเพศชาย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีอายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 มีรายได้ต่อเดือน 10,001–15,000 บาท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคกลาง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 มีเหตุผลของการเดินทางมาเที่ยวคือ การเดินทางสะดวก จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 มีลักษณะความสัมพันธ์การเดินทางคือเดินทางกับเพื่อน จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 มีพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง คือ รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

ความพร้อมในการให้บริการ	ความต้องการ	
	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม	3.99	.608
ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย	3.96	.620
ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า	4.01	.568
ภาพรวม	3.99	.557

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = .557) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = .568) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = .608) และด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = .620) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

ความพร้อมในการให้บริการ	ความพึงพอใจ	
	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม	3.99	.549
ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย	3.99	.635
ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า	3.96	.629
ภาพรวม	3.98	.565

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = .565) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = .549) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = .635) และด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = .629) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม

ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.
1. มีรถโดยสารสาธารณะเข้าถึงอุทยาน	4.01	.668
2. มีการจัดโซนสำหรับที่จอดรถจักรยานยนต์/รถยนต์ ที่ชัดเจน	3.97	.713
3. มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรภายในอุทยาน	4.00	.662
ภาพรวม	3.99	.608

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = .608) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีรถโดยสารสาธารณะเข้าถึงอุทยาน ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = .668) รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรภายในอุทยาน ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = .662) และมีการจัดโซนสำหรับที่จอดรถจักรยานยนต์/รถยนต์ ที่ชัดเจน ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = .713) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.
1. การให้บริการรถสาธารณะ	3.98	.592
2. มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับจอดรถจักรยานยนต์และรถยนต์ที่เพียงพอ	4.00	.603
3. มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรภายในอุทยาน	4.00	.653
ภาพรวม	3.99	.549

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = .549) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับจอดรถจักรยานยนต์และรถยนต์ที่เพียงพอ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = .603) รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรภายในอุทยาน ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = .653) และการให้บริการรถสาธารณะ ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = .592) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.
1. มีบริการร้านค้ามากเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.97	.634
2. มีห้องสุขาเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.97	.772
3. มีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำในการท่องเที่ยวอุทยาน	3.96	.630
ภาพรวม	3.96	.620

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย พบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .620) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีบริการร้านค้ามากเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .634) รองลงมาคือ มีห้องสุขาเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .772) และมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำในการท่องเที่ยวอุทยาน ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .630) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.
1. การบริการร้านอาหารและจุดจำหน่ายสินค้าที่เพียงพอและเหมาะสม	4.02	.670
2. ความเพียงพอและความเหมาะสมของการบริการห้องสุขา	4.02	.668
3. มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้านการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว	3.93	.780
ภาพรวม	3.99	.635

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .635) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความเพียงพอและความเหมาะสมของการบริการห้องสุขา ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .668) รองลงมาคือ การบริการร้านอาหารและจุดจำหน่ายสินค้าที่เพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .670) และมีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้านการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .780) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า

ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.
1. มีจุดทิ้งขยะมากเพียงพอต่อความต้องการ	4.01	.641
2. มีการคัดแยกขยะที่ชัดเจน	3.97	.660
3. บริเวณจุดทิ้งขยะมีความสะอาดและเป็นระเบียบ	4.06	.676
ภาพรวม	4.01	.568

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .568) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ บริเวณจุดทิ้งขยะมีความสะอาดและเป็นระเบียบ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .676) รองลงมาคือ มีจุดทิ้งขยะมากเพียงพอต่อความต้องการ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .641) และมีการคัดแยกขยะที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .660) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.
1. ความเหมาะสมของตำแหน่งบริเวณจุดทิ้งขยะ	3.98	.684
2. กระบวนการจัดการขยะ และการคัดแยกขยะ	3.94	.648
3. บริเวณจุดทิ้งขยะมีความสะอาด	3.97	.689
ภาพรวม	3.96	.629

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .629) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความเหมาะสมของตำแหน่งบริเวณจุดทิ้งขยะ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .684) รองลงมาคือ บริเวณจุดทิ้งขยะมีความสะอาด ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .689) และกระบวนการจัดการขยะ และการคัดแยกขยะ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .648) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

1. การดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวการจัดการอุทยานแห่งชาติ น้ำตกเจ็ดสาวน้อยและการให้บริการดูแลพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

1.1 แนวทางในการรับมือและแก้ไขปัญหาด้านการจราจรภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย กรณีที่จอดรถเต็ม จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางรับมือและแก้ไขปัญหาด้านการจราจรภายในอุทยาน กรณีที่จอดรถเต็ม ดังนี้

1. จัดพื้นที่จอดรถเพิ่มเติม กำหนดพื้นที่จอดรถสำรองบริเวณใกล้เคียง เช่น ที่ดินชุมชนหรือพื้นที่ว่างใกล้อุทยาน พร้อมบริการรถรับส่ง (Shuttle Bus)

2. ควบคุมการเข้าถึง ใช้ระบบจองที่จอดรถล่วงหน้าออนไลน์ และจำกัดจำนวนรถที่เข้ามาภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

3. ส่งเสริมการเดินทางร่วมกัน รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวใช้รถร่วม (Carpooling) หรือใช้บริการขนส่งสาธารณะ

1.2 การจัดทำแผนนโยบายแผนปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภาพรวมของอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดทำแผนนโยบายด้านการจัดการขยะ มีดังนี้

1. แยกขยะตั้งแต่ต้นทาง จัดจุดทิ้งขยะที่แยกประเภท เช่น ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ และขยะทั่วไป พร้อมป้ายสื่อสารที่ชัดเจน

2. สร้างจิตสำนึกนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมรณรงค์ เช่น “นำขยะกลับบ้าน” หรือ “ลดการใช้พลาสติก”

3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ติดตั้งถังขยะและจุดรีไซเคิลที่เพียงพอในทุกพื้นที่ และจัดทีมงานดูแลความสะอาดอย่างต่อเนื่อง

1.3 แนวทางในการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว มีดังนี้

1. กำหนดจำนวนผู้เข้าใช้บริการต่อวัน ใช้ระบบจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมตามความจุของพื้นที่

2. เปิด-ปิดพื้นที่บางส่วน กำหนดการเข้าใช้บางพื้นที่แบบสลับเพื่อลดความแออัด

3. พัฒนาแอปพลิเคชันจองล่วงหน้า ให้บริการจองตั๋วออนไลน์เพื่อลดปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่หนาแน่น

1.4 แนวทางในการบริหารจัดการและดูแลพื้นที่การจำหน่ายสินค้าและบริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าแนวทางบริหารจัดการพื้นที่จำหน่ายสินค้าและบริการ มีดังนี้

1. ควบคุมร้านค้าให้เป็นระเบียบ กำหนดโซนจำหน่ายสินค้าและบริการ พร้อมจัดการออกใบอนุญาตให้ผู้ประกอบการ

2. ส่งเสริมสินค้าท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

3. ตรวจสอบความสะอาดและคุณภาพ ตั้งทีมตรวจสอบคุณภาพสินค้าและบริการอย่างสม่ำเสมอ

1.5 วิธีแก้ปัญหาการฉ้อโกงเงินเกี่ยวกับรถโดยสารประจำทาง จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าวิธีแก้ปัญหาการฉ้อโกงเงินเกี่ยวกับรถโดยสารประจำทาง มีดังนี้

1. จัดบริการรถรับส่งผู้โดยสาร เตรียมรถรับส่งสำรองจากอุทยานหรือประสานงานกับหน่วยงาน

ท้องถิ่นเพื่อจัดการรถโดยสารเพิ่มเติม

2. เพิ่มบริการแจ้งเตือน ใช้ระบบสื่อสารด่วน เช่น แอปพลิเคชันหรือประกาศผ่านป้ายดิจิทัลเพื่อแจ้งนักท่องเที่ยวล่วงหน้ากรณีที่เกิดโดยสารหมด

3. สร้างศูนย์ช่วยเหลือ จัดตั้งจุดบริการนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหา พร้อมทั้งงานช่วยเหลือในการประสานงานด้านการเดินทาง

2. ความพึงพอใจที่ได้รับในการบริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยความพึงพอใจในการอำนวยความสะดวก

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. รู้สึกพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความเป็นกันเอง และให้ข้อมูลได้ครบถ้วน

2. ควรเพิ่มจุดบริการข้อมูลท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาครั้งแรก

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. ร้านค้าและจุดพักผ่อนมีจำนวนเพียงพอและอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม

2. ห้องสุขาก่อนข้างสะอาด แต่ควรเพิ่มจำนวนห้องสุขาในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว

3. จุดทิ้งขยะมีจำนวนเหมาะสม ควรประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามระเบียบมากขึ้น

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎระเบียบห้ามนำพลาสติกเข้ามาในอุทยาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. เห็นด้วยอย่างมาก เพราะช่วยลดปัญหาขยะพลาสติกและรักษาสิ่งแวดล้อม

2. แต่อาจต้องมีการเตรียมทางเลือก เช่น ถูกระดาษ หรือจุดให้ยืมอุปกรณ์ที่ไม่ใช่พลาสติก

2.4 ความพึงพอใจต่อระบบการคมนาคมและเส้นทางเดินทางมายังอุทยาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. เส้นทางมีความสะดวกและมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน

2. อาจพิจารณาปรับปรุงพื้นที่บางส่วนของถนนแคบหรือไม่สม่ำเสมอ

2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่จอดรถในอุทยาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. ลานจอดรถกว้างขวางและมีเจ้าหน้าที่จัดการได้ดีในช่วงที่คนหนาแน่น

2. ควรเพิ่มร่มเงาหรือที่บังแดดเพื่อให้เหมาะกับสภาพอากาศร้อน

2.6 แนวโน้มที่จะกลับมาเที่ยวอีกครั้ง จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้ มีแนวโน้มสูงที่จะกลับมา เพราะสถานที่มีความสวยงามและระบบจัดการที่ดี อาจแนะนำให้คนอื่นมาเยี่ยมชมด้วย

3. การท่องเที่ยวระบบการให้บริการ การบริการลูกค้า บริการนักท่องเที่ยวคุณภาพในการให้บริการ ความต้องการของนักท่องเที่ยวตรงกับสิ่งที่มีอยู่

3.1 ความสอดคล้องของสินค้าในร้านค้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ความสอดคล้องของสินค้าในร้านค้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการนักท่องเที่ยว ใช้การสำรวจความคิดเห็นหรือแบบสอบถาม เพื่อปรับปรุงสินค้าให้ตรงกับความต้องการ เช่น ของฝาก, ของที่ระลึก, อาหาร, และเครื่องดื่ม

2. ปรับเปลี่ยนสินค้าให้เหมาะสม พัฒนาสินค้าให้ตอบโจทย์ เช่น เพิ่มสินค้าในกลุ่มสินค้าท้องถิ่นหรือสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.2 การเตรียมความพร้อมในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว มีดังนี้

1. เพิ่มจำนวนพนักงาน จัดพนักงานเสริมในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างราบรื่น

2. สำรองสินค้าและบริการ ตรวจสอบและจัดเก็บสินค้า เช่น อาหาร, เครื่องดื่ม และอุปกรณ์เช่า

3. พัฒนาระบบการจองล่วงหน้า ใช้ระบบออนไลน์หรือคิวอัตโนมัติเพื่อกระจายปริมาณนักท่องเที่ยว

3.3 กลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวและการใช้บริการร้านค้าในอุทยาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวและการใช้บริการร้านค้าในอุทยาน มีดังนี้

1. การระบุกลุ่มเป้าหมาย ลูกค้าส่วนใหญ่อาจเป็นครอบครัว, กลุ่มเพื่อน, หรือคู่รักควรทำการวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อออกแบบสินค้า/บริการที่เหมาะสม

2. การประเมินการให้บริการร้านค้า รวบรวมข้อมูลการให้บริการ เช่น ยอดขายรายวันและความคิดเห็นของลูกค้า เพื่อนำไปปรับปรุง

3.4 การจัดการความเสียหายจากการเช่าสินค้า (เสื้อ, ห่วงยาง ฯลฯ) จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดการความเสียหายจากการเช่าสินค้า (เสื้อ, ห่วงยาง ฯลฯ) มีดังนี้

1. ลดความเสียหาย ตรวจสอบสินค้าก่อนและหลังการเช่าอย่างละเอียด พร้อมเรียกเก็บค่ามัดจำ

2. มาตรการรับมือ

2.1) หากเกิดความเสียหาย ให้กำหนดค่าใช้จ่ายในการซ่อมหรือเปลี่ยนสินค้า

2.2) ให้คำแนะนำวิธีการใช้งานที่ถูกต้องแก่ผู้เช่า เพื่อลดโอกาสเกิดความเสียหาย

3.5 การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ปัญหาขยะล้นหรือขยะไม่เป็นที่

1.1) ติดตั้งจุดทิ้งขยะที่มองเห็นได้ชัดเจน พร้อมป้ายสื่อสาร

1.2) เพิ่มจำนวนถังขยะในพื้นที่ที่มีคนใช้บริการมาก เช่น บริเวณร้านค้า, จุดพักผ่อน

2. มาตรการแก้ไข

- 2.1) จัดเจ้าหน้าที่เก็บขยะในช่วงเวลาที่กำหนดและเพิ่มรอบในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว
- 2.2) รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยรักษาความสะอาด ผ่านกิจกรรมหรือแคมเปญ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี” ผู้ศึกษาได้พบประเด็นสำคัญที่ควรจะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า รองลงมาคือ ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม และด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารวดี ศิริ (2563) งานวิจัยนี้อาจเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในด้านการบริการที่ดี และการจัดการขยะในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยจึงสอดคล้องกับแนวทางในงานวิจัยนี้

1.1 ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีรถโดยสารสาธารณะเข้าถึงอุทยาน รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรภายในอุทยาน และมีการจัดโซนสำหรับที่จอดรถจักรยานยนต์/รถยนต์ มีนักท่องเที่ยวมีความต้องการให้มีการซ่อมแซมถนน

ทางเข้าอุทยานให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากในบางจุดมีหลุมบ่อที่อาจทำให้เกิดอันตราย และนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเรียกร้องให้มีบริการรถสาธารณะ เช่น รถตู้หรือรถโดยสารที่สะดวกต่อการเข้าถึงอุทยาน โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่มียานยนต์ส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา อินทร์อ่อน และชาญชัย จิวจินดา (2564) การศึกษาการจัดการการเดินทางในสถานที่ท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการจัดการระบบการขนส่งและการให้บริการภายในพื้นที่ท่องเที่ยว การที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยมีการจัดบริการรถโดยสารสาธารณะ, เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรสอดคล้องกับการศึกษาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งในแหล่งท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้

1.2 ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีบริการร้านค้ามากเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว รองลงมาคือ มีห้องสุขาเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำในการท่องเที่ยวอุทยานทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย นักท่องเที่ยวมีความต้องการเพิ่มจำนวนห้องน้ำหรือสถานที่เปลี่ยนเสื้อผ้า โดยเฉพาะในช่วงฤดูท่องเที่ยว และให้มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมในพื้นที่สำคัญ และจุดพักผ่อนพร้อมร่มเงาสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาตรี มหันตรัตน์ และสิริพัฒน์ ลาภจิตร (2563) การจัดการและการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะการให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องสุขาและการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการให้บริการในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยที่มีห้องสุขาและการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ จึงสอดคล้องกับแนวคิดการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้

1.3 ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ บริเวณจุด

ทั้งขยะมีความสะอาดและเป็นระเบียบ รองลงมาคือ มีจุดทิ้งขยะมากเพียงพอต่อความต้องการ และมีการคัดแยกขยะที่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย นักท่องเที่ยวต้องการเห็นระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเพิ่มจำนวนถังขยะแยกประเภท และการมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการจัดการขยะ และควรมีร้านค้าที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่หลากหลาย รวมถึงการเพิ่มสินค้าชุมชน เช่น ของฝากหรือสินค้าหัตถกรรมที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพล จิตคติ (2564) การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่ท่องเที่ยว มีการคัดแยกขยะที่ชัดเจนและจุดทิ้งขยะที่สะอาด สอดคล้องกับการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมในงานวิจัยนี้ มีการจัดการขยะที่สะอาดและเหมาะสมกับการท่องเที่ยวสะท้อนถึงการนำแนวทางในงานวิจัยนี้

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม รองลงมาคือ ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย และด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้าทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูงในหลายด้าน เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความสะอาด และความปลอดภัยของสถานที่ รวมถึงความสะดวกสบายในการเข้าถึงและการให้บริการต่าง ๆ ที่อุทยานจัดเตรียมไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา อินทร์อ่อน และชาญชัย จิวจินดา (2564) เน้นที่การพัฒนาบริการและความสะดวกสบายในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งตรงกับข้อมูลที่พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการและระบบการ

คมนาคมในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการมีระบบคมนาคมที่ดีในพื้นที่ท่องเที่ยว

2.1 ด้านการให้บริการและระบบการคมนาคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับจอดรถจักรยานยนต์และรถยนต์ที่เพียงพอ รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจราจรภายในอุทยาน และการให้บริการรถสาธารณะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยนักท่องเที่ยวแสดงความพึงพอใจต่อความสวยงามของธรรมชาติ เช่น น้ำตกที่สะอาดและสมบูรณ์ รวมถึงพื้นที่สีเขียวที่ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีการจัดพื้นที่เพื่อป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติและพื้นที่พักผ่อน ถูกมองว่าเป็นการจัดการที่เหมาะสมและส่งเสริมความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา อินทร์อ่อน และชาญชัย จิวจินดา (2564) งานวิจัยนี้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการคมนาคมและการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งความพึงพอใจในด้านการมีพื้นที่จอดรถที่เพียงพอและการมีเจ้าหน้าที่ดูแลจราจรในอุทยาน เป็นตัวบ่งชี้ว่าระบบการคมนาคมในพื้นที่นั้นได้รับการจัดการที่ดีและสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งตรงกับแนวทางการพัฒนาการให้บริการที่มีประสิทธิภาพตามงานวิจัยนี้

2.2 ด้านการให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความเพียงพอและความเหมาะสมของการบริการห้องสุขา รองลงมาคือ การบริการร้านอาหารและจุดจำหน่ายสินค้าที่เพียงพอและเหมาะสม และมีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้านการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว มีการชื่นชมมาตรฐานความสะอาดของสถานที่ เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน และบริเวณที่พักผ่อนที่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และระบบการดูแลความปลอดภัย เช่น การติดตั้งป้ายเตือน การดูแลพื้นที่เสี่ยง และการมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ถูกประเมินว่าเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัมภ์รดา สารอุป

(2564) การพัฒนาประสบการณ์การท่องเที่ยวผ่านการให้บริการที่มีคุณภาพ เช่น การจัดเตรียมห้องสุขา ร้านอาหาร และการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสะท้อนถึงการพัฒนาการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

2.3 ด้านระบบการจัดการขยะด้านให้บริการด้านร้านค้า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความเหมาะสมของตำแหน่งบริเวณจุดทิ้งขยะ รองลงมาคือ บริเวณจุดทิ้งขยะมีความสะอาด และกระบวนการจัดการขยะ และการคัดแยกขยะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยนักท่องเที่ยวพึงพอใจกับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ลานจอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เช่น ความเอาใจใส่ ความสุภาพ และความรู้ที่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับธรรมชาติและเส้นทางท่องเที่ยว ถูกมองว่าเป็นจุดเด่นของอุทยานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารวดี ศิริ (2563) การศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะในสถานที่ท่องเที่ยว การที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยมีระบบการจัดการขยะที่สะอาดและเหมาะสมเป็นไปตามหลักการการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมในงานวิจัยนี้

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย

1. การดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวการจัดการอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย และการให้บริการดูแลพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย พบว่าแนวทางการดำเนินนโยบายเพื่อการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจราจรและการจัดการพื้นที่ภายในอุทยาน โดยเสนอการจัดพื้นที่จอดรถเพิ่มเติม พร้อมบริการรถรับส่ง การควบคุมการเข้าถึงผ่านระบบจองที่จอดรถล่วงหน้า และส่งเสริมการใช้รถร่วม (Carpooling) รวมถึงการจัดทำแผนจัดการขยะที่ครอบคลุมการแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การสร้างจิตสำนึกนักท่องเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยาน

แห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย การปรับปรุงนโยบายการจัดการให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ เช่น การจำกัดจำนวนผู้เข้าชมในช่วงเวลาสูงสุดเพื่อลดความแออัด การจัดทำโครงการพิเศษที่ส่งเสริมความยั่งยืน และการตรวจสอบความปลอดภัยในจุดเสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพล จิตคติ (2564) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการบริการที่มีประสิทธิภาพ

2. ความพึงพอใจที่ได้รับในการบริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ความพึงพอใจในการอำนวยความสะดวก พบว่า การสำรวจความพึงพอใจต่อการบริการภายในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่มีความเป็นกันเองและให้ข้อมูลครบถ้วน พร้อมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านค้า จุดพักผ่อน และห้องสุขาที่สะอาด แม้ในช่วงเทศกาลอาจต้องเพิ่มจำนวนห้องสุขาและประชาสัมพันธ์ระเบียบการจัดการขยะให้ชัดเจนมากขึ้น นักท่องเที่ยวชื่นชมกฎระเบียบห้ามนำพลาสติกเข้ามาในอุทยาน และเสนอให้มีทางเลือก เช่น ถังกระดาษหรืออุปกรณ์ทดแทนอื่น ๆ และการจัดให้มีจุดบริการข้อมูลที่สามารถตอบคำถามและแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ เองจวน และอรอนงค์ เญียบแหลม (2564) การศึกษาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการดูแลนักท่องเที่ยว การที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย ได้รับคำชมในด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการรักษาความสะอาด รวมถึงการจัดการจุดจอดรถ สอดคล้องกับการศึกษาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นความสะอาดและการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

3. การท่องเที่ยวระบบการให้บริการ การบริการลูกค้า บริการนักท่องเที่ยวคุณภาพในการให้บริการ ความต้องการของนักท่องเที่ยวตรงตามกับสิ่งที่มีอยู่ พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบริการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมี

การวิเคราะห์และปรับปรุงสินค้าภายในร้านค้าให้ตอบโจทย์ เช่น ของฝาก อาหาร และสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในช่วงฤดูการท่องเที่ยวด้วยการเพิ่มพนักงาน สำรองสินค้า และพัฒนาระบบจองล่วงหน้าทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยการพัฒนาคุณภาพการบริการลูกค้าการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพื้นที่นั่งพักผ่อน และการขยายเวลาการให้บริการในบางช่วงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัมภ์รดา สารอุป (2564) ศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการจัดการบริการที่ดีในด้านการให้คำแนะนำและการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับการที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยให้บริการด้านการให้คำแนะนำและเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ ควรพัฒนาและปรับปรุงการบริการในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น พื้นที่จอดรถและการขนส่งภายในอุทยาน เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยว

2) การปรับปรุงระบบการจัดการขยะ ควรเพิ่มจำนวนจุดทิ้งขยะให้เพียงพอและมีการคัดแยกขยะที่ชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปศึกษาต่อ

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการขยะในอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและปรับปรุงการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว

2) การศึกษาในด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาจากภูมิภาคต่างๆ อาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการและพึงพอใจในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2551). แผนแม่บทการพัฒนาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2548). หลักการมัคคุเทศก์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชน: การส่งเสริมเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- จุฬาทิพย์ เจริญลาภ และคณะ. (2545). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- เจษฎา อินทร์อ่อน และชาญชัย จิวจินดา. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16, จัดโดยบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรังสิต, วันที่ 19 สิงหาคม 2564.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรส แอนด์ดีไซน์ จำกัด.
- ธนกฤต สังข์เฉย. (2550). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ. เพชรบุรี: วิทยาเขตสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิคม จารุมณี. (2535). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

- ทองศักดิ์ เองฉวน และอรอนงค์ เจียบแหลม. (2564). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ย้อนรอยพระเสวต อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 9(3), 340-351.
- ชวัลนุช อุทยาน. (2551). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- ณัฐชนก เพชรพรหม. (2554). รายงานผลการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาติรี มหันตรัตน์ และสิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2563). แนวทางการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(2), 1-14.
- ประพล จิตคดี. (2564). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วารสารศิลปะการจัดการ, 5(1), 73-86.
- ปารวดี ศิริ. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเมืองบุญหลวงแห่งล้านนา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- รัมภ์รดา สารอุป. (2564). การศึกษาความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการกลับมาเยือนซ้ำ ณ บ่อน้ำพุร้อนฝาง อุทยานแห่งชาติดอยฟ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- วิชา ดันติสุทธีเวท. (2550). รายงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา ชุมชนตำบลเชิงทะเล. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แสงดาว.
- ไศรยา สิงห์วงศ์. (2546). วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวกรณีเกาะช้าง จังหวัดตราด.
วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รุ่งฟ้า สะแกกลาง. (2561). พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่
เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.

**การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่ม
เกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี**
**Participation in water resource management of farmer water
users in the Huai Hin Khao Irrigation Project, Saraburi**

จิตรลดา จำปา¹

Jitrada Jumpar¹

Corresponding author: jjumpar@gmail.com

Received: 17/02/68 Revised: 21/03/68 Accepted: 21/03/68

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี และเพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 105 คน และประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 110 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹ Master of Public Administration (Public Administration), Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตีความสร้าง
ข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ในภาพรวม อยู่ใน
ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
คือ ด้านการคิดและวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเป็น
เจ้าของ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการติดตามผล อยู่ในระดับมากที่สุด และด้าน
การเสนอแนะ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และ 2. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการ
บริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว ได้แก่ (1)
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน เสนอแนะ และ
ติดตามผล (2) พัฒนาและเพิ่มช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้เกษตรกรสามารถแสดง
ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้สะดวกขึ้น (3) จัดอบรมและให้ความรู้
เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (4) สนับสนุนการสร้าง
ความเป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรมีความรับผิดชอบและดูแลรักษา
ทรัพยากรน้ำร่วมกัน และ (5) ติดตามและปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้
การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ; เกษตรกรผู้ใช้น้ำ;
โครงการชลประทานสระบุรี

Abstract

This research aims to study the level of participation in water resource management among the agricultural water users of the Huai Hin Khao Irrigation Project in Saraburi and to propose guidelines for enhancing their participation in water resource management. A mixed-method research approach was employed, utilizing a questionnaire as a tool for quantitative research and interviews as a tool for qualitative research. The quantitative research involved a sample of 105 respondents, while the qualitative research included 5 participants, making a total of 110 respondents. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through interpretation and inductive conclusion.

The research findings revealed that: The overall level of participation in water resource management among the agricultural water users of the Huai Hin Khao Irrigation Project in Saraburi was high. When analyzed by specific aspects, ranked from highest to lowest in terms of mean score, the findings showed that participation in decision-making and planning was at the highest level, followed by ownership, monitoring, and suggestion, all of which were at a high level. The proposed guidelines for addressing issues in water resource management among the agricultural water users of Huai Hin Khao include: (1) Promoting farmers' participation in all stages, including planning, providing suggestions, and monitoring. (2)

Developing and expanding communication channels to facilitate farmers in expressing opinions and exchanging information more conveniently. (3) Organizing training sessions and providing knowledge on efficient and sustainable water management. (4) Supporting the development of a sense of ownership among farmers to encourage responsibility and collective maintenance of water resources. and (5) Continuously monitoring and improving management plans to enhance efficiency and adaptability to changing situations.

Keywords: participation; water resource management; farmer water users; Saraburi Irrigation Project

บทนำ

“น้ำ” เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์ จนมีคำกล่าวว่า “น้ำคือชีวิต” ในปัจจุบัน อัตราความต้องการใช้น้ำของทุกภาคส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค ซึ่งเพิ่มขึ้นตามอัตราเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของเมืองและความต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปริมาณน้ำที่จำเป็นต่อการรักษาระบบนิเวศและสัตว์น้ำ ปริมาณน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดถ้าไม่มีการบริหารจัดการควบคุมการใช้น้ำให้ดี จะส่งผลทำให้เกิดสภาวะขาดแคลนน้ำได้ (คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน, 2552)

โครงการชลประทานสระบุรี มีหน้าที่และความรับผิดชอบส่วนของการใช้น้ำชลประทานเป็นศูนย์กลางในการวางแผน วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการชลประทานในระดับไร่นา มีการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกและกิจกรรมทางการเกษตรในเขตชลประทานเพื่อใช้เป็นสถิติข้อมูลประกอบการจัดทำแผนการบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำ จังหวัด และโครงการ แบบรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน ทั้งช่วงฤดูฝนและฤดูแล้ง และปรับแผนการส่งน้ำในแต่ละฤดูได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องสอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุน โดยผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว เพราะเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางอยู่ในพื้นที่ดูแลของโครงการชลประทานสระบุรี และในปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาวของโครงการชลประทานสระบุรี มีการทำเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้ความต้องการน้ำเพิ่มตามไปด้วย (อ้างอิงจากข้อมูลของแผนการจัดสรรน้ำและการปลูกพืชฤดูแล้งในเขตชลประทาน จากอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 412 แห่ง ในช่วงฤดูแล้ง ปี 2564/65 เทียบกับ ปี65/66) โดยมีพื้นที่ทำเกษตรกรรมทั้งหมด 1,512 ไร่ในโครงการฯ มีสมาชิกภายในกลุ่มจำนวน 105 คน เป็นพื้นที่ทางการเกษตรมาเป็นระยะเวลานาน มีการทำนาปีละ 3 ครั้ง ไม่รวมเกษตรกรรมอย่างอื่น ยกตัวอย่างเช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอื่นๆ ทำให้เกษตรกรภายในกลุ่มมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า บางกลุ่มผู้ใช้น้ำยังคงประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม จึงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำในทุกขั้นตอนของการดำเนินการอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคนภายในกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อให้มีความเพียงพอ

ต่อการใช้ทางด้านเกษตรกรรม (การบริหารจัดการน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ , 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการชลประทานสระบุรี: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อจะได้นำผลข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาวโครงการชลประทานสระบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในแต่ละแบบจะประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรที่ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ซึ่งมีจำนวน 105 คน ครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตร 1,512 ไร่ ในตำบลเขาหินพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี (การบริหารจัดการน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ, 2566)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการแสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ได้รับการคัดเลือกโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว

2. คณะกรรมการ

โดยบุคคลเหล่านี้เป็นตัวแทนเกษตรกรที่มีความรู้และบทบาทในกระบวนการจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวโครงการชลประทานสระบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือทั้งสองประเภทดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โดยแบบสอบถามนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด จะประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการคิดและการวางแผน การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการติดตามผล และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการเป็นเจ้าของพื้นที่ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, 1932)

คะแนน 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก

คะแนน 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด การวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

+ 1 เมื่อแน่ใจข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

0 เมื่อไม่แน่ใจข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย

1) อาจารย์ ดร.อังคณา อุดมพันธ์ ตำแหน่ง หัวหน้าสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2) นายพิทยา ทาหลี่ ตำแหน่ง นายช่างชลประทานกลุ่มงานเทคนิคทั่วไป

3) นางสาววราภรณ์ มณีนิพนธ์ ตำแหน่ง นักจัดการงานทั่วไป

ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 ถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงในเนื้อหาสามารถนำไปใช้วัดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ซึ่งมีจำนวนข้อที่ไม่สอดคล้องทั้งหมด จำนวน 6 ข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบใช้ (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยเป็นเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำบ้านดง เนื่องจากมีสภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำที่คล้ายคลึงกัน แล้วนำมาทดสอบความเชื่อมั่น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้สูตรของ Cronbach's Alpha (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.847 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจริงได้ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2549)

5. จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว จำนวน 105 คน และได้รับแบบสอบถามคืนครบทั้ง 105 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากร

1.2 เมื่อให้ข้อมูลครบจำนวนแล้วจึงเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำมาตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเชิงปริมาณเสร็จ ผู้วิจัยนัดหมายกับประธานและกรรมการของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหิน จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กับประธานและกรรมการของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหิน จำนวน 5 ท่าน โดยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเป็นเวลา 20-30 นาที ต่อ 1 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยส่วนที่วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) แจกแจงความถี่ (Frequency)

การวิเคราะห์เกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี โดยทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนน เป็นตัวชี้วัดโดยกำหนดน้ำหนักคะแนนในการแบ่งช่วงเป็น 5 ระดับ (Best, 1970)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2.2 จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนก และจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

2.4 นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

จากการวิจัยประชากร 105 คน สามารถจำแนกข้อมูลส่วนบุคคลได้ดังนี้ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 และเพศชาย

จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 51–60 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 81.0

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49, \sigma = 0.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคิดและวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51, \sigma = 0.21$) รองลงมาคือ ด้านการเป็นเจ้าของพื้นที่ ($\mu = 4.50, \sigma = 0.28$) ด้านการติดตามผล ($\mu = 4.50, \sigma = 0.32$) และด้านการเสนอแนะ ($\mu = 4.47, \sigma = 0.26$) ตามลำดับ

ด้านการคิดและวางแผน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51, \sigma = 0.21$) โดยเมื่อจำแนกรายข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ประชากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59, \sigma = 0.49$) รองลงมาคือ เข้าร่วมประชุมและร่วมแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.57, \sigma = 0.50$) เข้าร่วมกำหนดแผนการใช้น้ำร่วมกับหน่วยงานของชลประทาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51, \sigma = 0.50$) เสนอแนะข้อมูล ปัญหาอุปสรรค และแก้ไข ปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50, \sigma = 0.50$) และเข้าร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำของโครงการชลประทานสระบุรี อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38, \sigma = 0.49$) ตามลำดับ

ด้านการเสนอแนะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.26$) โดยเมื่อโดยเมื่อจำแนกรายข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ประชากรมีส่วนร่วมในการร่วมเสนอปัญหาที่มีอยู่ของตนให้กับหน่วยงานชลประทานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.50$) รองลงมาคือเสนอแนะแนวทางจัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.50$) ร่วมเสนอแนะให้มีบทลงโทษผู้กระทำความผิดร่วมกับหน่วยงานชลประทานและคนในกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.50$) ร่วมหาวิธีการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำร่วมกับหน่วยงานชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.50$) และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่การใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.52$) ตามลำดับ

ด้านการติดตามผล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.32$) โดยเมื่อโดยเมื่อจำแนกรายข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ประชากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนในพื้นที่ของหน่วยงานชลประทาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.50$) รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานความก้าวหน้าของโครงการชลประทานสระบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.50$) การติดตามข้อมูล ข้อขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำที่เกิดขึ้นในพื้นที่อาศัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.50$) และการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ สนับสนุนการดำเนินงานตามแผน / โครงการที่ได้ตกลงกันไว้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.50$) ตามลำดับ

ด้านการเป็นเจ้าของพื้นที่ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.28$) โดยเมื่อจำแนกรายข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมที่รู้สึกตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่อยู่อาศัยในส่วนของการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.50$) รองลงมาคือร่วมรับผิดชอบ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของการใช้น้ำในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.50$) มีส่วนร่วมในการรักษาแหล่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.50$) ร่วมทำนุบำรุงรักษาแนวท่อส่งน้ำ รวมถึงพื้นที่บริเวณรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.50$) และยินดีที่จะแบ่งปันน้ำในกรณีช่วงน้ำขาดแคลนให้กับคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.50$) ตามลำดับ

แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี

1) แนวทางการมีส่วนร่วมในด้านการคิดและวางแผน ของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน โดยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการคิดและวางแผนการบริหารจัดการน้ำเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพวกเขามีความรู้และประสบการณ์ในการใช้น้ำจริงในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดนโยบายไปจนถึงการวางแผนการใช้น้ำในแต่ละฤดู ช่วยให้แผนการบริหารจัดการน้ำมีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ดีขึ้น การร่วมมือกันในการวางแผนและเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ จะช่วยให้การจัดการทรัพยากรน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสะท้อนถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมระดับสูง

ช่วยให้เกษตรกรมีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของการจัดการน้ำ รวมถึงการสร้างแผนที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2) แนวทางการมีส่วนร่วมในด้านการเสนอแนะของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน โดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะจากเกษตรกร เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจากพวกเขามีความรู้และประสบการณ์ตรงที่สามารถช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการได้ดีขึ้น การเปิดโอกาสให้เกษตรกรเสนอแนะ และรับฟังความคิดเห็นของพวกเขาก็จะช่วยพัฒนาวิธีการจัดการน้ำให้ดีขึ้น แม้การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ เช่น การกระตุ้นให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มช่องทางในการรับฟังข้อเสนอแนะ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการทรัพยากรน้ำมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3) แนวทางการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามผล ของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน โดยสรุปได้ว่า การติดตามผลหลังจากการนำแผนไปปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ โดยเกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เพื่อให้มีความเข้าใจและเห็นภาพรวมของการดำเนินการ และสามารถเสนอแนะปรับปรุงแผนได้ทันทีหากพบปัญหา การติดตามผลช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จะทำให้การตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินความสำเร็จของโครงการ และช่วยให้การจัดการน้ำมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) แนวทางการมีส่วนร่วมในด้านการเป็นเจ้าของพื้นที่ ของกลุ่มเกษตรกร ผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน โดยสรุปได้ว่าการที่เกษตรกรรู้สึกว่าเป็นเจ้าของพื้นที่ทำให้พวกเขามีความรับผิดชอบและร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งส่งผลให้เกิดการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน โดยความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่และการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ ทำให้เกษตรกรมีความตั้งใจและรับผิดชอบในการดูแลทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ช่วยกระตุ้นให้มีการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชนได้อีกด้วย

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ผู้ศึกษาได้พบประเด็นสำคัญที่ควรจะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคิดและวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเป็นเจ้าของ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการติดตามผล อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการเสนอแนะ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ บัณฑิต บณขุนทด และคณะ (2562) ศึกษาเรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลลิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลลิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในระดับมาก

2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกร
ผู้นำน้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี

2.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกระบวนการคิดและวางแผนการบริหารจัดการน้ำเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์ตรงในการใช้น้ำในพื้นที่ของตนเอง การให้เกษตรกรเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การกำหนดนโยบายไปจนถึงการวางแผนการใช้น้ำในแต่ละฤดู ทำให้แผนการบริหารจัดการน้ำมีความเหมาะสม และตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ดียิ่งขึ้น การร่วมมือในการวางแผน และเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสะท้อนถึงความต้องการในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมในระดับสูงช่วยให้เกษตรกรมีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของการจัดการน้ำได้อย่างชัดเจน

2.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเสนอแนะ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์ที่สามารถช่วยพัฒนาวิธีการจัดการน้ำให้ดีขึ้น การเปิดโอกาสให้เกษตรกรเสนอความคิดเห็น และรับฟังข้อเสนอแนะจากพวกเขา จะช่วยให้การจัดการน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น แม้ว่าการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะจะอยู่ใน

ระดับมากแล้ว แต่ยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ เช่น การกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มช่องทางการรับฟังข้อเสนอแนะ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการทรัพยากรน้ำมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการติดตามผลหลังจากการนำแผนไปปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ เกษตรกรควรมีบทบาทในการติดตามและประเมินผล การบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้มีความเข้าใจและเห็นภาพรวมของการดำเนินงาน และสามารถเสนอแนะปรับปรุงแผนได้ทันทีหากพบปัญหา การติดตามผลช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรทำให้การตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ซึ่งการติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินความสำเร็จของโครงการและช่วยให้การจัดการน้ำมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรมีความรับผิดชอบและร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งส่งผลให้เกิดการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ช่วยให้เกษตรกรมีความตั้งใจและรับผิดชอบในการดูแลทรัพยากรน้ำ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทำให้การจัดการน้ำมีประสิทธิภาพ และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

โดยสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตั้งแต่กระบวนการคิดและวางแผน ไปจนถึงการติดตามผลหลังจากการนำเสนอแนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: ศึกษากรณีลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา ของจันทิรา สุขศิวนันท์ (2561)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าที่ผ่านมาการบริหารจัดการ น้ำของภาครัฐยังคงประสบปัญหาหลายประการ ทั้งประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการและการจัดทำระบบฐานข้อมูล การบังคับใช้กฎหมาย ขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคประชาชน ความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมาก่อเกิดจากความเข้มแข็งของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสร้างกระบวนการจัดการน้ำที่เหมาะสมเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มความเข้มแข็ง เกิดเป็นเครือข่าย ภาคประชาชนมีการทำงานที่มีกระบวนการคิด ไตร่ตรอง ตัดสินใจและลงมือทำร่วมกันภายใต้การบริหารจัดการของชุมชนเอง ดังนั้น เพื่อให้การเกิดความสำเร็จในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม สามารถแก้ปัญหาจากการใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างยั่งยืนได้นั้นจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำในภาคประชาชน การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และการศึกษาการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในเขตชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ของ ฐานุร หอมกลิ่น (2560) พบว่า แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำ ในเขตชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี การให้ความสำคัญกับองค์กรท้องถิ่น และผู้นำในการร่วมกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการน้ำ ตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการรวมถึงการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำห้วยหินขาว โครงการชลประทานสระบุรี ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในภาพรวม อยู่ในระดับมาก จึงควรให้เกษตรกรที่ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่สม่ำเสมอ

1.2 ภาครัฐควรร่วมมือกับเกษตรกร โดยให้มีการทำประชาคมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนการบริหารน้ำ เพื่อให้เกษตรกรสามารถจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรกับการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกร ในเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์คนในชุมชนแบบเจาะลึก เพื่อที่ได้นำปัญหาที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาจัดการทรัพยากรน้ำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การบริหารจัดการน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ. (2566). *การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน.
- คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. (2552). *ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน.
- ฐาภรณ์ หอมกลิ่น. (2557). *การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในเขตชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปัทมทัต บณขุนทด และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลอิสาน อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ* 6(1), 209-222.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2549). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, W. J. (1970). *Research in Education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, N J: Prentice-Hall.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. *Archives Psychological*, 3(1), 1-55.

**การสร้างความรู้ตระหนักรู้เพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ของ
เทศบาลตำบลจอมแจ้ง ตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะเณร
จังหวัดเชียงใหม่**

**The awareness to solve the PM 2.5 dust problem in Chom
Jang Subdistrict Municipality, Khilek Subdistrict,
Mae Taeng District, Chiang Mai Province**

อารักษ์รา คำจริง¹ & อุดมโชค อาษาวิมลกิจ²
Arphatsara Khamching¹ & Udomchoke Asawimalkit²

Corresponding author: arphatsara_k@cmu.ac.th

Received: 10/02/68 Revised: 13/03/68 Accepted: 14/03/68

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 และ 2) ศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะเณร จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น เทศบาลจอมแจ้ง (ชี้เหล็ก) และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 21 คน

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Student, Master of Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

² Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

ใช้การวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และกลุ่มประชาชน จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถาม โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Sampling Random) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความตระหนักของประชาชน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 รองลงมา การมีส่วนร่วมของประชาชน ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น และความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น 2) จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีการดำเนินการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักในหมู่ประชาชน การสนับสนุนแนวทางการจัดการเชื้อเพลิง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผาระวังไฟฟ้า มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐ และการใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ผู้นำในท้องถิ่นมีส่วนเกื้อหนุนต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และทำงานแบบบูรณาการระหว่างทุกภาคส่วน สร้างความตระหนัก จัดการเชื้อเพลิงอย่างเป็นระบบ การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นควันอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ความสามารถของผู้นำท้องถิ่น; การสร้างความรับรู้ของประชาชน; การสร้างความตระหนัก

Abstract

This research aimed to 1) study the capability of local leaders in solving PM2.5 smog problem and 2) study the approach to create cooperation between local leaders, communities and relevant agencies in

solving PM2.5 smog problem in Khi Lek Subdistrict, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. It is a mixed method research between qualitative and quantitative research. The research instruments include questionnaires and interviews. The sample group consisted of 21 local leaders, Chom Chaeng Municipality (Khi Lek) and workers. Content analysis was used. A group of 400 people were interviewed using a questionnaire using Taro Yamane's formula, random sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The research results found that, 1) Analysis of the ability of local leaders to create public awareness found that it was at a high level, with public awareness in solving the PM 2.5 smog problem coming in second, followed by public participation, results from the operations of local leaders, and management ability of local leaders. 2) From the interviews, it was found that local leaders have carried out campaigns to raise awareness among the public, support fuel management guidelines, and promote community participation in forest fire monitoring. There is proactive public relations, government financial support and strict enforcement of the law. Local leaders contribute to effective management and work in an integrated manner across all sectors, raising awareness, systematically managing fuels, and strictly enforcing the law to clearly solve the haze problem.

Keywords: local leadership capability; raising public awareness; building awareness

บทนำ

ปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 กำลังทวีความรุนแรงและกลายเป็นวาระสำคัญระดับประเทศ ประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตมลภาวะทางอากาศที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประสบปัญหาหมอกควันอย่างเรื้อรังและเป็นประจำทุกปีในช่วงฤดูแล้ง ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือตอนบนที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน และจังหวัดเชียงใหม่ที่มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ ล้อมรอบด้วยเทือกเขาสูง เมื่อมีการเผาไหม้เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเผาในพื้นที่ป่าหรือพื้นที่เกษตรกรรม ภูมิประเทศเช่นนี้จึงเอื้อให้การระบายอากาศเป็นไปอย่างยากลำบาก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2567) ส่งผลให้เกิดการสะสมของหมอกควันปกคลุมเป็นบริเวณกว้างและยาวนาน สถานการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งปัญหาสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการจะมีความพยายามในการกำหนดแนวทางเพื่อบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังไม่อาจลดผลกระทบจากฝุ่น PM 2.5 ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ที่ผ่านมารัฐได้กำหนดนโยบายเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน โดยมุ่งเน้นการลดและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นต้นตอของปัญหา โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เช่น การทำไร่เลื่อนลอย และการเผาขยะ ปัจจุบันภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการกำกับ ควบคุม ดูแล ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเผาในพื้นที่ชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562) สรุปได้ว่า ปัญหาหมอกควันส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการกำกับ ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผาเศษวัสดุเหลือใช้

ทางการเกษตรเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกในช่วงฤดูฝน การเผาเพื่อเก็บเห็ดเหาะ และผักหวาน รวมถึงการเผาขยะในชุมชน และการเผาในที่โล่ง การเผาไหม้เหล่านี้ก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กและก๊าซพิษในชั้นบรรยากาศ ซึ่งแพร่กระจายไปยังชุมชนต่าง ๆ

ในช่วงฤดูแล้งของทุกปี ภาคเหนือของประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตฝุ่น PM2.5 ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำซาก หมอกควันปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และประชาชนเริ่มตื่นตัวและให้ความสำคัญกับปัญหานี้มากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอที่มีพื้นที่สูง ซึ่งมักมีการทำไร่เลื่อนลอย และกำจัดเศษวัชพืชอย่างไม่ถูกวิธี เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อำเภอแม่แตงเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวอย่างรุนแรง เนื่องจากมีพื้นที่ป่าไม้ขนาดใหญ่และพบจุดความร้อนที่เพิ่มขึ้นในช่วงฤดูแล้ง เพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาป่าและการเผาเศษวัชพืช จึงได้มีการรณรงค์และดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหา ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอแม่แตง โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลชี้เหล็ก ซึ่งมีพื้นที่ป่ามากถึง 37,825.80 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 40,028.125 ไร่ คิดเป็นประมาณ 94.50% ของพื้นที่ทั้งหมด (กรมป่าไม้, 2560)

ตำบลชี้เหล็ก มีความพยายามในการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ เพื่อดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่า ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดไฟป่าและการลักลอบเผา การร่วมมือนี้ยังครอบคลุมถึงการให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบของการเผาป่า ผ่านการจัด

อบรม การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย และสื่อสังคมออนไลน์ รวมไปถึงการให้ความรู้ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ การจัดตั้งหน่วยเฝ้าระวังไฟฟ้า และการจัดการพื้นที่ป่าเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดไฟฟ้า นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งทีมอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังและดูแลพื้นที่ป่าไม่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่รายงานว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2567 ประสบความสำเร็จดีกว่าปี 2566 ในทุกด้าน ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนจุดความร้อนและพื้นที่เผาไหม้ในจังหวัดเชียงใหม่

ห้วงเดือน มกราคม - พฤษภาคม	จุดความร้อน(จุด)	พื้นที่เผาไหม้(ไร่)
2566	13,094	1,168,624
2567	8,629	512,769

ที่มา: จาก รายงานสรุปสถานการณ์และมาตรการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่.

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทั้งจำนวนจุดความร้อน พื้นที่เผาไหม้ จำนวนวันที่ค่าคุณภาพอากาศเกินมาตรฐาน และจำนวนผู้ป่วย ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 พฤษภาคม 2567 จังหวัดเชียงใหม่มีจุดความร้อนสะสมรวมทั้งสิ้น 8,629 จุด ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน 4,465 จุด หรือคิดเป็นร้อยละ 34 ส่วนพื้นที่เผาไหม้มีจำนวน 512,769 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 ซึ่งมีพื้นที่เผาไหม้ถึง 1,168,624 ไร่ พบว่าลดลงถึงร้อยละ 47 ซึ่งถือว่าลดลงอย่าง

มากและบรรลุผลสำเร็จเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จนี้เป็นผลมาจากความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากทุกภาคส่วน การบริหารจัดการเชื้อเพลิงอย่างมีประสิทธิภาพ และความรวดเร็วในการเข้าควบคุมสถานการณ์ไฟฟ้าได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ในด้านคุณภาพอากาศ พบว่า มีค่าเกินมาตรฐานรวม 87 วัน ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 24 ด้านการแพทย์และสาธารณสุข พบว่า มีผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเข้ารับการตรวจรักษาจำนวน 8,844 ครั้ง ลดลงจากปีก่อนถึงร้อยละ 76 (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2567)

การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่น PM 2.5 อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนั้นไม่สามารถบรรลุได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน การที่ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาฝุ่น PM 2.5 จะช่วยส่งเสริมให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างยั่งยืน และเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ พื้นที่ตำบลชีเหล็ก อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลชีเหล็กจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน และเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบโดยตรงในการแก้ไขปัญหาฝุ่น PM 2.5 จึงนำมาสู่ประเด็นความน่าสนใจในการศึกษาถึงศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นในเขตตำบลชีเหล็กในการเสริมสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาฝุ่น PM 2.5 รวมทั้งแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการทำความเข้าใจบทบาทของผู้นำ ตลอดจนแนวทางการบริหาร

จัดการปัญหาฝุ่น PM 2.5 นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างความรับรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนถึงความสำคัญของปัญหาฝุ่น PM 2.5 ตลอดจนแนวทางการร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่น ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบรรเทา และแก้ไขปัญหาฝุ่น PM 2.5 อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลซีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลซีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ของตำบลซีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิควิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยใช้สูตรคำนวณตามวิธีการของยามาเน Yamane (1973) ในระดับความเชื่อมั่น 95% จากจำนวนประชากรทั้งหมด 6,257 คน ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบรายการ (Check Lists) และเติมข้อความ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และสถานะในชุมชน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น และด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5

ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) คือ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำท้องถิ่น เทศบาลจอมแจ้ง (ขี้เหล็ก) และผู้ปฏิบัติงาน ผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการวิจัยเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการบันทึกไว้ จัดระบบข้อมูลให้เป็นระเบียบ จากนั้นทำการแจกแจงข้อมูลด้วยการตีความหมายของเนื้อหาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเหล่านั้น ข้อมูลที่ถอดความจะถูกจัดกลุ่มตามประเด็นต่าง ๆ

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความตระหนักรู้เพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ของเทศบาลตำบลจอมแจ้ง ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อกำหนดเป็นประเด็นในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดนิยามของตัวแปรเพื่อสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม และนำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงเนื้อหา

3. นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตาม เนื้อหา (Content validity) ความครอบคลุมของข้อคำถาม ความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ และความชัดเจนของการใช้ภาษา และนำผลการตรวจสอบความสอดคล้องผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ คือ ใช้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งการตรวจสอบในครั้งนี้มีค่า IOC เท่ากับ 0.87-1.00

4. ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งก่อนนำไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาข้างต้นไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) Cronbach (1990) ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) โดยผลที่ได้ ดังนี้ ด้านความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 0.966 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าเท่ากับ 0.927 ด้านผลลัพธ์จากการ

ดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 0.926 และด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 มีค่าเท่ากับ 0.841 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 Nunnally (1978) ทุกด้านแสดงว่ามีความเชื่อถือเพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด โดยจัดทำแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Form และผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามผ่านลิงค์ Google Form

สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอน ในการเก็บข้อมูล กำหนดวันสัมภาษณ์อย่างชัดเจนและแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้า และผู้วิจัยจะสัมภาษณ์บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ การสัมภาษณ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลจะมีการบันทึกเสียง และบันทึกลงสมุดของผู้วิจัยเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

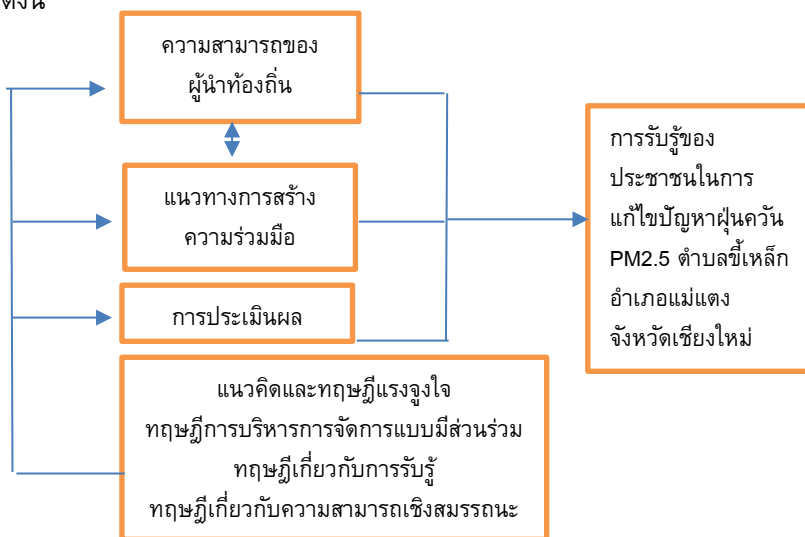
ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น เกี่ยวกับระดับด้านความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น และด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5

หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งหมด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อประมวลและสรุปข้อมูลที่ได้ วิเคราะห์ความหมายทางภาษา และวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ ซึ่งจะรวมการตีความและนัยทางบริบทของภาษาและผู้ใช้ภาษา (นิศา ชูโต, 2551)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีการบริหารการจัดการแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ และทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถเชิงสมรรถนะ มาใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้กรอบแนวคิดดังนี้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น และด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น	3.23	1.029	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน	3.32	1.090	ปานกลาง
3. ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น	3.29	1.132	ปานกลาง
4. การรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5	3.96	0.790	มาก
รวม	3.45	0.873	มาก

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.45) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ การ

รับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ($\bar{x}=3.96$) รองลงมา การมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{x}=3.32$) ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น ($\bar{x}=3.29$) และความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น ($\bar{x}=3.23$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความสามารถในการจัดการของ ผู้นำท้องถิ่น

ความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันได้เพียงใด?	3.29	0.966	ปานกลาง
2. ผู้นำท้องถิ่นมีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อป้องกัน ปัญหาฝุ่นควันอย่างมีระบบหรือไม่?	3.11	1.050	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าผู้นำท้องถิ่นสามารถประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่?	3.27	1.142	ปานกลาง
4. ผู้นำท้องถิ่นมีการจัดเตรียมงบประมาณและทรัพยากร เพียงพอในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันหรือไม่?	3.23	1.148	ปานกลาง
5. ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการติดตามและประเมินผล การแก้ไขปัญหาฝุ่นควันได้ดีเพียงใด?	3.28	1.176	ปานกลาง
6. ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5	3.16	1.120	ปานกลาง
7. ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดหาเครื่องมือและ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5	3.24	1.207	ปานกลาง
รวม	3.23	1.029	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 ด้านความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.23$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันได้เพียงพอ ($\bar{x}=3.29$) รองลงมา ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันได้ดีเพียงพอ ($\bar{x}=3.28$) และท่านคิดว่าผู้นำท้องถิ่นสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ($\bar{x}=3.27$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านรู้สึกว่าคุณำท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันหรือไม่?	3.37	1.335	ปานกลาง
2. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันจากผู้นำท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอหรือไม่?	3.55	1.183	มาก
3. ท่านมีความมั่นใจในความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันมากน้อยเพียงใด?	3.19	1.179	ปานกลาง
4. ท่านรู้สึกว่าคุณำท้องถิ่นสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันหรือไม่?	3.29	1.225	ปานกลาง
5. ผู้นำท้องถิ่นได้จัดกิจกรรมหรือการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันฝุ่นควันเพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมหรือไม่?	3.18	1.118	ปานกลาง
รวม	3.32	1.090	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.32$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันจากผู้นำท้องถิ่น อย่างสม่ำเสมอหรือไม่ ($\bar{x}=3.55$) รองลงมา ท่านรู้สึกว่าคุณนำท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันหรือไม่ ($\bar{x}=3.37$) และท่านรู้สึกว่าคุณนำท้องถิ่นสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันหรือไม่ ($\bar{x}=3.29$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น

ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ท่านเห็นว่าการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่นช่วยลดปัญหา ฝุ่นควันในพื้นที่ได้อย่างชัดเจนหรือไม่?	3.20	1.206	ปานกลาง
2. หลังจากมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน ท่านรู้สึกว่าคุณภาพอากาศในพื้นที่ดีขึ้นหรือไม่?	3.16	1.206	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ของผู้นำท้องถิ่นมี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนหรือไม่?	3.30	1.187	ปานกลาง
4. ท่านได้รับคำแนะนำหรือวิธีป้องกันฝุ่นควันจากผู้นำ ท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่?	3.29	1.345	ปานกลาง
5. การแก้ไขปัญหาฝุ่นควันโดยผู้นำท้องถิ่นมีผลต่อการ ปรับปรุงสุขภาพของท่านและคนในครอบครัวหรือไม่?	3.52	1.260	มาก
รวม	3.29	1.132	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 ด้านผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ การแก้ไขปัญหาฝุ่นควันโดยผู้นำท้องถิ่นมีผลต่อการปรับปรุงสุขภาพของท่านและคนในครอบครัวหรือไม่ ($\bar{x}=3.52$) รองลงมา ท่านคิดว่าการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ของผู้นำท้องถิ่นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนหรือไม่ ($\bar{x}=3.30$) และท่านได้รับคำแนะนำหรือวิธีป้องกันฝุ่นควันจากผู้นำท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ ($\bar{x}=3.29$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5

การรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอก ควัน PM2.5	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ท่านทราบถึงปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่มาก น้อยเพียงใด	3.79	1.023	มาก
2. ท่านทราบหรือไม่ว่าฝุ่นควัน PM 2.5 มีผลกระทบต่อ สุขภาพมากน้อยเพียงใด	4.10	0.921	มาก
3. ท่านเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการ แก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5	3.94	0.852	มาก
4. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาหมอกควัน PM 2.5 อย่างเพียงพอ	3.99	0.840	มาก
รวม	3.96	0.790	มาก

จากตารางที่ 6 ด้านการรับรู้ของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ท่านทราบหรือไม่ว่าฝุ่นควัน PM 2.5 มีผลกระทบต่อสุขภาพมากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 4.10$) รองลงมา ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาหมอกควัน PM 2.5 อย่างเพียงพอ ($\bar{x} = 3.99$) และท่านเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM 2.5 ($\bar{x} = 3.94$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำท้องถิ่น เทศบาลจอมแจ้ง (ขี้เหล็ก) พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น เทศบาลจอมแจ้ง (ขี้เหล็ก) และผู้ปฏิบัติงาน สามารถสรุปแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ ผู้นำท้องถิ่น พบว่า การทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ สร้างความเข้าใจและความตระหนัก ให้ความรู้แก่ชุมชน และการจัดประชุมหรือสัมมนาในระดับชุมชน สนับสนุนโครงการลดมลพิษจากฝุ่นควัน สนับสนุนการลดการเผาในที่โล่ง ผู้นำท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสร้างความร่วมมือกับเกษตรกรและชาวบ้านในการลดการเผาในพื้นที่ การสร้างระบบการเฝ้าระวังและแจ้งเตือน ตั้งทีมเฝ้าระวังในชุมชน ทีมอาสาสมัครหรือคณะทำงานในชุมชนเพื่อช่วยเฝ้าระวังสถานการณ์ฝุ่นควัน การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและภาคเอกชน และสร้างแผนรับมือในกรณีฝุ่นควันวิกฤต โดยการเตรียมมาตรการป้องกัน เช่น การแจกหน้ากากอนามัย, การแนะนำให้ลดกิจกรรมกลางแจ้ง หรือการจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพชั่วคราว นอกจากนี้ควร

ประสานงานกับโรงพยาบาลหรือหน่วยงานสุขภาพเพื่อให้บริการด้านการดูแลสุขภาพแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากฝุ่นควัน

จากการสัมภาษณ์ เทศบาลจอมแจ้ง (ซีเหล็ก) พบว่า การเสริมสร้างความตระหนักรู้ในชุมชน จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และอบรม ผ่านการจัดอบรมหรือสัมมนา การจัดทำแผนการเฝ้าระวังและการแจ้งเตือน การติดตั้งเครื่องตรวจวัดคุณภาพอากาศในพื้นที่ การสนับสนุนการลดมลพิษจากฝุ่นควัน การควบคุมการเผาในที่โล่ง ออกกฎระเบียบหรือนโยบายในการควบคุมการเผาในที่โล่งในช่วงฤดูที่มีฝุ่นควันสูง การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน การสร้างคณะทำงานระดับชุมชน จัดตั้งคณะทำงานจากชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ปฏิบัติงานต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือรับข้อมูลการเฝ้าระวังคุณภาพอากาศในพื้นที่ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการลดการปล่อยฝุ่นควัน และวิธีการป้องกันตนเองจากฝุ่นควัน ผ่านช่องทางต่าง ๆ การจัดกิจกรรมที่เน้นการลดมลพิษจากฝุ่นควัน เช่น การปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะ การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อลดการเผาในที่โล่ง หรือการทำความสะอาดพื้นที่ ควรมีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน ผ่านการจัดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเขามีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมของตนเอง การติดตามสถานการณ์คุณภาพอากาศในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบระดับฝุ่นควัน อีกทั้งเป็นแหล่งข้อมูลให้กับประชาชนในการป้องกันตัวเองจากฝุ่นควัน เช่น การแนะนำให้สวมหน้ากากอนามัย การหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง หรือการปิดหน้าต่างบ้านเมื่อมีฝุ่นควันในระดับสูง ควรประสานงานกับสถานพยาบาลในพื้นที่เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคที่เกิดจากฝุ่นควัน และการสร้างเครือข่ายร่วมกับผู้นำชุมชน ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการมลพิษทางอากาศ การใช้เครื่องมือวัดคุณภาพอากาศ และวิธีการให้คำแนะนำแก่

ประชาชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานและแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์ประชาชน พบว่า ควรศึกษาเกี่ยวกับอันตรายจากฝุ่นควัน PM 2.5 และผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคทางเดินหายใจ ติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลค่าฝุ่น PM 2.5 และปฏิบัติตามคำแนะนำเมื่อค่าฝุ่นสูง ควรหลีกเลี่ยงการเผาป่า เผาขยะ หรือการเผาวัสดุทางการเกษตรในช่วงที่มีฝุ่นควันสูง และหันไปใช้วิธีการอื่น ๆ ที่ไม่ทำให้เกิดมลพิษ การป้องกันตัวเองจากฝุ่นควัน การสวมหน้ากากอนามัย เมื่อค่าฝุ่นควันสูงเกินเกณฑ์ การหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง ในช่วงที่มีฝุ่นควันสูง ประชาชนควรหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การออกกำลังกายหรือการทำงานในพื้นที่ที่มีฝุ่นควันหนาแน่น การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน จัดกิจกรรมของชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่ หรือการณรงค์ลดมลพิษจากฝุ่นควัน สามารถแจ้งเทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นการเผาในที่โล่ง การดูแลสุขภาพ การพบแพทย์เมื่อมีอาการผิดปกติ มีอาการเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ การเสริมสร้างจิตสำนึกในชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชนในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน โดยการแบ่งปันแนวทางการลดมลพิษ หรือการร่วมมือในการปลูกต้นไม้และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่องความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการศึกษาความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของฝุ่นควัน PM 2.5 ซึ่งแสดงให้เห็น

เห็นถึงความสำเร็จของผู้นำท้องถิ่นในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายของฝุ่นควันต่อสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้ข้อมูลในด้านนี้มีความสำคัญต่อการกระตุ้นให้ประชาชนมีความตระหนักและพร้อมที่จะป้องกันและรับมือกับปัญหาดังกล่าว ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน แม้ว่าผู้นำท้องถิ่นจะพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน แต่ยังคงมีข้อจำกัดในแง่ของการให้ข้อมูลและการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าผู้นำท้องถิ่นควรพัฒนากระบวนการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง ในด้านผลลัพธ์จากการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น พบว่าผู้นำท้องถิ่นสามารถมีผลกระทบในการปรับปรุงสุขภาพของประชาชนจากการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันได้ในระดับที่ดี แต่ยังคงสามารถปรับปรุงการณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างความตระหนักรู้ในระดับชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้นำท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาด้านความสามารถในการจัดการของผู้นำท้องถิ่น มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันได้ในระดับที่ดี แต่ยังคงต้องปรับปรุงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงเป็นข้อท้าทายที่ผู้นำท้องถิ่นต้องเผชิญ เนื่องจากการขาดข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลให้การแก้ไขปัญหาฝุ่นควันไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุธ อุ่นเรือน และ พัฒนพงศ์ โตภาคงาม (2564) พบว่า การดำเนินการการแก้ปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 มีการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกและตระหนักแก่ประชาชนเพื่อช่วยการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในระยะสั้นและระยะยาว โดยความคิดเห็นกลุ่ม (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหาร และ

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อเป็นเครือข่ายร่วมกันวางแผนทางแก้ไข และป้องกันปัญหา และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์นิพัทธ์ วิชัยโน และคณะ (2565) พบว่า การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะทำให้การป้องกันผลกระทบจากฝุ่นควัน PM 2.5 สามารถทำงานได้อย่างร่วมกันแบบบูรณาการและเกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม โดยเครือข่ายการป้องกันผลกระทบจากฝุ่นควัน PM 2.5 ควรเป็นความร่วมมืออย่างเข้มข้นจากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนสังคมเพื่อร่วมกันจัดการฝุ่นควัน PM 2.5 สำหรับการป้องกันผลกระทบจากฝุ่นควัน PM2.5 ในระดับนโยบายเน้นเฉพาะนโยบายการจัดการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 สามารถดำเนินไปได้อย่างบูรณาการทุกระดับ ถึงแม้จะเป็นการป้องกันในระดับนโยบายแต่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมของประชาชนไปได้

ผลการศึกษาศึกษาการสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นำท้องถิ่น มีการทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ สร้างความเข้าใจและความตระหนัก ให้ความรู้แก่ชุมชน และการจัดประชุมหรือสัมมนาในระดับชุมชน สนับสนุนโครงการลดมลพิษจากฝุ่นควัน สนับสนุนการลดการเผาในที่โล่ง ผู้นำท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสร้างความร่วมมือกับเกษตรกรและชาวบ้านในการลดการเผาในพื้นที่ การสร้างระบบการเผ่าะวังและแจ้งเตือน ตั้งทีมเผ่าะวังในชุมชน ทีมอาสาสมัครหรือคณะทำงานในชุมชนเพื่อช่วยเผ่าะวังสถานการณ์ฝุ่นควัน การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและภาคเอกชน ส่วนเทศบาลจอมแจ้ง (ขี้เหล็ก) ส่งเสริมสร้างความตระหนักรู้ในชุมชน จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และอบรม ผ่านการจัดอบรมหรือสัมมนา การจัดทำแผนการเผ่าะวังและการแจ้งเตือน การติดตั้งเครื่องตรวจวัดคุณภาพอากาศ การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน การสร้างคณะทำงานระดับชุมชน จัดตั้งคณะทำงานจากชุมชน ส่วน

ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือรับข้อมูลการเฝ้าระวังคุณภาพอากาศในพื้นที่ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการลดการปล่อยฝุ่นควัน และวิธีการป้องกันตนเองจากฝุ่นควัน ส่วนของประชาชน ติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลค่าฝุ่น PM 2.5 และปฏิบัติตามคำแนะนำเมื่อค่าฝุ่นสูงควรหลีกเลี่ยงการเผาป่า เผาขยะ การป้องกันตัวเองจากฝุ่นควัน การสวมหน้ากากอนามัย การหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน การปลูกต้นไม้ การรณรงค์ลดมลพิษจากฝุ่นควัน การเสริมสร้างจิตสำนึกในชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรินยุพา คงสนุ่น (2562) พบว่า ผู้นำชุมชนมาร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา หมอกควัน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการปลูกจิตสำนึกในชุมชน ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านการจัดทำประชาคม และด้านการจัดทำข้อตกลง นอกจากนี้ในชุมชนผู้นำชุมชนแก้ปัญหาหมอกควันผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยเสียงตามสายและการจัดทำประชาคมเป็นหลัก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรพสิทธิ์ ชมพูนุช และ พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งกัมปนาท วงษ์วิวัฒน์พงษ์ (2565) ดังนี้ 1) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ทั้งมาตรการระยะเร่งด่วน ระยะสั้น และระยะยาว 2) ตั้งโรงไฟฟ้าขยะเป็นต้นแบบในการกำจัดขยะแบบครบวงจร 3) การเลี้ยงปลวกลดการเผาใบไม้ พลิกบทบาทปลวกและสร้างรายได้ 3) การไถกลบตอซังไถปรับหน้าดินพลิกตอซัง สร้างดินยั่งยืนพื้นที่สิ่งแวดล้อม 4) การลดปริมาณขยะให้น้อยลง 5) ลดปัญหาฝุ่นละออง โดยใช้มาตรการรณรงค์สมัครใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยสาร (2562) พบว่า ทุกหน่วยงานภาครัฐ ทุกภูมิลานนั้นต้องมีหน้าที่ในการใช้อำนาจหน้าที่ โดยชอบทางกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายกฎระเบียบกับประชาชน และเอกชนอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์โดยรวม เพราะไม่ว่าจะมีนโยบายหรือมาตรการการจัดการมลพิษทางอากาศใด ๆ ที่มีการกำหนดขึ้นมาทั้ง

ที่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว เพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหา
นี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) การปรับปรุงการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้รับ
ข้อมูลที่สื่อสารอย่างทั่วถึงครอบคลุมทั่วทั้งชุมชน และการประชาสัมพันธ์ควรจัดทำ
ตลอดทั้งปี อย่างต่อเนื่อง

2) ควรเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมจากประชาชน ส่งเสริมสร้างความ
ตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควันในชุมชน และเน้นการมี
ส่วนร่วมความร่วมมือทุกภาคส่วน ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งจะ
เป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในระยะยาว

3) ควรจัดทำประชาคมร่วมกันระหว่างผู้นำและสมาชิกชุมชน เพื่อหา
แนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาไฟป่าร่วมกัน

4) ควรดำเนินการออกมาตรการดำเนินคดีและการลงโทษกับผู้ที่เผาป่า
อย่างจริงจังและชัดเจน โดยมีช่องทางการแจ้งความผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้
ดำเนินการจับกุมผู้ที่เผาอย่างรวดเร็ว และวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ
เพื่อใช้ในระยะยาวได้

5) ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบและควบคุมมลพิษประจำแต่
ละหมู่บ้าน เพื่อทันต่อการแจ้งเตือนให้ประชาชนได้รับรู้อย่างทันที และสนับสนุน
การปลูกต้นไม้พื้นที่สีเขียวในชุมชนเพื่อช่วยลดฝุ่นควัน PM 2.5

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาโดยเน้นศึกษาผลกระทบจากฝุ่นควัน PM 2.5 ต่อ
สุขภาพในกลุ่มประชาชนที่มีความเสี่ยงสูง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้มีโรคทางเดิน
หายใจ เพื่อให้เข้าใจผลกระทบที่ชัดเจน และสามารถพัฒนาแนวทางการป้องกันที่
เหมาะสมสำหรับกลุ่มเหล่านี้

2) ควรทำการศึกษาในเรื่องของกลไกการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน ค้นหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน และเพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ

3) ควรทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเผาวัสดุในพื้นที่ และการบังคับใช้กฎระเบียบในการลดมลพิษจากฝุ่นควันในระยะยาว รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้มาตรการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2560). ข้อมูลพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่แตงและป่าอินทิล จังหวัดเชียงใหม่. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.forest.go.th/preserve/wp-content/uploads/sites/35/2016/12/9-ป่าแม่แตงและป่าอินทิล-จ.เชียงใหม่>
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). ปัญหาฝุ่น PM2.5 ต้องการการจัดการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/download/Social/Social_Report/2562_article_q4_003.pdf
- กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารพิกุล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 20(1), 47–65.
- พิชฌน์พัทธ์ วิชัยโน ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และสายชล ปัญญชิต. (2565). การรับรู้ความเสี่ยงและผลกระทบจากฝุ่นควัน PM 2.5 ของคนเมืองอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสหศาสตร์, 22(2), 23-41.
- นิตา ชูโต. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท พรินต์โปร จำกัด

- วริญญา คงสนุ่น. (2562). บทบาทผู้นำชุมชนในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 10(1), 51-74.
- ศราวุธ อุ่นเรือน, และพัฒนพงศ์ ไตภาคงาม. (2563). การบริหารจัดการ และป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้ยุคใหม่*, 6(3), 1-15.
- ไศวิภา ไซยสาร. (2562). นโยบายการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สรรพสิทธิ์ ชมพูนุช, และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). การบริหารจัดการ และป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้*, 6(3), 1-10.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2567). ภาคเหนือ ฝุ่นหนัก: เปิด 6 ข้อเสนอแก้ปัญหาให้มีอากาศสะอาดได้หายใจ. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก <https://tdri.or.th/2024/04/pm2-5-solution-northern/>.
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2560). รายงานการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2567). รายงานสรุปสถานการณ์และมาตรการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณ
ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี
Guidelines for developing administrative and secretarial work of
Lopburi Provincial Administrative Organization Personnel

จารุณี จันสดี¹

Jarunee Junsdee¹

65297070125@lawasri.tru.ac.th

Received: 11/02/68 Revised: 05/03/68 Accepted: 07/03/68

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ธุรการ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี จำนวน 64 คน และหัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 9 คน รวมเป็นทั้งสิ้น 73 คน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม เชิงประมาณ เชิงคุณภาพ ความถี่ ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ในแต่ละด้านค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดทำหนังสือราชการ ด้านการทำลายหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

² Master of Public Administration (Public Administration), Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

และรองลงมา ด้านการยืมหนังสือราชการ ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ ด้านการรับหนังสือราชการ ด้านการส่งหนังสือราชการ อยู่ในระดับปานกลาง

2) แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดทำหนังสือราชการ 2) ด้านการรับหนังสือราชการ 3) ด้านการส่งหนังสือราชการ 4) ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ 5) ด้านการยืมหนังสือราชการ 6) ด้านการทำลายหนังสือราชการ ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านสารบรรณอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรดำเนินการจัดเก็บหนังสือราชการในรูปแบบ PDF หรือใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล และนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการรับ-ส่ง รวมถึงการยืมหนังสือราชการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ควรกำหนดปฏิทินการทำลายหนังสือราชการให้ชัดเจน และใช้แนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร เพื่อสร้างมาตรฐานและความเป็นระเบียบในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร; ด้านงานสารบรรณ; องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี

Abstract

The objective of this research is 1) to study the problems of administrative work and secretarial work of Lopburi Provincial Administrative Organization, 2) to find ways to develop administrative work and secretarial work of Lopburi Provincial Administrative Organization personnel. The sample group consisted of 64 administrative officers of Lopburi Provincial Administrative Organization and 9 heads of government agencies, totaling 73

people. The research method used was mixed research, estimation, qualitative, frequency, percentage. The research results found that

1) The problems of the administration and secretarial work of Lopburi Provincial Administrative Organization personnel in each aspect, from most to least, were: preparation of official documents, destruction of official documents, at a high level; and borrowing official documents, preservation of official documents, receipt of official documents, and delivery of official documents, at a moderate level.

2) Guidelines for developing the work of clerical and secretarial work of the personnel of Lopburi Provincial Administrative Organization, divided into 6 areas as follows: 1) Preparing official documents 2) Receiving official documents 3) Sending official documents 4) Preserving official documents 5) Borrowing official documents 6) Destruction of official documents. Training programs should be organized to provide clear and comprehensive knowledge to personnel in the field of document administration, ensuring accurate understanding and uniformity. Official documents should be stored in PDF format or managed through an electronic document system to enhance efficiency in data management. Additionally, an electronic system should be implemented for receiving, sending, and borrowing official documents in a systematic manner. Furthermore, a clear schedule for document disposal should be established and standardized across the organization to ensure consistency and orderly operations.

Keywords: Guidelines for Improving Personnel Performance; Secretariat; Lopburi Provincial Administrative Organization

บทนำ

งานธุรการเป็นงานที่จัดทำเกี่ยวกับงานเอกสารเพื่อใช้เป็นหลักฐานทางราชการมีกระบวนการในการจัดทำเอกสารเริ่มต้นตั้งแต่มีการจัดทำหนังสือออกจากหน่วยงานราชการและรับหนังสือราชการเข้าในหน่วยงานของทางราชการ มีการจัดเก็บ รักษา และการยืมหนังสือราชการไปใช้งาน รวมถึงการทำลายหนังสือราชการที่มีกำหนดระยะเวลาในการยืมหนังสือหรือการทำลายหนังสือราชการ โดยยึดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2526) เพื่อให้การปฏิบัติงานของทุกภาคส่วนดำเนินการได้ตรงตามเป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ที่ได้มีการวางไว้ของงานธุรการจึงสามารถช่วยให้งานหลัก ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีการบริหารอย่างมีระบบและต้องได้รับความร่วมมือจากงานธุรการที่ดีสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้งานอื่น ๆ สามารถดำเนินการได้ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในด้านงานเอกสาร (รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงศ์, 2560)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี มีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ยอดรวมทั้งสิ้น 201 ราย โดยแบ่งออกเป็นผู้บริหาร จำนวน 32 ราย ข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานจ้างทั่วไป ในตำแหน่งต่าง ๆ จำนวน 105 ราย และที่ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ จำนวน 64 ราย โดยแบ่งออกเป็นข้าราชการ จำนวน 41 ราย ลูกจ้างประจำ จำนวน 4 ราย และพนักงานจ้าง จำนวน 19 ราย ในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ได้มีส่วนราชการโดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 9 ส่วนราชการ ดังนี้ 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) สำนักงานเลขานุการองค์การบริหารส่วนจังหวัด 3) กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 4) กองคลัง 5) กองช่าง 6) กองสาธารณสุข 7) กอง

การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม 8) กองการเจ้าหน้าที่ 9) หน่วยตรวจสอบภายใน เจ้าหน้าที่ธุรการแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไปตามโครงสร้างของหน่วยงาน ทำหน้าที่ในการเป็นแหล่งข้อมูลการรับหนังสือราชการของผู้บริหารที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากบุคลากร หน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก รวมถึงข้อมูลการมอบหมายงานให้กับผู้รับผิดชอบดำเนินการในแต่ละเรื่องที่มีการเก็บข้อมูล ควบคุม ดูแล ติดตามจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นแหล่งสืบค้นหลักฐาน และข้อมูลอ้างอิง ประกอบการบริหารงาน คัดกรอง พิจารณาแยกหนังสือราชการทั้งภายในและหนังสือภายนอก (องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี, 2566) โดยมีข้อมูลสถิติการรับ-ส่งหนังสือราชการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ช่วงปีพ.ศ. 2565–2566 ในด้านของงานธุรการและงานสารบรรณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ได้มีข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้วพบประเด็นในการผิดพลาด ดังนี้

1. การส่งหนังสือราชการสู่หน่วยงานภายในและภายนอก: เจ้าหน้าที่ไม่มีการติดตามเอกสารที่จัดส่งมาตามหน่วยงานต่าง ๆ เอกสารหาย การติดต่อสื่อสารไม่เป็นระบบ

2. การรับหนังสือราชการหน่วยงานภายในและภายนอก: ในการตรวจสอบความเรียบร้อยของหนังสือราชการที่ส่งมาจากหน่วยงานภายนอกพบว่า ในบางครั้งไม่มีการลงเลขส่ง หนังสือนำส่งระบุสิ่งที่ส่งมาด้วยแต่เมื่อตรวจสอบแล้วเอกสารไม่ครบหรือเอกสารไม่ตรงกับเรื่องตามที่แจ้งไว้ในหนังสือ เอกสารที่หน่วยงานภายนอกส่งมาเป็นเรื่องด่วนต้องดำเนินการให้ทันกำหนดงานสารบรรณกลางได้รับหนังสือล่าช้าหรือเลยกำหนดเวลาทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามกำหนด จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นหากปล่อยให้สภาพการปฏิบัติงานด้านเอกสารมีข้อบกพร่องจะส่งผลเสียหายต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน

แล้วเกิดความเสียหายต่อหน่วยงานราชการได้ จึงควรตระหนักและสนใจให้ความเอาใจใส่ในการปรับปรุงและพัฒนา เพราะหากงานธุรการเกิดความผิดพลาดบกพร่องก็อาจจะส่งผลให้องค์กรล้มเหลวไม่บรรลุเป้าหมายขาดความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้มาติดต่อราชการ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานธุรการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและนำไปสู่ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

ความสำคัญของงานสารบรรณ

งานสารบรรณเป็นงานที่มีความสำคัญมากงานหนึ่ง ซึ่งเป็นงานด้านหน้าที่ให้บริการกับผู้มาติดต่อราชการในหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อใช้หนังสือหรือเอกสารในการอ้างอิงและเป็นหลักฐานเกี่ยวกับโครงการหรืองานต่าง ๆ ก่อนดำเนินการ งานที่อยู่ในระหว่างดำเนินการ และงานที่ดำเนินการแล้วเสร็จแล้ว ดังนั้นเพื่อให้โครงการหรือ

งานต่าง ๆ สำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยมีผู้สรุปความสำคัญเกี่ยวกับงานสารบรรณ ดังนี้

ณัฐณิพิมล ไพศาลธรา (2567) กล่าวว่า งานสารบรรณเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานและภายในหน่วยงาน โดยงานสารบรรณเกี่ยวข้องกับการบริหารเอกสารตั้งแต่การจัดทำ การรับ การส่ง การเก็บรักษา การยืมคืน จนถึงการทำลาย

สุทธาสินี คำสนอง อภิสิทธิ์ สมศรีสุข และวาโร เฟิงสวัสดิ์ (2562) ได้สรุปความสำคัญเกี่ยวกับงานสารบรรณ ดังนี้

1. งานสารบรรณเป็นการบริหารงานด้านเอกสาร
2. การปฏิบัติงานสารบรรณมีระเบียบเข้ามาเกี่ยวข้อง
3. เอกสารหรือหนังสือที่ทำขึ้น เริ่มตั้งแต่คิด อ่าน ร่าง เขียน พิมพ์ จัดทำ ทำสำเนา ส่งหรือสื่อข้อความ รับ บันทึก จดรายงานการประชุม สรุปย่อเรื่อง เสนอสั่งการ ตอบ เก็บเข้าที่ ค้นหา ติดตาม และการทำลาย

จากการศึกษาถึงความสำคัญงานสารบรรณ ผู้วิจัยสรุปว่า งานสารบรรณมีความสำคัญต่อหน่วยงาน ซึ่งงานสารบรรณเป็นด่านหน้าของหน่วยงาน และเป็นหน่วยบริการในการติดต่อประสานงาน เพื่อให้งานนั้นมีความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี จึงมีการทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน หน่วยงานกับบุคคล และบุคคลกับบุคคล และมีความสำคัญต่อผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ในการนำข้อมูลเอกสารเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานและสามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงต่อไปได้

ขอบข่ายงานสารบรรณ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2548 (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2548) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

1) การจัดทำหนังสือราชการ หมายถึง การจัดทำหรือพิมพ์หนังสือราชการตามขั้นตอน คือ การร่างหนังสือ การเขียน หรือการพิมพ์ และการทำสำเนา ซึ่งหนังสือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 แบ่งออกเป็น 6 ชนิด คือหนังสือภายนอก หนังสือภายใน หนังสือประทับตรา หนังสือส่ง การ หนังสือประชาสัมพันธ์หนังสือที่เจ้าหน้าที่ทำขึ้น หรือรับไว้เป็นหลักฐานในราชการ

2) การรับหนังสือ หมายถึง การรับหนังสือจากส่วนราชการหน่วยงานและบุคคล ซึ่งมีมาจากทั้งภายนอก และภายในหนังสือที่รับไว้แล้วนั้น เรียกว่า "หนังสือรับ" หนังสือรับแต่ละหน่วยงานจะต้องทำหลักฐานไว้ทุกขั้นตอน จะต้องมีการเขียนรับ-ส่งหนังสือเพื่อให้ทราบว่าหนังสือนั้นรับเข้ามาเมื่อไร ได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไร ถ้าเป็นหนังสือราชการปกติให้ผู้รับผนึกและลงชื่อรับถ้าเป็นหนังสือลับจะต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับทางราชการประทับตราหรือเขียน วัน เดือน พ.ศ. ที่รับหนังสือนับด้านขวาถ้าเป็นหนังสือด่วน ให้เขียนเวลาที่รับหนังสือไว้ด้วยและเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อดำเนินการต่อไป

3) การส่งหนังสือ หมายถึง การดำเนินการส่งหนังสือที่ปฏิบัติเสร็จ แล้วไปยังผู้รับหนังสือ หนังสือที่ส่งออกไปภายนอกหน่วยงาน เมื่อผู้บังคับบัญชาลงชื่อหนังสือ แล้วให้ความเรียบร้อยลงทะเบียนหนังสือส่ง ลงวันที่ พ.ศ. บรรจุของ

หนังสือที่ส่งออกถ้าเป็นหนังสือด่วนหรือด่วนมากให้ลงคำว่าด่วน หรือด่วนมากไว้
กึ่งกลางของในระดับเดียวกับเลขที่

4) การเก็บรักษา หมายถึง การควบคุมดูแลหนังสือให้เป็นระบบมีระเบียบ
สะดวกแก่การค้นหำง่ายแก่การดูแลรักษาไม่ให้สูญหายมีความคล่องตัวต่อการ
ปฏิบัติงานและสะดวกต่อการทำลาย เมื่อหมดความจำเป็นต้องใช้งาน

5) การยืมหนังสือ หมายถึง การยืมใช้หนังสือของสำนักงานที่เป็นหนังสือที่
ยังไม่ส่งเก็บและหนังสือที่ส่งเก็บแล้วการยืมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การยืม
หนังสือราชการภายในหน่วยงานเดียวกัน คือผู้ยืมจะต้องเป็นข้าราชการที่ได้รับ
มอบหมายจากหัวหน้าส่วนราชการนั้น หัวหน้าแผนกผู้ดำเนินการเรื่องนั้น และผู้
อนุญาตให้ยืมต้องเป็นหัวหน้าส่วนราชการนั้น หัวหน้าแผนกขึ้นไป การยืมผู้มายืม
และขอรับเรื่องต้องเป็นข้าราชการที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าส่วนราชการระดับ
กองขึ้นไป และผู้อนุญาตให้ยืมต้องเป็นหัวหน้าราชการระดับกองขึ้นไป หรือผู้ที่
ได้รับมอบหมายห้ามมิให้บุคคลภายนอกยืมดูหรือคัดลอกหนังสือราชการเว้นแต่จะ
ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าส่วนราชการระดับกองขึ้นไป

6) การทำลายหนังสือ หมายถึงการขจัดหรือทำลายหนังสือที่ไม่ได้ใช้
ประโยชน์ มีความจำเป็นต้องเก็บรักษาเรื่องที่ไม่สำคัญ เพื่อประหยัดเนื้อที่ในการ
จัดเก็บและการดูแลรักษา

ลักษณะงานสารบรรณที่ดี

งานสารบรรณที่ดีมีลักษณะสำคัญปฏิบัติได้ถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัดเวลา
แรงงานงบประมาณเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีผู้สรุปลักษณะงานสารบรรณที่ดี ดังนี้

รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงษ์ (2560) สรุปการปฏิบัติงานสารบรรณในลักษณะ
ที่ดีของการปฏิบัติงาน คือ งานที่ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนนั้น จะต้องดำเนินการไป

ด้วยความละเอียดรอบคอบงานที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพและมีอุปสรรคน้อยที่สุด โดยลักษณะงานสารบรรณที่ดีมี ดังนี้ คือ

1. ปฏิบัติได้รวดเร็วมีความละเอียด รอบคอบ
2. ร่างหนังสือต้องเขียนให้สั้นแต่ได้ใจความมากที่สุด
3. หนังสือพิมพ์แบบฟอร์มไว้เป็นแบบตายตัว เว้นช่องว่างไว้สำหรับกรอกเฉพาะข้อความที่จะเปลี่ยนแปลงประหยัดเวลาลงได้มาก
4. ในการร่างโต้ตอบรับ-ส่ง และทำลายหนังสือควรหาวิธีประหยัดแรงงานและประหยัดกระดาษ
5. เมื่อได้รับหนังสือแล้วลงบัญชีได้ถูกต้องตามแบบที่กำหนดแล้วรวบรวมเสนอให้ผู้มีอำนาจรับพิจารณาออกความเห็นสั่งการ หรือรีบประชุมปรึกษาหารือ รีบตอบและรีบส่งออกไป
6. เก็บเรื่องเป็นระเบียบติดตามเรื่องได้ง่าย โดยค้นจากหลักฐานตามระเบียบที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการและงานสารบรรณ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2526) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำตัวชี้วัดสภาพปัญหาในการทำงาน 6 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านจัดทำหนังสือ (2) ด้านการรับหนังสือ (3) ด้านการส่งหนังสือ (4) ด้านการเก็บรักษาหนังสือ (5) ด้านการยืมหนังสือ (6) ด้านการทำลายหนังสือ

ตารางที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาสภาพปัญหาแนวทางการ
พัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณ (ประมวลผลโดยผู้วิจัย)

กรอบแนวคิดสภาพปัญหา ของการปฏิบัติงานด้าน ธุรการและงานสารบรรณ	แนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง									
	รุ่งนภา เพ่งรุ่งเรืองวงษ์	ภัทราลาต วรพันธ์ (2563)	บัวแก้ว อินทรรถา (2566)	สุวิพร วุวรรณธำตรี (2562)	วุฒิพงษ์ เชื้ออินดิน (2560)	สุภาวรรณ หวานแก้ว	สุภาพ ใจเที่ยง (2560)	จิรสุดา สุขสำอ่าง (2563)	นันทิยา คำสุข (2562)	สุธาสินี คำสอนอง (2562)
1. ด้านการจัดทำหนังสือ	✓					✓	✓			3
2. ด้านการรับหนังสือ	✓		✓			✓				3
3. ด้านการส่งหนังสือ	✓		✓			✓	✓			4
4. ด้านการเก็บรักษาหนังสือ	✓		✓			✓	✓			4
5. ด้านการยืมหนังสือ	✓		✓			✓				3
6. ด้านการทำลายหนังสือ			✓				✓			3
7. ความคาดหวังต่อการ ให้บริการงานสารบรรณ		✓								1
8. การมุ่งผลสัมฤทธิ์		✓		✓						2
9. เข้าใจในระบบงานสารบรรณ				✓					✓	2
10. การยึดมั่นความถูกต้อง				✓				✓		2
11. การทำงานเป็นทีม				✓						1
12. ด้านประสิทธิผล										
13. ด้านความพึงพอใจ										1
14. สิ่งอำนวยความสะดวก								✓		1
15. กระบวนการพัฒนางานสาร บรรณ					✓				✓	1
16. ระบบสารสนเทศ									✓	2
17. ขอบข่ายงานสารบรรณ					✓					1
18. ปัญหาในงานสารบรรณ									✓	1

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ธุรการและ หัวหน้าส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี จำนวน 73 คน ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ธุรการเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) จำนวน 64 คน และเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์) จำนวน 9 คน โดยใช้เกณฑ์การเจาะจงจากส่วนราชการแต่ละหน่วยงาน ๑ ละ 1 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงหัวหน้าส่วนราชการจากส่วนราชการทั้งหมด 9 ส่วนราชการ

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐาน จำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานธุรการและงานสารบรรณ 2) ตัวแปรด้านการปฏิบัติงานสารบรรณ ได้แก่ ด้านการจัดทำหนังสือราชการ ด้านการรับหนังสือราชการ ด้านการส่งหนังสือราชการ ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ ด้านการยืมหนังสือราชการ ด้านการทำลายหนังสือราชการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี และแบบสัมภาษณ์ ใช้เกณฑ์การเจาะจงหัวหน้าส่วนราชการจากส่วนราชการทั้งหมด 9 ส่วนราชการ แบ่งเป็นส่วนราชการละ 1 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยเชิงปริมาณดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ธุรการ ที่เป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างทั่วไป ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ลพบุรี โดยมีการแจกแบบสอบถามทั้งหมด 64 ชุด และ เชิงคุณภาพดำเนินการสัมภาษณ์ หัวหน้าส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี จำนวน 9 คน แบ่งเป็นส่วนราชการละ 1 คน โดยใช้เกณฑ์การเจาะจงหัวหน้าส่วนราชการจากส่วนราชการทั้งหมด 9 ส่วนราชการ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 6 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) สภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 64 ตัวอย่าง พบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 มี การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 ระดับตำแหน่งเจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 และมีประสบการณ์ในการทำงานธุรการและงานสารบรรณ 6-10 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 39.1

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาทางสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัญหาทางานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วน
จังหวัดลพบุรี

งานสารบรรณขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดลพบุรี	μ	σ	ระดับสภาพ ปัญหา	ลำดับ
1. ด้านการจัดทำหนังสือราชการ	3.82	.731	มาก	1
2. ด้านการรับหนังสือราชการ	3.11	.739	ปานกลาง	5
3. ด้านการส่งหนังสือราชการ	2.71	.492	ปานกลาง	6
4. ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ	3.12	.819	ปานกลาง	4
5. ด้านการยืมหนังสือราชการ	3.15	.852	ปานกลาง	3
6. ด้านการทำลายหนังสือราชการ	3.60	1.020	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	3.25	.395	ปานกลาง	

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนประชากร จำแนกตาม
สภาพปัญหาทางานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี
ด้านการจัดทำหนังสือราชการ

ด้านการจัดทำหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
1. ทักษะการตีความหนังสือราชการ	3.72	.766	มาก
2. ทักษะในการร่างหรือโต้ตอบหนังสือราชการ	3.73	.761	มาก
3. ความถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาราชการ	3.83	.788	มาก
4. ความถูกต้องตามรูปแบบงานสารบรรณ	4.02	.807	มาก
เฉลี่ยรวม	3.82	.731	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพปัญหาทางสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการจัดทำหนังสือราชการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.82$, $\sigma = .731$) เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับสภาพปัญหาดังนี้ ความถูกต้องตามรูปแบบงานสารบรรณ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$, $\sigma = .807$) ความถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.83$, $\sigma = .788$) ทักษะในการร่างหรือโต้ตอบหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.73$, $\sigma = .761$) ทักษะการตีความหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.72$, $\sigma = .766$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนประชากร จำแนกตามสภาพปัญหา งานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการรับหนังสือราชการ

ด้านการรับหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
1. การปฏิบัติงานด้านการรับหนังสือ มีขั้นตอนที่มากเกินไป	3.13	.984	ปานกลาง
2. การลงรับหนังสือราชการที่ยังไม่ เป็นปัจจุบัน	2.50	1.141	น้อย
3. ในการจัดลำดับความสำคัญและ ความเร่งด่วนของหนังสือราชการ	4.39	.809	มากที่สุด
4. ในการลงรับหนังสือราชการมีการ จ่ายถึงผู้ปฏิบัติล่าช้า	2.42	1.307	น้อย
เฉลี่ยรวม	3.11	.739	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพปัญหาทางสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการรับหนังสือราชการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.11$, $\sigma = .739$) เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับสภาพปัญหาดังนี้ ในการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของหนังสือราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.39$, $\sigma = .809$) การปฏิบัติงานด้านการรับหนังสือ อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.13$, $\sigma = .984$) การลงรับหนังสือราชการที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.50$, $\sigma = 1.141$) ในการลงรับหนังสือราชการมีการจ่ายถึงผู้ปฏิบัติล่าช้า อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.42$, $\sigma = 1.307$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนประชากร จำแนกตามสภาพปัญหาทางสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการส่งหนังสือราชการ

ด้านการส่งหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
1. ระยะเวลาการส่งหนังสือใช้เวลา			
นานกว่าถึงผู้ปฏิบัติจริง	2.53	1.221	น้อย
2. การจ่ายหนังสือให้แต่ละส่วนงาน			
มีการจัดการที่เป็นระบบ	4.14	.814	มาก
3. มีการออกเลขส่งหรือออกเลขส่งผิด	1.92	1.059	น้อยที่สุด
4. มีการแนบเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วย			
ไปพร้อมหนังสือส่ง	2.77	.972	ปานกลาง
5. การส่งหนังสือทางระบบงาน			
สารบรรณอิเล็กทรอนิกส์	2.17	.952	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.71	.492	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพปัญหาทางสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการส่งหนังสือราชการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.71, \sigma = .492$) เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับสภาพปัญหาดังนี้ การจ่ายหนังสือให้แต่ละส่วนงานมีการจัดการที่เป็นระบบ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14, \sigma = .814$) มีการแนบเอกสารส่งที่ส่งมาด้วยไปพร้อมหนังสือส่ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.77, \sigma = .972$) ระยะเวลาการส่งหนังสือใช้เวลานานกว่าถึงผู้ปฏิบัติจริง อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.53, \sigma = 1.221$) การส่งหนังสือทางระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.17, \sigma = .952$) มีการออกเลขส่งหรือออกเลขส่งผิด อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.92, \sigma = 1.059$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนประชากร จำแนกตามสภาพปัญหาทางสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ

ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
1. มีสถานที่เก็บเอกสารเพียงพอ	3.11	1.449	ปานกลาง
2. มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเอกสาร ครอบคลุมในการเก็บรักษาหนังสือราชการ	3.41	1.123	มาก
3. มีการเก็บเอกสารเป็นหมวดหมู่ที่ทำให้ ง่ายต่อการค้นหา	3.64	1.132	มาก
4. มีการจัดทำบัญชีในการเก็บหนังสือ ราชการ	3.53	1.154	มาก
5. มีหนังสือหรือเอกสารชำรุดเสียหาย	1.91	.830	น้อย
เฉลี่ยรวม	3.12	.819	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า สภาพปัญหางานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.12$, $\sigma = .819$) เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับสภาพปัญหาดังนี้ มีการเก็บเอกสารเป็นหมวดหมู่ที่ช่วยให้ง่ายต่อการค้นหา อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.64$, $\sigma = 1.132$) มีการจัดทำบัญชีในการเก็บหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.53$, $\sigma = 1.154$) มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเอกสารครอบคลุมในการเก็บรักษาหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.41$, $\sigma = 1.123$) มีสถานที่เก็บเอกสารเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.11$, $\sigma = 1.449$) มีหนังสือหรือเอกสารชำรุดเสียหาย อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.91$, $\sigma = .830$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนประชากร จำแนกตามสภาพปัญหา งานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการยืมหนังสือราชการ

ด้านการยืมหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
1. มีการติดตามทวงถามหนังสือหรือเอกสารที่ยืม	2.77	1.050	ปานกลาง
2. มีการจัดทำเอกสารราชการยืมถูกต้องตามระเบียบงานสารบรรณ	3.45	1.194	มาก
3. มีการให้บุคคลภายนอกดูหรือคัดลอกหนังสือทางราชการโดยได้รับอนุญาตจากหัวหน้าส่วนราชการ	2.78	1.031	ปานกลาง

ด้านการยืมหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
4. ในหน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามระเบียบฯเกี่ยวกับการยืมหนังสือราชการ	3.69	1.153	มาก
5. ระยะเวลาการยืมหนังสือหรือเอกสาร	3.08	.914	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.15	.852	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า สภาพปัญหางานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการยืมหนังสือราชการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.15$, $\sigma = .852$) เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับสภาพปัญหาดังนี้ มีการปฏิบัติตามระเบียบฯ เกี่ยวกับการยืมหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.69$, $\sigma = 1.153$) มีการจัดทำเอกสารราชการยืมถูกต้องตามระเบียบงานสารบรรณ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.45$, $\sigma = 1.194$) ระยะเวลาการยืมหนังสือหรือเอกสาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.08$, $\sigma = .914$) มีการให้บุคคลภายนอกดูหรือคัดลอกหนังสือทางราชการโดยได้รับอนุญาตจากหัวหน้าส่วนราชการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.78$, $\sigma = 1.031$) มีการติดตามทวงถามหนังสือหรือเอกสารที่ยืมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.77$, $\sigma = 1.050$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนประชากร จำแนกตามสภาพปัญหางานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการทำลายหนังสือราชการ

ด้านการทำลายหนังสือราชการ	μ	σ	ระดับสภาพปัญหา
1. มีการทำบัญชีหนังสือราชการเพื่อขอทำลาย	3.55	1.126	มาก
2. มีการสำรวจหนังสือราชการที่ครบอายุการเก็บรักษา	3.53	1.126	มาก
3. มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบเกี่ยวกับการทำลายหนังสือราชการ	3.59	.971	มาก
4. มีการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดในการทำลายหนังสือราชการ	3.56	.941	มาก
5. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำลายหนังสือราชการ	3.78	1.215	มาก
เฉลี่ยรวม	3.60	1.020	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า สภาพปัญหางานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ด้านการทำลายหนังสือราชการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60$, $\sigma = 1.020$) เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับสภาพปัญหาดังนี้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำลายหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.78$, $\sigma = 1.215$) มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบเกี่ยวกับการทำลายหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.59$, $\sigma = .971$) มีการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด ในการทำลายหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$, $\sigma = .941$) มีการทำบัญชีหนังสือราชการเพื่อขอทำลาย อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.55$, $\sigma = 1.126$) มีการสำรวจหนังสือราชการที่ครบอายุการเก็บรักษา อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.53$, $\sigma = 1.126$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี พบว่า การปฏิบัติงานในแต่ละด้านมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) ด้านการจัดทำหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านงานสารบรรณ การร่างหนังสือโต้ตอบควรเขียนให้ชัดเจนและเข้าใจถูกต้องตรงกัน ลดขั้นตอนการเสนอหนังสือ โดยส่งเรื่องไปยังผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง ตรวจสอบรายละเอียดและความเรียบร้อยของหนังสือก่อนมีการดำเนินการต่อ

2) ด้านการรับหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ ในการจัดส่งหนังสือราชการตามลำดับชั้นความเร็วให้ถึงผู้รับโดยเร็วที่สุด ปรับปรุงการเดินทางของหนังสือให้รวดเร็วขึ้น จัดระบบการรับ-การส่งหนังสือเพื่อความเร็วและตรงเวลา ถูกต้องตรงตามระเบียบ

3) ด้านการส่งหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ มีการตรวจสอบความเรียบร้อยของหนังสือก่อนนำส่ง จัดสัดส่วนกับงานที่ปฏิบัติ ควรมีหลักฐานในการรับ - การส่งหนังสือทุกครั้ง และมีการนำเอาระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการส่งหนังสือราชการ

4) ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ ควรจัดระบบจัดเก็บหนังสือราชการให้เป็นมาตรฐานเดียวกันตลอดทั้งหน่วยงานควรจัดหาสถานที่จัดเก็บหนังสือให้เพียงพอ และให้มีผู้รับผิดชอบดูแลงานจัดเก็บหนังสือราชการ เก็บในรูปแบบ PDF หรือเก็บในระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์

5) ด้านการยืมหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ ผู้ยืมหนังสือราชการต้องปฏิบัติตามระเบียบงานสารบรรณอย่างเคร่งครัด และควรนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการยืมหนังสือราชการ

6) ด้านการทำลายหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้น้อยลง กำหนดปฏิทินการทำลายหนังสือราชการที่แน่นอน

ต้องทำลายตามกำหนดเวลา จัดระบบการทำลายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งองค์กร พร้อมจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการทำลายหนังสือราชการ

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพปัญหาทางานของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี

พบว่า สภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ซึ่งตามความเห็นของผู้ที่ปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณในด้านการจัดทำหนังสือราชการ และด้านการทำลายหนังสือราชการ อยู่ในระดับมาก และด้านการรับหนังสือราชการ ด้านการส่งหนังสือราชการ ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ และด้านการยืมหนังสือราชการ อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากการบริหารงานสารบรรณไม่มีกฎเกณฑ์และระเบียบในการนำมาปฏิบัติใช้ในทุกหน่วยงานที่เป็นในรูปแบบเดียวกัน จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานสารบรรณไม่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน เจ้าพนักงานธุรการขาดทักษะในด้านธุรการและงานสารบรรณ และมีการทำงานหลายอย่างทำให้ในบางครั้งไม่มีเวลาทำงานสารบรรณได้เต็มที่เท่าที่ควร จึงทำให้งานไม่เสร็จตามห้วงเวลาหรือมีความล่าช้าด้านหนังสือราชการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงศ์ (2560) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานสารบรรณของบุคลากรในเทศบาลตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ขณะที่ ภัทรลดา วรพันธ์ (2563) ได้กล่าวถึงแนวทางการยกระดับการให้บริการงานสารบรรณของกองคลังและพัสดุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์สู่ความเป็นเลิศ และสุภาพ ใจเที่ยง (2560) ได้กล่าวถึงการศึกษาปัญหาและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบรรณของกองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการกระตุ้นความรู้ของบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในการปฏิบัติงานเป็นไปในทางเดียวกันมีการกำหนดขั้นตอนด้านการจัดทำหนังสือราชการ ด้านการรับส่งหนังสือราชการ ด้าน

การเก็บรักษาและการยืมหนังสือราชการ และด้านการทำลายหนังสือราชการ ให้มีความชัดเจน จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องของระเบียบงานสารบรรณฉบับใหม่ ๆ และมีการพัฒนางานสารบรรณเป็นระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความสะดวกและมีความเข้าใจในการจัดทำหนังสือราชการในแต่ละด้าน

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี พบว่า

1. ด้านการจัดทำหนังสือราชการ พบแนวทางการพัฒนา คือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรได้รับการฝึกอบรมในการปฏิบัติงานด้านงานสารบรรณ การร่างหนังสือโต้ตอบควรเขียนให้ชัดเจนและเข้าใจถูกต้องตรงกัน ลดขั้นตอนการเสนอหนังสือโดยส่งเรื่องไปยังผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง ตรวจสอบรายละเอียดและความเรียบร้อยของหนังสือก่อนมีการดำเนินการต่อ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นในแนวทางเดียวกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุภาพ ใจเที่ยง (2560) ได้ศึกษาการศึกษาปัญหาและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบรรณของกองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ลดขั้นตอนการเสนอหนังสือ ควรส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการร่างหนังสือราชการ เพื่อให้เกิดความชำนาญ และมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ควรกำหนดรูปแบบมาตรฐานให้ชัดเจน นำการจัดทำหนังสือราชการให้เป็นแนวทางเดียวกัน และควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสารบรรณให้ทุกคน

2. ด้านการรับหนังสือราชการ พบแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการจัดส่งหนังสือราชการตามลำดับชั้นความเร็วให้ถึงผู้รับโดยเร็วที่สุด ปรับปรุงการเดินทางของหนังสือให้รวดเร็วขึ้น จัดระบบการรับ-การส่งหนังสือเพื่อความเร็วและตรงเวลา ถูกต้องตรงตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงศ์ (2560) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานสารบรรณของบุคลากรในเทศบาลตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรควรลงรับหนังสือ

ราชการให้ตรงเวลา ทันทีเมื่อได้รับหนังสือ และจัดทำเอกสารประกอบการปฏิบัติงาน แจกกับบุคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทางเดียวกันและควรมีการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการรับหนังสือราชการ

3. ด้านการส่งหนังสือราชการ พบแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของหนังสือก่อนนำส่ง จัดสัดส่วนกับงานที่ปฏิบัติ ควรมีหลักฐานในการรับ-การส่งหนังสือทุกครั้ง และมีการนำเอาระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการส่งหนังสือราชการ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพ ใจเที่ยง (2560) ได้ศึกษาการศึกษาปัญหาและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบรรณของ กองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย ควรมีกระบวนการจัดส่งหนังสือที่ดีและควรให้ทันเวลา ควรจัดประชุมอบรมบุคลากรของหน่วยงานให้มีความเข้าใจตรงกัน จัดระบบการรับส่งหนังสือราชการให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น จัดส่งหนังสือราชการตามลำดับชั้นความเร็วให้ถึงมือผู้รับโดยเร็วที่สุด และตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนนำส่งหนังสือราชการ

4. ด้านการเก็บรักษาหนังสือราชการ พบแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดระบบจัดเก็บหนังสือราชการให้เป็นมาตรฐานเดียวกันตลอดทั้งหน่วยงานควรจัดหาสถานที่จัดเก็บหนังสือให้เพียงพอ และให้มีผู้รับผิดชอบดูแลงานจัดเก็บหนังสือราชการเก็บในรูปแบบ PDF หรือเก็บในระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับ บัวแก้ว อินทรา (2566) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาวตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตสังวัตตนิทธรรม 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับผิดชอบงานด้านสารบรรณมีการเก็บรักษาหนังสือราชการเก็บรักษาหนังสือเป็นหมวดหมู่ของงานสารบรรณมีการแยกเป็นประเภทการเก็บระหว่างปฏิบัติ ให้การดำเนินงานสารบรรณประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติงานสารบรรณมีความสามารถในการจัดจํารายละเอียดขั้นตอนและขอบข่ายของงานสารบรรณได้ถูกต้อง

5. ด้านการยืมหนังสือราชการ พบแนวทางการพัฒนา คือ ผู้ยืมหนังสือราชการต้องปฏิบัติตามระเบียบงานสารบรรณอย่างเคร่งครัด และควรนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการยืมหนังสือราชการซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงษ์ (2560) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานสารบรรณของบุคลากรในเทศบาลตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดทำทะเบียนในการยืม กำหนดเวลาคือที่ชัดเจน และต้องมีการติดตามขอคืนเมื่อครบกำหนด

6. ด้านการทำลายหนังสือราชการ พบแนวทางการพัฒนา คือ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้น้อยลง กำหนดปฏิทินการทำลายหนังสือราชการที่แน่นอน ต้องทำลายตามกำหนดเวลา จัดระบบการทำลายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งองค์กร พร้อมจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการทำลายหนังสือราชการ ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติณี คำสอน อภิสิทธิ์ สมศรีสุข และวาโร เฟ่งสวัสดิ์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านของการทำลายหนังสือราชการในการปฏิบัติงานสารบรรณที่ดีนั้นต้องปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีระบบ รวดเร็ว ประหยัดเวลาถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2562 เพื่อประหยัดเวลาและแรงงานทั้งยังจะต้องให้มีความสมบูรณ์มีความชัดเจนเป็นระเบียบเรียบร้อยได้มาตรฐานเดียวกันมีความเข้าใจและปฏิบัติงานได้ตามลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงานสารบรรณ

กล่าวโดยสรุปแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ทั้ง 6 ด้าน พบว่า เกิดจากระบบงานสารบรรณยังขาดทักษะความรู้ ด้านการร่างหนังสือได้ตอบควรเขียนให้ชัดเจนและเข้าใจถูกต้องตรงกัน ควรจัดลำดับขั้นความเร็วให้ถึงผู้รับโดยเร็วที่สุด ปรับปรุงการเดินทางของหนังสือให้รวดเร็วขึ้น จัดระบบการรับ – การส่งหนังสือเพื่อความรวดเร็วและตรงเวลา ถูกต้องตรงตามระเบียบควรมีการนำเอาระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการส่งหนังสือราชการ และควรมีการจัดเก็บในรูปแบบ

PDF หรือเก็บในระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์กำหนดปฏิทินการทำลายหนังสือราชการที่แน่นอน ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งองค์กร พร้อมจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการทำลายหนังสือราชการ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรีมีสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากร ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะผลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรีต้องส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของงานสารบรรณ โดยให้ความสำคัญกับความถูกต้องและชัดเจนของภาษา มาตรฐานโครงสร้างของหนังสือราชการ และประสิทธิภาพในการสื่อสาร ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานควรคำนึงถึงการใช้ถ้อยคำ สำนวน และการเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับเนื้อหา รวมถึงการสะกดคำอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งต้องมีการตรวจสอบภาษา วรรคตอน เนื้อหา และรูปแบบของหนังสือแต่ละประเภทให้เป็นไปตามระเบียบงานสารบรรณ

2. การจัดลำดับวรรคตอนของหนังสือราชการควรมีความชัดเจนและเป็นระบบ พร้อมทั้งระบุเหตุผลประกอบอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การพิมพ์หนังสือและการจัดทำสำเนา ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์คัดลอกหรือการถ่ายเอกสาร ควรดำเนินการตามระเบียบที่กำหนด เพื่อให้เกิดมาตรฐานและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ควรนำระบบคอมพิวเตอร์และโปรแกรมงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจัดเก็บ ค้นหา รับ-ส่ง และบริหารจัดการเอกสารราชการ นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมหรือจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับระเบียบงานสารบรรณ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ในด้านการจัดทำหนังสือราชการและด้านการทำลายหนังสือราชการ อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น นักวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบการพัฒนางานสารบรรณ ควรมีการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนางานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน ควรดำเนินการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานสารบรรณ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำและการทำลายหนังสือราชการ รวมถึงศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานสารบรรณของหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม

3. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาการปฏิบัติงานสารบรรณให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนางานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐณิพิมล ไพศาลธรา. (2567). การบริหารงานสารบรรณในยุคดิจิทัลสำหรับ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่
เขต 5. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(1), 221-238.
- บัวแก้ว อินทรดา. (2566). การศึกษาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของ
โรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสังคม 4.
วารสารพุทธมคค์, 8(1), 205-216.
- ภัทรลดา วรพันธ์. (2563). รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับการให้บริการงาน
สารบรรณของกองคลังและพัสดุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์สู่
ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงษ์. (2560). รายงานวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานสารบรรณของ
บุคลากรในเทศบาลตำบลตอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัด
นครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย
งานสารบรรณ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2526). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ
พ.ศ.2526. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุทธาสินี คำสอนง, อภิสิทธิ์ สมศรีสุข และวาโร เฟ่งสวัสดิ์. (2562). รายงานวิจัยเรื่อง
การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบางภาพ. สกลนคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุภาพ ใจเที่ยง. (2560). การศึกษาปัญหาและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานสารบรรณของกองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัด นครราชสีมา. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี. (2566). รายงานการติดตามและประเมินผล แผนพัฒนาท้องถิ่นฯ ประจำปี พ.ศ. 2566. ลพบุรี: ผู้แต่ง.

นวัตกรรมด้านการจัดการคาร์บอนเครดิตเพื่อเพิ่มรายได้ของ
เกษตรกรชาวสวนยางพาราอย่างยั่งยืน
Innovation in Carbon Credit management to sustainably increase
income of rubber farmers

ณกรณ์ ตรกรวิวัฒน์¹

Nakorn Tangavirapat¹

Corresponding Author. E-mail: nakornvirapat@gmail.com

Received: 06/13/68 Revised: 09/04/68 Accepted: 09/04/68

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมการจัดการคาร์บอนเครดิตในสวนยางพาราของประเทศไทย โดยเน้นการพัฒนาตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจ (Voluntary Carbon Market) ซึ่งเป็นกลไกในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรผ่านการขายคาร์บอนเครดิต การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการวิจัย เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เช่น การยางแห่งประเทศไทย องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก เกษตรกร และภาคเอกชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านกรอบการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อประเมินศักยภาพในการพัฒนาโครงการคาร์บอนเครดิตในสวนยางพารา 1. สวนยางพารามีศักยภาพในการกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะต้นยางที่มีอายุมากกว่า 10 ปี นโยบายด้านคาร์บอนเครดิตในสวนยางพาราของประเทศไทย

¹วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

¹ College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

ในช่วงเริ่มต้นควรใช้มาตรการทางด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างแรงจูงใจเป็นหลัก 2. แนวทางการพัฒนารูปแบบธุรกิจมี 4 รูปแบบ ซึ่งแต่ละแนวทางต้องคำนึงถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ และ 3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มมีความคาดหวังและความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ยังคงต้องการให้ กยท. เป็นตัวกลางในการดำเนินงานในการจัดการคาร์บอนเครดิตในสวนยาง

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาไกการจัดการคาร์บอนเครดิตที่มีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ พร้อมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คาร์บอนเครดิต; ตลาดคาร์บอน; ภาคสมัครใจ; สวนยางพารา; การกักเก็บคาร์บอน

Abstract

This research aims to explore strategies for managing carbon credits in Thailand's rubber plantations, focusing on the development of voluntary carbon markets as a mechanism to reduce greenhouse gas emissions and generate additional income for farmers through carbon credit sales. The study employed a qualitative approach, gathering data from literature reviews, in-depth interviews, and focus group discussions with key stakeholders such as the Rubber Authority of Thailand, the Thailand Greenhouse Gas Management Organization, farmers, and private sector entities. The analysis used SWOT and TOWS Matrix frameworks to assess the potential for developing carbon credit projects in rubber plantations. The findings indicate that 1. Rubber plantations have significant potential for carbon sequestration, particularly in trees older than 10 years. The

carbon credit policy of rubber plantations in Thailand should create incentives by economic measures in the beginning. 2. There are four business model development guidelines, each of which needs to consider the sharing of benefits to those involved. and 3. Each stakeholder has different expectations but still needs RAOT to act as an intermediary in managing carbon credits in rubber plantations. The research recommends the development of transparent and reliable mechanisms for managing carbon credits, along with fostering collaboration between government agencies, the private industry, and local communities to ensure the sustainability of these initiatives.

Keywords: Carbon Credits; Voluntary Carbon Market; Rubber Plantations; Carbon Sequestration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเป็นปัญหาระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) และมีเทน (CH₄) สู่บรรยากาศ ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลและการเกษตร ปัญหานี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง โดยจากข้อมูลจาก Rhodium Group (2023) พบว่า “การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก ในปี 2021 ภาคอุตสาหกรรมยังคงปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด ร้อยละ 31 รองลงมา คือ ภาคพลังงานที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก ร้อยละ 28 ตามด้วยภาคการเกษตร ร้อยละ 18 ภาคการขนส่ง ร้อยละ 16 และภาคการก่อสร้าง ร้อยละ 7 เนื่องจากเกิดการเพิ่มปริมาณการใช้พลังงานของโลกอย่างมากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว” เมื่อพิจารณาจากรายงานของ Global Carbon Project ของ Carbon Dioxide Information Analysis Center (CDIAC) ซึ่งเมื่อนำตัวเลขปริมาณการปล่อยก๊าซ

คาร์บอนไดออกไซด์ ในพ.ศ. 2557 อันส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกในแต่ละประเทศมาจัดอันดับจะพบว่า อันดับ 1 ที่ปล่อยก๊าซก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากที่สุดคือ ประเทศจีน คิดเป็น 27.2% จากจำนวนปริมาณก๊าซทั้งหมด 36,153 ล้านตัน คาร์บอนไดออกไซด์ รองลงมา คือ สหรัฐอเมริกาและอินเดีย ซึ่งปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ทั้ง 3 ประเทศปล่อยออกมานี้รวมกันถือเป็นครึ่งหนึ่งของปริมาณของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั้งหมดทั่วโลก โดยประเทศที่มีอันดับรองลงมาใน 5 อันดับแรกก็คือรัสเซียและญี่ปุ่น

เพื่อลดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยประชาคมโลกได้มีการประกาศเป้าหมาย Net Zero จากการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Conference of the Parties 26 :COP26) ที่เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ประกาศเจตนารมณ์ว่าไทยพร้อมยกระดับการแก้ไขปัญหาสภาพอากาศอย่างเต็มที่ด้วยทุกวิถีทาง เพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน ภายในปี พ.ศ. 2593 และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ได้ในปี พ.ศ. 2608 และด้วยการสนับสนุนจากรความร่วมมือระหว่างประเทศ และกลไกภายใต้ กรอบอนุสัญญาฯ ไทยจะยกระดับ NDC ของเราขึ้นเป็นร้อยละ 40 ได้ ซึ่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ได้ภายในปี พ.ศ. 2593 (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน), 2566)

จากการประกาศเจตนารมณ์ที่จะบรรลุเป้า Carbon Neutrality ภายใน พ.ศ. 2593 และบรรลุเป้า Net Zero ภายใน พ.ศ.2608 ของประเทศไทย ส่งผลให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เกิดการตื่นตัวและให้ความสนใจ รวมถึงมีการนำมาปรับใช้กับองค์กรของตนเอง เพื่อรับมือและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเจตนารมณ์ของประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จตามที่ได้ประกาศไว้ต่อนานาชาติ อย่างไรก็ตาม การบรรลุความเป็นกลางทางคาร์บอนและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ได้สำเร็จ ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการลดการปล่อยก๊าซ

เรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศเพียงอย่างเดียวได้ จำเป็นต้องกำจัดหรือดูดซับก๊าซเรือนกระจกที่มีอยู่ออกจากชั้นบรรยากาศร่วมด้วย (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน, 2566))

ในปัจจุบัน ตลาดคาร์บอนเครดิตยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการขยายตัวของตลาดในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น จีนและอเมริกาเหนือ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนามาตรฐานและกรอบการทำงานใหม่ ๆ เพื่อให้ตลาดคาร์บอนมีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนาของคาร์บอนเครดิตเป็นผลจากความพยายามของประชาคมโลกในการจัดการกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยใช้กลไกตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลดการปล่อยและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และสร้างแรงจูงใจทางการเงินให้กับบริษัทและอุตสาหกรรมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยทำให้ Emission มีต้นทุน และการลด Emission มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Stavins, 2020) ซึ่งนำไปสู่การลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology) ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วโดยคาดว่าจะมีมูลค่าสูงถึง 180 ล้านล้านบาทภายในปี 2573 และการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกยางพารามากเป็นอันดับ 2 ของโลก หรือประมาณ 2.70 ล้านเฮกตาร์ (ANRPC, 2010) โดยจากการข้อมูลการสำรวจ พบว่าสวนยางพาราในประเทศไทยถือเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และมีศักยภาพในการเก็บกักคาร์บอนได้ดี (สุภาวรรณ เพ็ชศรี และ อำนาจ ชิดไธสง, 2553) และเป็นพืชที่สามารถกักเก็บก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ลำดับที่ 4 ของไม้ยืนต้น รองจากโกโก้ ยูคาลิปตัส และกระถินเทพา ตามลำดับ ซึ่งการศึกษาการลดปริมาณการปล่อยหรือดูดกลับก๊าซเรือนกระจก และสามารถนำไปซื้อขายได้ในสวนยางพาราของประเทศไทย นับว่าเป็นนโยบายสำคัญที่รองรับต่อการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภายใต้นโยบาย BCG MODEL (Bio-Circular-Green Economy) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การศึกษานโยบายเพื่อออก

มาตรการเชิงรุกในการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตในสวนยางพาราของประเทศไทย ไม่เพียงจะส่งผลทางด้านการค้าระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมยางเองแต่ยังสามารถ ส่งเสริมการค้าในอุตสาหกรรมที่มีความต้องการใช้คาร์บอนเครดิตด้วย นอกจากนี้ เป็น การเพิ่มรายได้เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางแล้ว ยัง สามารถช่วยเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันจากมาตรการทางการค้าระหว่าง ประเทศด้วย

ดังนั้น ในการศึกษาี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำเอาแนวคิด กระบวนการ และขั้นตอนของการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคม มาเป็นกรอบและเครื่องมือใน การศึกษา พัฒนาข้อเสนอแนะ และสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งเกษตรกร ชาวสวนยางพารา สถาบันเกษตรกร องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่ไปกับแนวทาง และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมต่อการรับมือต่อสภาวะ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การจัดการ ปรับตัวและสร้างความสามารถในการรับมือต่อต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของ เกษตรกรชาวสวนยางพารา และการนำเสนอนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบของการ จัดการคาร์บอนเครดิตจะเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรและชุมชนมีส่วนร่วมในการลด การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาวต่อไป โดยศึกษาในพื้นที่ที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค จำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดเลย และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการจัดการคาร์บอนเครดิตตาม ภาควิชาสนใจในพื้นที่สวนยางพาราของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากลไกและรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การ สร้างรายได้ในคาร์บอนเครดิตภาคเกษตรกรรมยางพารา

3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อการจัดการคาร์บอนเครดิต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีดำเนินวิจัย

สำหรับการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร ซึ่งการวิจัยนี้ได้กำหนดประเภทเอกสารและประเด็นที่ต้องการใช้ในการวิเคราะห์ คือ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องที่เป็นหลักการและทฤษฎี รวมทั้งรายงานวิจัย ตำรา และบทความทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยข้อมูลเอกสารที่ได้มานำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแบบจำลองต้นแบบว่าด้วยนโยบายบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตในพื้นที่สวนยางพารา

2. ดำเนินการศึกษาแนวทาง รูปแบบ วิธีการ การบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตตามภาคสมัครใจในสวนยางพารา

1) ดำเนินการศึกษาแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจในพื้นที่สวนยางพารา โดยมีวิธีการดังนี้

ดำเนินการศึกษา กฎระเบียบ วิธีการ ข้อกำหนด และข้อจำกัด การบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจ โดยใช้การสืบค้นข้อมูลแบบข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษา เพื่อจัดทำแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจในพื้นที่สวนยางพารา

2) ศึกษารูปแบบแนวทางการซื้อขายคาร์บอนสะสมในระดับประเทศและต่างประเทศ โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการด้านคาร์บอนสะสมในรูปแบบภาคสมัครใจ โดยมีวิธีการดังนี้

เนื่องด้วยในประเทศไทยนั้นมีการดำเนินโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission

Reduction Program: T-VER) ซึ่งเป็นกลไกที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน การจัดการของเสีย รวมถึงการปลูกต้นไม้และการอนุรักษ์พื้นที่ป่า อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการ T-VER ยังมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ชัดเจนหรือถ่ายโอนเครดิตระหว่างประเทศ ดังนั้น องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกจึงทำการพัฒนาโครงการ T-VER มาตรฐานขั้นสูง (Premium T-VER) เพื่อให้มีมาตรฐานเทียบเท่ามาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

3. ดำเนินการศึกษาและพัฒนากลไกหรือรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับการลงทุนคาร์บอนเครดิตในพื้นที่สวนยางพารา

1) ดำเนินการศึกษาและพัฒนา กลไกหรือรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสม สำหรับแนวทางการซื้อขายคาร์บอนเครดิตในภาคเกษตรกรรมยางพารา โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

(1) ดำเนินการพัฒนากลไกหรือรูปแบบการดำเนินงานในการดำเนินการซื้อ-ขาย คาร์บอนเครดิตในพื้นที่สวนยางพารา

(2) วิจัยและวิเคราะห์ตลาดการซื้อขายคาร์บอนเครดิตในประเทศไทย

(3) ดำเนินการวิเคราะห์และใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจาก ข้อมูลด้านสถานการณ์ความเกี่ยวข้องของการจัดการคาร์บอนเครดิตตามภาคสมัครใจ ด้วยเครื่องมือ SWOT และ TOWS Matrix

(4) วิเคราะห์ความคุ้มค่าสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงานด้านคาร์บอนเครดิตในพื้นที่สวนยางพารา

4. สรุปผลการศึกษาและประมวลผลเป็นแนวทางและกลไกที่เหมาะสม

ดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลเป็นแนวทางและกลไกที่เหมาะสมสำหรับการจัดการคาร์บอนเครดิตตามภาคสมัครใจ เป็นต้นแบบจำลองที่หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง และ/หรือผู้มีส่วนได้เสีย จะนำไปขับเคลื่อนเชิงนโยบาย และไปใช้ปฏิบัติที่เป็นจริงตามขั้นตอนที่เหมาะสมต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้านพื้นที่ศึกษา คัดเลือกจากพื้นที่นำร่อง (Pilot Project) ที่เป็นตัวแทนของสวนยางพาราที่แตกต่างกันในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น ตัวแทนพื้นที่ปลูกยางเก่า ตัวแทนพื้นที่ปลูกยางใหม่ จำนวน 3 พื้นที่ ดังนี้

1. จังหวัดจันทบุรี คัดพื้นที่ปลูกยาง 10,010.84 ไร่ ซึ่งถือเป็นตัวแทนพื้นที่ปลูกยางของภาคตะวันออก และเป็นตัวแทนพื้นที่ปลูกยางเก่า
2. จังหวัดเลย คัดในพื้นที่ปลูกยาง 1,709.40 ไร่ ซึ่งถือเป็นตัวแทนพื้นที่ปลูกยางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นตัวแทนพื้นที่ปลูกยางใหม่ที่มีพื้นที่เยอะที่สุด
3. จังหวัดสุราษฎร์ธานี คัดในพื้นที่ปลูกยาง 23,933.00 ไร่ ซึ่งถือเป็นตัวแทนพื้นที่ปลูกยางของภาคใต้ และเป็นตัวแทนพื้นที่ปลูกยางเก่า

ด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การยางแห่งประเทศไทย ในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลและกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติในสวนยางพารา จำนวน 30 คน
2. ผู้จัดทำระเบียบเกี่ยวกับคาร์บอนเครดิต ได้แก่ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดระเบียบวิธีการในการลดก๊าซเรือนกระจก (Methodology) การขึ้นทะเบียนและการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก จำนวน 4 คน

3. ภาคเอกชนหรือผู้สนใจซื้อ-ขายคาร์บอนเครดิต ได้แก่ บริษัทที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับยางพารา หรือบริษัทเอกชนที่สนใจในการร่วมลงทุนคาร์บอนเครดิต หรือผู้ที่มีความสนใจซื้อ-ขายคาร์บอนเครดิต จำนวน 26 คน

4. ภาคประชาชน ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราและประชาชนทั่วไปที่มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาลงทุนในพื้นที่ของตนเอง จำนวน 80 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัย เชิงคุณภาพที่ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ โดยนำผลการศึกษารูปแบบแนวทางการซื้อขายคาร์บอนคาร์บอนเครดิตในภาคเกษตรกรรมมาวิเคราะห์ มาจัดทำ Focus Group โดยใช้วิธีการตีความตามประเด็นสำคัญในการสรุปข้อมูล และเป็นมติของการ Focus Group เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. แนวทางและความเป็นไปได้ในการจัดการคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจในพื้นที่สวนยางพาราของประเทศไทย

การซื้อขายคาร์บอนเครดิต จะผ่านกลไกที่เรียกว่า ตลาดคาร์บอน ซึ่งเป็นแหล่งที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อนำสินค้าที่เรียกว่า คาร์บอนเครดิต มาทำการซื้อขายแลกเปลี่ยน สำหรับนำไปชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่สิ่งแวดล้อมสำหรับหน่วยงาน องค์กร กิจกรรมต่างๆ ที่ไม่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ด้วยตนเอง โดยการกำหนดราคาคาร์บอนเครดิต ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงผลกระทบของการปล่อยมลภาวะสู่สิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งต้นทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตลาดคาร์บอน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ตลาดคาร์บอนภาคบังคับ (Mandatory Carbon Market) ตั้งขึ้น

จากผลบังคับในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามกฎหมาย มีกฎหมายและกฎระเบียบที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและรายละเอียดเกี่ยวกับการซื้อขายคาร์บอนอย่างชัดเจน ซึ่งต้องมีรัฐบาลออกกฎหมายและเป็นผู้กำกับดูแลปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ 2) ตลาดคาร์บอนแบบภาคสมัครใจ (Voluntary Carbon Market) ตั้งขึ้นโดยไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมก๊าซเรือนกระจกมาบังคับเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันของผู้ประกอบการหรือองค์กรเพื่อเข้าร่วมซื้อขายคาร์บอนเครดิตในตลาดด้วยความสมัครใจ โดยอาจจะมีการตั้งเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของตนเองโดยสมัครใจ (Voluntary) แต่ไม่ได้มีผลผูกพันตามกฎหมาย (Non-legally Binding Target) และเป็นกลไกที่ประเทศไทยใช้ในปัจจุบัน

กลไกการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจในระดับประเทศของประเทศไทย ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกหรือ อบก. ซึ่งได้มีการกำหนดระเบียบ วิธีการลดก๊าซเรือนกระจกภายในประเทศ ซึ่งมีชื่อว่า โครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย เรียกว่า T-VER (อ่านว่า ที-เวเอ) หมายความว่า อบก. หมายเพื่อเป็นกลไกภาคสมัครใจที่สนับสนุนให้เกิดการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศไทยโดยความสมัครใจ โดยปริมาณการลดก๊าซเรือนกระจก หรือคาร์บอนเครดิตที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการ T-VER สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการรายงานด้านสิ่งแวดล้อม ใช้ชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในองค์กร หรือนำไปขายในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจภายในประเทศได้เท่านั้น ซึ่งในระยะเวลาต่อมา อบก. จึงได้ทำการยกระดับมาตรฐานของโครงการ T-VER ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานในระดับสากล เรียกว่า โครงการ Premium T-VER โดยในระเบียบวิธีการหรือกระบวนการที่สอดคล้องกับความตกลงปารีส (Article 6 of Paris Agreement) และให้เทียบเท่ากับมาตรฐานสากลอันมีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับจากผู้ซื้อมากขึ้น ทั้งในและต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ช่วยให้เห็นถึงแนวทางในการจัดทำนโยบายด้านคาร์บอนเครดิตในสวนยางพาราของประเทศไทยสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในอนาคต สำหรับกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นกลยุทธ์แรกที่ต้องพิจารณา โดยการพัฒนาระบบแรงจูงใจ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิต หรือการสนับสนุนทางการเงินในการนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ จะช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรมีความกระตือรือร้นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อีกทั้งการสร้างแรงจูงใจผ่านราคาของคาร์บอนเครดิตที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดจะเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับการดำเนินงาน รวมถึงกลยุทธ์การสนับสนุนทางเทคโนโลยีเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่มีความสำคัญ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการวัด การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการติดตามผลการดำเนินงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคาร์บอนเครดิต การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพาราที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายจะช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งในการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการในการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์จะช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจในหมู่ผู้มีส่วนได้เสีย

โดยการที่จะทำให้เห็นผลจริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือในการสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการจัดการคาร์บอนเครดิตในสวนยางพารา ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนทั่วไปเข้าใจและสนับสนุนการดำเนินงาน การใช้ช่องทางต่างๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และการจัดประชุมเพื่อเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการคาร์บอนเครดิตจะช่วยสร้างความตระหนักในวงกว้าง การประชาสัมพันธ์

ความสำเร็จของโครงการนำร่องและการดำเนินงานในระดับประเทศจะช่วยสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนการขยายโครงการในอนาคต

2. กลไกและรูปแบบการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตตามภาคสมัครใจในสวนยางพาราที่เหมาะสม

จากผลการดำเนินการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานสำหรับการลงทุนคาร์บอนเครดิต แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบที่มีความแตกต่างกันในการดำเนินการ ดังนี้

1) แบบจำลองธุรกิจที่ 1 กรณีที่หน่วยงานภาครัฐเป็นตัวกลางซื้อขายคาร์บอนเครดิต ในรูปแบบการซื้อขายหลังจากที่ได้รับคาร์บอนเครดิตที่ผ่านการรับรอง หรือ ซื้อขายแบบล่วงหน้า ซึ่งในแบบจำลองนี้ หน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายคาร์บอนเครดิต ทั้งในรูปแบบที่ได้รับการรับรองแล้ว หรือในรูปแบบการซื้อขยล่วงหน้า โดยภาครัฐดำเนินการในรูปแบบนี้ช่วยให้มีการจัดการและการควบคุมการซื้อขายคาร์บอนเครดิตอย่างมีประสิทธิภาพ และการแบ่งปันผลประโยชน์ในรูปแบบนี้ การเน้นที่การให้เกษตรกรได้รับส่วนแบ่งที่สูงเพื่อจูงใจให้มีการผลิตคาร์บอนเครดิตอย่างต่อเนื่อง

2) แบบจำลองธุรกิจที่ 2 กรณีที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รวบรวมพื้นที่และสนับสนุน เพื่อให้นักลงทุนเป็นผู้ลงทุนคาร์บอนเครดิต ในแบบจำลองนี้ หน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่รวบรวมพื้นที่และให้การสนับสนุนเพื่อดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในคาร์บอนเครดิต โดยรูปแบบนี้ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ นักลงทุน และเกษตรกร โดยที่นักลงทุนจะเป็นผู้รับความเสี่ยงและค่าใช้จ่ายในการลงทุน

3) แบบจำลองธุรกิจที่ 3 กรณีที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รวบรวมพื้นที่และสนับสนุนเพื่อให้บริษัทที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ลงทุนคาร์บอนเครดิต โดยในแบบจำลองนี้ หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รวบรวมพื้นที่และสนับสนุนการดำเนินงาน โดยให้บริษัทที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับหน่วยงาน

ภาครัฐ เป็นผู้ลงทุนในคาร์บอนเครดิต และมีผู้ซื้อคาร์บอนเครดิตเข้ามาซื้อขายผ่านบริษัทเหล่านี้ ซึ่งรูปแบบนี้ ช่วยให้มีการกระจายการลงทุนและการซื้อขายคาร์บอนเครดิตผ่านบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือ รวมถึงช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่เกษตรกรและการยางแห่งประเทศไทยอีกด้วย

4) แบบจำลองธุรกิจที่ 4 กรณีที่หน่วยงานภาครัฐและนักลงทุนร่วมกันลงทุนในคาร์บอนเครดิต โดยในแบบจำลองนี้ หน่วยงานภาครัฐและนักลงทุนร่วมกันลงทุนในคาร์บอนเครดิต โดยแบ่งปันต้นทุนและผลประโยชน์จากการลงทุน ซึ่งรูปแบบนี้ถือเป็นการเน้นความร่วมมือและการแบ่งปันความเสี่ยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐและนักลงทุน เพื่อสร้างความยั่งยืนในการลงทุนและการผลิตคาร์บอนเครดิต

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการประเมินปริมาณคาร์บอนกักเก็บในพื้นที่นำร่องในสวนยางพารา 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดเลย และ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งแต่ละพื้นที่ถือเป็นตัวแทนของพื้นที่ปลูกยางเก่าและพื้นที่ปลูกยางใหม่ ซึ่งมีขนาดพื้นที่นำร่องรวม 10,010.4 ไร่, 10,106.40 ไร่ และ 23,933.01 ไร่ ตามลำดับ

จากผลการศึกษาตามกรอบระยะเวลา 7 ปี ที่ดำเนินงานอ้างอิงตามระเบียบวิธีการการเข้าร่วมโครงการการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจของประเทศไทย หรือ Standard T-VER โดยอ้างอิงค่าการกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ (tCO₂e) ในดินไม้ยางพาราจากองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (อบก.) มีค่าอยู่ที่ 4.22 tCO₂e ต่อไร่ จากผลการศึกษาปริมาณการกักเก็บคาร์บอนในสวนยางพารา พบว่าในพื้นที่สวนยางจังหวัดจันทบุรี จังหวัดเลย และ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะสามารถกักเก็บคาร์บอนได้ทั้งสิ้น 291,062.13 (tCO₂e/ปี) , 296,512.53 (tCO₂e/ปี) และ 685,142.29 (tCO₂e/ปี) ตามลำดับ

นอกจากนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการคาดการณ์ราคาของปริมาณคาร์บอนที่กักเก็บได้ในพื้นที่ศึกษาสวนยางทั้ง 3 จังหวัด โดยคาดการณ์ว่าราคา

ของปริมาณคาร์บอนที่กักเก็บได้ในพื้นที่ศึกษาจังหวัดจันทบุรี จังหวัดเลย และ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะมีมูลค่าทั้งสิ้น 337,160,470 บาท, 341,143,203 บาท และ 802,989,413 บาท ตามลำดับ หรือเฉลี่ยปีละ 48,165,781 บาท , 48,734,743 บาท และ 114,712,773 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้ ราคาการซื้อขายคาร์บอนเครดิตนั้น จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทโครงการ และมาตรฐานที่ใช้ในการประเมิน คาร์บอนเครดิต โดยการประเมินคาร์บอนเครดิตมีทั้งมาตรฐานไทยและ มาตรฐานสากล ที่มีความเข้มข้นไม่เท่ากันระหว่างมาตรฐาน และยังไม่มีการ กำหนดมาตรฐานกลางสำหรับนานาชาติ สำหรับในประเทศไทยมีมาตรฐานคือ T-Ver และ Premium T-Ver ที่ได้มีการปรับปรุงขึ้นเพื่อให้เทียบเท่ากับ มาตรฐานสากลโลกอย่าง Verra มากขึ้น นอกจากนั้นตลาดซื้อขายคาร์บอนมีทั้ง ตลาดคาร์บอนภาคบังคับ และ ตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจ ซึ่งในปัจจุบันนั้น ประเทศไทยมีการซื้อขายกันแค่เพียงในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจโดยการซื้อขาย จะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) เท่านั้น

3. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อการ จัดการคาร์บอนเครดิต

จากการประชุม Focus Group พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มมีความคาดหวังและความต้องการที่แตกต่างกันตามบทบาทของตนเอง แต่ทุกกลุ่ม ล้วนมุ่งหวังให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น นักลงทุนคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมจากการลงทุนใน คาร์บอนเครดิต ขณะที่ลูกค้าและผู้ซื้อคาดหวังสินค้าที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับ ราคา นอกจากนี้ เกษตรกรเจ้าของสวนยางพารายังมองเห็นโอกาสในการเพิ่ม รายได้ผ่านการเข้าร่วมโครงการนี้ โดยหน่วยงานภาครัฐ (กยท.) มีบทบาทสำคัญ ในการเป็นผู้ดำเนินการหลักและตัวกลางในการติดต่อประสานงานระหว่างนัก ลงทุนและเกษตรกร รวมถึงการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดระเบียบการซื้อ

ขายและการลงทุนในคาร์บอนเครดิตในพื้นที่สวนยางพาราได้อย่างแท้จริง กยท. ควรให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะและความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การกำหนดระเบียบการซื้อขายที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย อย่างไรก็ตาม ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย การเงิน และเทคนิค เพื่อให้เกษตรกรและนักลงทุนสามารถเข้าร่วมในระบบคาร์บอนเครดิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำระเบียบการซื้อขายและลงทุนในคาร์บอนเครดิตที่ชัดเจน จะช่วยให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นใจและสอดคล้องกับมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและระดับสากล กล่าวโดยสรุปคือ การดำเนินโครงการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตในสวนยางพาราของประเทศไทยมีศักยภาพที่จะสร้างประโยชน์ทั้งในทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมถึงการกำหนดนโยบายและระเบียบที่ชัดเจน จะช่วยให้โครงการนี้สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ กยท. ควรมีบทบาทสำคัญในการประสานงานและขับเคลื่อนโครงการให้เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเต็มที่

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางและความเป็นไปได้ในการจัดการคาร์บอนเครดิตตามภาคสมัครใจในพื้นที่สวนยางพาราของประเทศไทย มีศักยภาพในการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรผ่านการขายคาร์บอนเครดิตในตลาดภาคสมัครใจ ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มของราคาคาร์บอนเครดิตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมและป่าไม้ที่ได้รับความสนใจมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรวบรวมพื้นที่และจัดหาตลาดคาร์บอนเครดิตที่มีความมั่นคง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงตลาดและขายคาร์บอนเครดิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างนโยบายและระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการคาร์บอนเครดิต รวมถึงการสนับสนุนด้าน

การเงินและการเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร จะช่วยเพิ่มโอกาสในการขายคาร์บอนเครดิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประเสริฐ ภาสันต์ วรพจน์ กนกกันทพงษ์ และ อาวีวรรณ มั่งมีชัย (2558) และ Nature (2021) ที่เห็นว่า ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดคาร์บอน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร รวมถึงการขยายผลไปยังพืชและป่าไม้ประเภทอื่นๆ ตามงานวิจัยของจุฑาทพร ทองนุ่นและคณะ และศศิธร เพชรแสนและคณะ (2565)

กลไกและรูปแบบการดำเนินงานที่เห็นเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ในคาร์บอนเครดิตภาคเกษตรกรรมอย่างพอเพียงกับว่า แบบจำลองธุรกิจที่ 1 กรณีที่หน่วยงานภาครัฐเป็นตัวกลางซื้อขายคาร์บอนเครดิต ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นด้วยและมีความเป็นไปได้ในการจัดทูลไกและรูปแบบการดำเนินงานนี้ เนื่องจากเป็นตัวกลางที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางได้ และ แบบจำลองธุรกิจที่ 4 หน่วยงานภาครัฐและนัก ลงทุนร่วมกัน การให้นักลงทุนร่วมลงทุนกับ กยท. (Co-investors) ในพื้นที่สวนยางของ กยท. จะเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร นอกจากนี้จะเป็นการลดภาระหน้าที่และค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการของ กยท. แล้ว ยังเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรอีกด้วย ทั้งนี้ การพัฒนาทูลไกและรูปแบบตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพจะช่วยให้เกษตรกรสามารถขายคาร์บอนเครดิตได้ในราคาที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น การใช้ระบบแพลตฟอร์มการซื้อขายคาร์บอนเครดิต หรือ Thailand Carbon Credit Exchange Platform หรือ FTIX จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือให้กับตลาดคาร์บอนของไทย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้

โครงการคาร์บอนเครดิตสามารถสร้างความยั่งยืนในระยะยาวได้ ควรมีกลไกการติดตามและประเมินผลที่เข้มงวด รวมถึงการพัฒนาระบบตรวจสอบที่โปร่งใสเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการทุกขั้นตอนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การสร้างความเชื่อมั่นในระบบการซื้อขายคาร์บอนเครดิตนี้จะช่วยให้เกษตรกรและประเทศไทยได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากการเข้าร่วมในตลาดคาร์บอนเครดิต

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อการจัดการคาร์บอนเครดิต ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ เช่น เกษตรกรและผู้ประกอบการสวนยางพาราสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการสวนยางของตนเอง โดยการเข้าร่วมโครงการ T-VER เพื่อให้ได้รับคาร์บอนเครดิต ซึ่งสามารถนำไปขายในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจ เป็นการเพิ่มรายได้เพิ่มเติมจากการขายผลิตภัณฑ์ยางพารา นอกจากนี้ การปฏิบัติตามมาตรฐาน T-VER จะช่วยส่งเสริมการใช้นวัตกรรมทางเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มการกักเก็บคาร์บอนในดินและต้นไม้ และสำหรับหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ในการส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกในภาคการเกษตร โดยใช้โครงการ T-VER เป็นกลไกในการบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมตามความตกลงปารีส ภาครัฐยังสามารถใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อพัฒนาโครงการสนับสนุนเกษตรกร เช่น การฝึกอบรม การให้ความรู้ หรือการให้เงินสนับสนุน เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าร่วมโครงการ T-VER ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในการประเมินคาร์บอนจากสวนยางพาราของประเสริฐ ภูสันต์ วรพจน์ กนกกันตพงษ์ และ อาวีวรรณ มั่งมีชัย (2558) ในการประเมินการกักเก็บคาร์บอนในสวนยางพารา และแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานขององค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก

และสำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มของบริษัทหรือองค์กรที่ต้องการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือชดเชยการปล่อยก๊าซของตนเอง สามารถใช้ผลการวิจัยนี้ในการเลือกซื้อคาร์บอนเครดิตจากโครงการ T-VER ที่มีคุณภาพสูงและได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับกรรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท นอกจากนี้ การสนับสนุนโครงการ T-VER ยังเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัท ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้บริโภคและนักลงทุนได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้การวิจัยสามารถวิเคราะห์และเสนอข้อแนะนำเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ผู้เสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและวางกลไกเรื่องคาร์บอนเครดิตในภาพรวมแบบเป็นรูปธรรมดังนี้

1.1 ภาครัฐควรจัดทำค่าชดเชยมูลค่ากลางตามมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงต่างประเทศไทยและเป็นตัวกลางในการศึกษาการปล่อยและการกักเก็บคาร์บอนเครดิตในพืชแต่ละชนิดไม่ให้เกิดความคาดเคลื่อนจนมีนัยยะต่อการประเมินมูลค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

1.2 หน่วยงานรัฐควรกำหนดมาตรฐานการปล่อยคาร์บอนเป็นภาคบังคับ โดยประเมินการปล่อยตามประเภทธุรกิจให้เป็นมาตรฐาน ซึ่งสามารถทำควบคู่กับการสร้างแรงจูงในทางการเงินและไม่ใช้การเงิน เช่น หากดำเนินการได้ตามมาตรฐานการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จะไปรับการสนับสนุนสินเชื่อ ด้าน

Green Finance ซึ่งการดำเนินงานควบคู่กันจะเป็นการดำเนินงานเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

1.3 เนื่องจากกลไกการซื้อขายตามผลการวิจัยมี 4 รูปแบบตามความสมัครใจ ภาครัฐจึงควรออกแบบฟอร์มสัญญาและการทำธุรกรรมกลางในแต่ละประเภท เนื่องจากการดำเนินงานในแต่ละประเภทมีข้อแตกต่างกัน เงื่อนไขการดำเนินงานจึงแตกต่างกัน เพื่อลดข้อผิดพลาดทั้งการดำเนินงานและรูปแบบประเภทสัญญา จึงควรออกแบบนิติกรรมทางกฎหมายกลางและเป็นสากล

1.4 หน่วยงานภาครัฐควรมีหน่วยประเมินคาร์บอนโดยตรง

1.5 ภาครัฐต้องเผยแพร่ สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสร้าง การลด การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมถึงการซื้อขายคาร์บอนเครดิตที่ง่าย เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการรับรู้ข้อดีของการตัดสินใจก่อนการดำเนินงานเรื่องคาร์บอนเครดิต นักลงทุนประกอบการตัดสินใจการลงทุน เนื่องจากปัจจุบันประชาชน นักลงทุน ภาครัฐและเอกชนมีความสนใจเรื่องนี้กันอย่างมาก

1.6 ปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการประเมินคาร์บอนมีค่าใช้จ่ายที่สูง ผู้ประเมิน (VVB) มีจำนวนน้อยสวนทางกับความต้องการที่มีมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐจึงสร้างบุคคลากรในการเป็นผู้ประเมินคาร์บอนเครดิต โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานการศึกษาในการเปิดหลักสูตร หรือร่วมมือกับกระทรวงอุดมศึกษา ในการสร้างผู้ประเมิน

1.7 มาตรฐานคาร์บอนของไทยต้องเทียบเคียงกับมาตรฐานต่างประเทศได้ เพื่อให้ตลาดของคาร์บอนมาตรฐานไทยกว้างมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ และส่งผลต่อราคาตามมาตรฐานไทยจะมีราคาที่ใกล้เคียงมาตรฐานต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เกษตรกร

2.1.1 เกษตรกรต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตตามที่ภาครัฐเสนอ เช่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่าไม่เผือกก่อนเก็บเกี่ยว

2.1.2 การบำรุงพืชผลทางการเกษตรให้ปฏิบัติตามการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์เพื่อไม่ให้ทรัพยากรในดินไม่สมดุล ลดการสร้างคาร์บอนเกินความจำเป็น และจะช่วยลดเกษตรกรลดค่าใช้จ่ายจากการบำรุงในส่วนเกิน

2.2 นักลงทุน/เอกชน

2.2.1 ในการประเมินคาร์บอน เพื่อให้เกิดความถูกต้องและแม่นยำควรใช้ AI หรือ ดาวเทียมมาร่วมประเมิน เพื่อเกิดและการกักเก็บ

2.2.2 ผู้ลงทุนควรพิจารณาต้นทุนหรือตลาดรองในการเข้าไปทำสัญญากับเกษตรกรในรูปแบบ ผู้ลงทุนต้องร่วมลงทุนกับเกษตรกร

2.3 ภาครัฐ

2.3.1 ภาครัฐที่มีทรัพยากรทางป่าไม้ หรือมีการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ต้องเป็นหน่วยงานนำร่องในการเข้าร่วมประเมิน

2.3.2 นอกจากภาคป่าไม้และอุตสาหกรรมแล้ว การศึกษาชีวมวลในดิน หรือทางเลือกอื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือกที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฬาพร ทองนุ่น, พิเชิต ลำไย, สันติ สุขสะอาด, และศุภศิษย์ ศรีอักษรินทร์. (2565).

พลวัตป่าไม้และการกักเก็บคาร์บอนในช่วงเวลา 10 ปี ในพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดแพร่. *วารสารวนศาสตร์
ไทย*, 41(2), 48-62.

สุภาวรรณ เพ็ชศรี และ อำนาจ ชิดไธสง. (2553). *ศักยภาพการเก็บกักคาร์บอนใน
สวนยางพาราของประเทศไทย. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ
เรื่องประเทศไทย กับภูมิอากาศโลก ครั้งที่ 1: ความเสี่ยงและโอกาสทำ
หาย ในกลไกการจัดการสภาพภูมิอากาศโลก.*

ประเสริฐ ภาสันต์, วรพจน์ กนกกันตพงษ์, และ อาวีวรรณ มั่งมีชัย, (2558). *การ
วิจัยเชิงนโยบายการจัดทำคาร์บอนเครดิต และประเมินความต้องการใช้
น้ำ จากการดำเนินการปลูกสร้างสวนยาง ระยะที่ 3 ในภาคเหนือ
ภาคกลาง และภาคตะวันออก 2558-2560* ไร่: รายงานฉบับสมบูรณ์.
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

องค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน). (2566). *ราคาซื้อ-ขายคาร์บอน
เครดิตช่วง 6 เดือนแรกของปี 2566*. สืบค้นจาก

<https://www.bangkokbiznews.com/environment/1086018>

ANRPC. (2010). *Natural Rubber Trends & Statistics. Association of Natural
Rubber Producing Countries*, 2(3), 1-27.

Carbon Dioxide Information Analysis Center (CDIAC). (2019). *ปริมาณการปล่อย
ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์*. Retrieved from

<https://themomentum.co/world-emissions/>

- Nature. (2021). *Farmer Perspectives on Carbon Markets Incentivizing Agricultural Soil Carbon Sequestration*. Retrieved from <https://www.nature.com/articles/s41558-021-00945-2>
- Rhodium Group. (2023). *Global Greenhouse Gas Emissions: 1990-2021 and Preliminary 2022 Estimates*, retrieved from <https://rhg.com/research/global-greenhouse-gas-emissions-2022/>
- Stavins, R. N. (2020). The future of US carbon-pricing policy. *Environmental and Energy Policy and the Economy*, 1(1), 8-64.
- VERRA. (2023). VCS certification statistics "Projects certified for total greenhouse gas emissions". Retrieved from <https://registry.verra.org/app/search/VCS/Registered>
- World Bank. (2023). *Price evolution in ETS from 2018-2023*. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/58f2a409-9bb7-4ee6-899d-be47835c838f>

แนวทางการป้องกันการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊ง
คอลเซ็นเตอร์: กรณีศึกษา สถานีตำรวจภูธรหนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์

Preventive strategies against Call Center Scam Operations:
A case study of Nong Bua Police Station, Nakhon Sawan

นิพนธ์ แท่งทอง¹, อรวรรณ แท่งทอง² & พันธุ์ศักดิ์ พึ่งงาม²

Nipat Thangthong¹, Orawan Thangthong² & Phansak Phungngam²

Corresponding author: Phansak Phungngam

Received: 17/04/68 Revised: 30/04/68 Accepted: 05/05/68

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างปี พ.ศ. 2565–2567 2) วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อตกเป็นเหยื่อ และ 3) พัฒนาแนวทางการป้องกันที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ การวิจัยใช้วิธีผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยผู้เสียหายที่เคยตกเป็นเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ประชาชนกลุ่มเสี่ยง ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ

¹ นักวิชาการอิสระ

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹ Independent Scholar

² Faculty of Management Science, Thepsatri Rajabhat University

ในพื้นที่ ครู หรือบุคลากรจากโรงเรียนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวม 20 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันตนเอง และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอายุ 31–50 ปี มีความเสี่ยงสูง โดย 87% เคยได้รับสายจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และ 12% เคยตกเป็นเหยื่อ รูปแบบการหลอกลวงที่พบบ่อย ได้แก่ การแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรือธนาคาร ช่มชู้ว่ามีคดี หรืออ้างว่ามีรางวัลเพื่อให้โอนเงินหรือเปิดเผยข้อมูล บัณฑิตเสี่ยงสำคัญคือ ขาดความรู้เท่าทัน ความกลัว แรงกดดันทางจิตใจ การเชื่อในอำนาจรัฐ และการได้รับข้อมูลไม่เพียงพอ

แนวทางป้องกันที่เหมาะสม ได้แก่ การจัดอบรมในชุมชน สร้างเครือข่ายแจ้งเตือนภัย พัฒนาระบบเทคโนโลยี เช่น ฐานข้อมูลเบอร์ต้องสงสัย และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อรับมือปัญหาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แก๊งคอลเซ็นเตอร์; เครือข่ายแจ้งเตือนภัยชุมชน; การสร้างการตระหนักรู้

Abstract

This research aimed to 1) examine the situation and patterns of telephone fraud committed by call center scam gangs in the jurisdiction of Nong Bua Provincial Police Station, Nakhon Sawan Province, during 2022–2024, 2) analyze risk factors contributing to

victimization and 3) develop prevention guidelines appropriate to the local context. The study employed a mixed-methods approach, collecting quantitative data from a stratified random sample of 400 participants and qualitative data through in-depth interviews with 20 informants, including previous victims of call center scams, at-risk community members, community leaders, local police officers, school teachers or staff, and relevant government officials. Research instruments consisted of a questionnaire on knowledge, attitudes, and self-protection behaviors, as well as an interview guide. The results showed that individuals aged 31–50 were at the highest risk, with 87% having received calls from call center scam gangs and 12% having become victims. Common scam patterns included impersonating government officials or bank staff, threatening with legal action, or claiming the victim had won a prize in order to coerce them into transferring money or disclosing personal information. Key risk factors were a lack of awareness, fear, psychological pressure, trust in authority, and insufficient information.

Appropriate prevention strategies included organizing community training sessions, establishing community alert networks, developing technological systems such as suspicious phone number

databases, disseminating information through local media, and promoting multi-sectoral collaboration to address the issue sustainably.

Keywords: Call center scam gang; community alert network; raising awareness

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเพิ่มความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การทำธุรกรรมทางการเงิน หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าดังกล่าวกลับนำมาซึ่งความท้าทายใหม่ โดยเฉพาะในรูปแบบของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (Cybercrime) อาชญากรรมเหล่านี้มักเกิดขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ซึ่งหนึ่งในรูปแบบที่พบได้บ่อยและสร้างความเสียหายรุนแรงที่สุด คือ การหลอกลวงทางโทรศัพท์ โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ (Call Center Scam) กลุ่มมิจฉาชีพจะใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การปลอมแปลงหมายเลขโทรศัพท์ การแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการข่มขู่ให้เหยื่อเกิดความกลัวและหลงเชื่อจนยอมโอนเงินหรือเปิดเผยข้อมูลสำคัญ สถานการณ์นี้ทวีความรุนแรงมากขึ้น

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีการรายงานผู้เสียหายจำนวนมากและมูลค่าความเสียหายสูง อาชญากรรมทางไซเบอร์จึงกลายเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันหาแนวทางป้องกันและรับมืออย่างจริงจัง (Bangkok Bank InnoHub, 2565)

แก๊งคอลเซ็นเตอร์เป็นอาชญากรรมที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น Voice over Internet Protocol (VoIP) ที่เป็นเทคโนโลยีที่ใช้ส่งเสียงและข้อมูลมัลติมีเดียผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แทนที่จะใช้สายโทรศัพท์แบบดั้งเดิม เช่น การโทรผ่านแอปพลิเคชันหรือโทรศัพท์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต VoIP จะเปลี่ยนเสียงพูดให้เป็นข้อมูลดิจิทัล ส่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และแปลงกลับเป็นเสียงที่ปลายทางและการปลอมแปลงหมายเลขโทรศัพท์ (Caller ID Spoofing) เพื่อหลอกลวงให้เหยื่อเชื่อวากำลังติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรที่น่าเชื่อถือ กลุ่มมิจฉาชีพมักสร้างสถานการณ์เร่งด่วน เช่น ข่มขู่ว่ามีคดีความหรือปัญหาทางการเงิน เพื่อกดดันให้เหยื่อตื่นตระหนกและตัดสินใจโอนเงินหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวอย่างรวดเร็ว จุดแข็งของกลโกงนี้อยู่ที่การใช้จิตวิทยาควบคุมอารมณ์เหยื่อและการสร้างบริบทปลอมที่สมจริงจนเหยื่อขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปัญหานี้พบมากในประเทศไทยและทั่วโลก โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุดและสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก (สำนักงาน กสทช., 2567)

จากรายงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (อ้างถึงใน ศิริวัฒน์ โมรา, 2566) พบว่าในปี พ.ศ. 2565 มีผู้เสียหายจากการหลอกลวงลักษณะนี้

มากกว่า 50,000 ราย คิดเป็นมูลค่าความเสียหายกว่า 20,000 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแรงงานทั่วไป และประชาชนที่ขาดความรู้ทางดิจิทัล ปัญหานี้ยังทวีความรุนแรงขึ้นเนื่องจากกลุ่มผู้กระทำผิดจำนวนมากมีเครือข่ายข้ามชาติ ทำให้การสืบสวนและจับกุมทำได้ยากและใช้เวลานาน

ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์พบว่า มีรายงานเหตุการณ์ลักษณะนี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2565–2567 โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่มีประชากรสูงวัยหรือประชาชนที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม มาตรการป้องกันและการให้ความรู้จากภาครัฐยังมีลักษณะเป็นการสื่อสารเชิงรับ (Passive Communication) เช่น การออกประกาศ แจ้งเตือน หรือแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ซึ่งอาจไม่เพียงพอในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งหรือเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนได้จริง

ทศพล ทรรศนพวรรณ (2566) ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ได้แก่ ความไม่ตระหนักรู้เกี่ยวกับกลโกงและวิธีการหลอกลวง ซึ่งทำให้ขาดการตรวจสอบข้อมูลก่อนตัดสินใจ อีกทั้งแก๊งมิจฉาชีพมักใช้เทคนิคสร้างความกลัว เช่น ข่มขู่ว่าจะถูกดำเนินคดีหรือมีคดีความ ทำให้เหยื่อรู้สึกวิตกกังวลและรีบตัดสินใจโดยไม่ไตร่ตรอง นอกจากนี้ การเชื่อในอำนาจรัฐโดยไม่ตั้งคำถาม เช่น การเชื่อว่าผู้โทรเป็นเจ้าหน้าที่รัฐจริง ส่งผลให้เหยื่อยอมทำตามคำสั่งของมิจฉาชีพอย่างง่ายดาย

ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงโครงสร้างอำนาจและช่องว่างความรู้ที่ยังมีอยู่ในสังคมไทย ในขณะที่ ประณีต ส่งวัฒนา (2559) กับสุภารัตน์ บุญญาญกุลกิจ และวรวิทย์ มั่นสุขผล (2565) อธิบายว่าการให้ความรู้ซึ่งป้องกันการหลอกลวงทางโทรศัพท์ ควรอยู่ในรูปแบบที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ชักถามข้อสงสัย และฝึกปฏิบัติจริง เช่น การจัดเวิร์กช็อปหรือกิจกรรมกลุ่มย่อยที่มีการจำลองสถานการณ์การถูกหลอกลวงทางโทรศัพท์ เพื่อให้ประชาชนได้ทดลองตอบสนองต่อเหตุการณ์เสมือนจริง ฝึกทักษะการสังเกตและตัดสินใจอย่างปลอดภัย นอกจากนี้ การพัฒนาเครือข่ายแจ้งเตือนในชุมชนก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้การสื่อสารข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลโกงใหม่ ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยอาจใช้กลุ่มไลน์หรือแอปพลิเคชันของชุมชนในการแจ้งเตือนและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การดำเนินการในลักษณะนี้จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ร่วมกันในชุมชน และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่ของ สภ.หนองบัว ระหว่างปี พ.ศ. 2565–2567
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงของประชาชนในการตกเป็นเหยื่อ

3. พัฒนาแนวทางการป้องกันและแนวทางสร้างการตระหนักรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

บททวนวรรณกรรม

คอลเซ็นเตอร์ (Call Center)

Call Center คือ จุดบริการหลักที่ให้บริการลูกค้าผ่านทางโทรศัพท์ โดยมีการผสมผสานระหว่างการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและทรัพยากรบุคคล เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง การดำเนินงานของ Call Center ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า Agent ซึ่งผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการให้ข้อมูลสินค้าและบริการ รับคำสั่งซื้อ ให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค และจัดการเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ ของลูกค้า ระบบ Call Center อาจมีลักษณะแบบ Stand Alone หรือเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ ผ่าน Internet และ LAN การนำเทคโนโลยี Voice Processing เช่น ระบบตอบรับโทรศัพท์อัตโนมัติ (IVR) มาใช้ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร เมื่อลูกค้าได้รับบริการที่ตรงความต้องการและประทับใจจะนำไปสู่การใช้บริการในครั้งต่อไป ทำให้ปัจจุบันหลายองค์กรได้นำระบบ Call Center มาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และปรับปรุงการบริการให้ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการลดค่าใช้จ่ายควบคู่ไปกับการสร้าง

ความประทับใจในการให้บริการทั้งทางตรงและทางอ้อม (call center Thailand, 2562)

แก๊งคอลเซ็นเตอร์

ผู้จัดการออนไลน์ (2567) ได้อธิบายถึงแก๊งคอลเซ็นเตอร์ว่า เป็นกลุ่มอาชญากรที่ใช้โทรศัพท์เป็นเครื่องมือในการหลอกลวงเหยื่อ โดยมักแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ เจ้าหน้าที่ธนาคาร หรือเจ้าหน้าที่จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) โดยได้วิเคราะห์รูปแบบการทำงานของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ว่า มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีฐานปฏิบัติการในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน และมีเครือข่ายในประเทศไทยคอยเปิดบัญชีรับโอนเงิน แก๊งเหล่านี้มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน ตั้งแต่กลุ่มที่ทำหน้าที่โทรศัพท์หลอกลวง กลุ่มที่ดูแลบัญชีธนาคาร กลุ่มที่ทำหน้าที่ถอนเงิน และกลุ่มที่ทำหน้าที่ฟอกเงิน และอธิบายถึงเทคนิคการหลอกลวงที่แก๊งคอลเซ็นเตอร์นิยมใช้ คือ การสร้างความตื่นตระหนกให้กับเหยื่อด้วยการแจ้งว่าบัญชีธนาคารหรือบัตรเครดิตของเหยื่อเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การฟอกเงิน หรือการค้ายาเสพติด จากนั้นจะข่มขู่ให้เหยื่อทำตามคำสั่งเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ โดยใช้เทคโนโลยีการปลอมแปลงหมายเลขโทรศัพท์และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเหยื่อที่รั่วไหลจากฐานข้อมูลต่าง ๆ มาสร้างความน่าเชื่อถือ

ความเสียหายจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แก๊งคอลเซ็นเตอร์ได้พัฒนาเทคนิคการหลอกลวงที่ซับซ้อนขึ้นและสร้างความเสียหายแก่ประชาชนในวงกว้าง โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก จากรายงานของ TNN Thailand (2567) ระบุว่า มูลค่าความเสียหายที่เกิดจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในประเทศไทยในปีเดียว สูงถึงกว่า 80,000 ล้านบาท ตัวเลขนี้สะท้อนให้เห็นถึงความร้ายแรงของปัญหาที่ไม่ได้ส่งผลกระทบเฉพาะด้านการเงินเท่านั้น แต่ยังกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการสื่อสาร การเงิน และความปลอดภัยทางไซเบอร์อีกด้วย ลักษณะการกระทำของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ส่วนใหญ่จะเริ่มจากการโทรศัพท์หรือส่งข้อความหาผู้เสียหาย โดยมักแอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าที่จากหน่วยงานรัฐ เช่น ธนาคาร ตำรวจ หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และบังคับให้ผู้เสียหายเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือโอนเงินไปยังบัญชีที่กำหนด ผลกระทบที่ตามมาคือผู้เสียหายไม่เพียงแต่สูญเสียเงินเท่านั้น แต่ยังต้องเผชิญกับปัญหาทางกฎหมายและผลกระทบทางจิตใจอีกด้วย การป้องกันปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสร้างความรู้เท่าทันและการแจ้งเตือนภัยอย่างสม่ำเสมอแก่ประชาชน ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้กระทำความผิด

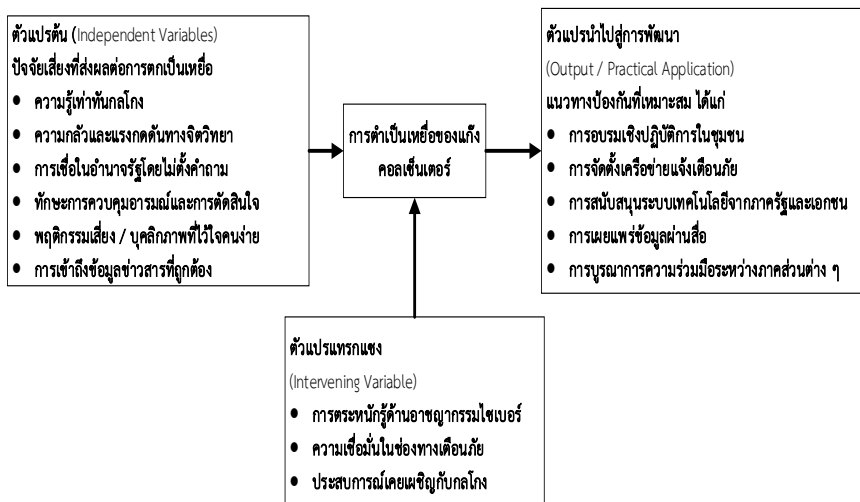
รูปแบบการหลอกลวงของคอลเซ็นเตอร์

แก๊งคอลเซ็นเตอร์เป็นภัยคุกคามที่แพร่หลายและซับซ้อนในประเทศไทย โดยมีรูปแบบการหลอกลวงที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จากข้อมูลของ POST TO DAY (2565) ได้เผยแพร่ 14 รูปแบบกลโกงที่แก๊งคอลเซ็นเตอร์ใช้ในการหลอกลวงประชาชน รูปแบบที่พบบ่อย ได้แก่ การแอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าที่จากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่น่าเชื่อถือ เช่น ธนาคาร หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เพื่อหลอกลวงให้เหยื่อเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือโอนเงิน โดยอ้างว่ามีปัญหาเร่งด่วน เช่น บัญชีธนาคารของเหยื่อเกี่ยวข้องกับกำกับการฟอกเงิน หรือมีพัสดุดัดค้างที่ต้องตรวจสอบ นอกจากนี้ ยังมี การส่ง SMS หรือข้อความผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มีลิงก์ปลอม เพื่อหลอกลวงให้เหยื่อกรอกข้อมูลส่วนตัวหรือดาวน์โหลดแอปพลิเคชันที่มีมัลแวร์ การหลอกลวงเหล่านี้มักใช้หลักจิตวิทยาในการทำให้เหยื่อเกิดความกลัวหรือความรีบร้อน เช่น การข่มขู่ว่าจะถูกดำเนินคดี หรือการเสนอผลประโยชน์ที่เกินจริง เพื่อกระตุ้นให้เหยื่อตัดสินใจโดยไม่ไตร่ตรอง ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการสูญเสียทางการเงิน แต่ยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระบบธนาคารและความปลอดภัยในการทำธุรกรรมออนไลน์อีกด้วย เพื่อป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ประชาชนควรระมัดระวังในการรับสายจากหมายเลขที่ไม่รู้จัก ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวผ่านโทรศัพท์หรือข้อความ และตรวจสอบข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ก่อนดำเนินการใด ๆ นอกจากนี้ ควรติดตามข่าวสารและคำเตือนจาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มความตระหนักรู้และลดความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางโทรศัพท์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความลึกซึ้ง โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชาชนในพื้นที่การดูแลของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนในพื้นที่การดูแลของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามหมู่บ้าน/ชุมชน

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการหลอกลวงทางโทรศัพท์สำหรับประชาชนทั่วไป

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประกอบด้วยผู้เสียหายที่เคยตกเป็นเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ประชาชนกลุ่มเสี่ยง ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ ครูหรือบุคลากรจากโรงเรียนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 20 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และข้อเสนอแนะ

4. การดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่การดูแลของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว ระหว่างปี พ.ศ. 2565-2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)
2. รวบรวมข้อมูลจากสถิติคดีการหลอกลวงทางโทรศัพท์ในพื้นที่ย้อนหลัง 3 ปี (2565-2567)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และรูปแบบการหลอกลวงในช่วง 3 ปี
3. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เพื่อจำแนกรูปแบบและเทคนิคการหลอกลวง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการหลอกลวงและความเสี่ยงที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่การดูแลของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสำรวจ

1.1 ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับ
ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเอง

2. การสนทนากลุ่ม

2.1 จัดกลุ่มสนทนากับผู้เสียหายเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในเชิง
ลึก

2.2 จัดกลุ่มสนทนากับประชาชนกลุ่มเสี่ยง (เช่น ผู้สูงอายุ) เพื่อ
ค้นหาปัจจัยเสี่ยงเฉพาะกลุ่ม

3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

3.1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมไซเบอร์เพื่อ
วิเคราะห์เทคนิคและวิธีการที่แก๊งคอลเซ็นเตอร์ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อย
ละ ค่าเฉลี่ย และการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม โดยยังไม่ได้นำสถิติเชิง
อนุมาน เช่น การถดถอยพหุคูณ มาใช้ในฉบับนี้ แต่เสนอแนะให้ใช้ใน
งานวิจัยฉบับต่อไปเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในเชิงลึกยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา
การหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่เหมาะสมกับบริบทของ
พื้นที่การดูแลของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว ศึกษาสถานการณ์และรูปแบบ

การหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่ของสถานี
ตำรวจภูธรหนองบัว ระหว่างปี พ.ศ. 2565–2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การทบทวนวรรณกรรม

1.1 ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากงานวิจัย
และแนวปฏิบัติทั้งในและต่างประเทศ

1.2 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการที่ใช้อยู่ใน
ปัจจุบัน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action
Research)

1.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่
ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้นำชุมชน ประชาชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและ
ภาคเอกชน

1.2 ระดมความคิดเพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2. การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validation)

2.1 นำร่างแนวทางที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความ
เหมาะสมและความเป็นไปได้

2.2 ปรับปรุงแนวทางตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหา รูปแบบการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามและประสบการณ์เกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์จากการเก็บข้อมูลของชาวบ้านจำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 31-40 ปี และ 41-50 ปีส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ที่มัธยมศึกษาตอนปลาย และปริญญาตรี อาชีพที่พบมากที่สุดคือ พนักงานบริษัท และเกษตรกร 87% ของผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับสายจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ 12% ของผู้ตอบแบบสอบถามตกเป็นเหยื่อของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ 65% ของผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับข้อความที่สงสัยว่าเป็นของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ อย่างไรก็ตาม มีเพียง 60% ของกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักวิธีป้องกันตัวจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์

2. รูปแบบการพูดคุยหรือการติดต่อของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ผู้ที่เคยได้รับสายจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ระบุว่า ส่วนใหญ่เป็นสายเรียกเข้าจากหมายเลขที่ไม่รู้จัก เนื้อหาที่ถูกใช้บ่อยคือ อ้างตัวเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานธนาคาร หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ วิธีการหลอกลวงที่พบบ่อย พบว่า 1) 87% เคยได้รับสายจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และ 65% เคยได้รับข้อความที่สงสัยว่าเป็นของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ 2) ในบรรดาผู้ที่เคยได้รับสาย ส่วนใหญ่ (ประมาณ 72%) ระบุว่าสายเรียกเข้าจากหมายเลขที่ไม่รู้จัก โดย 68% ถูกแอบอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรือธนาคาร และ 54% ถูกข่มขู่ว่ามีคดีความหรือหนี้สินค้าง

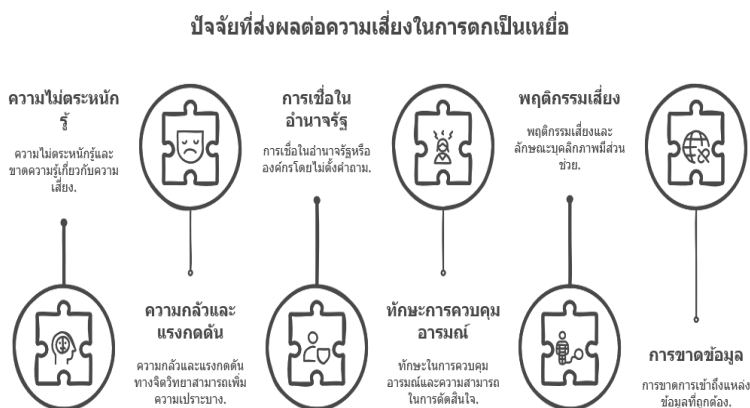

ชำระ 3) 38% ของผู้ถูกติดต่อถูกแจ้งว่าถูกรางวัลหรือได้รับเงินสนับสนุนพิเศษแต่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมก่อน และ 41% ถูกเร่งรัดให้เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือโอนเงินภายในเวลาจำกัด 4) 60% ของกลุ่มตัวอย่างรู้จักวิธีป้องกันตนเองจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ แต่ในกลุ่มที่ไม่มีความรู้เท่าทัน มีอัตราการตกเป็นเหยื่อสูงกว่ากลุ่มที่มีความรู้ถึง 2 เท่า ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่ สภ.หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มี 6 ประเด็นหลัก พร้อมข้อมูลเชิงปริมาณประกอบดังนี้

- 1) ขาดความรู้เท่าทันกลโกง ประชาชนที่ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการหลอกลวง มีแนวโน้มตกเป็นเหยื่อสูง โดย 47% ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อระบุว่าไม่สามารถแยกแยะความน่าเชื่อถือของผู้โทรได้
- 2) ความกลัวและแรงกดดันทางจิตวิทยา แก๊งคอลเซ็นเตอร์มักใช้การข่มขู่หรือสร้างสถานการณ์เร่งด่วน เช่น อ้างว่ามีคดีความ ทำให้ 32% ของเหยื่อตัดสินใจโอนเงินหรือให้ข้อมูลโดยไม่ไตร่ตรอง
- 3) เชื่อในอำนาจรัฐหรือองค์กรโดยไม่ตั้งคำถาม 21% ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเชื่อถือบุคคลที่แอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรสำคัญโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง
- 4) ขาดทักษะการควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจ กลุ่มที่มีทักษะควบคุมอารมณ์ต่ำ หรือขาดทักษะในการไตร่ตรองข้อมูล มีโอกาสตกเป็นเหยื่อมากกว่ากลุ่มอื่น โดยคิดเป็น 18% ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ตกเป็นเหยื่อ
- 5) พฤติกรรมเสี่ยงและบุคลิกภาพที่ไวใจคนง่าย 15% ของเหยื่อมีลักษณะชอบเสี่ยง กล้าเปิดรับสิ่งใหม่ หรือมีนิสัยไวใจคนง่าย และ
- 6) ขาดการรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ผู้ที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารหรือ

คำเตือนเกี่ยวกับกลโกงใหม่ ๆ มีความเสี่ยงสูง โดย 12% ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อระบุว่าไม่เคยได้รับข้อมูลเตือนภัยหรือข่าวสารที่เกี่ยวข้อง สามารถแสดงได้ดังรูป

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อ

3. แนวทางการป้องกันและแนวทางสร้างการตระหนักรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ สภ.หนองบัว ควรออกแบบโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) การสร้างการตระหนักรู้และให้ความรู้แบบมีส่วนร่วม จากข้อมูลพบว่า 45% ของประชาชนต้องการเรียนรู้วิธีการหลีกเลี่ยงและรับมือกับการโทรลงดังนั้น ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในชุมชน โรงเรียน และกลุ่มเป้าหมาย เช่น

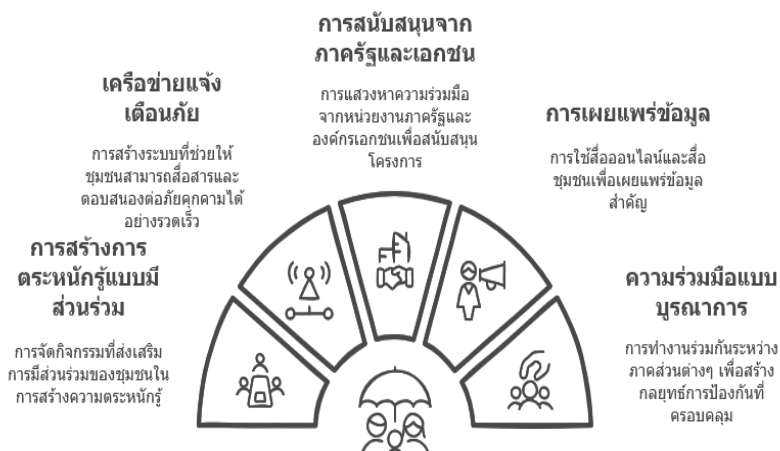

ผู้สูงอายุ เกษตรกร และพนักงานบริษัท โดยเน้นการจำลองสถานการณ์จริง และฝึกทักษะการตอบสนองต่อกลไกแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ความรู้ เพื่อเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นและประชากรที่ใช้ อินเทอร์เน็ตเป็นประจำ 2) การพัฒนาเครือข่ายแจ้งเตือนภัยและช่องทางสื่อสารในชุมชน ควรจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ระดับตำบล โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น LINE กลุ่ม หรือ Facebook Page ของชุมชน เพื่อแจ้งเตือนเบอร์โทรต้องสงสัยและแชร์กรณีศึกษาจริงในพื้นที่ ส่งเสริมให้ประชาชนแจ้งข้อมูลการได้รับสายหลอกหลวงต่อศูนย์ฯ หรือผ่านสายด่วนของสถานีตำรวจ 3) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ประชาชน 50% ต้องการให้รัฐพัฒนากฎหมายหรือมาตรการคุ้มครองที่เข้มงวดขึ้น ควรผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์และการเอาผิดกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์อย่างจริงจัง ขณะเดียวกันภาคเอกชนควรมีบทบาทในการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ระบบแจ้งเตือนภัยแอปพลิเคชัน หรือ AI คัดกรองเบอร์มิจฉาชีพ และสนับสนุนโครงการ CSR เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายและรณรงค์ให้ความรู้ในชุมชน 4) การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์และสื่อชุมชน ประชาชน 20% เห็นว่าการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์เป็นแนวทางที่เหมาะสม ควรผลิตสื่ออินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น หรือบทความที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกกลุ่มวัย พร้อมทั้งประสานกับสื่อท้องถิ่นและอาสาสมัครในชุมชนเพื่อกระจายข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และ 5) การบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน ควรสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างสถานี

ตำรวจ หน่วยงานท้องถิ่น โรงเรียน ภาคเอกชน และอาสาสมัครในชุมชน เพื่อให้การป้องกันและแจ้งเตือนภัยมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ แสดงได้ดังรูป

แนวทางการป้องกันและแนวทางการสร้างการตระหนักรู้ที่เหมาะสมกับ บริบทของพื้นที่ สก.หนองบัว

ภาพที่ 3 แนวทางการป้องกันและแนวทางการสร้างการตระหนักรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ สก.หนองบัว

อภิปรายผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพื้นที่ สก.หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สะท้อนให้เห็นว่า ความไม่ตระหนักรู้

และขาดความรู้เท่าทันกลไกเป็นช่องโหว่สำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถแยกแยะความน่าเชื่อถือของผู้โทรหรือข้อความได้อย่างถูกต้อง เมื่อผนวกกับเทคนิคการสร้างความกลัวและแรงกดดันทางจิตวิทยา เช่น การข่มขู่ว่ามีคดีความหรือปัญหาทางกฎหมาย เหล่านี้จึงมักตัดสินใจโดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ การเชื่อในอำนาจรัฐหรือองค์กรโดยไม่ตั้งคำถาม ส่งผลให้เหยื่อยอมทำตามคำสั่งของมิชชันนารีได้ง่าย บุคคลที่ขาดทักษะการควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจ หรือมีบุคลิกภาพที่ไวใจคนง่ายและชอบเสี่ยง ก็มีโอกาสดตกเป็นเหยื่อมากขึ้น ขณะเดียวกัน การขาดการรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องหรือไม่ได้ติดตามคำเตือนเกี่ยวกับกลไกใหม่ ๆ ทำให้ประชาชนขาดภูมิคุ้มกันและมีความเสี่ยงสูงขึ้น ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fan และ Yu (2022) ที่พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น ความไว้วางใจในอำนาจ ความกลัว แรงกดดันทางอารมณ์ และการขาดทักษะการประมวลผลข้อมูล มีบทบาทสำคัญต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไซเบอร์ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดด้านความรู้เท่าทันดิจิทัลและขาดเครือข่ายสังคมช่วยเหลือ ผลการศึกษาชี้ว่าการป้องกันควรเน้นการเสริมสร้างความรู้เท่าทันและทักษะการตัดสินใจ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแจ้งเตือนภัยในชุมชนเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารทันเหตุการณ์และลดโอกาสตกเป็นเหยื่อ

พร้อมกันนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การสนับสนุนจากภาคเอกชน และแนวทางการป้องกันภัยจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ สามารถจัดรูปแบบความรู้

เพื่อป้องกันภัยได้เป็น 5 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) การสร้างการตระหนักรู้และให้ความรู้แบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาเครือข่ายแจ้งเตือนภัยและช่องทางสื่อสารในชุมชน 3) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน 4) การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์และสื่อชุมชน และ 5) การบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน ซึ่งแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การสร้างการตระหนักรู้และให้ความรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกผ่านการฝึกปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุ และเกษตรกร การใช้กรณีศึกษาในพื้นที่ทำให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ทันที วิธีการนี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมกลุ่มย่อย และเพิ่มทักษะการตัดสินใจภายใต้แรงกดดัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lin, Chen และ Wang (2021) ศึกษาแนวทางการป้องกันการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในประเทศไทย โดยเน้นการอบรมเชิงปฏิบัติการในชุมชน ผลการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมอบรมที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม เช่น การจำลองสถานการณ์การถูกหลอกลวง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริง และการฝึกตอบสนองต่อสถานการณ์เสมือนจริง ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้และทักษะในการป้องกันตัวเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมอบรมมีอัตราการตกเป็นเหยื่อลดลงจาก 12% เหลือ 5% ภายใน 6 เดือนหลังอบรม นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครดิจิทัลช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ทำให้ประชาชนสามารถ

ช่วยกันแจ้งเตือนและให้คำแนะนำแก่กันได้อย่างทันท่วงที จุดเด่นของแนวทางนี้คือการเน้นปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งตอบโจทย์กลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีหรือขาดความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัล

2. การพัฒนาเครือข่ายแจ้งเตือนภัยในชุมชน เป็นการสร้างระบบเฟียร์ระวังแบบเรียลไทม์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น LINE Group ช่วยให้ประชาชนแชร์ข้อมูลเบอร์โทรศัพท์ต้องสงสัยได้ทันที และเพิ่มประสิทธิภาพการแจ้งเตือนผ่านการเชื่อมโยงข้อมูลกับสถานีตำรวจ สอดคล้องกับ ประณิตสงวัฒนา (2559) ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเมืองเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในภาวะวิกฤต พบว่าการสร้างเครือข่ายแจ้งเตือนภัยในระดับท้องถิ่น เช่น การตั้งกลุ่มไลน์หรือเฟซบุ๊กของชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและแจ้งเตือนเหตุการณ์ฉุกเฉิน สามารถลดความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและภัยคุกคามต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยระบุว่า การมีศูนย์กลางข้อมูลที่ชัดเจนและการสื่อสารแบบสองทางระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ ช่วยให้การแจ้งเตือนเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง นอกจากนี้ การอบรมอาสาสมัครในชุมชนให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีและการเฟียร์ระวังภัย ยังช่วยขยายผลการป้องกันไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้คือชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถรับมือกับภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เพิ่มศักยภาพทางเทคโนโลยี ผ่านการพัฒนาระบบ AI คัดกรองเบอร์โทรศัพท์ปลอม และสร้างฐานข้อมูลกลางสำหรับตรวจสอบหมายเลขต้องสงสัย สอดคล้องกับ Smith et al. (2022) ศึกษาผลของการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ โดยเน้นการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ระบบ AI วิเคราะห์เบอร์โทรศัพท์ต้องสงสัย ระบบแจ้งเตือนภัยอัตโนมัติ และฐานข้อมูลกลางสำหรับตรวจสอบหมายเลขโทรศัพท์ งานวิจัยพบว่า การมีนโยบายและมาตรการร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเอกชน เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างธนาคารและผู้ให้บริการโทรคมนาคม ช่วยลดอัตราการตกเป็นเหยื่อของประชาชนได้มากกว่า 50% ในระยะเวลา 1 ปี นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านงบประมาณและการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน จุดเด่นของแนวทางนี้คือการใช้เทคโนโลยีและฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในการป้องกันภัยแบบเชิงรุก

4. การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายวงกว้างผ่านอินโฟกราฟิกและวิดีโอสั้น ที่ปรับเนื้อหาได้ตามเทคนิคการหลอกลวงใหม่ ๆ สอดคล้องกับ สำนักงาน กสทช. (2567) ศึกษาการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลป้องกันกลโกงทางโทรศัพท์ พบว่า การใช้สื่อดิจิทัล เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น และบทความออนไลน์ สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต

เป็นประจำ ผลการศึกษาระบุว่าการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ช่วยเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับกลไกใหม่ ๆ ได้ถึง 70% ภายใน 6 เดือน และมีอัตราการแชร์ข้อมูลต่อในเครือข่ายสังคมออนไลน์สูงขึ้น จุดเด่นของแนวทางนี้คือความยืดหยุ่นในการปรับเนื้อหาให้ทันต่อสถานการณ์และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายได้ในต้นทุนต่ำ

5. การบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน สร้างกลไกตอบสนองรวดเร็วผ่านการทำงานร่วมกันของตำรวจ องค์กรท้องถิ่น และโรงเรียน สอดคล้องกับ Association of Police and Crime Commissioners (2025) ศึกษาการบูรณาการความร่วมมือระหว่างตำรวจ หน่วยงานท้องถิ่น โรงเรียน และภาคเอกชนในการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์และอาชญากรรมในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งคณะทำงานร่วมและการใช้ข้อมูลอาชญากรรมแบบเรียลไทม์ ช่วยลดอัตราอาชญากรรมได้ถึง 55% ใน 18 เดือน การฝึกอบรมครูและเจ้าหน้าที่ในชุมชนให้มีบทบาทเป็นพี่ปรึกษาด้านดิจิทัล รวมถึงการใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการติดตามและป้องกันอาชญากรรม ทำให้เกิดกลไกตอบสนองที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของแนวทางนี้คือ การสร้างกลไกความร่วมมือที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนและสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้อย่างยืดหยุ่น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ การป้องกันและแก้ไขปัญหาารูปแบบการหลอกลวงทางโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ภายใต้พื้นที่การดูแลของสถานีตำรวจภูธรหนองบัว (สภ.หนองบัว) สามารถสรุปข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ดังนี้

1. การพัฒนาเครือข่ายการแจ้งเตือนภัยภายในชุมชน ดำเนินการโดย

- 1) สภ.หนองบัวควรจัดตั้ง “ศูนย์เฝ้าระวังภัยแก๊งคอลเซ็นเตอร์” โดยร่วมมือกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเป็นจุดแจ้งเตือนภัยระดับตำบล
- 2) ควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของชุมชน เช่น LINE กลุ่ม หรือเพจ Facebook ของสภ.หนองบัว เพื่อแจ้งเตือนข้อมูลเบอร์โทรต้องสงสัย และกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่
- 3) สนับสนุนให้ประชาชนที่เคยได้รับสายหลอกลวงสามารถแจ้งข้อมูลโดยตรงต่อสถานีตำรวจ ผ่านสายด่วนเฉพาะกิจ หรือระบบแชทบอทของ สภ.หนองบัว ส่งผลให้ลดโอกาสที่ประชาชนในพื้นที่จะตกเป็นเหยื่อ สร้างกลไกเฝ้าระวังร่วมกันในระดับชุมชน และเพิ่มความรวดเร็วในการแจ้งเตือนและป้องกันภัย

2. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการ ดังนี้

- 1) สภ.หนองบัวควรจัดกิจกรรม “อบรมรู้ทันภัยออนไลน์” ให้กับกลุ่มเสี่ยงในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ เกษตรกร และพนักงานบริษัท ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักได้รับผลกระทบจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์
- 2) ใช้กรณีศึกษาในพื้นที่จริง มาจำลอง

สถานการณ์ เพื่อให้ประชาชนได้ฝึกทักษะการรับมือเมื่อได้รับโทรศัพท์จากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ 3) ประสานความร่วมมือกับโรงเรียนในเขตพื้นที่ เพื่อให้ความรู้เรื่องการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์แก่เยาวชนผ่านหลักสูตรเสริมหรือกิจกรรมชมรม ซึ่งส่งผลให้เพิ่มอัตราการตระหนักรู้และการป้องกันตนเองของประชาชน ลดจำนวนเหยื่อในพื้นที่ของ สภ.หนองบัว และเกิดเครือข่ายอาสาสมัครดิจิทัลเพื่อช่วยกระจายความรู้

3. การติดตั้งระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติและพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลภัยคุกคาม มีแนวทางการดำเนินการ โดย 1) สภ.หนองบัว ควรร่วมมือกับธนาคารและผู้ให้บริการโทรคมนาคม ในการติดตั้งระบบแจ้งเตือนภัยอัตโนมัติ (Auto Call Alert) เพื่อส่ง SMS หรือข้อความแจ้งเตือนประชาชนเมื่อพบหมายเลขโทรศัพท์ที่เข้าข่ายหลอกลวง 2) จัดทำฐานข้อมูลกลางของเบอร์มีฉฉฉฉที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบเบอร์โทรศัพท์ต้องสงสัยได้ง่าย 3) พัฒนาระบบ Call Filter ที่สามารถแจ้งเตือนประชาชนทันทีเมื่อได้รับสายจากเบอร์ที่เคยมีประวัติการหลอกลวง ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดจำนวนเหยื่อที่ถูกหลอกลวงจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ เพิ่มศักยภาพของ สภ.หนองบัว ในการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ และลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการติดตามคดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่หรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการหลอกลวง บัณฑิตเสี่ยง และแนวทางการป้องกันในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถพัฒนาแนวทางป้องกันที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ได้มากขึ้น

2. ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเหยื่อเชิงลึก โดยเน้นการวิเคราะห์ความกลัว ความไว้วางใจในอำนาจ และทักษะการตัดสินใจ เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและพฤติกรรม ลดโอกาสตกเป็นเหยื่อของแก๊งคอลเซ็นเตอร์

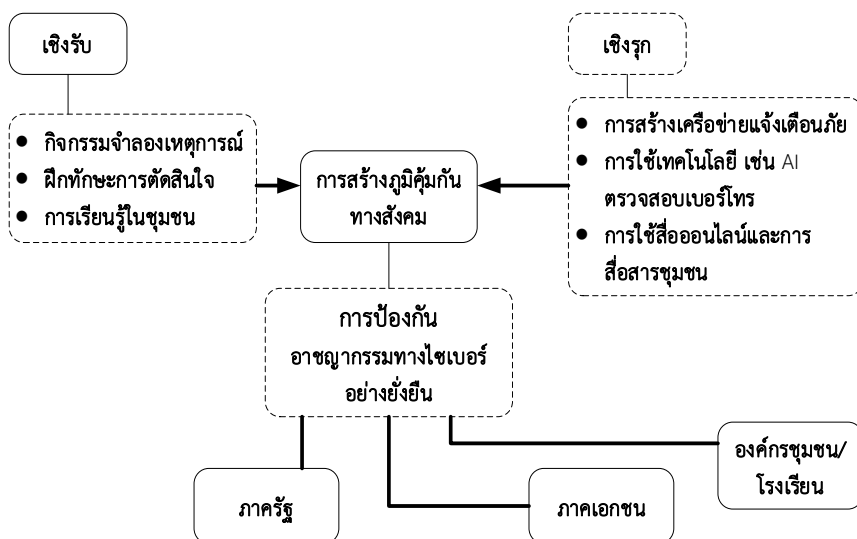
3. วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันภัยที่ทันสมัย เช่น ระบบ AI ตรวจจับสายหลอกลวง ฐานข้อมูลเบอร์โทรต้องสงสัย และระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ พร้อมทั้งประเมินประสิทธิภาพและความยอมรับของประชาชนต่อเทคโนโลยีเหล่านี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน

องค์ความรู้ที่ได้

นอกจากการระบุปัจจัยเสี่ยงและแนวทางป้องกัน ยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารความรู้จากเชิงรับเป็นเชิงรุก โดยควรเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนผ่านกิจกรรมปฏิบัติจริง เช่น การจำลองเหตุการณ์หลอกลวง และการฝึกทักษะตัดสินใจภายใต้แรงกดดัน นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายแจ้งเตือนภัยในระดับท้องถิ่น และการใช้

เทคโนโลยี เช่น ระบบ AI คัดกรองเบอร์โทรศัพท์ปลอม ถือเป็นแนวทางเสริมที่ช่วยให้การป้องกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์ความรู้เหล่านี้ ชี้ให้เห็นว่าการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ควรเป็นภารกิจร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยต้องอาศัยทั้งการพัฒนาเทคโนโลยี การสร้างความตระหนักรู้ และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างยั่งยืน สามารถสร้างเป็นแผนภาพโมเดลเชิงแนวคิด (Knowledge Model / Theoretical Model) ได้ โดยจะภาพดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักที่เอื้อต่อการป้องกัน
อาชญากรรมไซเบอร์ในระดับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ทศพล ทรรศนพรรณ. (12 พฤศจิกายน 2566). วิกฤต 'มิชชันฟอนไลน์' รั้วไทย
ทำอะไรได้ใหม่?. ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2568, จาก

<https://www.the101.world/tossapon-tassanapan-interview/>

ประณีต ส่งวัฒนา. (2559). การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนเมืองในการให้
ความช่วยเหลือ ผู้ประสบอุทกภัยกลุ่มเปราะบาง: กรณีศึกษาหาดใหญ่.
วารสารสมาการพยาบาล, 31(1). 56-69.

ผู้จัดการออนไลน์. (24 มีนาคม 2567). “ดีอี” ระดมกำลังสกัดแก๊งคอลเซ็นเตอร์.
ค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2568, จาก

<https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9670000025951>

ศิริวัฒน์ โมรา. (2566). รายงานสถานการณ์อาชญากรรมทางไซเบอร์ในประเทศไทย
ประจำปี 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

สุดารัตน์ บุญญานุกุลกิจ และวรวุฒิ มั่นสุขผล. (2565). การพัฒนากิจกรรม
ฝึกอบรมแบบผสมผสานด้วยการสอนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริม
สมรรถนะการสร้างนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของครูและบุคลากรทางการ
ศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21(2). 350-372.

Association of Police and Crime Commissioners. (2025). Integrated
Community Response to Cybercrime: A UK Model. *APCC
Research Reports*, 12(1), 45-62.

Bangkok Bank InnoHub. (15 สิงหาคม 2565). อาชญากรรมทางไซเบอร์
(Cyber Crime) ภัยคุกคามตัวร้ายในโลกยุคดิจิทัล. ค้นเมื่อ 23

มีนาคม 2568, จาก

<https://www.bangkokbankinnohub.com/th/what-is-cyber-crime/call-center-Thailand>. (11 มีนาคม 2562). *Contact center คืออะไร?*. ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2568, จาก

<https://www.callcenterthailand.net/home/call-center/-call-center/315-episode-2-call-center-is.html>

Fan, X. and Yu, L. (2022). Risk factors for fraud victimization: The role of socio-demographics, personality traits, and prior fraud knowledge. *Journal of Criminology*, 58(3), 215-239

Lin, Y., Chen, X., & Wang, Z. (2021). Call Center Gang Crime: Case Study of Phone Scams in Thailand. *AIRO International Research Journal*, 15(2), 216–221.

PostToday. (16 กุมภาพันธ์ 2565). เปิด 14 รูปแบบกลโกงแก๊งคอลเซ็นเตอร์-SMSหลอกลวง. ค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2568, จาก
<https://www.nsm.or.th/nsm/th/node/9776>

Smith, J., Brown, H. D., & Lee, H. (2022). Technology-Based Prevention of Cybercrime: A Multi-Sectoral Approach. *Journal of Cyber security and Digital Trust*, 8(3), 101–120.

TNN Thailand. (2567, กุมภาพันธ์ 22). คนไทยตกเป็นเหยื่อ “คอลเซ็นเตอร์” เสียหายรวมกว่าแปดหมื่นล้านบาท. ค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2568, จาก
<https://www.facebook.com/TNNthailand/photos/1039011961591245>

**ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดสระบุรี**

**Factors affecting the efficiency of Land and Building Tax
collection of Ban Kaeng Subdistrict Administrative
Organization, Chaloem Phra Kiat District, Saraburi Province.**

ธนิดา จิตรปลื้ม¹

Thanida Jitpluem¹

thanida4893@gmail.com

Received: 19/03/68 Revised: 04/04/68 Accepted: 04/04/68

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ซึ่งกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้เสียภาษีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี จำนวน 258 คน

¹ นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹ Master of Public Administration (Public Administration), Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.977 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความถูกต้องครบถ้วนด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย และด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน

2) ปัจจัยการจัดเก็บภาษี ด้านการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการประชาสัมพันธ์ มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความสำคัญ: ประสิทธิภาพการจัดเก็บ; ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง; องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง

Abstract

The objective of this research is 1) to study the efficiency level of land and building tax collection by the Ban Kaeng Subdistrict Administrative Organization, Chaloe Phra Kiat District, Saraburi Province, 2) to examine the factors affecting the efficiency of land and building tax collection by the Ban Kaeng Subdistrict Administrative Organization, Chaloe Phra Kiat District, Saraburi Province. Using a quantitative research method, the target

population consisted of group consisted of 258 taxpayers within the jurisdiction of the Ban Kaeng Subdistrict Administrative Organization. Data were collected using a structured questionnaire, which demonstrated a high level of reliability, as indicated by a Cronbach's alpha coefficient of 0.977. The statistical methods employed for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research results found that

1) The overall efficiency of land and building tax collection by the Ban Kaeng Subdistrict Administrative Organization was at the highest level. The ranking of the efficiency aspects from highest to lowest mean score was as follows: accuracy and completeness, timely collection, achievement of collection targets, and cost-effectiveness.

2) The tax collection factors, including service provision, personnel, facilities, materials and equipment, and public relations, significantly affected the efficiency of land and building tax collection at a statistical significance level of 0.05.

Keywords: efficiency of collection; Land and Building Tax; Ban Kaeng Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในประเทศไทยดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ซึ่งถูกประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2562 เป็นต้นไป โดยเริ่มดำเนินการจัดเก็บภาษีครั้งแรกในปี พ.ศ. 2563 พระราชบัญญัตินี้ถูกนำมาใช้แทนที่ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งมีปัญหาในการดำเนินการจัดเก็บ เนื่องจากภาษีโรงเรือนและที่ดินมีฐานภาษีที่มาจากค่ารายปี ซึ่งต้องใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการประเมิน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนในการคำนวณภาษี นอกจากนี้ อัตราภาษีโรงเรือนและที่ดินที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 12.5 ของค่ารายปี ถือเป็นอัตราที่สูง ส่งผลให้ผู้เสียภาษีร้องเรียนจำนวนมาก (วีรยา ปารมีศรีจรรยา, 2564, หน้า 26) เนื่องจากภาระภาษีที่เพิ่มขึ้นและความซับซ้อนกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในขณะเดียวกัน ภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งจัดเก็บจากฐานภาษีที่เป็นราคาปานกลางของที่ดิน ก็มีปัญหาเช่นกัน โดยราคาปานกลางของที่ดินที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณภาษีมีการปรับปรุงครั้งล่าสุดในช่วงปี พ.ศ. 2525-2528 ซึ่งอ้างอิงจากราคาที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2521-2525 ทำให้ข้อมูลล้าสมัยและไม่สะท้อนสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน อีกทั้งอัตราภาษีบำรุงท้องที่มีลักษณะไม่แน่นอน และมีการให้การลดหย่อนภาษีสำหรับที่ดินที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัย ปศุสัตว์ หรือเกษตรกรรมไม่เกิน 2,000 ตารางวา (5 ไร่) ส่งผลให้ที่ดินในกลุ่มดังกล่าวได้รับการยกเว้นภาษีเป็นจำนวนมาก

การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างภายใต้พระราชบัญญัติฉบับใหม่เป็นการเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สินที่เป็นภาษีทางตรง โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยประเมินฐานภาษีจากมูลค่า

ของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จำแนกตามประเภทของทรัพย์สิน การใช้ประโยชน์ และประเภทของผู้เสียภาษี (บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล) อัตราภาษีถูกกำหนดให้เป็นอัตราก้าวหน้าแบบขั้นบันได เพื่อให้ทรัพย์สินที่มีมูลค่าต่ำมีภาระภาษีที่น้อย ขณะที่ทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงขึ้น นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดเพดานอัตราภาษี (Tax Ceiling) ซึ่งเป็นอัตราภาษีสูงสุดที่สามารถจัดเก็บได้ อย่างไรก็ตาม อัตราภาษีที่จัดเก็บจริงจะถูกกำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องไม่เกินอัตราที่ระบุในพระราชบัญญัติ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดอัตราภาษีที่สูงขึ้น แต่ต้องไม่เกินเพดานอัตราภาษีตามที่กฎหมายกำหนด (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562, หน้า 49-51)

ตารางที่ 1 การจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง พ.ศ.
2560-2565

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่			ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง		
พ.ศ.2560	พ.ศ.2561	พ.ศ.2562	พ.ศ.2563	พ.ศ.2564	พ.ศ.2565
3,635,640	3,682,239	3,895,612	696,735	698,665	6,129,879

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

การดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในช่วงปีแรกได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนอย่างมาก ทำให้รัฐบาลออกมาตรการลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ร้อยละ 90 ให้กับผู้มีเสียภาษีทุกกลุ่มในปี พ.ศ. 2563-2564 ส่งผลให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ซึ่งรายได้จากภาษีลดลงจากปี พ.ศ. 2562 ถึงร้อยละ 82 อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้ยกเลิกมาตรการลดภาษีดังกล่าว ทำให้ประชาชนต้องชำระภาษีเต็มจำนวน ส่งผลให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นและสามารถเก็บภาษีได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (รสสุคนธ์ เศวตวงศ์, 2566) แม้ว่าในปี พ.ศ. 2565 รายได้จากการจัดเก็บภาษีจะเพิ่มขึ้น แต่อุปสรรคและปัญหาในการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่งยังคงมีอยู่ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสองด้านหลัก ได้แก่ ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการจัดเก็บภาษี และปัญหาด้านผู้เสียภาษี

1. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 รวมถึงขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดเก็บภาษีโดยตรง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ นอกจากนี้ ยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะด้านกฎหมายและความสามารถในการใช้โปรแกรมปฏิบัติการแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน (LTAX GIS, LTAX3000 หรือ LTAX Online) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดเก็บภาษี ฐานข้อมูลที่ดินและรายละเอียดของผู้ถือกรรมสิทธิ์ก็มีข้อผิดพลาด ทำ

ให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการจัดเก็บภาษี และไม่สามารถให้คำแนะนำหรือแก้ไขปัญหาด้านภาษีให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาด้านผู้เสียภาษี พบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยเฉพาะในช่วงแรกของการบังคับใช้กฎหมายที่มีการลดภาษี ทำให้เมื่อมีการเรียกเก็บภาษีเต็มจำนวน ประชาชนเกิดความสับสนและไม่เข้าใจอัตราภาษีที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่า มีผู้พยายามหลบเลี่ยงภาษี ส่งผลให้เกิดยอดหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นถึงประโยชน์ของภาษีที่ดินจ่ายไปในการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและขาดแรงจูงใจในการชำระภาษี

ตารางที่ 2 แสดงประมาณการรายได้ และรายได้ที่รับจริง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง พ.ศ.2563-2565

ปี พ.ศ.	ประมาณการรายได้	รายได้ที่รับจริง
2563	3,853,000	696,735
2564	3,853,000	698,665
2565	3,953,000	6,129,879

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้

เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ลดปัญหาหนี้ค้างชำระ และทำให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาและเพิ่มรายได้ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้งอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการจัดเก็บรายได้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2560, หน้า 32) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการจัดเก็บรายได้ หมายถึง รายได้จากการจัดเก็บภาษี การเก็บค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ และรายได้วิสาหกิจขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่นเดียวกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่น องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจในการกำหนดข้อบัญญัติของท้องถิ่นและมีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นประจำทุกปี

ประเภทของรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2560, หน้า 32) ระบุว่า รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 4 ส่วน

1. ภาษีท้องถิ่น ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย

2. รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร ซึ่งรวมค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ รายได้จากทรัพย์สิน และรายได้เบ็ดเตล็ด

3. ภาษีแบ่ง ซึ่งเก็บจากภาษีที่ร่วมกันระหว่างรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสุรา ภาษีสรรพสามิต ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม

4. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เงินอุดหนุนทั่วไป และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

สรุปได้ว่า รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อพิจารณารายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้กล่าวมา รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะประกอบด้วย รายได้ 3 ประเภท ได้แก่ รายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บให้และแบ่งให้ (ภาษีรัฐจัดสรร) เงินอุดหนุน และรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง ได้แก่ ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ อากรรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ ภาษีบำรุงท้องที่ที่จัดเก็บจากยาสูบ น้ำมัน ค่าธรรมเนียมเข้าพักโรงแรม

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี

สมคิด บางโม (2557, หน้า 22) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการบริหารภาษีอากร ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. บุคลากรในการบริหาร ในการจัดเก็บภาษีอากรใด ๆ ก็ตาม ตัวบุคคลในการบริหารเป็นปัญหาสำคัญที่สุด คือ เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านกฎหมายภาษีอากรเป็นอย่างดี ได้รับการอบรมในด้านการบัญชี และทางด้านเศรษฐศาสตร์มาพอสมควร เพราะงานภาษีอากร

เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเงินทองจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ต้องมีเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ
เพื่อมิให้อยู่ภายใต้อิทธิพลของเงินตราได้โดยง่าย

2. กฎหมายภาษีอากร กฎหมายภาษีอากรที่จะทำให้การบริหารการเก็บ
ภาษีอากรจะต้องเป็นกฎหมายที่มีข้อความรัดกุม และคำจำกัดความต่าง ๆ
ชัดเจน และบทบัญญัติของกฎหมายภาษีอากรจะต้องไม่ได้อยู่ในดุลยพินิจของ
เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรมากเกินไป

3. ความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับภาษีอากร เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง
ในการบริหารงานภาษีอากร ถ้าหากประชาชนมีความรู้สึกเห็นชอบด้วยกับ
กฎหมายภาษีอากร การบริหารภาษีอากรก็จะเป็นไปได้ด้วยความง่าย และเก็บเงิน
เข้ารัฐได้เป็นจำนวนมาก แต่ถ้าประชาชนมีความขัดแย้งก็จะทำให้รัฐบาลจะต้อง
ประสบความยุ่งยากในการจัดเก็บ

4. การใช้เงินตราในวงการเศรษฐกิจ ถ้าหากมีการใช้เงินตราเป็นสื่อกลาง
ในการดำเนินเศรษฐกิจ รัฐบาลก็สามารถเก็บภาษีได้ง่ายขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่
สามารถจะรู้ได้แน่นอนเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะเสียภาษีอากร

อรอุมา กลางทอง (2562, หน้า 6-7) กล่าวว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีบำรุง
ท้องที่ หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับการชำระภาษีบำรุง
ท้องที่ โดยขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดเก็บภาษีขององค์กร ซึ่งเป็นรายได้
ทั้งหมดขององค์กรได้ตามเป้าหมาย ไม่รั่วไหล ได้รับความร่วมมือจากประชาชนผู้
เสียภาษี ซึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการจัดเก็บภาษีมี 7 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ คุณสมบัติเฉพาะของแต่ละบุคคลที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีในที่นี้หมายถึง เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา

2. ปัจจัยความสำนึกในหน้าที่ในการชำระภาษี หมายถึง ความสำนึกในหน้าที่ของประชาชนผู้เสียภาษี ซึ่งต้องกระทำเป็นประจำทุก ๆ ปี และมีทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีบำรุงท้องที่อันเนื่องมาจากมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและประโยชน์ของการเสียภาษีบำรุงท้องที่

3. ปัจจัยลักษณะของกฎหมายภาษี หมายถึง ประเภทของภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้กำหนดขึ้นให้ครอบคลุมการชำระภาษีในประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ มีการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอย่างเหมาะสม จัดทำเอกสารชี้แจงเกี่ยวกับกฎหมายภาษีท้องที่ให้ประชาชนทราบและเข้าใจง่าย เพื่อนำกฎหมายดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค

4. ปัจจัยประสิทธิภาพของพนักงานผู้จัดเก็บภาษี หมายถึง การเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ โดยมีการฝึกอบรมพนักงานผู้จัดเก็บภาษีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงอัตราพนักงานผู้จัดเก็บภาษีให้เพียงพอกับปริมาณงานผู้บริหารให้ขวัญและกำลังใจ รวมทั้งทรัพยากรในการปฏิบัติงาน ทำให้พนักงานอุทิศเวลา เสียสละ และซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษี

5. ปัจจัยบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ปฏิบัติตามกฎหมาย หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ถึงวัน เวลา จำนวนเงิน รวมถึงขั้นตอนในการชำระภาษี โดยสามารถรับรู้ได้ผ่านสื่อ วิทยุ การประชาสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน รวมถึงมีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงมีการ

เตรียมการที่จะให้บริการด้านการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ให้แก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ไว้อย่างเสมอภาค

6. บัณฑิตโครงสร้างภาษี หมายถึง ขั้นตอนวิธีการจัดเก็บบำรุงท้องที่ กฎหมายภาษีบำรุงท้องที่ การจัดเก็บภาษีที่ครอบคลุมผู้เสียภาษีทุกราย บทกำหนดโดยผู้ค้ำเสียภาษีบำรุงท้องที่

7. บัณฑิตฐานข้อมูล หมายถึง การจัดระบบข้อมูลของผู้เสียภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลภาษีและในทะเบียนภาษีให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการรวบรวมการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม

สรุปได้ว่า บัณฑิตที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งบัณฑิตเหล่านั้นมีผลทำให้การจัดเก็บภาษีบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านการให้บริการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และ 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการให้บริการ หมายถึง การจัดทำป้ายแสดงขั้นตอนการชำระภาษีไว้ให้เห็นชัดเจนและเข้าใจง่าย การให้บริการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว การให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อนหลังอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ให้บริการอย่างต่อเนื่องจนแล้วเสร็จโดยไม่มีการพัก และมีบริการรับชำระภาษีนอกสถานที่

2. ด้านบุคลากร หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีความรู้ สามารถอธิบายให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เสียภาษีได้ มีความเป็นกันเองและมีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี มีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะให้บริการ มีความสุภาพและมี
กิจกรรมรยาที่เหมาะสม และมีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจัดเก็บภาษี

3. ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง อาคารหรือห้องรับชำระภาษีมี
ความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย สถานที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอแก่ผู้มา
ติดต่อชำระภาษี มีวัสดุอุปกรณ์ เช่น ปากกา แท่นประทับตรา เอกสารตัวอย่าง
 ฯลฯ เตรียมไว้ให้ ที่นั่งรับรองประชาชนมีความสะดวกสบายและเพียงพอ และมีสิ่ง
อำนวยความสะดวก เช่น น้ำดื่ม หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์ ห้องน้ำ เป็นต้น

4. ด้านการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การจัดทำเอกสาร แผ่นพับ วารสาร
เพื่อเผยแพร่ ชี้แจงให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการเสียภาษีเป็นประจำ การ
ประชาสัมพันธ์การจัดเก็บภาษี ระยะเวลาของการรับชำระภาษีหลายช่องทาง เช่น
ติดตั้งป้ายในชุมชน ไซรัลเคลื่อนที่ ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น การส่งเอกสาร
เตือนให้ประชาชนมาชำระภาษีล่วงหน้า การติดตามของเจ้าหน้าที่เมื่อไม่ยื่นแบบ
ในเวลาที่กำหนด และสื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ปีเตอร์สัน และพลาแมน (Peterson & Plowman, 1989, pp. 433-434)
ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านคุณภาพของงาน (Quality) งานจะต้องมีคุณภาพสูงคือผู้ผลิตและ
ผู้ใช้ได้ประโยชน์ คุ่มค่า และมีความพึงพอใจผลการดำเนินงานมีความถูกต้องได้
มาตรฐาน รวดเร็ว นอกจากนี้ผลงานที่มีคุณภาพ ควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร
และสร้างความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ

2. ด้านปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน โดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงาน หรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้ และควรมีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ด้านเวลา (Time) คือ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการ เหมาะสมกับงานและทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น

4. ด้านวิธีการ คือ แนวทางการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่วางไว้อย่างเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการวางแผนกำหนดกรอบในการทำงาน ใช้เทคโนโลยีและวิธีการใหม่มาใช้ในการกระบวนการทำงานเพื่อลดขั้นตอนการทำงานซ้ำซ้อน ซึ่งจะทำให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

5. ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Costs) ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงาน และวิธีการคือจะต้องลงทุนน้อยและให้ได้ผลกำไรมากที่สุด ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นหัวใจสำคัญในการนำองค์กรไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงาน องค์กรจะมีผลผลิตเป็นที่น่าพอใจทั้งในด้านการผลิต การบริการ มีความเจริญก้าวหน้า ประกอบด้วย คุณภาพของงาน ปริมาณงาน ระยะเวลาที่กำหนด วิธีการหรือขั้นตอนการทำงาน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยนำปัจจัยที่เป็นเครื่องมือกำหนดประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของ อรรถพล แสนเรือง (2558, หน้า 116) และประพาพ วงศ์สุบิน (2558, หน้า 8) มาสังเคราะห์เป็นตัวแปรอิสระ และนำแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของ รุ่งกมล สุวรรณนิมิต (2557, หน้า 43) และรุ่งไพลิน บุญหล้า (2564, หน้า 31) มาสังเคราะห์เป็นตัวแปรตาม โดยแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ปัจจัยการจัดเก็บภาษี

1. ด้านการให้บริการ
2. ด้านบุคลากร
3. ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์
4. ด้านการประชาสัมพันธ์

ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี

1. ด้านความถูกต้องครบถ้วน
2. ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/
ต้นทุน
3. ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย
4. ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) บัณฑิตที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้เสียภาษีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี จำนวน 258 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ประชากรทุกคนเป็นประชากรการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐาน จำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ตัวแปรด้านปัจจัยการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ด้านการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการประชาสัมพันธ์ 2) ตัวแปรด้านประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ด้านความถูกต้องครบถ้วน ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย และด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา โดยมีการวัดระดับตัวแปรด้วยแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เป็นการวัด 5 ระดับคะแนน (Likert, 1932, pp. 1-55)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยเครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน จนได้แบบสอบถามที่เห็นว่าตรงประเด็นมากที่สุด โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (IOC) เท่ากับ 0.97 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้เสียภาษีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งรวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้

ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.977

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามแก่ประชากร จำนวน 258 คน ด้วยตนเอง และจากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่ประชากร จำนวนทั้งสิ้น 258 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของแบบสอบถาม และนำข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 258 ชุด มาลงรหัสใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภोजเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 258 ตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 74.81 อายุไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.37 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.40 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.29 และอาศัยอยู่หมู่ที่ 3 บ้านแก่ง คิดเป็นร้อยละ 30.62

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 3 แสดงระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ภาพรวม

ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง	ระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษี		
	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านการให้บริการ	4.488	0.422	มาก
2. ด้านบุคลากร	4.622	0.419	มากที่สุด
3. ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์	4.204	0.571	มาก
4. ด้านการประชาสัมพันธ์	4.223	0.599	มาก
ภาพรวม	4.388	0.429	มาก

ตารางที่ 4 แสดงระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการให้บริการ

ด้านการให้บริการ	ระดับปัจจัยการจัดเก็บ		
	ภาษี		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
1. การจัดทำป้ายแสดงขั้นตอนการชำระภาษีไว้ให้เห็นชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.178	0.758	มาก
2. การให้บริการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว	4.500	0.573	มากที่สุด
3. การให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อนหลังอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน	4.709	0.455	มากที่สุด
4. ให้บริการอย่างต่อเนื่องจนแล้วเสร็จ	4.787	0.410	มากที่สุด
5. มีบริการรับชำระภาษีนอกสถานที่	4.264	0.809	มาก
ภาพรวม	4.488	0.422	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.488$, $\sigma = 0.422$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 4. ให้บริการอย่างต่อเนื่องจนแล้วเสร็จ ($\mu = 4.787$, $\sigma = 0.410$) การให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อนหลังอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ($\mu = 4.709$, $\sigma = 0.455$) และการให้บริการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว ($\mu = 4.500$, $\sigma = 0.573$) ส่วน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การจัดทำป้ายแสดงขั้นตอนการชำระภาษีไว้ให้เห็นชัดเจนและเข้าใจง่าย ($\mu = 4.178$, $\sigma = 0.758$)

ตารางที่ 5 แสดงระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร	ระดับปัจจัยการจัดเก็บ		
	ภาษี		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
1. เจ้าหน้าที่มีความรู้ สามารถอธิบายให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เสียภาษีได้	4.543	0.605	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่มีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.787	0.410	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะให้บริการ	4.767	0.467	มากที่สุด
4. เจ้าหน้าที่มีความสุภาพและมีกิริยามารยาทที่เหมาะสม	4.748	0.478	มากที่สุด
5. เจ้าหน้าที่มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงานจัดเก็บภาษี	4.267	0.673	มาก
ภาพรวม	4.622	0.419	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.622$, $\sigma = 0.419$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่มีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\mu = 4.787$, $\sigma = 0.410$) เจ้าหน้าที่ที่มีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะให้บริการ ($\mu = 4.767$, $\sigma = 0.467$) และเจ้าหน้าที่ที่มีความสุภาพและมีกิริยามารยาทที่เหมาะสม ($\mu = 4.748$, $\sigma = 0.478$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงานจัดเก็บภาษี ($\mu = 4.267$, $\sigma = 0.673$)

ตารางที่ 6 แสดงระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์

ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์	ระดับปัจจัยการจัดเก็บ		
	ภาษี		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
1. อาคารหรือห้องรับชำระภาษีมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.143	0.597	มาก
2. สถานที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอแก่ผู้มาติดต่อชำระภาษี	4.310	0.692	มาก
3. มีวัสดุอุปกรณ์ เช่น ปากกา แท่นประทับตรา เอกสารตัวอย่าง ฯลฯ เตรียมไว้ให้	4.364	0.753	มาก

ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์	ระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษี		
	ภาษี		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
4. ที่นั่งรับรองประชาชนมีความสะดวกสบายและเพียงพอ	4.322	0.775	มาก
5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ เช่น น้ำดื่ม หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ห้องน้ำ เป็นต้น	3.880	0.840	มาก
ภาพรวม	4.204	0.571	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.204$, $\sigma = 0.571$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีวัสดุอุปกรณ์ เช่น ปากกา แท่นประทับตรา เอกสารตัวอย่าง ฯลฯ เตรียมไว้ให้ ($\mu = 4.364$, $\sigma = 0.753$) ที่นั่งรับรองประชาชนมีความสะดวกสบายและเพียงพอ ($\mu = 4.322$, $\sigma = 0.775$) และสถานที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอแก่ผู้มาติดต่อชำระภาษี ($\mu = 4.310$, $\sigma = 0.692$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ เช่น น้ำดื่ม หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ห้องน้ำ เป็นต้น ($\mu = 3.880$, $\sigma = 0.840$)

ตารางที่ 7 แสดงระดับปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
ด้านการประชาสัมพันธ์

ด้านการประชาสัมพันธ์	ระดับปัจจัยการจัดเก็บ		
	ภาษี		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
1. มีการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ วารสาร เพื่อ เผยแพร่ ชี้แจง ให้ความรู้กับประชาชนใน เรื่องการเสียภาษีเป็นประจำ	3.996	0.772	มาก
2. มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภาษีหลาย ช่องทาง เช่น ติดตั้งป้ายในชุมชน ใช้รถ เคลื่อนที่ ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น	3.922	0.852	มาก
3. มีการส่งเอกสารเตือนให้ประชาชนมาชำระ ภาษีล่วงหน้า	4.527	0.606	มากที่สุด
4. มีการติดตามของเจ้าหน้าที่เมื่อไม่ยื่นแบบ ในเวลาที่กำหนด	4.415	0.734	มาก
5. สื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย	4.329	0.708	มาก
ภาพรวม	4.238	0.599	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.238$, $\sigma = 0.599$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการส่งเอกสารเตือนให้ประชาชนมาชำระภาษีล่วงหน้า ($\mu = 4.527$, $\sigma = 0.606$) มีการติดตามของเจ้าหน้าที่เมื่อไม่ยื่นแบบในเวลาที่กำหนด ($\mu = 4.415$, $\sigma = 0.734$) และสื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ($\mu = 4.329$, $\sigma = 0.708$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภาษีหลายช่องทาง เช่น ติดตั้งป้ายในชุมชน ไร่รถเคลื่อนที่ ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น ($\mu = 3.922$, $\sigma = 0.852$)

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 8 แสดงระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ภาพรวม

ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง	ระดับประสิทธิภาพ		
	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านความถูกต้องครบถ้วน	4.660	0.445	มากที่สุด
2. ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน	4.486	0.506	มาก
3. ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย	4.474	0.461	มาก
4. ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา	4.573	0.467	มากที่สุด
ภาพรวม	4.548	0.409	มากที่สุด

ตารางที่ 9 แสดงระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
ขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด
สระบุรี ด้านความถูกต้องครบถ้วน

ด้านความถูกต้องครบถ้วน	ระดับประสิทธิภาพ		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
1. การจัดเก็บภาษีมีความถูกต้องตามที่ กฎหมายกำหนด	4.698	0.460	มากที่สุด
2. กระบวนการและขั้นตอนในการจัดเก็บภาษี มีความถูกต้องและครบถ้วน	4.702	0.499	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่มีการประเมินภาษีที่ถูกต้องตาม เกณฑ์มาตรฐาน	4.690	0.504	มากที่สุด
4. การจัดเก็บภาษีครบถ้วนตามทะเบียนคຸມູູ ชำระภาษี	4.636	0.521	มากที่สุด
5. มีการรวบรวมข้อมูลของผู้ชำระภาษีเพื่อ นำมาเป็นฐานภาษีอย่างครบถ้วน	4.578	0.533	มากที่สุด
ภาพรวม	4.660	0.445	มากที่สุด

จากตารางที่ 9 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูก
สร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด
สระบุรี ด้านความถูกต้องครบถ้วน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.660$,
 $\sigma = 0.445$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก

ได้แก่ กระบวนการและขั้นตอนในการจัดเก็บภาษีมีความถูกต้องและครบถ้วน ($\mu = 4.702$, $\sigma = 0.499$) การจัดเก็บภาษีมีความถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ($\mu = 4.698$, $\sigma = 0.460$) และเจ้าหน้าที่มีการประเมินภาษีที่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน ($\mu = 4.690$, $\sigma = 0.504$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีการรวบรวมข้อมูลของผู้ชำระภาษีเพื่อนำมาเป็นฐานภาษีอย่างครบถ้วน ($\mu = 4.578$, $\sigma = 0.533$)

ตารางที่ 10 แสดงระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน

ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน	ระดับประสิทธิภาพ		
	μ	σ	ผล
1. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่า	4.484	0.606	มาก
2. ค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่ากับรายได้ที่จัดเก็บ	4.446	0.571	มาก
3. สามารถบริหารเวลาที่ใช้ไปในการจัดเก็บภาษีได้อย่างเหมาะสม	4.531	0.538	มากที่สุด
4. ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภาษีมีความคุ้มค่ากับรายได้ที่จัดเก็บ	4.484	0.538	มาก
ภาพรวม	4.486	0.506	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.486$, $\sigma = 0.506$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สามารถบริหารเวลาที่ใช้ไปในการจัดเก็บภาษีได้อย่างเหมาะสม ($\mu = 4.531$, $\sigma = 0.538$) ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภาษีมีความคุ้มค่ากับรายได้ที่จัดเก็บ ($\mu = 4.484$, $\sigma = 0.538$) และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่า ($\mu = 4.484$, $\sigma = 0.606$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่ากับรายได้ที่จัดเก็บ ($\mu = 4.446$, $\sigma = 0.571$)

ตารางที่ 11 แสดงระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย

ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย	ระดับประสิทธิภาพ		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
1. จำนวนรายได้ที่จัดเก็บภาษีมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา	4.399	0.529	มาก
2. รายได้ที่จัดเก็บภาษีที่ได้รับมากกว่าค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ	4.403	0.565	มาก

ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย	ระดับประสิทธิภาพ		
	การแปล		
	μ	σ	ผล
3. จัดเก็บภาษีได้ตามงบประมาณการที่ตั้งไว้	4.388	0.628	มาก
4. มีการติดตามสอบถามผู้มีประวัติชำระภาษี ล่าช้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีลูกหนี้ที่ค้าง ชำระลดน้อยลง	4.682	0.507	มากที่สุด
5. การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามเป้าหมายและมี แนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี	4.496	0.538	มากที่สุด
ภาพรวม	4.474	0.461	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.474$, $\sigma = 0.461$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการติดตามสอบถามผู้มีประวัติชำระภาษिल่าช้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีลูกหนี้ที่ค้างชำระลดน้อยลง ($\mu = 4.682$, $\sigma = 0.507$) การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามเป้าหมายและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ($\mu = 4.496$, $\sigma = 0.538$) และรายได้ที่จัดเก็บภาษีที่ได้รับมากกว่าค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ ($\mu = 4.403$, $\sigma = 0.565$) ส่วน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ จัดเก็บภาษีได้ตามงบประมาณการที่ตั้งไว้ ($\mu = 4.388$, $\sigma = 0.628$)

ตารางที่ 12 แสดงระดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา

ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา	ระดับประสิทธิภาพ		
	μ	σ	การแปลผล
1. มีการปฏิบัติงานนอกสถานที่ นอกเวลา ราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด	4.376	0.656	มาก
2. มีการกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจนและทำตามที่กำหนด	4.581	0.532	มากที่สุด
3. การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด	4.628	0.559	มากที่สุด
4. มีการติดตามและทวงถามเพื่อให้ผู้ค้างชำระภาษีมาชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด	4.694	0.540	มากที่สุด
5. สามารถบริหารเวลาที่ใช้ไปในการจัดเก็บภาษีได้อย่างเหมาะสม	4.585	0.532	มากที่สุด
ภาพรวม	4.573	0.467	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.573$, $\sigma = 0.467$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการติดตามและทวงถามเพื่อให้ผู้ค้างชำระภาษีมาชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ($\mu = 4.694$, $\sigma = 0.540$) การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ($\mu = 4.628$, $\sigma = 0.559$) และสามารถบริหารเวลาที่ใช้ไปในการจัดเก็บภาษีได้อย่างเหมาะสม ($\mu = 4.585$, $\sigma = 0.532$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีการปฏิบัติงานนอกสถานที่ นอกเวลาราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ($\mu = 4.376$, $\sigma = 0.656$)

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ปัจจัยการจัดเก็บภาษี	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	.696	.145		4.806	.000
1. ด้านการให้บริการ (X_1)	.234	.064	.242	3.635	.000
2. ด้านบุคลากร (X_2)	.318	.052	.326	6.086	.000
3. ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ (X_3)	.124	.035	.173	3.570	.000
4. ด้านการประชาสัมพันธ์ (X_4)	.191	.031	.279	6.113	.000
R = .874 ^a R ² = .764 R ² _{adj} = .760 F = 204.961 Sig. = .000*					

a. Dependent Variable: ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี

หมายเหตุ: * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี พบว่า $F = 204.961$, $Sig. = .000$ แสดงว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีสามารถทำนายประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอธิบายได้ร้อยละ 76.4 ($R^2 = .764$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่า Sig. น้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี 1) ด้านการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง ให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อนหลังอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และการให้บริการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและรวดเร็วต่อเนื่องจนแล้วเสร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งไพสิน บุญหล้า (2564) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก 2) ด้านบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้งมีความเป็นกันเอง สุภาพแลกริยามารยาทและมนุษยสัมพันธ์ มีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิษญา แก้วคอน (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ ด้านโครงสร้างและวิธีการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก 3) ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น ปากกา แท่นประทับตรา เอกสารตัวอย่าง ฯลฯ ไว้ให้ประชาชนอย่างครบถ้วน ตลอดจนจัดเตรียมที่นั่งรับรองประชาชนให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริพร สีสว่าง (2558) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง

จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีด้านสถานที่ วัสดุและอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่งจัดทำเอกสารเตือนให้ประชาชนมาชำระภาษีล่วงหน้า อีกทั้งยังมีเจ้าหน้าที่แจ้งเตือน การติดตามสอบถามในกรณีที่ประชาชนบางคนยังไม่ยื่นแบบในเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริฉัตร ภูตองลม (2559) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก

การศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1) ด้านความถูกต้องครบถ้วน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง มีความถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด กระบวนการและขั้นตอนในการจัดเก็บภาษีมีความครบถ้วน และเจ้าหน้าที่มีการประเมินภาษีประเมินภาษีตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรุณา กลาบทอง (2562) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนยาง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนยางอำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่งมีการวางแผน

แผนการดำเนินการในการจัดเก็บภาษีให้อยู่ในกรอบของเวลาที่กำหนด ทำให้ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์นโยบายการจัดเก็บภาษีและการดำเนินการจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริพร สีสว่าง (2558) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ลำดับแรกคือ ด้านค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีต่ำ รองลงมาคือ ด้านประชาชนผู้เสียภาษีได้รับความสะดวก และด้านการจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมายตามลำดับ 3) ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง จัดเจ้าหน้าที่คอยติดตามสอบถามผู้มีประวัติชำระภาษีล่าช้าอย่างต่อเนื่อง จนสามารถจัดเก็บภาษีเป็นไปตามเป้าหมายและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาศิริ ศิริบำรุง (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง มีนโยบายติดตามและทวงถามเพื่อให้ผู้ค้างชำระภาษีมาชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติงานนอกสถานที่ นอกเวลาราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐชา พลมณี (2564) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษี ด้านการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการประชาสัมพันธ์ มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ควรคำนึงถึงปัจจัยการจัดเก็บภาษีด้านการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการประชาสัมพันธ์ เพราะปัจจัยที่กล่าวมานั้นมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งไพลิน บุญหล้า (2564) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ด้านการให้บริการ ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษีด้านการชำระภาษีด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์ด้านแผนที่ภาษีและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างมีระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรุณมา กลาบทอง (2562) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนยางอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร โดยภาพรวมสามารถอธิบายได้ร้อยละ 74.80 มีค่า $R^2 = 0.748$ และมีค่า $F = 128.036$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งกมล สุวรรณมิตร (2557) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารงาน ประกอบด้วย ด้าน

บุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารการจัดเก็บภาษี ด้านนโยบาย การจัดเก็บภาษี ด้านการกำกับดูแลจากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ด้านสถานที่วัสดุ อุปกรณ์ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการจัดทำสารสนเทศ โดยรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ การจัดเก็บภาษีมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี มีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะผลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ด้านความถูกต้องครบถ้วน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการรวบรวมข้อมูลของผู้ชำระภาษีเพื่อนำมาเป็นฐานภาษีอย่างครบถ้วน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานจัดเก็บภาษีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บภาษีและการปฏิบัติงาน

2. ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่าย/ต้นทุน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่ากับรายได้ที่จัดเก็บ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง ควรมีการวางแผนการจัดจ้างพนักงานให้เหมาะสมกับปริมาณงาน โดยวางแผนงานไว้ล่วงหน้า ก่อนรับพนักงาน และกำหนดขอบข่ายหน้าที่การปฏิบัติงานของพนักงานทุกคนให้ชัดเจน

3. ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดเก็บได้ตามเป้าหมาย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ จัดเก็บภาษีได้ตามงบประมาณการที่ตั้งไว้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึง

วิธีการและบทกำหนดโทษทางกฎหมายเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงไม่ชำระภาษี เช่น การมีหนังสือแจ้งเตือนประชาชนผู้เสียภาษีเมื่อใกล้ถึงกำหนดการยื่นแบบและชำระภาษี เพื่อให้การเก็บภาษีได้ตรงตามเป้าหมายที่ประมาณการไว้ในแต่ละปีงบประมาณ

4. ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ด้านการเก็บได้ตามกำหนดเวลา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการปฏิบัติงานนอกสถานที่ นอกเวลาราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถชำระภาษีได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง ควรจัดให้มีการรับชำระภาษีนอกเวลาราชการ และให้สามารถชำระภาษีได้หลาย ๆ ช่องทาง เช่น ทางไปรษณีย์ การโอนเงินผ่านธนาคาร ตลอดจนจัดให้มีป้ายประกาศวิธีคิดคำนวณภาษีเผยแพร่ให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจถึงมุมมองและประสบการณ์ของผู้เสียภาษี รวมถึงปัญหาการบริหารงานจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในเขตจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง .
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). คู่มือปฏิบัติงาน ตามพระราชบัญญัติ
ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ณัฐชา พลมณี. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 13(20, 27-43).
- ประพาพ วงศ์สุบิน. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์การ
บริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง. ภาคนิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประภาศิริ ศิริบำรุง. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัด
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราช
ภัฏมหาสารคาม.
- พิชญา แก้วคอน. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสอง จังหวัดแพร่. การค้นคว้าอิสระ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- รุ่งกมล สุวรรณมิตร. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- รุ่งไพลิน บุญหล้า. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- วีรยา ปารมีศรีจรรยา. (2564). การนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติกรณีศึกษาอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร สีสว่าง. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- สมคิด บางโม. (2557). ภาษีอากรธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- อรรถพล แสนเรือง. (2559). การพัฒนาการบริหารการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรอุมา กลาบทอง. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Peterson, E. and Plowman, E. G. (1989). *Business organization and management*. Homewood, IL: Richard D. Irwin.

แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์

The guidelines for developing the smart cities of local government organizations in Nakhon Sawan province

สุนิสา ผัดผ่อง¹ & คุณากร กรสิงห์²

Sunisa Phadphong¹ & Khunakorn Kornsing²

Corresponding author: Sunisa.phad@my.nsr.u.ac.th

Received: 25/03/68 Revised: 21/04/68 Accepted: 21/04/68

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเมืองอัจฉริยะเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 103 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

¹ Master of Political Science student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University.

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University.

1. ผลการวิจัยพบว่าระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.83) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.97) พบว่าทั้ง 5 ปัจจัยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระหว่าง 0.67-0.88 ความแปรปรวนที่อธิบายได้ร้อยละ 45-77 ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

2. ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ 1) ด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน มีความไม่เข้าใจและความคาดหวังที่ไม่ตรงกัน และขาดการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐานเดิม ความล่าช้าด้านงบประมาณและระเบียบข้อปฏิบัติ และความแตกต่างของพื้นที่ระหว่างเขตเมืองและชนบท 3) ด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ ระบบปฏิบัติการออนไลน์ยุ่งยาก และทัศนคติเชิงลบของบุคลากรต่อเทคโนโลยี 4) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานล่าช้า และการขาดความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและประชาชน

3. แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ 1) ความต้องการของประชาชน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดอบรมและเวทีรับฟังความคิดเห็น ส่งเสริมการตลาดใช้เทคโนโลยีใหม่ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงโครงการ ออกแบบพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) โครงสร้างพื้นฐาน มุ่งเน้นการร่วมลงทุนกับเอกชน พัฒนาการศึกษาด้านออนไลน์ และการเกษตรอัจฉริยะ 3) การจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี สนับสนุนการอบรมบุคลากรใช้เทคโนโลยี มีระบบพี่เลี้ยง ทดสอบระบบกับผู้ใช้จริง และส่งเสริมการใช้ Open Source 4) นโยบายและการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับเทคโนโลยี สนับสนุนการออกระเบียบเฉพาะ

พื้นที่ จัดทำนโยบายเมืองอัจฉริยะระยะยาว 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
สร้างกรอบความร่วมมือ จัดประชุมหลายฝ่าย พัฒนาแพลตฟอร์มแก้ปัญหาเมือง
สนับสนุนโครงการชุมชนขนาดเล็ก เครือข่ายอาสาสมัครดิจิทัล และเปิดโอกาสให้
เอกชนมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การพัฒนา; เมืองอัจฉริยะ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to: 1) Study the level of smart city development and the factors influencing the development of smart cities. 2) Explore the problems and obstacles in smart city development. 3) Identify guidelines for smart city development by local administrative organizations in Nakhon Sawan Province. This study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The quantitative data was collected from a sample of 103 local administrative organizations using a questionnaire, and the data was analyzed using confirmatory factor analysis. For the qualitative part, five key informants were interviewed using semi-structured interviews, and the data was analyzed through inductive content analysis.

The results revealed that: The level of smart city development was moderate ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.83). The factors influencing the development of smart cities were at a high level ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.97). All five factors had factor loadings ranging from 0.67 to 0.88, with explained variances

between 45% and 77%. All factors were statistically significant at the 0.01 level.

Problems and obstacles in the development of smart cities by local administrative organizations in Nakhon Sawan Province were identified as follows: 1) Citizen needs and demands misunderstandings, mismatched expectations, and a lack of preparedness for an aging society. 2) Infrastructure limitations in existing infrastructure, budget delays, regulatory obstacles, and disparities between urban and rural areas. 3) Data and technology management lack of personnel knowledge about smart cities, complex online systems, and negative attitudes toward technology. 4) Policy and governance regulatory constraints and a lack of continuity in implementation. 5) Collaborative networking – slow inter-agency coordination and lack of cooperation from community leaders and the public.

Guidelines for smart city development by local administrative organizations in Nakhon Sawan Province included: 1) Public demand promote public participation through training, public hearings, technology trials, feedback integration, elder-friendly infrastructure, and lifelong learning. 2) Infrastructure focus on public-private partnerships, online education development, and smart agriculture. 3) Data and technology management support staff training, mentorship programs, user testing, and the use of open-source software. 4) Policy and governance revise laws to

accommodate digital technology, support localized regulations, and establish long-term smart city policies. 5) Collaborative networks create cooperation frameworks, organize multi-stakeholder meetings, develop urban issue-reporting platforms, support small-scale community projects, digital volunteer networks, and private sector participation.

Keywords: Development; Smart City; Local Government Organization

บทนำ

ในปัจจุบันเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นกระแสที่กำลังมีการพัฒนาทั่วโลก แนวคิดนี้จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะของเมืองได้อย่างรวดเร็ว โดยการเชื่อมโยงข้อมูลถึงกัน เพื่อช่วยพัฒนาระบบบริการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างความรู้สึกว่าปลอดภัยได้มากขึ้น แต่แนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาเมืองให้มีความอัจฉริยะนั้นจะต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาคธุรกิจ รัฐบาล รวมถึงประชาชนในพื้นที่ร่วมกันพัฒนาเมือง ซึ่งในหลายประเทศก็ได้มีการลงทุนร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคธุรกิจ เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ สเปน เป็นต้น โดยมีบริษัทเทคโนโลยีชั้นนำระดับโลกได้เข้ามาร่วมมือกับรัฐบาลในการนำเอาเทคโนโลยี ICT เข้ามาช่วยบริหารจัดการเมืองและชุมชน ให้มีความเป็นอัจฉริยะมากขึ้นจนประสบความสำเร็จในการเป็นต้นแบบให้กับประเทศอื่น ๆ (จารุวรรณ ประวันเน, 2563, หน้า 268) หลายภาคส่วนต่างมีความเห็นตรงกันว่า เมือง (city) เป็นจักรกลสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความรู้ และนวัตกรรม โดยองค์การสหประชาชาติคาดว่า ในปัจจุบัน ประชากรของโลกประมาณร้อยละ 50

อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง (urban area) พลังงานประมาณร้อยละ 60-80 ของโลกถูกใช้เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในเมือง และคาดการณ์ว่าในอนาคตประชากรของโลกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองจะเพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 70 ในปี 2050 ซึ่งจะทำให้การใช้ทรัพยากรสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เมืองเพิ่มสูงขึ้น (สุธี อนันต์สุขสมศรี, 2563) การพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยยังคงขับเคลื่อนโดยรัฐส่วนกลางเป็นหลัก หรือที่เรียกว่า Center-based Development ผลที่ตามมาทำให้การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นน้อยมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าเราแทบไม่เห็นการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในระดับท้องถิ่นเลย ทั้งที่โดยหลักการแล้วนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็น หน่วยงานขับเคลื่อนหลักในการบริหารจัดการและพัฒนาเมืองในระดับพื้นที่ แต่ในแง่ของความเป็นจริงแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินนโยบายเมืองอัจฉริยะตามนโยบายรัฐบาลได้เลย เพราะประสบกับข้อจำกัดในหลายประการ เช่น ความไม่ชัดเจนของนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ การขาดการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานรัฐ ปัญหางบประมาณของท้องถิ่นที่มีอย่างจำกัด ปัญหาบุคลากรที่ขาดทักษะ ความเชี่ยวชาญ ปัญหาบุคลากรท้องถิ่นขาดแคลน รวมไปถึงปัญหาของตัวผู้บริหารท้องถิ่นเองที่ขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองและไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเท่าที่ควร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยให้ประสบผลสำเร็จ ทิศทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย มีความพร้อมในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยมีช่วงคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 40.44 ซึ่งนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจากรัฐส่วนกลางที่ลงมาสู่ระดับท้องถิ่น

แล้วนั้นกลับยิ่งพบว่า รัฐมีนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะลงมาสู่ระดับท้องถิ่นน้อยมาก ไม่มียารละเอียดยในเชิงนโยบายที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในระดับท้องถิ่นไทยมีระดับความพร้อมในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ (สถาบันพระปกเกล้า, 2562, หน้า 27)

ในปัจจุบันเมืองที่ส่งข้อเสนอแผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะมายังสำนักงานเมืองอัจฉริยะ รวมทั้งสิ้น 144 ข้อเสนอ ณ เดือน ก.ย. 2566 แบ่งเป็นข้อเสนอเมืองเดิม 138 เมือง เมืองใหม่ 6 เมือง มีเมืองที่ได้รับการประกาศเป็นเมืองอัจฉริยะจำนวน 36 เมือง (ข้อมูล ณ 17 ส.ค. 66) และเมืองที่เป็นเขตส่งเสริมจำนวน 108 เมือง (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2566) ในจังหวัดนครสวรรค์ มีการขับเคลื่อนและบริหารโครงการเมืองอัจฉริยะให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแนวทางการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ด้วยโครงการ NAKHONSAWAN SMART CITY ในพื้นที่เทศบาลนครนครสวรรค์, การขอรับตราสัญลักษณ์เมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลเมืองตาคลี) (สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์, 2566) อย่างไรก็ตาม ในจังหวัดนครสวรรค์ประกอบไปด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 17 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 122 แห่ง รวมทั้งสิ้น 143 แห่ง ในจังหวัดนครสวรรค์ได้จัดส่งข้อเสนอแผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะมายังสำนักงานเมืองอัจฉริยะ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ เทศบาลนครนครสวรรค์ เทศบาลเมืองตาคลี เทศบาลตำบลลาดยาว เทศบาลตำบลตากฟ้า และเทศบาลตำบลบ้านแดน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2567) จากที่ผ่านมาจังหวัดนครสวรรค์มีการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยเทศบาลนครนครสวรรค์ ในงานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเมืองสู่การเป็น

เมืองอัจฉริยะ (Smart City) กรณีศึกษา: เทศบาลนครนครสวรรค์ ยังมีปัญหาการไม่ยอมรับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ทำให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะไม่สามารถทำได้อย่างราบรื่น เนื่องจากมีปัจจัยซึ่งเป็นบุคลากรยังไม่เกิดการยอมรับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการทำงาน รวมถึงปัญหาทางด้านขีดจำกัดของความรู้ความสามารถของบุคลากร ซึ่งปัญหาในที่นี้คือบุคลากรมีไข้มูลค่าที่ขาดความรู้ความสามารถ เพียงแต่การดำเนินการในบางเรื่องที่เป็นเรื่องที่เฉพาะเจาะจงเป็นพิเศษ หรือเรื่องที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ โดยตรงนั้น ถือได้ว่าบุคลากรที่มีอยู่ยังมีขีดความจำกัดในเรื่องของความรู้ความเชี่ยวชาญอยู่ (อัญลนันต์ โรจน์ธนาวัฒน์, 2565, หน้า 43-44)

บทความวิจัยนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเมืองอัจฉริยะเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาจากระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ และปัญหาการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

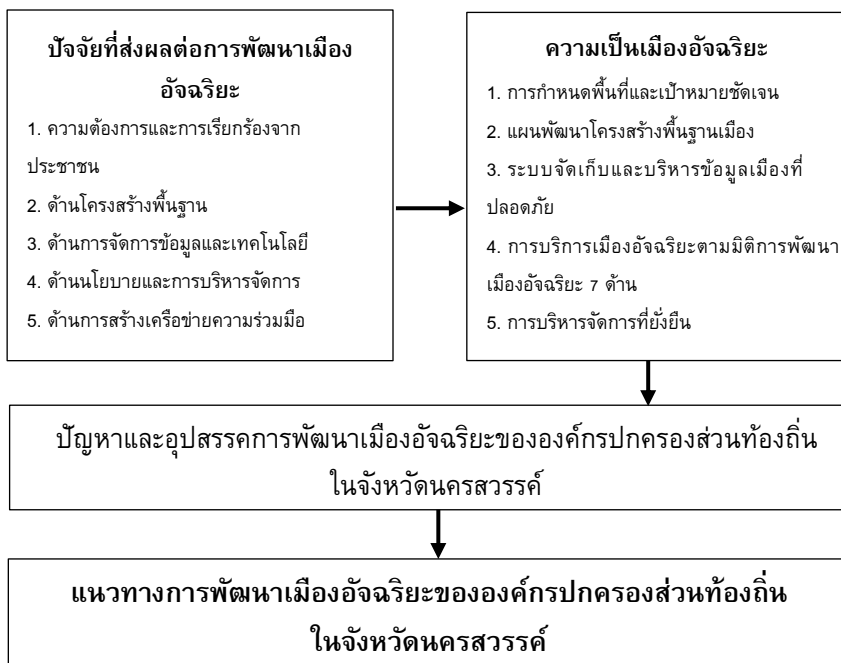
1. ความเป็นเมืองอัจฉริยะได้ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนนโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะระดับพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานที่ขอรับการพิจารณาความเป็นเมืองอัจฉริยะประเทศไทย มีเกณฑ์การพิจารณาเมืองอัจฉริยะที่ใช้ขอรับการพิจารณาความเป็นเมืองอัจฉริยะประเทศไทย ประกอบไปด้วยเกณฑ์ 5 ข้อ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2567) ได้แก่ 1) ต้องกำหนดพื้นที่และเป้าหมายชัดเจน 2) ต้องมีแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมือง 3) ต้องมีระบบจัดเก็บและบริหารข้อมูลเมืองที่ปลอดภัย 4) ต้องมีบริการเมืองอัจฉริยะตามมิติการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ 7 ด้าน 5) ต้องมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

2. บัณฑิตที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ เอกชัย สุมาลี และชัยวุฒิ ดันไชย (2562) สถาบันพระปกเกล้า (2562) ภาวณิ เอี่ยมตระกูล (2562) นิภาพรณ เจนสันติกุล (2563) มุกนัต ศรีดาร์ (2561) สุรียานนท์ พลสมิ (2561) จารุวรรณ ประวันเน (2563) ภาณิน จิตต์มิตรภาพ และคณะ (2564) ศิริวัฒน์ เจริญสรรค์ และวิมลสิริ แสงกรด (2562) สมิตา เต็มเพิ่มพูน (2563) ศุภพัฒน์นากร วงศ์ธนาสุ และคณะ (2564) และพิมพ์ลดา ธีระมนต์ปราณีต (2566) โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาตัวแปรจากค่าความถี่และค่าร้อยละ โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไปของปัจจัยที่นักวิชาการ หรือนักวิจัยส่วนใหญ่เลือกเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ พบว่า ค่าคะแนน

นโยบายและการบริหารจัดการมีค่าสูงสุด ร้อยละ 91.67 รองลงมา คือ ความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีค่าคะแนนเท่ากัน ร้อยละ 66.67 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี มีค่าคะแนนเท่ากัน ร้อยละ 50.00 พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะได้ 5 ปัจจัยเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน 2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 3) ด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี 4) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะและศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง รวมทั้งหมด 143 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 103 แห่ง และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับสลาก โดยทำรายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด และสุ่มจับจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับใช้วิจัย คือ ตัวแทนผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 5 แห่ง โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายสถิติข้อมูลและสารสนเทศ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ หัวหน้ากลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ เทศบาลนครนครสวรรค์ เลขานุการนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองตากลิ ที่ปรึกษา

นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางปรุ่ม และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดไทรย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นต้องมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) รวมทั้งฉบับ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-information) ทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ และแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method of data collection) โดยการเก็บจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเก็บข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูลออนไลน์ผ่าน Google Form ส่งให้กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 103 คน

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ และแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ เทศบาลนครนครสวรรค์ เทศบาลเมืองตาคลี เทศบาลตำบลบางประมุง และองค์การบริหารส่วนตำบลวัดไทรย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุมาส อังศุโชติ, 2551) ได้แก่ 1) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistic: χ^2) 2) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness - of Fit Index: GFI) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1.00 ถ้าดัชนี GFI มากกว่า 0.90 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องเชิงประจักษ์ 3) ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness - of Fit Index: AGFI) ถ้ามีค่ามากกว่า 0.90 แสดงว่าโมเดลทางทฤษฎี

มีความสอดคล้องเชิงประจักษ์ 4) ดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1.00 ถ้าดัชนี CFI มากกว่า 0.95 แสดงว่าโมเดลทางทฤษฎีมีความสอดคล้องเชิงประจักษ์ 5) ค่า SRMR มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่า SRMR มีค่าต่ำกว่า 0.08 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 6) ค่า RMSEA มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) แบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยวิธีการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยได้นำประเด็นจากการถอดเทปและการจดบันทึก มาวิเคราะห์จำแนกหรือจัดกลุ่มข้อมูล และประมวลผลหาความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ และให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ระดับระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

ความเป็นเมืองอัจฉริยะของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น			
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปล ผล	ลำดับ ที่
1. การกำหนดพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนา เมืองอัจฉริยะ	2.52	0.83	ปาน กลาง	3
2. แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองอัจฉริยะ	2.50	0.80	น้อย	4
3. ระบบจัดเก็บและบริหารข้อมูลเมืองที่ ปลอดภัย	2.56	0.85	ปาน กลาง	2
4. การบริการเมืองอัจฉริยะตามมิติการพัฒนา เมืองอัจฉริยะ 7 ด้าน	2.39	0.81	น้อย	5
5. การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน	2.59	0.89	ปาน กลาง	1
รวม	2.51	0.83	ปาน กลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความเป็นเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการเป็นเมืองอัจฉริยะสูงสุด ได้แก่ การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.89) และด้านที่มีการดำเนินการเป็นเมืองอัจฉริยะต่ำสุด ได้แก่ การบริการเมืองอัจฉริยะตามมิติการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ 7 ด้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 0.81)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ	ระดับความคิดเห็น			
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล	ลำดับที่
1. ปัจจัยด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน	3.86	0.92	มาก	2
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.83	0.95	มาก	3
3. ปัจจัยด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี	3.95	0.93	มาก	1
4. ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารจัดการ	3.72	1.00	มาก	5
5. ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	3.82	1.00	มาก	4
รวม	3.84	0.97	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.97) เมื่อพิจารณาพบว่าด้านที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.93) และด้านที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะต่ำสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.00)

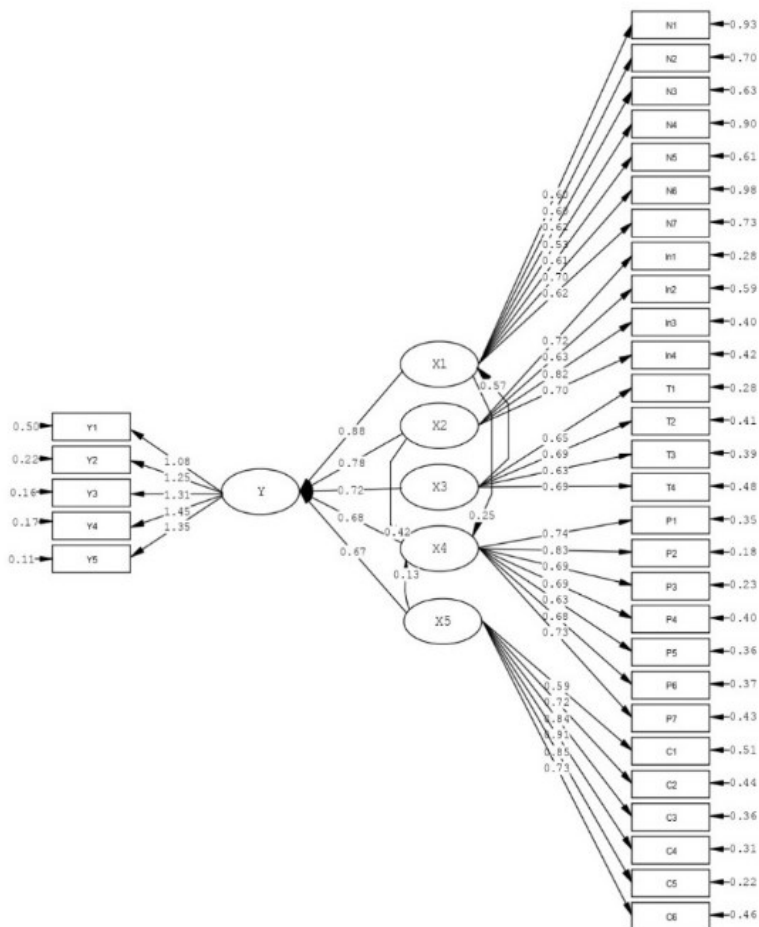
2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติความสอดคล้องของตัวแบบองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนปรับตัวแบบ		หลังปรับตัวแบบ	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
GFI	≥ 0.90	0.773	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.949	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.733	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.902	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.971	ผ่านเกณฑ์	1.000	ผ่านเกณฑ์
Standardize RMR	< 0.08	0.071	ผ่านเกณฑ์	0.047	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.045	ผ่านเกณฑ์	0.000	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องพบว่า ตัวแบบองค์ประกอบเชิงยืนยันมีค่าสถิติที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด กล่าวคือ ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.773 (ไม่ผ่านเกณฑ์) ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.733 (ไม่ผ่านเกณฑ์) ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.971 (ผ่านเกณฑ์) ค่า Standardized RMR มีค่าเท่ากับ 0.071 (ผ่านเกณฑ์) และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.045 (ผ่านเกณฑ์) แสดงว่าตัวแบบยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี จึงจำเป็นต้องปรับตัวแบบให้มีความกลมกลืนมากขึ้นยิ่งขึ้น โดยผลการปรับตัวแบบแล้วได้ค่าสถิติผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด กล่าวคือ ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.949 (ผ่านเกณฑ์) ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.902 (ผ่านเกณฑ์) ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 (ผ่านเกณฑ์) ค่า Standardized RMR มีค่าเท่ากับ 0.047 (ผ่านเกณฑ์) และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.000 (ผ่านเกณฑ์) แสดงว่าตัวแบบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีแล้วโดยที่องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านสามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะได้

Chi-Square=76.75, df=211, P-value=1.000, RMSEA=0.000

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน แบบ Basic Model หลังปรับโมเดล

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	Smart City			R2	AVE	CR
	Beta	SE	t			
X1	.88	.184	4.771	.774	.52	.84
X2	.78	.111	7.026	.611	.55	.90
X3	.72	.117	6.164	.518	.53	.89
X4	.68	.109	6.291	.467	.62	.95
X5	.67	.125	5.354	.446	.61	.94

Chi-square=76.75, df=211, p=1.000 GFI=.940, AGFI=.902, CFI=1.000,

RMR=.047, RMSEA=.000

จากตารางที่ 4 และภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในตัวแปรแฝง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระหว่าง 0.67-0.88 ความแปรปรวนที่อธิบายได้ร้อยละ 45–77 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูงที่สุดคือ ปัจจัยด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน (X1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.88 ความแปรปรวนที่อธิบายได้ร้อยละ 77 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ต่ำที่สุดคือ ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (X5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.67 ความแปรปรวนที่อธิบายได้ร้อยละ 45 ซึ่งตัวแบบเป็นไปตามเงื่อนไขสังเกตจากค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) ควรมีค่า 0.5 ขึ้นไป ในปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีค่า AVE อยู่ระหว่าง 0.52-0.62 และค่าความเชื่อมั่นองค์ประกอบ (CR) ควรมีค่า 0.7 ขึ้นไป ในปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมือง

อัจฉริยะมีค่า CR อยู่ระหว่าง 0.89-0.95 ซึ่งค่าเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางอิทธิพลตัวแปรปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ทั้งอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม มีรายละเอียดดังนี้

1) อิทธิพลทางตรง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ $Y = 0.877 (X1) + 0.777 (X2) + 0.721 (X3) + 0.681 (X4) + 0.672 (X5)$; $R^2 = 0.22$

2) อิทธิพลทางอ้อม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ $Y = 0.57 + 0.88 (X1) + 0.25 + 0.42 + 0.13 + 0.681 (X4) + 0.672 (X5)$; $R^2 = 0.36$

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าทุกปัจจัยมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ มาศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้ทราบเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่พบเจอในระหว่างการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในจังหวัดนครสวรรค์ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน พบปัญหาความไม่เข้าใจและความคาดหวังที่ไม่ตรงกัน และขาดการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

3.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ พบปัญหาข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐานเดิม ความล่าช้าทั้งเรื่องของงบประมาณและระเบียบข้อปฏิบัติของท้องถิ่นที่จำกัด และความแตกต่างของทางกายภาพของพื้นที่ระหว่างเขตเมืองและชนบท

3.3 ด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ พบว่าบุคลากรขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ ความยุ่งยากของระบบปฏิบัติการออนไลน์ ทักษะคติเชิงลบของบุคลากรต่อระบบเทคโนโลยี และความไม่พร้อมของสิ่งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี

3.4 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ พบข้อจำกัดและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และการกำหนดนโยบายที่ไม่ครอบคลุมประชาชนได้รับประโยชน์ไม่ทั่วถึง

3.5 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ พบปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอก การขาดความร่วมมือกับผู้นำในชุมชน และการขาดความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่

4. แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์

แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบ แนวทางการพัฒนาดังนี้

4.1 แนวทางการพัฒนาจากความต้องการและการเรียกร้องจาก ประชาชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.88 จึงได้นำมาหา แนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด นครสวรรค์ จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างได้แนวทางในการพัฒนา โดยอาศัย ปัจจัยด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน ประกอบด้วย 1) ส่งเสริม การจัดอบรมและสัมมนาให้ประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ รับรู้เกี่ยวกับแนวคิดของเมืองอัจฉริยะ ประโยชน์และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น 2) สนับสนุนให้มีเวทีรับฟังความคิดเห็น (Public Hearing) เพื่อให้ประชาชนได้แสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการเมืองอัจฉริยะ และสามารถเสนอแนวทางปรับปรุงให้ เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ 3) สนับสนุนการเปิดให้ประชาชนทดลอง ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบขนส่งอัจฉริยะ หรือแอปพลิเคชันแจ้งเหตุในเมือง เพื่อให้พวกเขาเห็นประโยชน์จริง 4) ส่งเสริมการนำผลตอบรับจากประชาชนมา ปรับปรุงก่อนขยายโครงการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของแต่ละพื้นที่ 5) สนับสนุนการออกแบบบ้านที่รองรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น พื้นกันลื่น ราวจับ ระบบเซ็นเซอร์ตรวจจับการหกล้ม และการติดตั้งเสารับแจ้งเหตุฉุกเฉิน (SOS) ครอบคลุมทุกพื้นที่ 6) ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับ สังคม เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร งานอดิเรก 7) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการ เปิดหลักสูตรออนไลน์หรือศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 8) สร้างความตระหนักรู้ ให้ประชาชนทุกช่วงวัยเข้าใจและเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

4.2 แนวทางการพัฒนาจากโครงสร้างพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.78 จึงได้นำมาหาแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างได้แนวทางในการพัฒนา โดยอาศัยปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงทุนร่วมกับภาคเอกชน เพื่อพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ต 2) สนับสนุนการพัฒนา Smart Grid เพื่อบริหารจัดการพลังงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น 3) สนับสนุนการพัฒนา Smart Traffic System เพื่อลดปัญหาการจราจรติดขัด 4) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี AI และเซ็นเซอร์ตรวจจับสภาพถนน เพื่อวิเคราะห์และแจ้งเตือนจุดที่ต้องซ่อมแซม 5) สนับสนุนการใช้โมเดลการจัดซื้อแบบผสมผสาน (Hybrid Procurement) ที่สามารถผสมผสานการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐและเอกชน เพื่อลดข้อจำกัดงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) ส่งเสริมการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) เพื่อช่วยในการคาดการณ์และบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) ส่งเสริมระบบการขนส่งมวลชน ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างเขตเมืองและชนบท เช่น ระบบรถเมล์ที่เชื่อมต่อกับเมืองใหญ่ หรือการส่งเสริมการใช้ EV Bus ในพื้นที่ชนบท 8) ส่งเสริมโครงการ Smart Rural Development โดยใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) และ Big Data เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชนบท 9) สนับสนุนระบบการศึกษาออนไลน์ และการศึกษาแบบ Hybrid เพื่อให้เด็กในชนบทสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังเมือง 10) ส่งเสริมการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) การใช้เทคโนโลยีในการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน

4.3 แนวทางการพัฒนาจากการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.72 จึงได้นำมาหาแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างได้แนวทางในการพัฒนา โดยอาศัยปัจจัยด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี ประกอบด้วย 1) สนับสนุนจัดอบรมหลักสูตรพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดเมืองอัจฉริยะ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ 2) สนับสนุนจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะทางตามความเชี่ยวชาญของบุคลากร และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในด้านต่างๆ 3) สนับสนุนจัดให้บุคลากรได้ศึกษาดูงานในเมืองอัจฉริยะต้นแบบ 4) สนับสนุนให้มีโครงการพี่เลี้ยง (Mentorship) เพื่อช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่ยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี 5) สนับสนุนการสร้างโอกาสในการเติบโตในสายงานสำหรับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเมืองอัจฉริยะ 6) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เชื่อมต่ออุปกรณ์ต่างๆ เข้ากับอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และควบคุมการทำงาน Internet of Things (IoT) 7) สนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการตัดสินใจ Big Data Analytics 8) สนับสนุนการทดสอบระบบกับผู้ใช้จริงอย่างสม่ำเสมอเพื่อระบุปัญหาและปรับปรุงการใช้งาน พร้อมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ใช้เพื่อนำมาปรับปรุงระบบ 9) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือศึกษาดูงานจากหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ 10) สนับสนุนการนำแนวคิด Open Source Software มาใช้แทนระบบที่มีค่าใช้จ่ายสูง

4.4 แนวทางการพัฒนาจากนโยบายและการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.68 จึงได้นำมาหาแนวทางในการพัฒนา

เมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างได้แนวทางในการพัฒนา โดยอาศัยปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) ปรับปรุงและออกกฎหมายและกฎระเบียบให้รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกระเบียบเฉพาะของพื้นที่ตนเอง (Smart City Local Act) 3) สนับสนุนการออกระเบียบพิเศษสำหรับการทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ (Pilot Projects) โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการราชการที่ยุ่งยาก 4) สนับสนุนการจัดทำแผนเมืองอัจฉริยะเป็นนโยบายต่อเนื่อง (Institutionalized Policy) 5) สนับสนุนการใช้โมเดล Public-Private Investment (PPI) เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ 6) สนับสนุนการขยายโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต (Smart Wi-Fi for All) ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตฟรีหรือราคาถูก 7) สนับสนุนการเพิ่มป้าย QR Code หรือ AI Chatbot ในสถานที่สาธารณะเพื่อช่วยให้ผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีสามารถรับข้อมูลได้ง่าย 8) ส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์ม E-Governance ให้ประชาชนสามารถโหวตหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเมืองอัจฉริยะผ่านแอปพลิเคชัน 9) สนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยี AI & Big Data Analytics ในการวิเคราะห์ปัญหาเมือง เช่น การจราจรติดขัด มลพิษ และความต้องการของประชาชน

4.5 แนวทางการพัฒนาจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.67 จึงได้นำมาหาแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างได้แนวทางในการพัฒนา โดยอาศัยปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) สนับสนุนการจัดทำ "Smart City

Collaboration Framework" เพื่อกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน 2) สนับสนุนการพัฒนา "Smart City Collaboration Platform" เป็นระบบกลางสำหรับการประสานงาน 3) สนับสนุนการจัดประชุมร่วมกัน (Multi-Stakeholder Forum) อย่างน้อยไตรมาสละ 1 ครั้ง เพื่อรายงานความคืบหน้าและแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน 4) สนับสนุนการจัดอบรมหรือประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่ออธิบายแนวคิดของเมืองอัจฉริยะ ใช้สื่อสารที่ง่ายและเข้าถึงได้ 5) สนับสนุนโครงการขนาดเล็กที่สามารถทำให้ชุมชนเห็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ 6) พัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มที่ให้ประชาชนแจ้งปัญหาในเมือง เช่น ถนนชำรุด น้ำท่วมหรือมลภาวะ 7) สนับสนุนให้ประชาชนร่วมออกแบบพื้นที่สาธารณะสวนอัจฉริยะทางเท้า หรือพื้นที่สีเขียว 8) สนับสนุนโครงการที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนการเกษตรอัจฉริยะ พลังงานหมุนเวียน หรือการจัดการขยะอัจฉริยะ 9) ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครดิจิทัล (Digital Volunteers) เพื่อช่วยเหลือชุมชนผ่านเทคโนโลยี 10) ส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและสตาร์ทอัพเสนอแนวทางพัฒนาเมืองที่เป็นนวัตกรรม

อภิปรายผล

1. ความเป็นเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับปานกลางไปทางค่อนข้างน้อย อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีบริบทเป็นชนบทมากกว่าเมืองการดำเนินการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจึงเป็นไปค่อนข้างยาก ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันพระปกเกล้า (2562) บทสำรวจการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อปท. ที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ มีความพร้อมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะรองลงมาเป็นลำดับที่สาม โดยมีระดับความพร้อมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 40.63

2. ปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ตามลำดับ สอดคล้องกับ ภาผัน จิตต์มิตรภาพ และคณะ (2564) วิจัยเรื่อง ปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จังหวัดภูเก็ต ประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งประชาชนเป็นผู้ที่สามารถขับเคลื่อนความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในจังหวัดภูเก็ตได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ (2564) วิจัยเรื่องการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการแปลงนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้นำไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำตามแนวทางของขอนแก่นโมเดล 2) สำนึกรักบ้านเกิด และ 3) ความร่วมมือแบบบูรณาการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บทสำรวจของสถาบันพระปกเกล้า (2562) กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยต้องสำรวจมิติของการวัดความพร้อมข้างต้นนี้ออกเป็น 4 มิติ ประกอบด้วย 1) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Maturing) 2) ความพร้อมด้านการจัดการข้อมูล (Data Management Maturing) 3) ความพร้อมด้านนโยบายและการบริหารจัดการ (Management Maturing) 4) ความพร้อมด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Network Maturing) และสอดคล้องกับ ธนาจุหา กังสกุลนิติ (2562) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยในอนาคต จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยหลักในการพัฒนาเมือง อัจฉริยะ ได้แก่ 1) การสนับสนุนของภาครัฐ 2) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน 3) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

4) โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล 5) เทคโนโลยี และนวัตกรรมทั้งนี้สำหรับเมืองใดที่มีความพร้อมในปัจจุบันทั้ง 5 ข้อย่อมส่งผลให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว

3. ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ พบปัญหาความไม่เข้าใจและความคาดหวังที่ไม่ตรงกัน และขาดการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐานเดิม ความล่าช้าด้านงบประมาณและระเบียบข้อปฏิบัติ และความแตกต่างของพื้นที่ระหว่างเขตเมืองและชนบท บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ ระบบปฏิบัติการออนไลน์ยุ่งยาก และทัศนคติเชิงลบของบุคลากรต่อเทคโนโลยี ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานล่าช้า และการขาดความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญลนันต์ โรจนันท์ (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเมืองสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) กรณีศึกษา: เทศบาลนครนครสวรรค์ โดยจากการศึกษาพบว่าในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะได้แก่ ปัญหาทางด้านความรู้ของบุคลากร ซึ่งเป็นด้านข้อจำกัดของความรู้ความสามารถของบุคลากร ปัญหาการกระจุกของความเจริญในเมืองหลวง ที่ความเจริญกระจุกอยู่แต่จังหวัดใหญ่ ๆ และปัญหาทางด้านปัจเจกบุคคล ซึ่งเกิดจากการปรับตัวของปัจเจกบุคคล และยังสอดคล้องกับ เอกชัย สุมาลี และชัยวุฒิ ตันไชย (2562) ได้อธิบายถึงสาระสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนั้นอยู่ที่การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การพัฒนาเมืองแบบใหม่ ปัญหาและความต้องการของประชาชนนั้น (Area-based Development) โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ควบคู่กันไป นอกจากนี้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้ประสบความสำเร็จ จะต้องเข้าใจสาระสำคัญ

นั่นคือ เมืองอัจฉริยะจะต้องเกิดจากความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชนในท้องถิ่น

4. แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี ด้านความต้องการและการเรียกร้องจากประชาชน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และด้านนโยบายและการบริหารจัดการ สอดคล้องกับสถาบันดำรงราชานุภาพ (2563) เรื่องโครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) กับบทบาทของกระทรวงมหาดไทย ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยมุ่งเน้นในการพัฒนาเมืองที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มประสิทธิภาพความเชื่อมโยงของระบบขนส่ง และการสัญจรที่หลากหลาย เพิ่มความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางและขนส่ง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบบริการภาครัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมุ่งเน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องผ่านการประยุกต์ใช้ นวัตกรรมบริการ รวมไปถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก โดยคำนึงถึงหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) ให้ประชาชนมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีมีความปลอดภัยและมีความสุขในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ภาคประชาชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนก่อนกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้แผนพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่มากที่สุด

1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของการเป็นเมืองอัจฉริยะ

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ เช่น รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานรัฐองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง ภาคธุรกิจเอกชน รวมถึงความร่วมมือในชุมชนและภาคประชาสังคม เข้ามาร่วมลงทุนและประสานความร่วมมือกันเพื่อขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะร่วมกัน

1.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบเมืองอัจฉริยะมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่

1.5 กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เพื่อสิทธิประโยชน์ในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยรูปแบบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการรับรองตราสัญลักษณ์เป็นเมืองอัจฉริยะ

2.2 การศึกษาเชิงการเปรียบเทียบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองกับเขตชนบท

2.3 การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของจังหวัดอื่น ๆ

2.4 การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาเมืองอัจฉริยะสู่ความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ประวันเน. (2563). “กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง อัจฉริยะ : กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น.” *วารสารการบริหารท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 13(3), 267-282.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2563). “เมืองอัจฉริยะ : ความหมายและข้อควรพิจารณาสำหรับการพัฒนาเมือง.” *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 7(1), 3-18.
- พิมพ์ลดา ธีระมนต์ประณีต. (2566). นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสู่เมืองอัจฉริยะเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตการบริการของเทศบาลในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(1), 163-180.
- ภาฝัน จิตต์มิตรภาพ และคณะ. (2564). ปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จังหวัดภูเก็ต. *วารสารปัญญาภิวัตน์*. 14(1), 188-200.
- ภาวินี เอี่ยมตระกูล. (2562). กรอบแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ กรณีศึกษา จังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มุกุนต์ ชรีดาร์. (2561). *Smart City ไทยอยู่จุดไหน แล้วอะไรคือปัจจัยความสำเร็จ*. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/smart-city-thailand>
- ศิริวัฒน์ เจนรังสรรค์, และวิมลศิริ แสงกรด. (2562). การพัฒนาเทศบาลเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Buddhist Education and Research*, 5(2), 361-374.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ, สุรเดช ทวีแสงสกุลไทย และสุรียานนท์ พลสมิ. (2564). การพัฒนาเมืองอัจฉริยะขอนแก่น. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.

- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2563). *โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) กับบทบาทของกระทรวงมหาดไทย*. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.stabundamrong.go.th/web/research1/research7.pdf>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). *รายงานสถานการณ์ การกระจายอำนาจ ประจำปี พ.ศ. 2562*. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.kpi.ac.th/public/knowledge/book/data/1063>
- สมिता เต็มเพิ่มพูน. (2563). ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของสาธารณรัฐประชาชนจีน: กรณีศึกษา นครเซี่ยงไฮ้. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(3), 165-177.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลสาขาภาคเหนือตอนล่าง. (2567). *depa จับมือเทศบาลนครนครสวรรค์ ขับเคลื่อน อปท. จ.นครสวรรค์ สู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ*. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก https://www.depa.or.th/en/article-view/20240409_01
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์. (2566). *จัดประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งที่ 1/2566*. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://nksawan.nso.go.th/news/event-news/1-2566.html>
- สุธี อนันต์สุขสมศรี. (2563). *เมืองอัจฉริยะ*. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://thaipublica.org/2020/03/smart-city/>
- สุภมาส อังศุโชติ. (2551). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. กรุงเทพฯ: มิสชั่นมีเดีย.

สุรียานนท์ พลสมิ. (2561). นิยาม องค์ประกอบ ดัชนีชี้วัด และผลลัพธ์แห่งการ
เป็นเมืองอัจฉริยะ. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก
https://www.researchgate.net/publication/331008437_niyam_xngkhpraxb_tawchiwad_laeaphllaphthkhxngmeuxngxacchriya_Understanding_Smart_City

อัญลันต์ โรจน์ธนินต์. (2565). การบริหารจัดการเมืองสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ
(Smart City) กรณีศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์. การค้นคว้าอิสระ
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกชัย สุมาลี และชัยวุฒิ ตันไชย (2562). “ บทบาทท้องถิ่นกับการบริหารจัดการ
การเมืองแบบ Smart City.” วารสาร มจร ราชพฤกษ์
โฆสปริทรรศน์, 8(1), 71–84.

Phatphicha Leksirinukul. (2561). แนวทางการพัฒนาอสมแอนเจลิสสู่สมาร์ท
ซิตี. ค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2566, จาก
<https://www.salika.co/2018/12/30/la-city-model-nakornnont-40/>

การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล

ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี. (2567). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. กรกฎาคม, 2.

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดไทรย์. (2567). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล.
กรกฎาคม, 5.

เลขานุการนายกเทศมนตรี. (2567). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. กรกฎาคม, 3.

หัวหน้ากลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2567). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. กรกฎาคม,
1.

หัวหน้าฝ่ายสถิติข้อมูลและสารสนเทศ. (2567). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. กรกฎาคม,
4.

กระบวนการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ
ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่
Knowledge management process affecting the success of the
Nursing Department,
Maharaj Nakorn Chiang Mai Hospital

อรวรรณ เร่งเร็ว¹ และ พนม ภูณาวงค์²
Orawan Rengreo¹ & Panom Gunawong²

Corresponding author: orawan_re@cmu.ac.th

Received: 31/03/68 Revised: 01/05/68 Accepted: 01/05/68

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ (KM) ในด้านองค์ความรู้และด้านบุคลากร ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลจำนวน 14 คน

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Master of Public Faculty of Political Science and Public Administration Chiang Mai University

² Associate Professor Dr. Faculty of Political Science and Public Administration Chiang Mai University

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ และในด้านบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โดยการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกิดจากการวิเคราะห์บริบท ข้อเสนอแนะจากผู้รับบริการ และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานได้พัฒนาโปรแกรม META KM เพื่อจัดเก็บและจัดหมวดหมู่ความรู้ และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ฝ่ายการพยาบาล พร้อมเน้นการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติผ่านแนวทางที่อิงหลักฐาน (Evidence-based practice) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนทางวิชาชีพ รวมทั้งหน่วยงานยังส่งเสริมนโยบายการบริหารความหลากหลาย ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ยอมรับความแตกต่าง และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร และความยืดหยุ่น (DEIBF) ใช้ความรู้ใน META KM เป็นแหล่งข้อมูลในการสนับสนุนการโค้ช การตัดสินใจด้วยข้อมูล และการแก้ไขความขัดแย้ง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้รับการส่งเสริมผ่านการพัฒนาทัศนคติแบบเติบโต (Growth mindset) และเปิดกว้าง (Open mindset) รวมถึงการวางแผนอย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรมและการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ กระบวนการจัดการความรู้เหล่านี้ช่วยให้ฝ่ายการพยาบาลสามารถบริหารจัดการองค์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบ ยกระดับคุณภาพ การดูแลผู้ป่วย และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความสามารถตามมาตรฐานสากล

คำสำคัญ : กระบวนการจัดการความรู้; ปัจจัยความสำเร็จ; ฝ่ายการพยาบาล
โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

Abstract

This research aimed to study the Knowledge Management (KM) processes in knowledge and personnel aspects affecting the success of the Nursing Division at Maharaj Nakorn Chiang Mai Hospital. A qualitative research methodology was employed, utilizing document analysis and in-depth interviews with 14 nursing administrators.

The findings revealed that KM in both knowledge and personnel plays a significant role in the Nursing Division's success. New knowledge creation arises from context analysis, service recipient feedback, and continuous quality improvement. The unit developed the METAKM program for knowledge storage, categorization, and dissemination via the Nursing Division's website, emphasizing practical application through evidence-based practice and professional communities of practice. Furthermore, the unit promotes policies on Diversity, Equity, Inclusion, Belonging, and Flexibility (DEIBF), utilizing knowledge in META KM as a source for supporting coaching, data-informed decision-making, and conflict resolution. A learning-conducive environment is fostered through the development of a growth mindset and open mindset, as well as systematic planning via activities and committee work. These KM processes enable the Nursing Division to systematically manage knowledge, enhance the quality of patient care, and develop staff potential to meet international standards.

Keywords: Knowledge Management Process; Key Success Factors; Nursing Department, Maharaj Nakorn Chiang Mai Hospital

บทนำ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตขององค์กรในระยะยาว การจัดการความรู้ช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและความจำเป็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว บุคลากรสามารถพัฒนาทักษะความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการทำงาน ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมที่สามารถแข่งขันในตลาดได้ เป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้ การจัดการความรู้ที่ดีและประสบการณ์ของบุคลากรจะถูกเก็บรักษา และถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ ลดความเสี่ยงในการสูญเสียความรู้เมื่อมีการลาออก หรือเกษียณอายุ นอกจากนี้ การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ภายในองค์กรช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมของการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน

ปัจจุบันการจัดการความรู้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายในยุคดิจิทัล เช่น การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการความรู้ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ Machine learning เพื่อแยกแยะและจัดการข้อมูลหรือการใช้ Chatbots เพื่อช่วยในการตอบคำถาม และให้ข้อมูล การใช้แพลตฟอร์มที่สามารถแบ่งปันและจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ เช่น ระบบการจัดการเอกสารออนไลน์ การสร้างและใช้สื่อสังคมออนไลน์ภายในองค์กร เพื่อเชื่อมโยงบุคลากรและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Communities of Practice)

ทำให้บุคลากรสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ได้อย่างไม่เป็นทางการ การจัดการความรู้มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์องค์กร จะช่วยให้การตัดสินใจ และการวางแผนขององค์กรมีพื้นฐานจากข้อมูลและความรู้ที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการความรู้เมื่อได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จะช่วยขับเคลื่อนให้องค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานสังกัด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน 5,602 คน (งานบริหารงานบุคคล, ข้อมูล ณ วันที่ 19 มีนาคม 2568) โครงสร้างประกอบด้วย ภาควิชาจำนวน 23 ภาควิชา หน่วยงานสังกัดโรงพยาบาล จำนวน 12 หน่วยงาน หน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะฯ จำนวน 13 หน่วยงาน และศูนย์จำนวน 3 ศูนย์ คณะแพทยศาสตร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์คือการเป็นโรงเรียนแพทย์ในดวงใจเพื่อยกระดับ สุขภาวะของมนุษยชาติอย่างยั่งยืน (A Trustworthy Medical School Improving Sustainable Human Well-Being) คณะผู้บริหารได้บริหารงานโดยขยายผลพัฒนา คุณภาพให้ครอบคลุมทุกพันธกิจ ได้แก่ การศึกษา การวิจัย และการให้บริการ สุขภาพ โดยขับเคลื่อนผ่านกลยุทธ์ MEDCMU และได้นำแนวทางเกณฑ์คุณภาพ แห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการ ชีต ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กร ที่ส่งผลสู่การ พัฒนาสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศทั้งด้านการบริหาร และพัฒนาคุณภาพการ ทำงานของคณะฯ จนนำไปสู่การได้รับรางวัลการบริหารสู่ความเป็นเลิศ (Thailand Quality Class: TQC) ประจำปี 2565 และในปี 2567 ได้รับรางวัลการบริหารสู่ ความเป็นเลิศที่มีความโดดเด่นด้านลูกค้า (Thailand Quality Class Plus:

Customer) จากสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ซึ่งผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยให้การสนับสนุนให้การจัดการความรู้ (KM) เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กร พัฒนาการงานในระดับหน่วยงาน ภาควิชา บัณฑิตวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศในทุกพันธกิจ และสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในความสำเร็จของคณะแพทยศาสตร์ในด้านการจัดการความรู้ พบว่าฝ่ายการพยาบาล สังกัดโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ประกอบด้วยหน่วยงานจำนวน 11 งานการพยาบาล เป็นหน่วยงานที่สามารถจัดการความรู้ที่ดี โดยตั้งแต่ปี 2565-2567 มีผลงานของบุคลากรในหน่วยงานสังกัดที่เกิดจากการจัดการความรู้ที่ดีเป็นผลงานที่ได้นำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ และได้รับรางวัลในงานด้านคุณภาพ เช่น CMU KM DAY, MED KM DAY รวมจำนวน 91 ผลงาน (ฝ่ายการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์, 2567) รวมทั้งจากงานประชุมทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง ในปี 2567 ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ได้รับรางวัล “ศูนย์เรียนรู้จริยธรรมทางการพยาบาล (Ethics Center for Nursing) และได้ผ่านเกณฑ์การประเมิน Nursing Quality Assessment Award (ระดับ NQA Award) จากการประเมินคุณภาพการพยาบาลในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข จากข้อมูลข้างต้น แสดงถึงการจัดการความรู้ที่ดีของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ และกระบวนการจัดการในด้านบุคลากรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

นครเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารคณะแพทยศาสตร์ในการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการพัฒนาแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการความรู้ เพื่อยกระดับกระบวนการจัดการความรู้ของคณะแพทยศาสตร์ และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่าย หัวหน้างานในการใช้ข้อมูลสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการความรู้ของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสนับสนุนแผนกลยุทธ์ MEDCMU ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการในด้านบุคลากร ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

บททวนวรรณกรรม

กระบวนการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ และการจัดการความรู้

ณพศิษฐ์ จักรพิทักษ์ (2552) ให้คำจำกัดความของความรู้ (Knowledge) หมายถึง ประสบการณ์จริงที่เกิดจากการเห็นจริงได้ลงมือปฏิบัติทำจริง หรือ

หมายถึงประสบการณ์ที่ทำให้งานสำเร็จ รวมถึงหมายถึงกระบวนการในการหาและสังสม ความรู้ ทักษะ ความถนัด มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาสามารถเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้ ทักษะ และความถนัด สามารถใช้เหตุผลต่างหรือความรู้ร่วมกับสารสนเทศและสร้างความรู้ใหม่ได้

สาคร ด่วงศรี (2562) กล่าวว่า ประเภทของความรู้ยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทฤษฎีคู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

Hayward (2000) ให้ความหมายของการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการระบุ รวบรวม และถ่ายโอนข้อมูลและความรู้ที่ผู้คนสามารถใช้ในการสร้างแข่งขันและปรับปรุง” กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้แยกจากกันโดยสิ้นเชิง แต่เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการมุ่งเน้นไปที่กระบวนการ เครื่องมือ เทคนิค และตัวบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Processes) ออกเป็น 5 กระบวนการ ดังต่อไปนี้ 1) การสร้างและแสวงหาความรู้ 2) การจัดเก็บความรู้ 3) การจัดการความรู้ 4) การเข้าถึงความรู้ และ 5) การใช้ความรู้ และกระบวนการที่มีจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) เป็น

พื้นฐานของการปฏิบัติ โดยกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในองค์กร ประกอบด้วย 7 กระบวนการ ได้แก่ 1) การดำเนินการร่วมกัน (Collaborate) 2) การค้นหา (Find) 3) การเป็นสื่อกลาง (Mediate) 4) การอำนวยความสะดวก (Facilitate) 5) การเพิ่มพูนความรู้และทักษะบุคลากร (Augment) 6) การแบ่งปันความรู้ (Share) และ 7) การปรับให้สอดคล้อง (Align) การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการแบบวนซ้ำ ซึ่งบางกระบวนการเชื่อมโยงกันและอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ หลักการของกระบวนการเหล่านี้คือการจัดการความรู้หมายถึงการต่ออายุโครงสร้างองค์กรอย่างต่อเนื่องและต่อเนื่องเพื่อคาดการณ์โอกาสและภัยคุกคามในอนาคต กระบวนการเหล่านี้เป็นการ "เชื่อมโยงผู้คนและเนื้อหาความรู้" รวมทั้งการจัดการความรู้มีรูปแบบเชิงกระบวนการการจัดการความรู้ถือว่าเป็นการส่งเสริมการพัฒนามบุคลากรขององค์กรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะ "บุคลากร" ถือเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดการจัดการความรู้ที่ว่า "องค์ความรู้ขององค์กรกระจายอยู่ที่บุคลากรขององค์กร"

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในหน่วยงานต่าง ๆ

ปลื้มจิตต์ นราภิรมย์ขวัญ (2558) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการความรู้ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านองค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่มีผล

ต่อการดำเนินการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประชากรตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ด้านผู้นำองค์กร ด้านการสร้างความร่วมมือระหว่าง สถาบันการศึกษาและชุมชน ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ในการจัดการ ความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ด้านบุคลากรที่ใช้ความรู้ ด้านความรู้ ทักษะในการใช้เทคโนโลยี ด้าน วัฒนธรรมองค์กร และด้านโครงสร้างองค์กร มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินการ จัดการความรู้ในภาพรวม และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้มี 4 ปัจจัย คือ ด้านผู้นำองค์กร ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโครงสร้างพื้นฐาน และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผล ต่อผลการดำเนินการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในภาพรวม

กิตติศักดิ์ แดงแท้ (2564) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ จัดการความรู้ของกองบิน 4 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดการความรู้ ของกองบิน 4 ศึกษาความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกองบิน 4 และศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกองบิน 4 โดยใช้วิธีการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากการศึกษาจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ โครงสร้าง พื้นฐานและทีม การวัดผล วัฒนธรรมองค์กร และภาวะผู้นำและกลยุทธ์ ตามลำดับ 2) ความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกองบิน 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ จำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับ

มากที่สุด รองลงมา คือ มีการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ มีการสร้างและแสวงหาความรู้ มีการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติ และมีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ตามลำดับ 3) ปัจจัยในการจัดการความรู้ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกองบิน 4 ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารและการวัดผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นุชรา โพธิ์พัฒนชัย (2564) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย แบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพรวมสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นภาพรวมพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ลำดับที่ 1 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ลำดับที่ 2 ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ลำดับที่ 3 ด้านแบบแผนทางความคิด ลำดับที่ 4 ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และลำดับที่ 5 ด้านความรอบรู้แห่งตน (2) แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้าน 15 แนวทางการพัฒนา

อาทิตยา คงเมือง (2566) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่ม จากการวิจัยพบว่า 1) ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยระดับที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้านต้นทุนของการดำเนินงาน รองลงมา ด้านเวลาของการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และพบว่า ปัจจัยการจัดการความรู้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจแนวคิดเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการความรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ได้แก่ ด้านผู้นำองค์กร ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โครงสร้างพื้นฐาน และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในส่วน

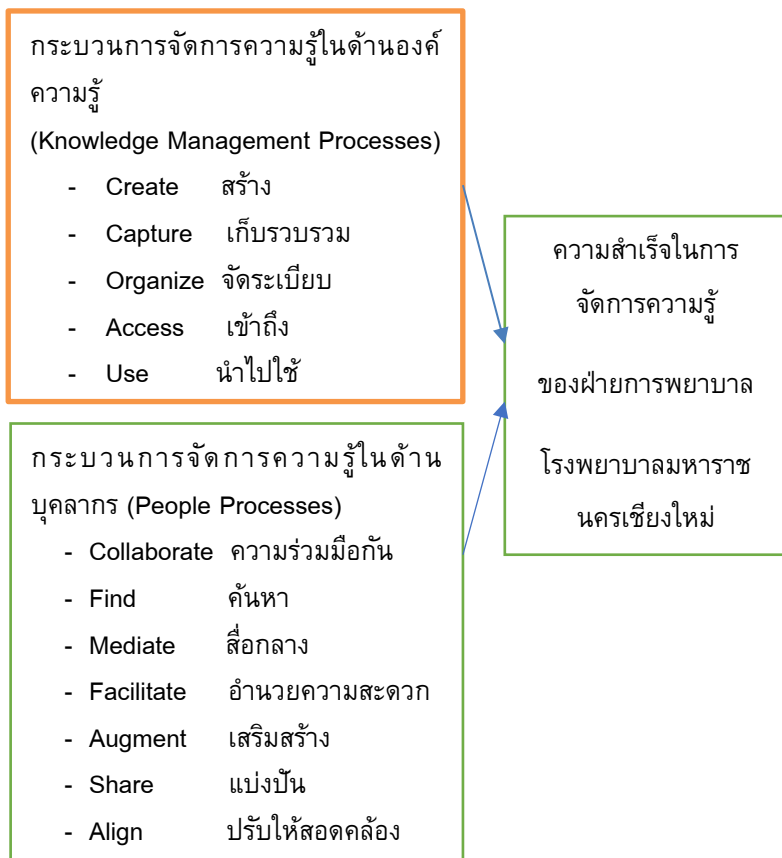

องค์ประกอบรายด้านที่ทำให้เกิดการจัดการความรู้ภายในองค์กร คือ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการสร้าง และแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ปัจจัยในการจัดการความรู้ พบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารมีความสำคัญ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ที่นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และโครงสร้างขององค์กร

กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพราะมีความเหมาะสมกับการวิจัยที่ต้องการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์และคุณค่าทางสังคม และสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยใช้ 2 วิธีการ คือ การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) และกำหนดคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยจะได้กำหนดประเด็นคำถามหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และได้คำตอบของงานวิจัย

2. ขอบเขตของการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย เป็นการศึกษาด้านกระบวนการจัดการความรู้ และปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) โดยเลือกจากกลุ่มผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลของแต่ละหน่วยงานในฝ่ายการพยาบาล รวมผู้ให้ข้อมูล 14 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่รับนโยบายโดยตรงจากผู้บริหารคณะแพทยศาสตร์ และรับผิดชอบในการวางแผน

เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับหน่วยงานให้เกิดความสำเร็จ ดำเนินการใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ฝ่ายการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยมีการกำหนดโครงสร้างของประเด็นคำถามที่ต้องการจะศึกษาไว้ล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อใช้ในการตั้งคำถามที่อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่ต้องการ และสามารถซักถามเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดมากขึ้น และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาได้ใช้การอ้างอิงตามแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คือ การสัมภาษณ์ในประเด็นที่สนใจ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูลเพื่อศึกษา 2 แหล่ง ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาจากเอกสารที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการทำวิจัยภาคสนามโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบเป็นทางการโดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายการพยาบาล สังกัดโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการบรรยายสรุปแยกไปตามแต่ละประเด็นโดยแบ่งแยกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) คือการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาหาข้อสรุปและนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาสรุปเรียบเรียงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มที่ตอบคำถาม ในประเด็นคำถามว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร และนำมาทำการสรุปตามประเด็นการศึกษาที่ได้กำหนดตามคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์กับแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

1) ให้ผู้บริหารของฝ่ายการพยาบาลที่ได้รับการสัมภาษณ์ ศึกษาอ่านข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องในส่วนที่ผู้ศึกษาได้บันทึกและวิเคราะห์ตีความให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่

2) ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือการตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้อาจมาจากวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้อาจสอดคล้องกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการตรวจสอบประเด็นปัญหาที่พบจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3) ให้อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความถูกต้องของการเก็บข้อมูลการวิจัย แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล ความครบถ้วนของประเด็นต่าง ๆ ที่ยังขาดตกบกพร่อง

ผลการศึกษาและอภิปราย

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในองค์กรความรู้ และเพื่อศึกษากระบวนการจัดการในด้านบุคลากร ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ รายละเอียดผลการศึกษาที่ได้ ได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. กระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ (Knowledge Management Processes) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล สังกัดโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ มีกระบวนการที่สอดคล้องตามกรอบแนวคิดดังนี้

1) กระบวนการการสร้างความรู้ใหม่ (Create) ฝ่ายการพยาบาลมีการวิเคราะห์บริบทและความต้องการของฝ่ายการพยาบาล ได้แก่ การประเมินสถานการณ์ปัจจุบันที่ได้จากวิเคราะห์ภาระงานของพยาบาลในแต่ละงานการพยาบาล มีการรวบรวมความรู้เดิมและวิเคราะห์ช่องว่างขององค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม (Knowledge Gap) จากนั้นนำมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ มีการรับฟังเสียงของผู้รับบริการ ได้แก่ผู้ป่วยและญาติ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลในการบ่งชี้ความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ

2) กระบวนการเก็บรวบรวมความรู้ (Capture) โดยฝ่ายการพยาบาลมีระบบการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ ได้แก่โปรแกรม OC1 (Operation Center 1) และพัฒนาโดยนำ IT มาใช้ในการรวบรวม และล่าสุดได้พัฒนาโปรแกรม META KM (Meta Knowledge Management) โดยจัดเก็บผลงานที่เกิดจากกระบวนการจัดการความรู้ 13 หมวด ได้แก่ CQI, KM, นิเทศ, RM, Customer, วิจัย/R2R, Product Innovation, Process Innovation, Service Innovation, Lean, Ethics, SHA และ Knowledge Assets และเผยแพร่บน Web ของฝ่ายการพยาบาล โปรแกรม OC1 หยุดให้บริการเมื่อเดือนธันวาคม 2566 และเริ่มใช้โปรแกรม META KM ตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

3) กระบวนการจัดระเบียบความรู้ (Organize) ฝ่ายการพยาบาลมีการถกแถลงและประมวลผลข้อมูล โดยการวิเคราะห์และปรับปรุงข้อมูลให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละหน่วยงานการพยาบาล ในกระบวนการเก็บข้อมูลในโปรแกรม META KM มีการสร้างโครงสร้างหรือรูปแบบ ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล มีการจัดทำ Work Instruction (WI) และหากได้รับหากผลลัพธ์ที่ดีเกิด WI ฉบับที่ได้รับการปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพจะถูกยกกระดบัเป็น Best Practice และนำไปจัดเก็บใน META KM

4) กระบวนการเข้าถึงความรู้ (Access) องค์ความรู้ที่อยู่ใน META KM ช่วยให้บุคลากรสามารถใช้ Guideline, CPG และ Best Practice ได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้การดูแลผู้ป่วยเป็นไปตามมาตรฐานและมีคุณภาพมากขึ้น มีการนำเสนอความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ การแสดงผลข้อมูลมีปรับรูปแบบการนำเสนอข้อมูลตามกลุ่มเป้าหมายหรือประเภทของข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่

5) กระบวนการใช้ความรู้ (Use) ฝ่ายการพยาบาลมีการเลือกใช้วิธีการหรือแนวทางมาเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในฝ่ายการพยาบาลได้นั้น จำเป็นต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Practice) มาสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็น Guideline, CPG, Best Practice เพื่อให้มั่นใจว่าแนวทางนั้นมีความถูกต้อง แม่นยำ และสามารถปฏิบัติได้จริงในทางปฏิบัติ โดยมีการนำความรู้ไปใช้ในการสร้างสิ่งใหม่ มีการนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงบริการหรือกระบวนการทำงานที่มีอยู่เดิม มีการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานประจำวัน รวมถึงมีการนำความรู้ไปใช้ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ โดยแนวทางการรักษาต้องปรับให้

เหมาะกับสภาวะแวดล้อม ความแตกต่างของบริบทและสถานการณ์ของแต่ละ
หน่วยงาน

2. กระบวนการจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) ที่ส่งผล
ต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล สังกัดโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ มี
กระบวนการที่สอดคล้องตามกรอบแนวคิด ดังนี้

กระบวนการจัดการความรู้ในฝ่ายการพยาบาลประสบความสำเร็จได้โดย
อาศัยกระบวนการจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) ที่ได้รับการ
สนับสนุนจากทีมบริหารระดับสูง ซึ่งเป็นผู้กำหนดทิศทางชี้แนะและสร้างวัฒนธรรม
การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งฝ่ายการพยาบาลมี
คณะกรรมการ 27 คณะกรรมการที่ขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็น
ระบบมีการเชื่อมโยงกันเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ในฝ่ายการพยาบาล โดย
ดำเนินงานเป็นแนวราบ (Flat Structure) ทำให้การประสานงานเป็นไปอย่าง
ราบรื่น เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ (Strategy Plan)
และ OKR (Objectives and Key Results) ของฝ่ายการพยาบาล รวมถึง KPI
(Key Performance Indicators) ที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละด้านอย่างมี
ประสิทธิภาพ

1) ขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกัน
(Collaborate) ฝ่ายการพยาบาลมีการจัดตั้งกลุ่มศึกษาหรือชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อให้
บุคลากรที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้มาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
หรือการจัดประชุมเพื่อให้บุคลากรได้มานำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความ
คิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ฝ่ายการพยาบาลมีการนำนโยบายการบริหาร

ความหลากหลาย ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมยอมรับความแตกต่าง และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร Diversity, Equity, Inclusion, and Belonging (DEIB) พ.ศ. 2567 ที่คณะแพทยศาสตร์ประกาศไว้มาใช้ในปี 2567 โดยได้เพิ่ม Flexibility คือ ความยืดหยุ่น เข้ามา

2) ขั้นตอนการมีระบบการค้นหาที่ดี (Find) ในระบบ META KM มีการสร้างฐานข้อมูลที่รวบรวมผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในฝ่ายๆ เพื่อให้บุคลากรในฝ่ายๆ สามารถค้นหาผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก โดยเจ้าของผลงานที่อยู่ในระบบ META KM ถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ จะมีข้อมูลที่ได้รับการเผยแพร่และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

3) ขั้นตอนสื่อกลาง (Mediate) ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีร่วมกันของฝ่ายการพยาบาล มีการมอบหมายงานและความรับผิดชอบให้กับแต่ละส่วนงานอย่างเหมาะสม โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจว่าต้องทำอะไร และมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างไร รวมทั้งติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ส่วนการบริหารดำเนินการภายใต้แนวทาง Coaching ซึ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในระดับต่างๆ ในระหว่างการทำงาน ให้คำแนะนำและ Coaching แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง

4) ขั้นตอนการอำนวยความสะดวก (Facilitate) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในฝ่ายการพยาบาลมีการนำเสนอ Best practice ในที่ประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดหลักสูตรเฉพาะการจัดการความรู้ มีการนำการจัดการ

ความรู้สู่งานประจำ มีการเรียนรู้จาก Workshop และอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการจัดการความรู้

5) ขั้นตอนการเสริมสร้างหรือการเพิ่มพูนความรู้และทักษะของบุคลากร (Augment) ฝ่ายการพยาบาลมีการพัฒนาศักยภาพพยาบาลพี่เลี้ยง เพื่อพัฒนาบทบาทและสมรรถนะการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยง มีการนำการนิเทศแบบสวนดอก (Suandok Supervision Model) ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ โดยใช้หลัก Growth mindset และ Open mindset ที่ผู้สอนจะต้องไปศึกษา และหาแนวทางในการสอนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและหาความรู้ใหม่อยู่ตลอดเวลา ทั้งยังส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ฝ่ายการพยาบาลมีการจัดทำแผนที่องค์ความรู้ (Knowledge Map) ของฝ่ายการพยาบาลให้สอดคล้องกับพันธกิจของคณะแพทยศาสตร์ MEDS Excellence

6) ขั้นตอนการแบ่งปัน (Share) และการส่งเสริมให้บุคลากรแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ในฝ่ายการพยาบาลมีการส่งเสริมให้บุคลากรแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ การนำเสนอในที่ประชุม เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านกิจกรรมการ QA และกิจกรรมฝ่ายการพยาบาล การแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านฝ่ายการพยาบาลผ่านชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) การแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบของ “KM ผู้เกษียณ” งานประชุม MedEd CMU KM DAY กิจกรรม CMU KM DAY การประชุมวิชาการ เช่น NSO unstoppable (มหกรรมคุณภาพฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนครเชียงใหม่) การประชุม UHOSTNET (การประชุมเครือข่ายโรงพยาบาล กลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย (UHosNet) การ

เผยแพร่องค์ความรู้ผ่านคอร์สและหลักสูตรของฝ่ายการพยาบาล และการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในฝ่ายการพยาบาล

7) ขั้นตอนปรับให้สอดคล้อง (Align) เป็นการทำให้ความรู้และทักษะของบุคลากรสอดคล้องกับเป้าหมายและกลยุทธ์ของฝ่ายการพยาบาล มีแนวทางในการใช้แนวคิดการออกแบบ (Design Thinking) มีการสร้าง Talent กลุ่ม Middle Manager ในฝ่ายการพยาบาลมีการทำ Align KM หรือการทำให้การจัดการความรู้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของฝ่ายการพยาบาล โดยมีการทำแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ (Action Plan) จากแผนยุทธศาสตร์ มีการสื่อสารภายในองค์กรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ

ความสำเร็จของการจัดการความรู้ของฝ่ายการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ (Knowledge Management Processes) และกระบวนการจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) โดยจากการศึกษาข้อมูลในรายงานประเมินตนเอง (SAR) ประจำปี 2567 ของฝ่ายการพยาบาล พบว่า ความสำเร็จของการจัดการความรู้ในองค์กรสามารถแบ่งออกเป็นสองด้านหลัก ได้แก่ กระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ (Knowledge Management Processes) และกระบวนการจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) ดังนี้ ด้านที่ 1 การจัดการความรู้ด้านองค์ความรู้ฝ่ายการพยาบาลนำแนวทาง Best Practice มาใช้ในการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้โดยมีการเทียบเคียงผลลัพธ์กับเครือข่ายโรงพยาบาลในระดับเดียวกัน ทำให้ผลลัพธ์สำคัญ เช่น การป้องกันการพลัดตกหกล้ม และการดูแลผู้ป่วยแผลและออสโตมีอยู่ในอันดับต้นของเครือข่าย นอกจากนี้ ได้กำหนดกลยุทธ์ Sustainable Excellence in

Nursing Service โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการ KM ในการรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ ทำให้เกิดนวัตกรรมในการดูแลผู้ป่วย เช่น Comprehensive Heart Failure Program ซึ่งได้รับรางวัลคุณภาพการรักษาระดับหัวใจล้มเหลวระดับนานาชาติ The American Heart Association (AHA) Get with the Guidelines Heart Failure (AHA-GWTG HF) จาก American Heart Association เป็นรางวัลที่แสดงถึงคุณภาพการรักษาระดับหัวใจล้มเหลวระดับนานาชาติ แสดงถึงศักยภาพและคุณภาพการดูแลผู้ป่วยในระดับสากลที่ได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดของสมาคมโรคหัวใจ สหรัฐอเมริกา (AHA) ด้านที่ 2 การจัดการความรู้ด้านบุคลากรฝ่ายการพยาบาลมีนโยบายและแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการส่งเสริม Learning Organization โดยใช้เครื่องมือ เช่น Knowledge Mapping ยังมีการพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง เช่น NCIP และ META KM เพื่อสนับสนุนกระบวนการ KM และโครงการ NSO Unstoppable เพื่อรวบรวมและแบ่งปันความรู้ นอกจากนี้มีการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องผ่านระบบสารสนเทศ เช่น E-MAR, E-KARDEX และ I-MATCH เพื่อพัฒนาคุณภาพการดูแลและความปลอดภัยของผู้ป่วย ตลอดจนการใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศมาวางแผนอัตรากำลังและพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ และกระบวนการจัดการในด้านบุคลากร ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ

ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ มีประเด็นที่สำคัญที่ผู้ศึกษานำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ (Knowledge Management Processes) ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีกระบวนการที่สอดคล้องตามแนวคิด Gartner Research (2000) ได้แก่ ด้านกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ (Create) พบว่า ฝ่ายการพยาบาลมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความรู้เชิงระบบ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทและความต้องการขององค์กรอย่างรอบด้าน ทั้งการประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน การวิเคราะห์ช่องว่างความรู้ และการรับฟังเสียงของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ตอบสนองความต้องการจริง นอกจากนี้ การใช้กระบวนการ CQI และ R2R แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างการพัฒนาคุณภาพและการวิจัยเข้ากับการจัดการความรู้ได้อย่างเป็นระบบ ในส่วนของการเก็บรวบรวมความรู้ (Capture) จากระบบ OC1 พัฒนาเป็นโปรแกรม META KM และเผยแพร่บน Web ของฝ่ายการพยาบาล เป็นจุดแข็งที่สำคัญ เนื่องจากการจัดการความรู้ในรูปแบบดิจิทัลที่ช่วยให้การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การแบ่งหมวดหมู่ความรู้เป็น 13 หมวดแสดงให้เห็นถึงการจัดระบบที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของการพยาบาล อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนเมื่อมีข้อมูลใหม่อาจเป็นโอกาสในการพัฒนาต่อไป และตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 เป็นต้นมาได้เปลี่ยนมาใช้โปรแกรม META KM การจัดระเบียบความรู้ (Organize) มีจุดเด่นในเรื่องการกลั่นกรองและประมวลผลข้อมูลที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการยกระดับ Work

Instruction ที่มีประสิทธิภาพ ไปสู่ Best Practice ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การจัดระบบการเข้าถึงผ่าน Intranet และการรักษาความปลอดภัยด้วยรหัสผ่านสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ในด้านการเข้าถึงความรู้ (Access) การออกแบบระบบให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึง Guideline, CPG และ Best Practice ได้สะดวกส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการดูแลผู้ป่วย การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและการปรับปรุงแบบตามกลุ่มเป้าหมายแสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง สำหรับกระบวนการใช้ความรู้ (Use) การยึดหลักการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นจุดแข็งที่สำคัญ เพราะช่วยสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการดูแลผู้ป่วย การปรับใช้ความรู้ให้เหมาะกับบริบทของแต่ละหน่วยงานสะท้อนถึงความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ความรู้ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงช่วยให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา มากสมบัติ (2560) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการศึกษาพบว่าการจัดการความรู้ในการทำให้ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) องค์ประกอบรายด้านที่ทำให้เกิดการจัดการความรู้ภายในองค์กร คือ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ตามลำดับ 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการมีรูปแบบความคิด ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ด้านการคิดเชิงระบบ และด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ตามลำดับ 3) การจัดการความรู้โดยรวม ประกอบด้วยการจัดการ

ความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ 4) ด้านการเรียนรู้เป็นวัฏจักรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. กระบวนการจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีกระบวนการที่สอดคล้องตามแนวคิด Gartner Research (2000) ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ของฝ่ายการพยาบาลประสบความสำเร็จจากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพได้รับการสนับสนุนจากทีมผู้บริหารระดับสูงที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในฝ่ายฯ การมีกลไกขับเคลื่อนผ่าน 27 คณะกรรมการที่เชื่อมโยงกันทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับกลยุทธ์ (Strategy Plan) และเป้าหมายสำคัญของคณะแพทยศาสตร์ เช่น OKR (Objectives and Key Results) และ KPI (Key Performance Indicators) ซึ่งช่วยให้สามารถวัดผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อานนท์ เกาสวรรณ์ (2566) ศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ที่นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด 2) องค์กรต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ 3) กลยุทธ์การจัดทำกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ดี 4) ลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ดี ควรประกอบด้วย ความยืดหยุ่น เปิดเผย เป็นอิสระ และให้โอกาส มีลำดับขั้นการบังคับบัญชาระดับ

แนวราบ มีความคล่องตัว เป็นองค์กรที่เปิดกว้าง เน้นงานโครงการและนำไปใช้งาน เน้นเครือข่ายการทำงาน และงานวิจัยของ ปลื้มจิตต์ นราภิรมย์ขวัญ (2558) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้มี 4 ปัจจัย คือ ด้านผู้นำองค์กร ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และโครงสร้างพื้นฐาน และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลต่อผลการดำเนินการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในภาพรวม

ในกระบวนการร่วมมือกัน (Collaborate) ฝ่ายการพยาบาลส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านกลุ่มศึกษาและชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อให้บุคลากรได้แบ่งปันประสบการณ์ รวมถึงมีการประชุมและการนำเสนอผลงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การดำเนินนโยบาย Diversity, Equity, Inclusion, Belonging and Flexibility ทำให้เกิดการยอมรับความหลากหลายและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร นอกจากนี้การเรียนรู้จากอุบัติการณ์และข้อผิดพลาดช่วยให้สามารถพัฒนาระบบป้องกันและปรับปรุงคุณภาพงานได้อย่างต่อเนื่อง ในด้านกระบวนการค้นหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ (Find) ใน META KM ช่วยให้บุคลากรสามารถค้นหาผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้สะดวกผ่านระบบที่รวบรวมไว้ ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาและขับเคลื่อนคุณภาพงานพยาบาลได้อย่างมีมาตรฐาน บุคลากรสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะจากองค์ความรู้ในระบบ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญในฝ่ายๆ สำหรับกระบวนการเป็นสื่อกลาง (Mediate) การบริหารงานของฝ่ายการพยาบาลเน้นการมอบหมายงานอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล พร้อมมีระบบติดตามผลเพื่อ

ประเมินและให้การสนับสนุนตามความจำเป็น การใช้แนวทาง Coaching เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร รวมถึง META KM ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้สำคัญซึ่งช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญได้อย่างสะดวก ส่วนกระบวนการอำนวยความสะดวก (Facilitate) ฝ่ายการพยาบาลสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การนำเสนอ Best Practice ในที่ประชุม การจัดหลักสูตรเฉพาะด้าน และการบูรณาการความรู้สู่งานประจำ รวมถึงการอบรมและ Workshop ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจ ทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรและส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการเสริมสร้างทักษะ (Augment) การพัฒนาศักยภาพพยาบาลที่เลี้ยงเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์สำคัญ โดยฝ่ายการพยาบาลได้นำแนวทางการนิเทศแบบสวนดอก (Suandok Supervision Model) และกระบวนการพยาบาลมาใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากร รวมถึงการใช้แนวคิด Growth Mindset และ Open Mindset เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดทำแผนที่องค์ความรู้ (Knowledge Map) เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยให้การจัดการความรู้สอดคล้องกับพันธกิจ MEDS Excellence นอกจากนี้ในกระบวนการแบ่งปันความรู้ (Share) ฝ่ายการพยาบาลมีแนวทางในการส่งเสริมให้บุคลากรแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น กรรมการ QA กิจกรรม MedEd CMU KM DAY, CMU KM DAY และการประชุมวิชาการต่าง ๆ เช่น มหกรรมคุณภาพ ฝ่ายการพยาบาล, UHOSTNET รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านออร์สและหลักสูตรต่าง ๆ ของฝ่ายการพยาบาล นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ

บุคลากรที่เกษียณอายุ ซึ่งช่วยให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และกระบวนการสุดท้าย คือ กระบวนการปรับให้สอดคล้อง (Align) ในฝ่ายการพยาบาลใช้แนวคิด Design Thinking และการสร้าง Talent กลุ่ม Middle Manager เพื่อให้การจัดการความรู้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ โดยมีการพัฒนาแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ (Action Plan) ควบคู่กับแผนกลยุทธ์

ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ สอดคล้องและเป็นไปตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Processes) ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานจริงและการใช้แผนกลยุทธ์ของคณะแพทยศาสตร์ การเก็บรวบรวมองค์ความรู้ผ่านระบบดิจิทัล คือ โปรแกรม META KM การจัดระเบียบข้อมูลเพื่อให้เข้าถึงง่ายผ่านโครงสร้างที่มีระบบ โดยเผยแพร่บน Web ของฝ่ายการพยาบาล การเข้าถึงองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีช่วยให้บุคลากรสามารถค้นหาและใช้แนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และการนำความรู้ไปใช้จริงในการพัฒนางานบริการให้แก่ผู้รับบริการในด้านบุคลากร มีกระบวนการจัดการในด้านบุคลากร (People Processes) ประกอบด้วย 7 กระบวนการ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่มีความเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติของการจัดการความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุน และมีการเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้ป่วยอย่างชัดเจน พบว่าความสำเร็จของการจัดการความรู้ในฝ่ายการพยาบาลได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในฝ่ายการพยาบาล และการทำงานร่วมกันของ

คณะกรรมการ 27 คณะ เพื่อขับเคลื่อนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ฝ่ายการพยาบาลใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนนักปฏิบัติ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศแบบ สวนดอก และการอบรมเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร META KM ช่วยให้สามารถเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญและองค์ความรู้ได้ สะดวก ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงการปรับแนวทางให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ MEDCMU และพันธกิจ MEDS Excellence ของคณะแพทยศาสตร์ เพื่อพัฒนาคุณภาพงานพยาบาลอย่างยั่งยืน ทำให้การจัดการความรู้ของฝ่ายการพยาบาล เป็นระบบและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิกร ตานะโก (2558) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถาบัน อุดมศึกษากรณีศึกษา จากการศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจแนวคิดเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการความรู้ การสนับสนุนของผู้บริหารที่มีความพร้อมเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอย่างเต็มที่ ส่งผลดีต่อความตั้งใจของบุคลากรในหน่วยงานในการปฏิบัติงานการจัดการความรู้ หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่มีวัฒนธรรมองค์การเต็มไปด้วยบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเป็นประสบการณ์ร่วมกัน จนยอมรับเป็นความเคยชินของบุคลากรในหน่วยงาน รวมทั้งการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ผสมผสานกับการทำความเข้าใจถึงความจำเป็นในการจัดการความรู้จนมีการหล่อหลอมขัดเกลาขององค์การ จากบุคลากรรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาการ

จัดการความรู้ในหน่วยงานนั้นรองรับการดำเนินงานกระบวนการจัดการความรู้ใน
หน่วยงานให้มีระบบมากขึ้น

โดยสรุปกระบวนการจัดการความรู้ทั้งในด้านกระบวนการจัดการความรู้
ในด้านองค์ความรู้ (Knowledge Management Processes) และกระบวนการ
จัดการในด้านบุคลากร (People Processes) ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาล
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สะท้อนถึงความสำเร็จในการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ
ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยในระดับสากล การใช้
เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการความรู้ การพัฒนาให้เกิดผลงานระดับ Best
Practice การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วย
ยกระดับมาตรฐานการพยาบาลของฝ่ายการพยาบาล ให้เป็นที่ยอมรับใน
ระดับประเทศ และนานาชาติ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

จากการศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ และ
การศึกษากิจกรรมการจัดการในด้านบุคลากร ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการ
พยาบาล โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ
ได้แก่ การจัดการความรู้ด้านองค์ความรู้ (KM Processes) และการจัดการด้าน
บุคลากร (People Processes) มีข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งเป็น 2
ด้าน ดังนี้

1. กระบวนการจัดการความรู้ด้านองค์ความรู้ (Knowledge Management Processes)

1) การเสริมสร้างบทบาทของฝ่าย KM ในการพัฒนาการจัดการความรู้ โดยการจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับกระบวนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อช่วยให้บุคลากรเข้าใจและนำไปใช้ได้ง่ายขึ้น พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแบ่งปันองค์ความรู้ เช่น ระบบฐานข้อมูลความรู้ หรือระบบถาม-ตอบภายในองค์กร (Q&A) ที่สามารถเชื่อมโยงคำถามของบุคลากรกับผู้เชี่ยวชาญในระบบ และระบบ Coaching ออนไลน์ เพื่อให้คำแนะนำและมีการสนับสนุนให้ฝ่าย KM ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการประชุมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางาน

2) พัฒนาระบบ KM ให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร มีการใช้เทคโนโลยี AI หรือ Data Science ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแนะนำแนวทางพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อยกระดับการจัดการความรู้ภายในองค์กร ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะการพัฒนา META KM ให้มีฟังก์ชันแจ้งเตือนข้อมูลใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ควรสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้จากการทำงานจริง โดยขยายโครงการ Routine to Research (R2R) และเชื่อมโยงกับแนวทาง Evidence-Based Practice เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3) ควรสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมในฝ่ายการพยาบาล จัดตั้งกองทุนสนับสนุนโครงการนวัตกรรม และให้ทุนวิจัยแก่บุคลากรที่มีแนวคิดสร้างสรรค์ อาจมีการพัฒนาศูนย์ทดสอบนวัตกรรมที่สามารถใช้ทดลองและพัฒนาแนวคิดให้กลายเป็นโครงการที่ใช้ปฏิบัติได้จริง จัดให้มีระบบให้รางวัลหรือแรงจูงใจสำหรับบุคลากรที่พัฒนานวัตกรรมที่นำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่

ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรม เพิ่มการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ หรือ
แพลตฟอร์มสำหรับ Discussion & Knowledge Sharing

2. กระบวนการจัดการความรู้ด้านบุคลากร (People Processes)

1) ในด้านการพัฒนาบุคลากร ควรสนับสนุนแนวทาง Coaching และ
Mentorship ผ่าน Suandok Supervision Model เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและการ
พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรนำหลักการ Design Thinking มาใช้ใ
การปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้ให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรและ
องค์กร

2) เพิ่มการอบรมและสนับสนุนบุคลากรใหม่ให้เข้าใจ KM อย่างมี
ประสิทธิภาพ มีการจัดอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับ KM สำหรับบุคลากรใหม่ เน้น
แนวคิดและความสำคัญของ KM สอนการใช้เครื่องมือและกระบวนการ KM ใน
องค์กรตั้งแต่ช่วงปฐมนิเทศ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรใหม่กล้า
แลกเปลี่ยนความรู้ ให้เข้าร่วมการประชุม KM หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้ง
สนับสนุนให้ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีจากผู้มีประสบการณ์ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จาก
Best Practice และจัดกิจกรรมที่ทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นเรื่องสนุกและ
น่าสนใจ

3) การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์บุคลากรในยุคดิจิทัล
การขยายช่องทางการแบ่งปันองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญ ควรพัฒนาแพลตฟอร์ม
ออนไลน์ E-Learning หรือ Mobile learning เพื่อให้บุคลากรสามารถเรียนรู้ได้ทุก
ที่ทุกเวลา มีการใช้ Storytelling เพื่อสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนที่เป็น
ธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ อาจนำแนวคิด Blended Learning ผสมผสานการ

เรียนรู้แบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่าน Social Learning เช่น กลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้สื่อโซเชียลในการเผยแพร่บทเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในด้านองค์ความรู้ และศึกษากระบวนการจัดการในด้านบุคลากร ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรมีการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดการความรู้ เนื่องจากในการดำเนินการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกคน หากผู้บริหารในฝ่ายการพยาบาลทราบระดับการมีส่วนร่วม จะช่วยสร้างแรงกระตุ้นการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในฝ่ายต่อไป

2) ควรศึกษาการนำ KM ของฝ่ายการพยาบาลมาต่อยอดด้วย Artificial Intelligence หรือ AI เพื่อเสริมศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขัน สร้างสรรค์การบริหารจัดการและพัฒนาองค์ความรู้ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ให้มีความสมบูรณ์แบบและทันสมัย

3) ควรศึกษาในเรื่องของผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดการความรู้ที่ดี ซึ่งจะทำให้มีข้อมูลที่เกิดจากการจัดการความรู้ที่หลากหลาย และเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ แดงแท้. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของ
กองบิน 4. ค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2567, จาก

<https://library.tru.ac.th/thesis/uploads/2023-10-24-13-49-17-2023-10-24-13-45->

งานบริหารงานบุคคล. (2567). เกี่ยวกับหน่วยงาน-ประวัติ. ค้นเมื่อ 15
พฤศจิกายน 2567, จาก

<https://w1.med.cmu.ac.th/personnel/%e0%b8%9b%e0%b8%a3%e0%b8%b0%e0%b8%a7%e0%b8%b1%e0%b8%95%e0%b8%b4/#>

ณพิศัญญ์ จักรพิทักษ์. (2552). ทฤษฎีการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.

นุชรา โพธิ์พัฒนชัย. (2564). การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. ค้นเมื่อ 25
พฤศจิกายน 2567, จาก

<https://rsuir-library.rsu.ac.th/handle/123456789/1368>

ปลื้มจิตต์ นราภิรมย์ขวัญ. (2558). การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ
และมหาวิทยาลัยเอกชน. ค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2567, จาก

<https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/159930.pdf>

พนิดา มากสมบัติ. (2560). การจัดการความรู้สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนัก
คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยบูรพา. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567, จาก

<https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/6895/1/Fulltext.pdf>

- ฝ่ายการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์. (2567). Nursing Learning Centre. ค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2567, จาก
<https://w2.med.cmu.ac.th/nd/excellence-nursing/>
- สาคร จ้างศรี. (2562). ความรู้ในการปฏิบัติงานด้านการบันทึกข้อมูลจัดซื้อจัดจ้าง สำหรับเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อานนท์ เกตุวรรณ. (2566). กระบวนการจัดการความรู้ที่นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. ค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2567, จาก
<https://archive.cm.mahidol.ac.th/bitstream/123456789/5108/1/TP%20HOM.015%202566.pdf>
- อาทิตยา คงเมือง. (2566). การจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2567, จาก
<https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/18112/1/6410521547.pdf>
- อิทธิกร ตานะโก. (2558). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2567, จาก
http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5203031330_4637_3383.pdf

Hayward, S. (2000). *Knowledge Management: Taxonomy, Processes, and Components*. Retrieved November 20, 2024 , from
https://www.uky.edu/~gmswan3/575/Serban_and_Luan_2002.pdf

**ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
บุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการในบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ
จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน**

**Policy proposals for improving operational efficiency of personnel
after the Merger National Telecommunications Public Company
Limited in the Upper Central Region**

อารมณ โวหาร¹ และคุณากร กรสิงห์²

Arom Vohan and Khunakorn Korsing

Corresponding author: Arom.V@.nsru.ac.th

Received: 07/04/68 Revised: 06/05/68 Accepted: 07/05/68

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

1 Master of Political Science student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University.

2 Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University.

ผลการศึกษาพบว่า

1) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.47)

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน จากการวิเคราะห์ค่าการถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด พบว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

3) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร มีดังนี้ (1) นโยบายด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ของบุคลากร โดยการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร (2) นโยบายด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ปรับโครงสร้างเงินเดือนที่เป็นธรรมและแข่งขันได้ (3) นโยบายด้านการพัฒนาด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน จัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ (4) นโยบายด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีให้กับบุคลากร (5) นโยบายด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในทีม และ (6) นโยบายด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะด้านดิจิทัล เพื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การควบรวมกิจการ; ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน; ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Abstract

This study aimed to study the following: 1) to study the level of personnel performance after the merger; 2) to study the factors affecting personnel performance after the merger; and 3) to study the policy proposals for policy proposals to improve personnel operational efficiency after the merger in National Telecommunications Public Company Limited in the Upper Central Region.

The results of the study found that

1) the level of work performance of personnel after the merger in National Telecommunications Public Company Limited in the Upper Central Region was found to be at a high level overall ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.47$).

2) Factors affecting work performance of personnel after the merger in National Telecommunications Public Company Limited in the Upper Central Region from the analysis of multiple regression values with all input variables, it was found that there was at least 1 independent variable that affected work performance of personnel.

3) Policy proposals for developing personnel performance efficiency are as follows: (1) Policy on developing personnel skills and knowledge by creating personnel development plans; (2) Policy on salary and welfare, adjusting the salary structure to be fair and competitive; (3) Policy on developing job security and advancement, organizing training and skill development; (4) Policy on work support, promoting the creation of a good atmosphere in the workplace and a good working environment for personnel; (5) Policy on personnel morale, promoting activities that help

strengthen relationships within the team; and (6) Technology policy, promoting personnel to have digital skills in order to apply digital technology to the work process to increase efficiency.

Keywords: Mergers; operational efficiency; policy proposals

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีการควบรวมกิจการของธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมรายใหญ่ของรัฐ 2 บริษัท ได้แก่ บริษัท ทีโอที (TOT) และบริษัท กสท. โทรคมนาคม (CAT) กลายเป็นบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) หรือ National Telecom Public Company Limited (NT) เพื่อลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนกัน เสริมศักยภาพทรัพยากรด้านสื่อสารโทรคมนาคม และร่วมกันต่อสู้เพื่อแข่งขันกับภาคเอกชนที่ยึดครองความเป็นผู้นำเกือบทุกบริการของตลาด โดย NT ยังคงมีฐานะเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจภายใต้สังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES.) และมีกระทรวงการคลังถือหุ้นทั้งหมด (Positionin, 2022) ในส่วนของ CAT นั้นเริ่มมาจากการทำธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ในขณะที่ TOT เริ่มต้นจากธุรกิจการสื่อสารโทรคมนาคมภายในประเทศไทย (Domestic) ในกลุ่มของโทรศัพท์พื้นฐานทั่วไป โดยในช่วงที่ผ่านมา ทั้ง CAT และ TOT ได้มีการขยายธุรกิจอย่างต่อเนื่องและภารกิจที่มีลักษณะคล้ายกัน ในขณะที่กระทรวงการคลังก็ถือหุ้นทั้งสององค์กรด้วยเหตุนี้จึงเกิดเป็นแนวคิดที่ว่า ทำอย่างไรจะทำให้การให้บริการมีประสิทธิภาพ

เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน นี่จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้รัฐบาลเล็งเห็นว่าทั้ง CAT และ TOT มีภารกิจที่เหมือนกันจึงมีนโยบายที่จะควบรวมกิจการ เป็น บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) (ไอที ธุรกิจ, 2564) ถึงแม้ว่าภายหลังการควบรวมกิจการของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) จะช่วยสร้างความแข็งแกร่งทางธุรกิจ เนื่องจากการขยายขนาดขององค์กร แต่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในขององค์กรยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กร จากการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันของผู้บริหารระดับสูงผู้บริหารแต่ละสายงาน และผู้บริหารระดับปฏิบัติการ โดยร่วมกันวิเคราะห์และเสนอข้อคิดเห็นที่สะท้อนความเป็นจริงของบริษัทในสภาวะปัจจุบันมากที่สุด เช่น โครงสร้างองค์กรปัจจุบันยังมีองค์ประกอบของโครงสร้าง CAT และ TOT เดิมอยู่ในโครงสร้างหลักซึ่งทำให้การดำเนินงานยังไม่เป็นเอกภาพและขาดประสิทธิภาพ ต้นทุนการให้บริการสูง ขั้นตอนในการปฏิบัติงานมีมากจึงขาดความคล่องตัวในการทำงาน บุคลากรภายในองค์กรยังมีการแบ่งแยก ขาดความร่วมมือในการทำงาน การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรยังไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่แผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายได้ โครงสร้างตำแหน่งและระดับชั้นงานมีมาก ทำให้การตัดสินใจและการดำเนินงานล่าช้า ขาดกระบวนการหลักและสนับสนุนการให้บริการลูกค้าในภาพรวมของ NT ทำให้ไม่สามารถควบคุมคุณภาพในการให้บริการลูกค้าในมาตรฐานเดียวกันได้ จำนวนและทักษะของพนักงานด้านการขายและบริการมีความรู้ด้านดิจิทัลและด้านการจัดทำ Solution น้อย ทำให้สัดส่วนรายได้จากกลุ่มบริการดิจิทัล และ Solution น้อยกว่ากลุ่มบริการ Connectivity อีกทั้งภาพลักษณ์ที่เป็นหน่วยงาน

ราชการทำให้ถูกมองว่าการให้บริการล่าช้า ไม่ทันสมัยด้อยกว่าเอกชน เป็นต้น (บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน), 2566, หน้า 30)

จากสถานการณ์การควบรวมกิจการของสองรัฐวิสาหกิจด้าน โทรคมนาคมขนาดใหญ่ในประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการแข่งขันใน อุตสาหกรรมโทรคมนาคมอย่างมีนัยสำคัญ การควบรวมดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อ ระบบการแข่งขันในตลาด แต่ยังส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร ระบบการทำงาน และ บุคลากรภายในองค์กรใหม่อย่าง "บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)" อีกด้วย โดยเฉพาะในเขตภาคกลางตอนบน ซึ่งผลการดำเนินงานประจำปี 2565 ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของตัวชี้วัด องค์กรจึงจำเป็นต้องตอบสนอง ต่อนโยบายของรัฐและขององค์กร ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการบริการให้สามารถแข่งขันกับ องค์กรภาคเอกชนได้อย่างทัดเทียม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง "ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขต ภาคกลางตอนบน" โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบ รวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลาง ตอนบน

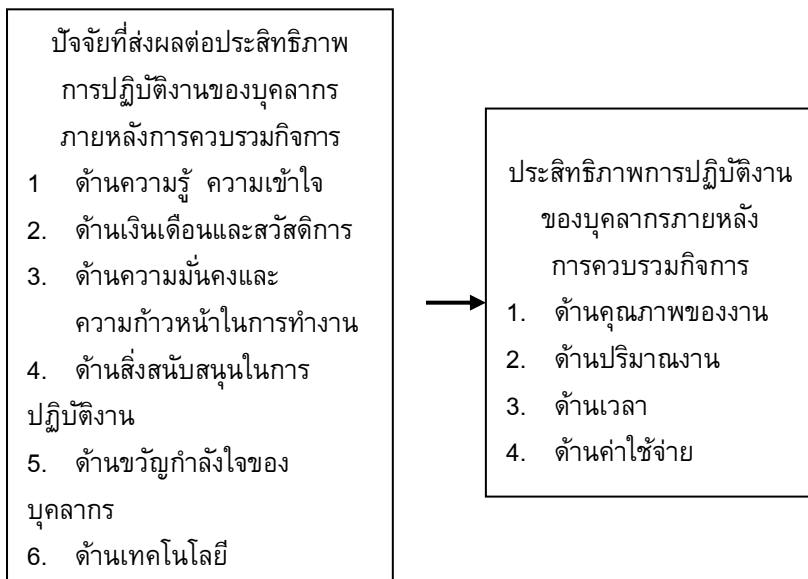
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ภายหลังการควบรวมกิจการบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ภายหลังการควบรวมกิจการบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดมาจากทฤษฎีของ ปีเตอร์สัน (Peterson) และโพลแมน (Plowman) และการสกัดตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัย 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานฝ่ายขายและบริการลูกค้าภาคกลางตอนบน จาก 8 จังหวัด ประกอบด้วย เพชรบูรณ์ พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี รวมทั้งสิ้น 825 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานฝ่ายขายและบริการลูกค้า ภาคกลางตอนบน จาก 8 จังหวัด ประกอบด้วย เพชรบูรณ์ พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี จำนวน 263 คน (จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน) ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling)

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus group discussions) ผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ พนักงานของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เดิม และพนักงานของบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) เดิม กลุ่มละ 7 คน จากฝ่ายบริหาร ฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายปฏิบัติการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความเชื่อถือได้ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่ม

ตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษา ได้แก่ บุคลากรในบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) จังหวัดชัยนาท จำนวน 30 คน นำผลที่ได้ มาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) และกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ว่าต้องมีค่ามากกว่า 0.7 (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, 2562, หน้า 45) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.83 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้คำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย รวม 14 ข้อ โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านเงินเดือน และสวัสดิการ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร และด้านเทคโนโลยี

สำหรับแบบสอบถามด้านความรู้ ความเข้าใจ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 14 ข้อ ซึ่งมีการพิจารณา 2 ระดับ คือ ใช่ – ไม่ใช่

ส่วนแบบสอบถามในด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร และด้านเทคโนโลยีเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพนักงาน TOT เดิม และกลุ่มพนักงาน CAT เดิม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานฝ่ายขายและบริการลูกค้า ในเขตภาคกลางตอนบน แบ่งออกเป็น 8 จังหวัด ประกอบด้วย เพชรบูรณ์ พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี จำนวน 263 คน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google form ที่เป็นแบบฟอร์มในการสร้างแบบสอบถาม และจัดทำ QR CODE แจกจ่ายผ่านแอปพลิเคชัน Line เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาทั้งหมด 263 ชุด โดยช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเริ่มตั้งแต่วันที่ 1-29 กุมภาพันธ์ 2567 รวมระยะเวลาประมาณ 29 วัน โดยได้รับแบบสอบถามกลับมาครบทั้ง 263 ชุด

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้การจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มแบบเจาะจงโดยคัดเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus group discussions) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เป็นพนักงานของบริษัท ที่โอที จำกัด (มหาชน) เดิม และบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) เดิม กลุ่มละ 7 คน ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายปฏิบัติการ เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการอบรมกิจการในบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการอบรมกิจการในบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจำแนกประเภทข้อมูล ตามกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลประเด็นหลัก และแบ่งประเด็นย่อย สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากข้อมูลที่จำแนกประเภทแล้ว เชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิดเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการอบรมกิจการในบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ภายหลังการอบรมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านคุณภาพงาน	3.70	0.58	มาก	1
2. ด้านปริมาณงาน	3.59	0.54	มาก	3
3. ด้านเวลา	3.67	0.52	มาก	2
4. ด้านค่าใช้จ่าย	3.44	0.63	มาก	4
ภาพรวม	3.60	0.47	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสูงที่สุด คือ ด้านคุณภาพงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ด้านเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.52) ด้านปริมาณงาน ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.54) และด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.63)

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคม แห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากร	ระดับปัจจัย			
	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ผล	ลำดับ
1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.71	0.54	มากที่สุด	1
2. ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	4.22	0.60	มากที่สุด	2
3. ด้านความมั่นคงและ ความก้าวหน้า ในการ ทำงาน	3.98	0.58	มาก	3
4. ด้านสิ่งสนับสนุนในการ ปฏิบัติงาน	3.47	0.58	มาก	6
5. ด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร	3.52	0.59	มาก	5
6. ด้านเทคโนโลยี	3.88	0.58	มาก	4
ภาพรวม	3.96	0.33	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมากที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.54) ส่วนปัจจัยที่พบว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.58)

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.670 ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.659 ด้านเทคโนโลยี (X_6) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.650 ด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.610 ด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.591 และด้านความรู้ ความเข้าใจ (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.304 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.3 จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลัง การควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน โดยใช้การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple regression analysis) โดยใช้วิธีการ Enter พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร (Y) พบว่า คะแนนมาตรฐาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (X_2) (0.172) ด้านเทคโนโลยี

(X₆) (0.158) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน (X₃) (0.131) ด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน (X₄) (0.121) ด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร (X₅) (0.093) และด้านความรู้ ความเข้าใจ (X₁) (0.035) มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการจาก การจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังการควบรวมกิจการ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตภาคกลางตอนบน โดยผู้เข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่มคือ ผู้บริหารตั้งแต่ระดับผู้จัดการขึ้นไป จำนวน 7 คน โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพนักงาน TOT เดิม และกลุ่มพนักงาน CAT เดิม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร มีดังนี้

3.1 นโยบายด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ของบุคลากร

3.1.1 จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร (HRD Plan) ที่สอดคล้องกับภารกิจหลักเพื่อให้การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 กำหนดเส้นทางการพัฒนา (Development roadmap) วางแผนเส้นทางการพัฒนาของบุคลากรทุกระดับเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานในแต่ละระดับตำแหน่ง

3.1.3 สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร

3.1.4 สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทำงานโดยใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) เพื่อให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้

3.2 นโยบายด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

3.2.1 ปรับโครงสร้างเงินเดือนที่เป็นธรรมและแข่งขันได้โดยกำหนดตามมาตรฐานตลาดแรงงาน คำนึงถึงคุณวุฒิ ประสบการณ์ และผลการปฏิบัติงาน

3.2.2 พัฒนาคุณภาพชีวิตและสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน

3.2.3 จัดให้มีสวัสดิการด้านการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษาหรือเงินสนับสนุนสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การให้การสนับสนุนในด้านการฝึกอบรมหรือพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น การจ่ายค่าฝึกอบรมหรือคอร์สการเรียนรู้

3.3 นโยบายด้านการพัฒนาความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน

3.3.1 ส่งเสริมแผนการขยายธุรกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีหรือการเปิดตลาดใหม่ซึ่งจะทำให้พนักงานเห็นโอกาสในการเติบโตและมั่นใจในอนาคตขององค์กร

3.3.2 จัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานและแผนการพัฒนาตัวเองของพนักงาน เช่น การอบรมทักษะเฉพาะด้าน การฝึกทักษะการเป็นผู้นำ หรือการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงาน

3.3.3 ปรับโครงสร้างเรื่องอายุงานให้มีกำหนดการเกษียณอายุงานที่ 60 ปีเท่ากัน

3.3.4 จัดให้มีนโยบายที่ยืดหยุ่น เช่น การทำงานจากที่บ้าน การลาหยุดพักร้อนที่ยืดหยุ่น หรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตและร่างกาย เพื่อให้พนักงานสามารถรักษาความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้

3.3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ที่ไม่จำกัดเฉพาะการทำงาน เช่น การพัฒนาทักษะการจัดการเวลา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หรือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3.4 นโยบายด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน

3.4.1 ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับบุคลากร เช่น ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่สะอาด ปลอดภัย

3.4.2 จัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น กาแฟ ห้องพัก ห้องอาหาร หรือบริการอื่น ๆ ที่ทำให้พนักงานรู้สึกสะดวกสบายในการทำงาน

3.4.3 จัดการทรัพยากรให้เหมาะสมและเพียงพอต่อพนักงาน

3.5 นโยบายด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร

3.5.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารที่เปิดเผยและตรงไปตรงมาระหว่างพนักงานและผู้บริหาร รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการเกินไปเพื่อให้พนักงานรู้สึกสะดวกสบายในการพูดคุยและแชร์ความคิดเห็น

3.5.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในทีม เช่น การจัดกิจกรรม Team building หรือการจัดกิจกรรมระหว่างแผนก

3.5.3 ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานร่วมกัน การเคารพซึ่งกันและกัน และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3.5.4 รักษาความเป็นธรรมในการประเมินผลงาน การให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่ง และการจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในองค์กร

3.5.5 สร้างความมั่นใจในองค์กรว่าจะไม่มีความลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและขวัญกำลังใจ

3.6 นโยบายด้านเทคโนโลยี

3.6.1 ส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะด้านดิจิทัล (Digital literacy) เพื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

3.6.2 สนับสนุนความปลอดภัยทางไซเบอร์และการปกป้องข้อมูล จัดให้มีระบบสำรองข้อมูลและแผนรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ และให้ความรู้และฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์

3.6.3 ส่งเสริมการพัฒนาและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร และให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

3.6.4 พัฒนาและปรับปรุงบริการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เพื่อปรับปรุงระบบให้รองรับการทำงานแบบอัตโนมัติและลดขั้นตอนที่ซับซ้อน

อภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

1.1 ด้านคุณภาพงาน เป็นด้านที่มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และเป็นด้านที่มีค่าสูงที่สุดเป็นลำดับ 1 ทั้งนี้เนื่องจากผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีปฏิบัติ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่กระชับ รวดเร็ว ตรงตาม

เป้าหมายที่กำหนด มีการตรวจสอบงานทุกครั้งก่อนนำเสนอหรือส่งมอบงาน งานที่ได้รับมอบหมายเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ดังที่ Peterson and Prowman (1953 อ้างถึงใน ธนภรณ์ พรรณราย, 2565, หน้า 19) กล่าวว่า คุณภาพของงาน (Quality) จะต้องมีความสูง คือ ผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่า มีความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานมีความถูกต้องได้มาตรฐานและรวดเร็ว และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

1.2 ด้านปริมาณงาน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน มีการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดอยู่เสมอ และสามารถปฏิบัติงานในปริมาณเท่าเดิมแม้จำนวนคณะทำงานจะน้อยลง ดังที่ Peterson and Prowman (1953 อ้างถึงใน ธนภรณ์ พรรณราย, 2565, หน้า 19) กล่าวว่า งานที่เกิดขึ้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานขององค์กรโดยมีผลงานที่ปฏิบัติได้ปริมาณตามที่เหมาะสมหรือเป็นไปตามที่เป้าหมายขององค์กรวางไว้ และต้องมีการวางแผนบริหารเวลา เพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนด

1.3 ด้านเวลา มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรมาทำงานตรงเวลาสม่ำเสมอ สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลาที่กำหนด มีการจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาได้อย่างเหมาะสม และมีการลดขั้นตอนการทำงานเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ดังที่ Peterson and Prowman (1953 อ้างถึงใน ธนภรณ์ พรรณราย, 2565, หน้า 19) กล่าวถึงเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานว่า ต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องเหมาะสมและทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการปฏิบัติงานให้รวดเร็วสะดวกมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Drucker (2002 อ้างถึงใน ธีธัญญ์ สิมมา, 2561,

หน้า 15) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ภายในกำหนดเวลา อยู่ที่สามารถในการวางแผนจัดระเบียบการใช้เวลาของแต่ละบุคคล

1.4 ด้านค่าใช้จ่าย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก บุคลากรใช้ทรัพยากรหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ขององค์กรอย่างประหยัดที่สุดในการ ปฏิบัติงานเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนขององค์กร และยังสามารถปฏิบัติงานได้ บรรลุผลแม้จะมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ดังที่ Peterson and Prowman (1953 อ้างถึงใน ธนภรณ์ พรรณราย, 2565, หน้า 19) กล่าวถึงค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานที่มี ประสิทธิภาพไว้ว่า ค่าใช้จ่ายทั้งหมดต้องเหมาะสมกับงาน จะต้องลงทุนน้อยและ ได้ผลกำไรมากที่สุดหรือใช้ทรัพยากรด้านการเงิน แรงงาน วัสดุและเทคโนโลยีที่มี อยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

2.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจ เป็นปัจจัยที่อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากองค์กรได้มีการฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงาน กฎระเบียบ และข้อกำหนดให้พนักงานทราบก่อนปฏิบัติงานจริงทำให้พนักงานมีความเข้าใจและ เห็นความสำคัญของงานที่กำลังทำอยู่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุกลวัฒน์ นิธิกุลธนาโรจน์ (2552) ที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท อินเดโตร์ เลนส์ (ไทยแลนด์) จำกัด พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้และเข้าใจในงานที่ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพนักงานได้รับการฝึกอบรมก่อนที่จะได้ลงมือ ปฏิบัติงานจริงทำให้มีความรู้และความเข้าใจเป็นอย่างดีในงานที่ปฏิบัติอยู่ เกิด ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่

2.2 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ เป็นปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีการกำหนดโครงสร้างเงินเดือนที่ชัดเจน จัดให้มีค่าตอบแทนเงินเดือนอย่างเหมาะสมกับภารกิจที่ปฏิบัติ ค่าตอบแทนเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับบุคลากรในสายอาชีพอื่น ๆ ที่มีวุฒิการศึกษาเทียบเท่ากัน พนักงานได้รับความสะดวกรวดเร็วในการเบิกค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล และค่าสวัสดิการต่างๆ โดย Herzberg (1959 อ้างถึงใน ลัทธวัฒน์ เฉลิมรัักษ์, 2563, หน้า 14-17) กล่าวไว้ว่า หากเงินเดือนไม่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ พนักงานเก่าหรือพนักงานใหม่ได้รับเงินไม่แตกต่างกันอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจได้ บางบริษัทจะคำนึงถึงปัจจัยอื่นที่นำมาเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจสำหรับการปรับฐานเงินเดือนให้กับพนักงานอย่างเหมาะสม ตลอดจนการเลื่อนขั้นเงินเดือน และตำแหน่งเพราะหากช้าเกินไปจะส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจกับพนักงานได้เช่นกัน

2.3 ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน เป็นปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการพิจารณาเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่งมีหลักเกณฑ์เชื่อถือได้ เหมาะสมและเป็นธรรมมีการส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถตามความต้องการจากองค์กร การส่งเสริมและสนับสนุนในองค์กรทำให้มีการศึกษาต่อที่สูงขึ้นเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และมีการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือเปลี่ยนแปลง สายงานที่ตรงและสอดคล้องกับความชำนาญ ดังที่ พิมพิภา แซ่ฉั่ว (2551, หน้า 42-43) กล่าวว่า ความก้าวหน้าในงานเป็นการเปลี่ยนบทบาทการทำงานซึ่งจะให้ผลตอบแทนทั้งทางด้านจิตวิทยาและผลตอบแทนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงาน เช่น การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหรือขึ้นเงินเดือน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้

เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในงาน ตลอดจนถึงความพึงพอใจต่อชีวิต ความรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จซึ่งอาจออกมาในรูปของอำนาจหน้าที่หรือสถานภาพที่สูงขึ้น ความก้าวหน้าในอาชีพจึงเป็นผลสุดท้ายของการจัดการอาชีพงานซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ

2.4 ด้านสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมขององค์กร เช่น แสงสว่าง เสียง ความสะอาด มีความเหมาะสม การจัดสถานที่ในการทำงานเป็นสัดส่วน เป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกต่อการปฏิบัติงาน องค์กรให้การสนับสนุนและสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้บุคลากรสร้างนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร องค์กรให้การสนับสนุนในการสร้างทีมพัฒนาระบบที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีขององค์กรซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบ ให้ทันสมัย และองค์กรให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ อภิชัย จตุพรวาทิ (2557, หน้า 7) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่จะสร้างบรรยากาศที่ดีหรือไม่ดีให้กับองค์กร คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ อาคารสถานที่ทำงาน เครื่องมือที่ใช้ในสำนักงาน เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยสถานที่ทำงานควรมีความสะดวกสบายเพียงพอต่อการปฏิบัติ อุปกรณ์และเครื่องมือในสำนักงานซึ่งเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและเป็นการช่วยให้สมาชิกทำงานได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ระยะเวลาในการทำงาน ในการทำงานควรมีระยะเวลาในการทำงานและการพักให้เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความเมื่อยล้าหรือเบื่อหน่ายในการทำงานซึ่งจะมีผลทำให้ผลิตผลขององค์กรลดลง

2.5 ด้านขวัญกำลังใจของบุคลากร เป็นปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พนักงานให้ความช่วยเหลือ รักใคร่กลมเกลียวกันและ สนับสนุนการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้คำแนะนำหรือชี้แนะแนวทางแก้ไข และผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานเกิดความและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังที่ Kaplan (2002 อ้างถึงใน จิตวิวัฒน์ เรื่อง สุวรรณ, 2560, หน้า 9) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจในการทำงานเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าแค่ในระดับบุคคลแต่เป็นเรื่องสำคัญในระดับองค์กรเพราะขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากรจะกระทบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร หากบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดีแล้วจะเกิดสภาพบรรยากาศการทำงานที่ดี เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กรทั้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน บุคลากร และผู้บริหาร ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรจะได้รับการแก้ไข อัตราการลาออก ลดลง มีบุคลากรมาทำงานครบ และเข้างานตรงตามเวลา

2.6 ด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีการอัพเกรดระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้ในองค์กร เพื่อให้มีประสิทธิภาพและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ระบบซอฟต์แวร์ภายในองค์กรมีความสะดวก ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อนและตรงตามวัตถุประสงค์ มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลสารสนเทศร่วมกัน และระบบฐานข้อมูลมีความสอดคล้องกับงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละศูนย์บริการ ดังที่ Shumpeter (1934 อ้างถึงใน พิชญ์ภร ปรวิเชียรสุดตาม, 2563, หน้า 10) กล่าวว่า ผู้บริหารแต่ละองค์กรพยายามหาเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสร้าง

ประโยชน์ในทางธุรกิจให้กับองค์กรของตนเองโดยเฉพาะถ้าหากเทคโนโลยีนั้นสามารถทำให้องค์กรทำอะไรและเป็นผู้ผูกขาดในตลาดได้ก็จะทำให้ได้เปรียบในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีคลินิกให้คำปรึกษานักงาน (Employee counseling clinic) เพื่อให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่พนักงานอาจประสบในที่ทำงานหรือชีวิตส่วนตัว ซึ่งสามารถช่วยให้พนักงานพัฒนาตนเองและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานได้

1.2 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรออกนโยบายในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านเงินเดือนและสวัสดิการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดและรักษานักงานที่มีคุณภาพ การจัดการด้านเงินเดือนและสวัสดิการที่ดีจะช่วยให้พนักงานรู้สึกมีความพึงพอใจและมุ่งมั่นในการทำงานให้กับองค์กร โดยนโยบายเหล่านี้ควรมีความโปร่งใสและยุติธรรม

1.3 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรพัฒนานักงานเพื่อให้เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างองค์กรให้เติบโตและประสบความสำเร็จ โดยในการพัฒนานักงานสามารถจัดทำเป็น Roadmap (แผนพัฒนา)

1.4 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรจะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยการเพิ่มสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การ

ปรับปรุงเครื่องมือ ทรัพยากรและกระบวนการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสะดวกมากยิ่งขึ้น

1.5 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพนักงานซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในองค์กร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดการลาออก และส่งเสริมความภาคภูมิใจต่อองค์กร

1.6 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรเพิ่มประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้จะช่วยให้กระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์กร มีความรวดเร็ว แม่นยำ และช่วยลดความผิดพลาด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของพนักงานที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารภายในองค์กรภายหลังการควบรวมกิจการเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนา การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบของการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เฉพาะฝ่ายบริหาร ฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายปฏิบัติการ ดังนั้น หากมีการศึกษาครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบอื่นร่วมกับกลุ่มตัวอย่างในระดับต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งผู้บริหารระดับสูง รวมถึงตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากรัฐกิจและประชาชนผู้ใช้บริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตติวรรณ เรืองสุวรรณ. (2560). ขวัญกำลังใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันในงาน: เปรียบเทียบระหว่างพนักงานสัญญาจ้างและพนักงานประจำของบริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน). (2566). แผนวิสาหกิจ ปี 2566. ค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.ntplc.co.th/docs/default-source/grcpolicy/นโยบายgrc2566.pdf>
- ชนภรณ์ พรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธัญญธรณ์ สิมมา. (2561). การบริหารเวลากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชญ์เกียรติ ปรวิเชียรสุดตา. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานด้วยระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์ภา แซ่ฉั่ว. (2551). ความก้าวหน้าในงาน ความมีอิสระในงาน ความผูกพันในงาน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสำนักงานที่ดินจังหวัดในเขตชายฝั่งทะเลอันดามัน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- ลัทธวัฒน์ เกลิมรักษ์. (2563). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจรัฐสภา*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศุกลวัฒน์ นิธิกุลธนาโรจน์. (2552). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท อินเทอร์เน็ต (ไทยแลนด์) จำกัด*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อภิชัย จตุพรวาทิ. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติ จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ไอที ชูรกิจ. (2564). เจาะลึก NT บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) หลังควมรวม CAT และ TOT คนไทยได้อะไร. ค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2565, จาก <https://today.line.me/th/v2/article/q3eOzK>
- Positioning. (2022). กรณีศึกษา TOT ควมรวม CAT = NT พลิกสถานะสู่แข่งขัน. ค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2565, จาก <https://positioningmag.com/> 1383620

กลยุทธ์ในการยกระดับการให้บริการประชาชนให้เป็นไปตาม
เกณฑ์การให้บริการของศูนย์ราชการสะดวกของที่ทำการปกครอง
อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

**Strategies for upgrading public service in line with the criteria
of service standards for the Government Easy Contact Center
(GECC), Doi Lo District Office, Chiang Mai Province**

มนชนัญ อุตสอน¹ & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา²
Monchanut Autson¹ & Siripong Ladavalaya Na Ayuthya²

Corresponding Author: Monchanat_a@cmu.ac.th

Received: 17/04/68 Revised: 07/05/68 Accepted: 08/05/68

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอดอยหล่อ และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดฝ่ายประสานแผนยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายในที่เป็นจุดอ่อน และจุดแข็ง รวมถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมิน

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Student, Master of public administration, Faculty of Politic Science and public administration, Chiang Mai University

² Faculty of Politic Science and public administration, Chiang Mai University

ของศูนย์ราชการสะดวก(GECC) ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ตลอดจนนำเสนอกลยุทธที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำมาใช้เป็นแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ให้ประสบความสำเร็จในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายในทั้ง 7 ด้าน เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการมาตรฐานการของศูนย์ราชการสะดวก ในส่วนของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่าปัจจัยด้านระบบการเมืองและระบบเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่สร้างโอกาส แต่ปัจจัยด้านระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานการบริการฯ ในส่วนของข้อเสนอแนะ คือ (1) กลยุทธ์เชิงรุก ควรเร่งพัฒนาการให้บริการโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ (2) กลยุทธ์เชิงรับ ควรมีการวางแผนงบประมาณและใช้จ่ายอย่างรัดกุม รวมถึงอาจหาทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอก (3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข ควรผลักดันให้ใช้โอกาสจากโครงการฝึกอบรมเพิ่มทักษะในการใช้ระบบดิจิทัลและเทคโนโลยี รวมถึงนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนมาปรับใช้ (4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ควรขอความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาบุคลากรและระบบการให้บริการ

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายใน; ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก; กลยุทธ์การดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานบริการ

Abstract

This study employed a qualitative research methodology, utilizing in-depth interviews with key informants, including executives and personnel from the Doi Lo District Office, as well as provincial-level officers responsible for coordinating strategic area development plans. The primary objective of the research was to analyze internal factors—both strengths and weaknesses—as well as external environmental factors—opportunities and threats—that influence the implementation of initiatives aimed at enhancing public service standards in accordance with the Government Easy Contact Center (GECC) evaluation criteria during the 2024 fiscal year. Additionally, the study sought to propose strategic approaches that the Doi Lo District Office, Chiang Mai Province, could adopt as a framework for successfully achieving GECC certification in the future. The findings indicated that all seven dimensions of internal conditions constitute strengths that support the enhancement of public service standards under the GECC framework. With regard to external environmental factors, the political and technological systems were identified as opportunities, whereas the economic and social systems were recognized as obstacles to the advancement of service standard development. The study proposes the following strategic recommendations: (1) Proactive Strategy: Prioritize the enhancement of public services through the integration of technology and ensure consistent performance evaluation. (2) Defensive Strategy:

Emphasize prudent budget planning and expenditure management, including the pursuit of external funding sources where appropriate. (3) Corrective Strategy: Capitalize on training programs to improve digital and technological competencies, and apply insights derived from lessons learned to refine operational practices. (4) Preventive Strategy: Foster collaboration with public and private sector organizations to develop human resources and improve service delivery systems.

Keywords: internal factors; external environmental factors; strategies for enhancing service standards

บทนำ

กระบวนการปฏิรูประบบบริหารราชการของไทย เพื่อให้การจัดทำบริการสาธารณะ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง, 2564) มุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานและการบริการภาครัฐไปสู่ระบบดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม วิถีการดำรงชีวิต และรูปแบบการดำเนินธุรกิจของปัจเจกชน องค์กรภาคธุรกิจเอกชน สังคม และประเทศ ก่อเกิดความสัมพันธ์ทางสังคมและความคาดหวัง รูปแบบการทำงาน การให้บริการที่ให้ความสำคัญกับความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นบทบาทของภาครัฐจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานบรรลุผลสัมฤทธิ์เทียบได้กับมาตรฐานสากลและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็นทันต่อสถานการณ์ รวมถึงมีความคล่องตัวในบริบทที่หลากหลาย

เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเดียวกับทุกภาคส่วน ตลอดจนผลักดันให้ทุกองค์กรของรัฐเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Transformation) (แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง), 2564) อย่างไรก็ตาม การปฏิรูประบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้สามารถเข้าถึงและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เริ่มมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 ซึ่งรัฐบาลได้ให้ทุกกระทรวง กรม จังหวัด และรัฐวิสาหกิจ จัดให้มีศูนย์ราชการสะดวก หรือ Government Easy Contact Center ชื่อย่อว่า “GECC” โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ประชาชนได้รับความ “สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงง่าย” และมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของภาครัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ที่ออกมารองรับการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลด้วย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับประชาชน จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนามาตรฐานการบริการประชาชนตามแนวทางศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของจังหวัดและอำเภอ ให้มีขีดความสามารถที่จะให้บริการประชาชนได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐานระดับประเทศ ภายใต้แนวคิด “สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย” รวมทั้งมีความเป็นธรรม โปร่งใส และประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการกรมการปกครอง, 2563) โดยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2563 กรมการปกครองได้สั่งการให้ทำการปกครองจังหวัด และทำการปกครองอำเภอทุกแห่งดำเนินการสมัครขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก

(GECC) ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่มีที่ทำการปกครองอำเภอที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวกจำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการปกครองอำเภอแม่อริม ที่ทำการปกครองอำเภอสันทราย ที่ทำการปกครองอำเภอฝาง ที่ทำการปกครองอำเภอแม่ออน ที่ทำการปกครองอำเภอพร้าว ที่ทำการปกครองอำเภอแม่อาย ที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง ที่ทำการปกครองอำเภอหางดง ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่ทำการปกครองอำเภอจอมทอง ที่ทำการปกครองอำเภอดอยเต่า ที่ทำการปกครองอำเภอดอยสะเก็ดและที่ทำการปกครองอำเภอสันป่าตอง (ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2567)

ที่ทำการปกครองอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีความตระหนักถึงความจำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานบริการตามนโยบายของกรมการปกครองที่กำหนดให้หน่วยงานในสังกัดต้องยื่นขอการรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) จึงได้ดำเนินการสมัครขอรับการรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก ครั้งแรกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผลปรากฏว่าไม่ผ่านการประเมิน ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และปีพ.ศ. 2567 ได้มีการดำเนินการสมัครขอรับการรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวกอีก แต่ก็ยังไม่สามารถผ่านการประเมินได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้ที่ทำการปกครองอำเภอดอยหล่อได้พยายามปรับปรุงพัฒนาและเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวกทั้งในด้านสถานที่และด้านการพัฒนาการให้บริการ มาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 และพ.ศ. 2567 แต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน

การให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ได้ ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอคลองหลวง จึงมีความสนใจศึกษาว่ามีปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายในใดบ้างที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง และมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกใดบ้าง ที่เป็นอุปสรรคและโอกาสของที่ทำกรปกครองอำเภอคลองหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานบริการให้เป็นไปตามเกณฑ์การให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ตลอดจนควรมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนให้เป็นไปตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) อย่างไร ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อที่ทำกรปกครองอำเภอคลองหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ในการดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนให้เป็นไปตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ให้ประสบผลสำเร็จได้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย มาตรการ แนวทางปฏิบัติ บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการบริการการยกระดับการบริการของภาครัฐและการรับรองมาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวก (GECC) และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเป็นการวิจัยภาคสนาม โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทั้งในรูปแบบที่

เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง กำหนดโครงสร้างประเด็นคำถามที่ต้องการจะศึกษาไว้เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อใช้ในการตั้งคำถามที่อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่ต้องการและสามารถซักถามข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ในระหว่างการพูดคุยสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดมากขึ้น

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับการให้บริการประชาชนตามมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ และที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอดอยหล่อ จำนวน 12 ราย ประกอบด้วย นายอำเภอดอยหล่อ จำนวน 1 ราย ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง จำนวน 1 ราย ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคง จำนวน 1 ราย ปลัดอำเภอฝ่ายอำนวยการ จำนวน 1 ราย ปลัดอำเภอฝ่ายบริหารงานปกครอง จำนวน 1 ราย ปลัดอำเภอกองงานสำนักงานอำเภอ จำนวน 1 ราย อดีตปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบการดำเนินงานยกระดับการให้บริการประชาชนตามมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 3 ราย เสมียนตราอำเภอ 1 ราย พนักงานราชการผู้รับผิดชอบการดำเนินงานยกระดับการให้บริการประชาชนตามมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) จำนวน 1 ราย และลูกจ้างผู้รับผิดชอบการดำเนินงานยกระดับการให้บริการประชาชนตามมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) จำนวน 1 ราย และ กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด จำนวน 4 ราย ประกอบด้วย เจ้าพนักงานอำเภอ จำนวน 1 ราย เจ้าพนักงานปกครอง จำนวน 1 ราย เจ้าหน้าที่

ปกครอง จำนวน 1 ราย และลูกจ้างฝ่ายประสานแผนยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่ ที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงใหม่ ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานยกระดับการให้บริการประชาชน ตามมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก จำนวน 1 ราย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulations) ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากแหล่งที่มาซึ่งแตกต่างกัน ได้แก่ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีการสืบค้นจากเอกสาร (Documentary) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำข้อมูลมาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้นี้มีความน่าเชื่อถือ และมีความครอบคลุมต่อบริบทในการศึกษาในครั้งนี้ ได้ปรับเปลี่ยนตามเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วค่ะ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอฝาง จำนวน 12 ราย และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดจำนวน 4 ราย สามารถสรุปผลการศึกษตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายในที่เป็น จุดอ่อน และจุดแข็ง ต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากการศึกษาสภาพการณ์ภายในที่ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ว่าเป็นจุดอ่อนหรือจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก

(GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างองค์กร ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่าเป็นจุดแข็งของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจาก มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีการกำหนดตำแหน่งงาน จัดลำดับการบังคับบัญชา การมอบหมายภารกิจอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบที่มีขอบเขตที่ชัดเจน ยึดหลักการทำงานตามความถนัดและความเหมาะสมของบุคลากร ทำให้เกิดความคล่องตัว ช่วยลดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้ง สามารถปรับบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้เสมอ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...รูปแบบโครงสร้างองค์กรและสายการบังคับบัญชาถือเป็นจุดแข็งในดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อ เพราะมีความเหมาะสมและชัดเจนรวมถึงการแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่ที่มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน ช่วยลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อคนที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

2) ด้านยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ (Strategy) ขององค์กร พบว่ายุทธศาสตร์/กลยุทธ์องค์กร นโยบาย ทิศทาง ขอบเขตการทำงาน ของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญกับการมุ่งตอบสนองนโยบายการเพิ่ม

ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนโดยเฉพาะการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) โดยมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาการให้บริการประชาชน มียุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาและตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการพัฒนาบุคลากรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ถือว่าเป็นจุดแข็งแต่ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) อาจมีผลมาจากปัจจัยอื่น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...รูปแบบโครงสร้างองค์กรและสายการบังคับบัญชาถือเป็นจุดแข็งในดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ เพราะมีความเหมาะสมและชัดเจนรวมถึงการแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่ที่มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน ช่วยลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อคนที่ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

3) ด้านระบบ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีความเห็นว่า ระบบการทำงานของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากที่ผ่านมา มีระบบการทำงานที่ดี โดยเฉพาะในส่วนของงานบริการงานทะเบียน งานอำนวยความสะดวกเป็นธรรม หรืองานบริหารงาน มีขั้นตอนและกระบวนการทำงานที่มีแบบแผน ชัดเจนเอื้อต่อการให้บริการ มีการจัดทำป้ายช่องทางการให้บริการ แผนผังแสดงขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ รวมถึงมีป้ายแสดงอัตราค่าธรรมเนียมที่ชัดเจน มีคู่มือการ

ปฏิบัติงานที่เข้าใจง่าย ในด้านการจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ มีการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการและการติดต่อสื่อสารช่วยให้การประสานงานและการให้บริการรวดเร็วและทันเวลาตรงตามความต้องการ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...คิดว่าเป็นจุดแข็งของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ เพราะจากการตรวจเยี่ยมในครั้งที่ผ่าน ๆ มา มีระบบการทำงานที่ดี โดยเฉพาะในส่วนของงานบริการ ไม่ว่าจะเป็นงานทะเบียน งานอำนวยความสะดวก หรืองานบริหารงานปกครองก็มีขั้นตอนและกระบวนการทำงานที่มีแบบแผน และมีความชัดเจน เอื้ออำนวยต่อการให้บริการประชาชน...” (ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดคนที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

4) ด้านรูปแบบ รูปแบบการบริหาร พบว่าเป็นจุดแข็งขององค์กร เนื่องจากผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กร มุ่งเน้นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เป็นพิเศษ สามารถปรับตัว เรียนรู้ การทำงานรูปแบบใหม่การใช้เทคโนโลยี สร้างความเข้าใจและประสานงานได้ดีกับทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำงานอย่างเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ แต่มีวิจรรย์ญาณในการบริหารงานที่ยืดหยุ่น รับฟังผู้ร่วมงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ทิศทางการดำเนินงานของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...บุคลิกภาพและภาวะผู้นำ รวมถึงแนวทางการบริหารงานของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการ

ให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากผู้นำมีแนวทางการบริหารงานที่ยืดหยุ่น รับฟังผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรในองค์กรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดร่วมกัน แนวทางดังกล่าวทำให้ทิศทางการดำเนินงานของที่ทำการปกครองอำเภอทยอยหล่อมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในที่สุด...” ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอทยอยหล่อคนที่ 3, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

5) ด้านพนักงาน พบว่าพนักงาน/บุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอทยอยหล่อ เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจาก ได้รับจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรตามกรอบ จึงสามารถแบ่งงานและการมอบหมายภารกิจที่ชัดเจน เหมาะสม ด้านทักษะความรู้ความสามารถ ถือว่าเป็นข้อได้เปรียบเพราะส่วนใหญ่บุคลากรยังอยู่ใน Gen Z และ Gen Y ทำให้มีความพร้อมในการพัฒนาทักษะโดยเฉพาะด้านของเทคโนโลยี มีความเต็มใจที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีให้แก่บุคลากรรุ่นเก่า การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน บุคลากรมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ ทำงานมาเป็นระยะเวลานาน ไม่ค่อยมีการโยกย้าย ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...บุคลิกภาพและภาวะผู้นำ รวมถึงแนวทางการบริหารงานของที่ทำการปกครองอำเภอทยอยหล่อเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากผู้นำมีแนวทางการบริหารงานที่ยืดหยุ่น รับฟังผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรในองค์กรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดร่วมกัน แนวทางดังกล่าวทำให้ทิศทางการดำเนินงานของที่ทำการปกครองอำเภอทยอยหล่อมีความเป็นอันหนึ่งอัน

เดียวกันและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในที่สุด...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอโดยพลคนที 4, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

6) ด้านทักษะความสามารถขององค์กร พบว่าเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการรองรับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีความพร้อมทั้งในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ทักษะที่จำเป็นต่อการทำางานยุคใหม่โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลทันเวลาและครบถ้วน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการรองรับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เพราะจากการติดตามงานและติดต่อประสานงานที่ผ่าน ๆ มา การกิจต่าง ๆ ของที่ทำการปกครองอำเภอก็ไม่เคยติดขัดปัญหาอะไรชี้ให้เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการกิจของตน...” (ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดคนที 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

7) ด้านค่านิยมร่วม พบว่าเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก เนื่องจากบุคลากรในองค์กรมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งและยกระดับการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ ค่านิยมร่วมดังกล่าวทำให้้องค์กรมีทิศทางในการทำางานที่ชัดเจน บุคลากรทุกคนจึงเข้าใจแนวทางการทำางานและสามารถปฏิบัติตนตามพฤติกรรมร่วมที่บุคลากรทุกคนในหน่วยงานร่วมกันกำหนดขึ้นได้ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...ค่านิยมของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ ถือเป็นจุดแข็ง เนื่องจากทุกคนมีค่านิยมร่วมกันคือมุ่งเน้นในการบริหารจัดการงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และการบริการที่สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชน การดำเนินงานจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพ...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อคนที่ 5, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เป็นโอกาสและอุปสรรค ต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากการศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เป็นโอกาสและอุปสรรค ต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านระบบการเมือง พบว่าผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด มีความเห็นว่าเป็นโอกาสต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการของอำเภอให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากกระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครองมีนโยบายผลักดันให้ที่ทำการปกครองอำเภอทุกแห่งผ่านการรับรองมาตรฐานการบริการศูนย์ราชการสะดวก มีนโยบายข้อสั่งการ รวมถึงการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ มีโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อเพิ่มทักษะในการใช้ระบบดิจิทัลและ

เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระบบ GECC การจัดเตรียมเอกสารในการสมัครขอรับ ประเมินการขอรับรอง การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ ในส่วน ของที่ทำการปกครองจังหวัดได้ให้การสนับสนุนโดยมีการถอดบทเรียนความสำเร็จ จากที่ทำการปกครองอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการ ให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เพื่อนำกลยุทธ์มาปรับใช้ดังตัวอย่าง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...เป็นโอกาส เพราะกรมการปกครองได้มีนโยบายในการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการของอำเภอให้ได้ตามเกณฑ์ มาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวก (GECC) โดยเฉพาะในด้าน การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มทักษะในการใช้ระบบดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ เกี่ยวข้องกับ GECC ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมี คุณภาพและทันสมัย...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอดอยหล่อ คนที่ 6, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

2) ด้านระบบเศรษฐกิจ พบว่าผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครอง อำเภอดอยหล่อ และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด ให้ความเห็นว่าเป็นความเสี่ยงต่อการ ขยับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการของอำเภอให้ได้ ตามเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวก เนื่องจากปัจจุบันเศรษฐกิจ ของไทยกำลังเผชิญกับการเติบโตที่ต่ำ ภาครัฐอาจพิจารณาลดการใช้จ่ายลงเพื่อ ลดภาระหนี้สาธารณะ การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลจึงอาจจะเน้นไปที่ โครงการที่จำเป็นและเร่งด่วนก่อน เช่น ด้านการศึกษา หรือด้านสาธารณสุข อาจ ทำให้กรมการปกครองได้รับจัดสรรงบประมาณน้อยลง ส่งผลให้การสนับสนุนการ ขยับเคลื่อนการดำเนินการยกระดับบริการของหน่วยงานมีปัญหาในการพัฒนา สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐาน และเป็นอุปสรรคต่อการ

ขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานการบริการประชาชนตามแนวทางศูนย์ราชการ
สะดวก ของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
ได้กล่าวไว้ว่า

“...ระบบเศรษฐกิจเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการขับเคลื่อนการดำเนินการ
ยกระดับบริการให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินขอการรับรองมาตรฐานการ
ให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อ
เนื่องจากศูนย์ราชการสะดวกต้องมีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้
มาตรฐาน แต่ในภาวะที่งบประมาณถูกจำกัดจากภาวะเศรษฐกิจที่ท้าทาย อาจต้อง
เลื่อนหรือชะลอแผนปรับปรุงสถานที่...” (ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดคนที่ 3, การ
สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

3) ด้านระบบสังคม พบว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่าเป็นความเสี่ยงต่อการ
ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการของที่ทำการ
ปกครองอำเภอโดยหล่อ เนื่องจากประชากรของอำเภอโดยหล่อส่วนใหญ่ประกอบ
อาชีพเกษตรกรรม ผู้มารับบริการส่วนมากอยู่ในวัยสูงอายุ ขาดความรู้ความเข้าใจ
ในการใช้เทคโนโลยีหรือการใช้งานระบบออนไลน์น้อย เช่น การยื่นเอกสาร
ออนไลน์หรือการใช้แอปพลิเคชันภาครัฐที่ประชากรในพื้นที่ส่วนหนึ่งไม่สามารถ
เข้าถึงหรือใช้งานได้ ส่งผลให้มาตรการที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพอาจไม่
เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง ประชาชนที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีต้องเดินทางมายื่น
เรื่องด้วยตนเอง เป็นต้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...เป็นปัจจัยเสี่ยง เนื่องจากศูนย์ราชการสะดวกต้องการพัฒนาไปสู่
ระบบการให้บริการแบบดิจิทัลแต่ประชาชนในพื้นที่อำเภอโดยหล่อส่วนใหญ่เป็น
ผู้สูงอายุ จึงไม่ได้ให้ความสนใจหรือไม่คุ้นเคยกับการใช้งานเทคโนโลยี อาจทำให้
โครงการพัฒนาระบบดิจิทัลของรัฐไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการได้...”

(ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพลอคนที่ 7, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

4) ด้านเทคโนโลยี) พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดให้ความเห็นว่าเป็นโอกาสต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวก เนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม อุปกรณ์ และเครื่องมือสมัยใหม่ของภาครัฐของไทยมีการพัฒนาอย่างมาก จึงเป็นโอกาสของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพลอในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับมาตรฐานศูนย์ราชการสะดวกใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ความสะดวก ความรวดเร็ว และความโปร่งใส ที่เป็นหัวใจสำคัญของศูนย์ราชการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพสูงสุด ลดภาระการเดินทาง ลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก และสร้างความเชื่อมั่นในภาครัฐ หากที่ทำการปกครองอำเภอโดยพลอสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้เต็มที่ จะทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานยกระดับมาตรฐานศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์แบบได้ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...แนวโน้มของการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม อุปกรณ์ และเครื่องมือสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการให้บริการของภาครัฐในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพลอในการการดำเนินงานยกระดับการให้บริการประชาชนตามมาตรฐานของศูนย์ราชการสะดวก (GECC)...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพลอคนที่ 8, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

3. กลยุทธ์ที่ที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำมาใช้เป็นแนวทางการยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการรองรับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ให้ประสบความสำเร็จในอนาคต

จากการศึกษาปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส หรืออุปสรรคของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีผลต่อการดำเนินการยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการรองรับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมา ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อและปฏิบัติงานระดับจังหวัด ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่ที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการรองรับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ให้ประสบความสำเร็จในอนาคต ดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO : Strength & Opportunity) มีข้อเสนอแนะว่า ที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ ควรใช้จุดแข็งที่มีอยู่ เช่น ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านทักษะความสามารถขององค์กร มาสร้างความได้เปรียบจากโอกาสด้านการเมืองและด้านเทคโนโลยีที่มีอยู่ โดยการพัฒนาโครงสร้างการให้บริการที่ทันสมัยผ่านระบบดิจิทัลด้วยการการปรับปรุงระบบการให้บริการ เช่น การสร้างระบบการจัดการคิวออนไลน์ การสร้าง Chatbot เพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นกับประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์โดยไม่ต้องรอการตอบกลับจากเจ้าหน้าที่ รวมถึงมีการออกแบบกระบวนการให้บริการที่ง่ายต่อการเข้าใจและเข้าถึงเพื่อให้ประชาชน

สามารถใช้บริการผ่านช่องทางออนไลน์หรือแอปพลิเคชันได้มากที่สุด ตลอดจนมี
การประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการรับรองและสำรวจความพึงพอใจ
ของประชาชนที่มาใช้บริการเพื่อนำมาเป็นข้อมูลปรับปรุงการให้บริการตาม
ข้อเสนอแนะที่ได้รับ นอกจากนี้ควรมีการจัดสถานบริการ เช่น มุมข้อมูล มุมรับ
เรื่องร้องเรียน มุมบริการหลัก รวมถึงมีป้ายบอกทาง เพื่อจัดพื้นที่ให้ได้ตาม
มาตรฐานของการตรวจรับรอง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...ควรมีการสนับสนุนด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร แม้ว่าปัจจุบันที่
ทำการปกครองอำเภอโดยพล็อตจะมีเจ้าหน้าที่ดูแล Line, Facebook ของหน่วยงาน
เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อสอบถามข้อมูล หรือขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ได้
ตลอดเวลาแล้ว ควรมีการจัดทำระบบตอบคำถามอัตโนมัติ (Chatbot) ในการให้
ข้อมูลหรือคำแนะนำเบื้องต้นให้กับประชาชน เช่น การสอบถามข้อมูลการบริการ,
ข้อกำหนดในการยื่นเอกสาร หรือการติดตามสถานะต่าง ๆ โดยไม่ต้องรอการตอบกลับ
จากเจ้าหน้าที่...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำทำการปกครองอำเภอโดยพล็อตคนที่ 9,
การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

“...ควรมีระบบการรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ให้บริการโดยใช้เทคโนโลยี
เช่น การสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ เพื่อให้สามารถปรับปรุงการบริการได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอยู่เป็นประจำ
โดยเฉพาะในด้านการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้สามารถ
บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” (ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดคนที่ 4, การ
สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST : Strength & Threat) พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้
เสนอแนะดังนี้ ที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล็อตควรชิงความได้เปรียบโดยพัฒนาจุด
แข็งที่มีได้แก่ ด้านทักษะความสามารถขององค์กร ด้านบุคลากร ที่มีความพร้อม

ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ทักษะที่จำเป็นและพร้อมต่อการทำงานยุคใหม่ด้านค่านิยมร่วมที่บุคลากรมีมุ่งมั่นการสร้างคุณภาพ มีความโปร่งใส เน้นทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีรักใคร่กันและมีความผูกพันต่อองค์กรสูง มาพัฒนาเพื่อลดความเสี่ยงด้านระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการจัดสรรงบประมาณ ด้านวัฒนธรรมทางสังคมขนาดและคุณภาพของผู้มารับบริการที่อยู่ในวัยสูงอายุ ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีหรือการใช้งานระบบออนไลน์ โดยการขอความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การพัฒนาเทคโนโลยี หรือการปรับปรุงระบบบริการ เพื่อลดภาระด้านงบประมาณ นอกจากนี้ยังควรพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นและชัดเจน การปรับปรุงกระบวนการบริการให้สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาทักษะของบุคลากร ทั้งด้านการใช้เทคโนโลยีและการบริการ เพื่อให้การทำงานได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ในกรณีของสภาพทางสังคมสามารถแก้ไขได้โดยการจัดฝึกอบรมหรือกิจกรรมสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการใช้บริการดิจิทัลให้ประชาชน มีการให้บริการแบบเดิมและดิจิทัลร่วมกัน เพื่อลดขั้นตอน ลดการรอคอย และปัญหาด้านการเข้าถึงบริการ นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มความสะดวกในการบริการ รวมถึงช่องทางและรูปแบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ทั้งในระบบดิจิทัล และผ่านเสียงตามสาย เป็นต้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“...จากข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินงานยกระดับมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก ที่กรมการปกครองอาจจัดสรรให้ที่ทำการปกครองอำเภอแต่ละแห่งน้อยลง ซึ่งอาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยการขอความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนอื่น ๆ ในการพัฒนาโครงการ โดยอาจมีการร่วมมือในด้านการฝึกอบรม การพัฒนาเทคโนโลยี หรือการ

ปรับปรุงระบบบริการ ที่สามารถแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณ...” (ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอตอยหล่อคนที่ 10, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

“...จากประเด็นอุปสรรคด้านงบประมาณ ที่ทำกรปกครองอำเภอตอยหล่ออาจขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรภายนอก โดยสามารถมองหาทุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาบริการสาธารณะ เช่น โครงการสนับสนุนจากกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่การขอรับทุนจากองค์กรเอกชนหรือมูลนิธิต่าง ๆ ที่มีความสนใจในโครงการพัฒนาสังคม ซึ่งการบูรณาการความร่วมมือดังกล่าวจะทำให้สามารถเอาชนะอุปสรรคด้านงบประมาณได้...” (ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัดคนที่ 5, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยขอแนะนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายในที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำกรปกครองอำเภอตอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยผู้วิจัยได้นำแนวการคิดวิเคราะห์ SWOT Analysis มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ โดยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในเพื่อระบุจุดอ่อนและจุดแข็งของที่ทำกรปกครองอำเภอตอยหล่อ ได้แก่ 1) โครงสร้างองค์กร 2) กลยุทธ์องค์กร 3) ระบบการทำงาน 4) ลักษณะการทำงานของผู้นำ 5) บุคลากร 6) ทักษะความสามารถขององค์กร และ 7) ค่านิยมร่วม โดยศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอตอยหล่อ และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสภาพการณ์ภายในของที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อเป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก กล่าวคือที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อมีการจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีลำดับการบังคับบัญชา และมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ ทำให้ทราบขอบเขตการปฏิบัติงาน รวมถึงเกิดความคล่องตัวและช่วยลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีการปรับบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์อยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาวิชาญ ทรวงาณี และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติธัมพร (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการปฏิบัติงานภาครัฐ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การปรับบทบาทภารกิจและโครงสร้างส่วนราชการ เป็นกระบวนการหนึ่งของการปฏิรูป ระบบราชการ เพื่อทบทวนและจัดการกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีความเหมาะสมจัดความซ้ำซ้อนและเป็นเอกภาพ มีผู้รับผิดชอบชัดเจน สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลและสถานการณ์ที่เป็นอยู่

ที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อมีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาไว้ชัดเจน มีตัวชี้วัดทำให้สามารถประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องตลอดจนควรมีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์อยู่เป็นประจำเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริการ การบริหารราชการ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพบุคลากรในสังกัด เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และเกิดการให้บริการที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมภรณ์ กุลทอง และ

นิตยา สินเธาว์ (2566) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ 4.0 (PMQA 4.0) ของศูนย์การทหารราบ ค่ายธนะรัชต์ อำเภอปรางค์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าหน่วยงานควรมีการถ่ายทอดตัวชี้วัดไปสู่ทุกระดับ และควรมีการติดตามตัวชี้วัดและผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์หน่วยงานควรมีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อบรรลุพันธกิจขององค์กร

ในส่วนของผู้นำองค์กร ที่ทำการปกครองอำเภอโดยหล่อมีผู้นำองค์กรที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีแนวทางการบริหารงานที่เป็นระบบ มุ่งเน้นการบริการที่มีคุณภาพสูงและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งการบริหารดังกล่าวมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนมากเกินไป แต่ก็ยังคงปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พร้อมทั้งมีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลสรุปจากการถอดบทเรียนการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (Government Easy Contact Center: GECC) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ของกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (2562) ซึ่งกล่าวไว้ว่ามีปัจจัยด้านผู้นำถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความสำเร็จขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก โดยผู้นำให้ความสำคัญในการกำหนดทิศทางที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีส่วนร่วมในการสนับสนุน คอบคุม กำกับดูแล และติดตาม การดำเนินการ สร้างเสริมบรรยากาศในการทำงานให้คณะทำงานและ

บุคลากร มีภาวะความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน สามารถถ่ายทอดและสื่อสารที่ชัดเจน มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นการทำงานที่เป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล่อบได้รับจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรตามกรอบอัตรากำลัง จึงมีความเพียงพอต่อการกิจ โดยมีการแบ่งงานและมอบหมายภารกิจที่มีความชัดเจน เหมาะสมกับบุคลากร รวมถึงบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล่อบส่วนใหญ่มีภูมิลำนเอบอยู่ในพื้นที่ทำให้ไม่ค่อยเกิดการโยกย้าย ทำให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงานและมีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากทำงานมาเป็นระยะเวลานาน และมีความผูกพันกับองค์กรสูง นอกจากนี้บุคลากรส่วนใหญ่ของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล่อบมีความพร้อมทั้งในด้านทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงานและเทคโนโลยี และมีความนิยมในการทำงานร่วมกันเป็นทีมส่งผลให้การดำเนินภารกิจต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล่อบเป็นองค์กรที่มีความสามารถ บุคลากรส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่อยู่มานาน ทำให้มีความพร้อมทั้งในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ต่องานได้รับมอบหมาย รวมถึงมีทักษะในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานยุคใหม่ นอกจากนี้ที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล่อบยังมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน ค่านิยมร่วมดังกล่าวทำให้องค์กรมีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน บุคลากรทุกคนจึงเข้าใจแนวทางการทำงานและสามารถปฏิบัติตามพฤติกรรมร่วมที่บุคลากรทุกคนในหน่วยงานร่วมกันกำหนดขึ้นได้ อันจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จิรา ก้องทองสมุทร (2564) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ค่านิยมร่วมขององค์กรกับพฤติกรรมการทำงานของพนักงานในองค์กรธุรกิจ

อุตสาหกรรม ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นตัวกลางสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างองค์กรกับการปฏิบัติงาน บุคลากรที่ทำงานทุกคนต่างคาดหวังผลจากการทำงานที่ได้รับจากองค์กร ในขณะเดียวกันองค์กรเองก็คาดหวังให้บุคลากรทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ความมุ่งมั่นในการทำงานของพนักงานคือประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งมีการศึกษาที่ยืนยันว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง จะส่งผลในเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน ถ้าบุคลากรในองค์กรมีการรับรู้วัฒนธรรมในองค์กรจะร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมมือร่วมใจมีความสามัคคีและมุ่งสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน งานนั้นก็จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เป็นโอกาสและอุปสรรค ต่อการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของที่ทำการปกครองอำเภอทยอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่า มีทั้งปัจจัยที่เป็นโอกาสได้แก่ ปัจจัยด้านระบบการเมืองและด้านเทคโนโลยี จากการศึกษาพบว่า กระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครอง ได้มีนโยบายผลักดันให้ที่ทำการปกครองอำเภอทุกแห่งผ่านการรับรองมาตรฐานการบริการประชาชนตามแนวทางศูนย์ราชการสะดวก โดยกรมการปกครองมีนโยบายข้อสั่งการ รวมถึงการสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อยกระดับการให้บริการผ่านช่องทางที่หลากหลาย มีโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดเตรียมเอกสารในการสมัครขอรับประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ การถอดบทเรียนความสำเร็จจากที่ทำการปกครองอำเภอที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการให้บริการ เพื่อนำกลยุทธ์ที่ได้ไปปรับใช้และปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจของประเทศถือเป็นความเสี่ยงต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการตามเกณฑ์

มาตรฐานการให้บริการศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากอาจได้รับจัดสรรงบประมาณน้อยลง อาจต้องเลื่อนหรือชะลอแผนปรับปรุงสถานที่ จึงเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานการบริการตามแนวทางศูนย์ราชการสะดวกของที่ทำการปกครองอำเภอโดยพล็อต ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤดล กลันทกพันธุ์ (2564) ที่ศึกษาเรื่องการนำนโยบายการขับเคลื่อนสำนักทะเบียนอำเภอสู่ศูนย์ราชการสะดวกไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัญหาอุปสรรคของการเข้ารับการประเมินศูนย์ราชการสะดวกคือด้านสถานที่ไม่พร้อมตามเกณฑ์ทางด้านกายภาพ และเกณฑ์คุณภาพ(ขั้นต่ำ) เป็นผลมาจากงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ

นอกจากนี้ระบบสังคม วัฒนธรรมทางสังคมขนาดและคุณภาพของประชากรถือเป็นความเสี่ยง เนื่องจาก สภาพการณ์ทางสังคมของอำเภอโดยพล็อต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และผู้มารับบริการส่วนมากอยู่ในวัยสูงอายุ ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานยกระดับมาตรฐานศูนย์ราชการสะดวก ที่เน้นการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วผ่านระบบดิจิทัล เช่น การยื่นเอกสารออนไลน์การใช้แอปพลิเคชันภาครัฐ แต่ประชากรในพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีอาจไม่สามารถเข้าถึงหรือนำไปใช้ได้จริง ส่งผลให้ไม่เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังและอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสร่า อัมกุล (2565) ที่ศึกษาเรื่องความสำเร็จในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการเป็นศูนย์ราชการสะดวกของสำนักทะเบียนอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสภาพภาพของประชาชนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสำนักทะเบียนอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์การประเมินขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอายุ

ระหว่าง 35 – 64 ปี ประกอบอาชีพเกษตร โดยประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้บริการผ่านระบบออนไลน์

3. กลยุทธ์ที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำมาใช้เป็นแนวทางการยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ให้ประสบความสำเร็จในอนาคต

กลยุทธ์เชิงรุก (SO: Strength & Opportunity) พบว่าผู้บริหารและบุคลากรของทำการปกครองอำเภอทยหล่อ และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด ให้ความเห็นว่าที่ทำการปกครองอำเภอทยหล่อควรใช้จุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่ค้นพบ โดยการพัฒนาโครงสร้างการให้บริการที่สะดวกและมีประสิทธิภาพรวมถึงการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงบริการ เช่น การสร้างระบบการจัดการคิวออนไลน์, การสร้าง Chatbot เพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ โดยไม่ต้องรอการตอบกลับจากเจ้าหน้าที่ รวมถึงการออกแบบกระบวนการให้บริการที่ง่ายต่อการเข้าใจแก่ประชาชนทุกกลุ่มผ่านช่องทางออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน ตลอดจนมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร นิลยาภรณ์และคณะ(2566) เรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการฝ่ายทะเบียนและบัตรภายใต้ระบบราชการ 4.0 ของอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งกล่าวไว้ว่าควรจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของประชาชนในการรับบริการจากหน่วยงาน นำข้อปรับปรุง ข้อเสนอแนะมาพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มาใช้

บริการในรูปแบบการประเมินความพึงพอใจ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการเพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงเวลา

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST: Strength & Threat) พบว่าผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอคอยหล่อ และผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด ให้ความเห็นว่าที่ทำการปกครองอำเภอคอยหล่อควรชิงความได้เปรียบโดยพัฒนาจุดแข็งที่มีโดยการขอความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การพัฒนาเทคโนโลยีหรือการปรับปรุงระบบบริการเพื่อลดภาระด้านงบประมาณ นอกจากนี้ยังควรพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นและชัดเจนในบทบาทหน้าที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการทำงาน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเปมิกา รุณภักษ์ (2563) ศึกษาการปรับเปลี่ยนการทำงานขององค์กรภาครัฐสู่การเป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมเปลี่ยนแปลง (Agile Organization) กรณีศึกษารมสรรพากร ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าการที่องค์กรภาครัฐจะสามารถทำงานเพื่อจัดบริการสาธารณะที่ “เร็วขึ้น สะดวก ประหยัดและมีคุณภาพมากขึ้น” เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการได้นั้น ไม่เพียงแต่จะต้องพยายามนำเทคโนโลยีและ นวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาเพื่อช่วยปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานและรูปแบบการให้บริการเท่านั้น แต่องค์กรนั้นจะต้องมีความเข้าใจและตระหนักถึงการพัฒนาองค์กรเพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวให้ไวและทันการณ์หรือการเป็น “องค์กรที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ โดยการศึกษามาตรฐานการรับรองการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ประเมินการขอรับรอง

มาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) และสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการ เพื่อพิจารณาปรับปรุงการให้บริการตามข้อเสนอแนะที่ได้รับต่อไป

1.2 วางแผนงบประมาณอย่างรัดกุม และอาจหาทุนสนับสนุนจากภาครัฐ และองค์กรภายนอกมีความสนใจในการพัฒนาบริการสาธารณะ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรมีการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอและการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีเบื้องต้น เพื่อนำไปเผยแพร่ ชักชวนให้ประชาชนรับรู้และสนใจในการฝึกการใช้บริการผ่านระบบออนไลน์ได้ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนนำไปศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การดำเนินการยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์การประเมินการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC) ของส่วนงานต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นบทเรียนให้หน่วยงานที่กำลังดำเนินการขอการรับรอง

เอกสารอ้างอิง

คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. (2564). *แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง)*. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2567, จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/522637>

- จันทร์จิรา ก้องทองสมุทร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ค่านิยมร่วมขององค์กรกับพฤติกรรมการทำงาน ของพนักงานในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม. วารสารพัฒนารัฐกิจและอุตสาหกรรม, 1(2), 4-15.
- ณัฐพร นิลยาภรณ์ และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการฝ่ายทะเบียนและบัตร ภายใต้ระบบราชการ 4.0 ของอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(5), 230-247.
- ธนรัฐ นันทนีย์. (2565). แนวทางการพัฒนาศูนย์ดำรงธรรมอำเภอตามมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก (GECC : Government Easy Contact Center). วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤตล กลั่นทกพันธุ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสำนักทะเบียนอำเภอสู่ศูนย์ราชการสะดวก :กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมภรณ์ กุลทอง และนิตยา สินธาว์. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ 4.0 (PMQA 4.0) ของศูนย์การทหารราบ ค่ายธนะรัชต์ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.), 25(1), 166-179.
- เปรมิกา รุณภักษ์ (2563). การปรับเปลี่ยนการทำงานขององค์กรภาครัฐสู่การเป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมเปลี่ยนแปลง (Agile Organization) กรณีศึกษา กรมสรรพากร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ ทรวงราชี่ และเสาวลักษณ์โกศลกิตติอัมพร. (2564). การพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการปฏิบัติงานภาครัฐ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(3), 61-72.

- รวีสร อัมกุล. (2565). ความสำเร็จในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการเป็น
ศูนย์ราชการสะดวก ของสำนักทะเบียนอำเภอสมุทรสาคร จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2567). คู่มือการ
รับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก. สืบค้นเมื่อ 23
กรกฎาคม 2567, จาก [https://www.opm.go.th/opmportal/multimedia
phoobeas/ GECC65/manualGECC](https://www.opm.go.th/opmportal/multimedia/phoobeas/GECC65/manualGECC).
- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2562). การถอด
บทเรียนการขอรับรองมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ราชการสะดวก
(Government Easy Contact Center : GECC) สำนักงานสวัสดิการ
และคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ของกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรม
สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2567, จาก
<https://chiangmai.labour.go.th/index.php?start=4>
- อัครเดช เจริญธา. (2565). ความสำเร็จรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ราชการ
สะดวก อำเภอสะตอกของกรมการปกครอง: กรณีศึกษาอำเภอบางเลน
จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมภาษณ์ส่วนบุคคล

- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอโดยหล่อ คนที่ 1, สัมภาษณ์ส่วน
บุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอโดยหล่อ คนที่ 2, สัมภาษณ์ส่วน
บุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำกรปกครองอำเภอโดยหล่อ คนที่ 3, สัมภาษณ์ส่วน
บุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568

- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 4, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 5, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 6, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 7, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 8, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 9, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้บริหารและบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอตอยหล่อ คนที่ 10, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568
- ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด คนที่ 1, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568
- ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด คนที่ 2, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568
- ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด คนที่ 3, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568
- ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด คนที่ 4, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568
- ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด คนที่ 5, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568

**การจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ของเทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง**

**Public service providing for the quality of elderly life
development of Mae Mok Subdistrict Municipality,**

Thoen District, Lampang Province

ณัฐพล นามวงศ์¹ & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา²

Nattapon Namwong¹ & Siripong Ladavalaya Na Ayuthya²

Corresponding Author: Nattapon.stg@gmail.com

Received: 08/04/68 Revised: 16/05/68 Accepted: 18/05/68

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลแม่มอก กับภาคส่วนต่าง ๆ 2) ศึกษาผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลแม่มอก กับความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเข้าถึงบริการที่ผู้สูงอายุพบ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสำรวจ เก็บข้อมูลจากผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน 13 คน และผู้สูงอายุ 66 คน

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Student, Master of public administration, Faculty of Politic Science and public administration, Chiang Mai University

² Faculty of Politic Science and public administration, Chiang Mai University

ผลการศึกษา พบว่า 1) รูปแบบและลักษณะของความร่วมมือ มี 3 รูปแบบ (1) การประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้บริการด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม (2) การประสานความร่วมมือผ่านการประชุม วางแผน และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ (3) การเข้ามาร่วมมือกันทำงานผ่าน การพัฒนาโครงการ การอบรมอาชีพ การดูแลผู้สูงอายุ และสนับสนุนงบประมาณ 2) การดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีผลต่อการยกระดับ คุณภาพชีวิต พบว่า คุณภาพชีวิตด้านกิจวัตรประจำวันและสังคมดีขึ้น ส่วนด้าน เศรษฐกิจ สุขภาพกายและสุขภาพจิตคงเดิม มีความสอดคล้องกับความต้องการ มากที่สุด คือ ด้านสังคม รองลงมา คือ ด้านกายภาพและเศรษฐกิจ และส่วนมาก พอใจในการให้บริการ เช่น การให้คำปรึกษาการปรับปรุงที่อยู่อาศัย 3) ปัญหา อุปสรรค ที่พบจากการเข้ารับบริการ เช่น ด้านงบประมาณ บุคลากร ระบบขนส่ง ไม่รองรับ สถานที่และขั้นตอนการให้บริการไม่สะดวก โดยมีข้อเสนอแนะในเรื่อง การเพิ่มงบประมาณและบุคลากร ควรขยายช่องทางประชาสัมพันธ์ และลด ขั้นตอน

คำสำคัญ: การจัดบริการสาธารณะ; การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ; การบริหาร
กิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน

Abstracts

This study aimed to: 1) analyze the forms of collaboration in the provision of public services for improving the quality of life of the elderly by Mae Mok Subdistrict Municipality in cooperation with various sectors; 2) examine the implementation outcomes in relation to the needs of the elderly and the resulting improvements in their quality of life; and 3) study the

problems, obstacles, and recommendations regarding access to such services. This qualitative research employed semi-structured interviews and surveys to collect data from 13 key informants including municipal executives, officials, village headmen, and subdistrict chiefs, as well as 66 elderly participants.

The findings revealed that: 1) there were three forms of collaboration: (1) coordination with different sectors to provide services related to health, economy, and social welfare; (2) cooperation through regular meetings, planning, and information sharing on elderly welfare; and (3) collaboration through joint project development, vocational training, elderly care services, and budget support. 2) The implementation of elderly care services had a positive effect on the quality of life, particularly in terms of daily living and social participation. Economic, physical, and mental health conditions remained mostly unchanged. The services were most aligned with social needs, followed by physical and economic needs. Most elderly participants were satisfied with services such as counseling and housing improvements. 3) The key problems and obstacles in accessing services included limited budget and personnel, inadequate transportation systems, and inconvenient service locations and procedures. Recommendations included increasing budget and staff, expanding communication channels, and simplifying service processes.

Keywords: Public Service Provision; Elderly Quality of Life Development; Collaborative Governance

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" (Aging Society) และกำลังเผชิญกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุอย่างต่อเนื่อง ตามการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2573 ประเทศไทยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.51 ของประชากรทั้งหมด และจะเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Aged Society) อย่างเป็นทางการ จากนั้นในปี พ.ศ. 2583 ประเทศไทยมีแนวโน้มเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด" (Super-aged Society) โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 31.36 กล่าวคือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ จะถือว่าเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565, หน้า 2-3)

จากสถานการณ์และการคาดการณ์ดังกล่าว ในช่วง 10 ที่ผ่านมารัฐบาลได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติเป็นแกนหลัก มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) การบริหารจัดการงานด้านผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศ ประกอบด้วยกลไก 4 ระดับ ได้แก่ ระดับประเทศ ระดับหน่วยงาน ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพ ค้ำครอง และพิทักษ์สิทธิ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ระดับประเทศ มีหน่วยงานหลักที่ทำภารกิจขับเคลื่อน ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (วไรคม์ สุวรรณระดา และคณะ, 2565) ในระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544

รวมทั้งด้านการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นผู้ขับเคลื่อน (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

เทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ประมาณ 314.6 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนประชากร 5,164 คน เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่จริง 1,201 คน คิดเป็นร้อยละ 23.26 (กรมการปกครอง, 2566) เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรตำบลแม่มอกต่อจำนวนผู้สูงอายุถือว่าตำบลแม่มอก “ก้าวเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุ (Aged society) โดยสมบูรณ์” ทั้งนี้ เทศบาลตำบลแม่มอก มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่มอกกลาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่มเนื่องกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่มอกหลั่นลำอีโคโนมี ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการตำบลแม่มอก กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ระดับตำบล โดยมีการจัดบริการในหลายมิติ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของประชากรกลุ่มสูงอายุ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ (เทศบาลตำบลแม่มอก, 2566, หน้า 31-36)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง กับ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่มอก ในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ว่ามีรูปแบบความร่วมมือในการทำงานในระดับ และลักษณะใด อย่างไร มีปัญหาในด้านใดหรือไม่ อย่างไร ควรมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง และรวมถึงผลการดำเนินงานการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมาว่า มีความสอดคล้องกับความต้องการและส่งผลให้คุณภาพชีวิต

ของผู้สูงอายุดีขึ้น อย่างไร ตลอดจนผู้สูงอายุมีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการ และแนวทางการปรับปรุงแก้ไข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะความร่วมมือ ในการจัดบริการ สาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ระหว่างเทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่มอก ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลแม่มอก กับความสอดคล้องกับความต้องการ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของผู้สูงอายุพบ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้มากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นระเบียบวิธีที่มุ่งเน้น การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างลึกซึ้งโดยศึกษาจากบริบทจริงและ มุมมองของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการศึกษาที่ต้องการวิเคราะห์ ประสพการณ์ ความรู้สึก และความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย มีข้อดี คือ สามารถ เข้าถึงรายละเอียดเชิงลึกให้ภาพรวมที่สมบูรณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้จึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถ วิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือ และประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนา

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตำบลแม่
มอก อำเภอดิน จังหวัดลำปาง

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บ
รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบ
เจาะจง (1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลแม่มอก ซึ่งเป็นผู้ที่มี
บทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการผู้สูงอายุทั้งในระดับนโยบาย
และปฏิบัติการ จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนา
ชุมชน และนักวิชาการสาธารณสุข (2) กลุ่มเจ้าหน้าที่และบุคลากรจากภาคส่วน
ต่างๆ ที่ร่วมมือกับเทศบาลตำบลแม่มอกในการจัดการบริการสาธารณะ จำนวน 4 คน
ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่มเฒ่าและบ้านแม่มอก
กลาง ประธานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (3) ตัวแทน
ผู้สูงอายุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการระดับตำบล เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการ
ขับเคลื่อนกิจกรรมหรือเป็นกรรมการประจำโครงการด้านผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน
และ (4) กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการประสานงาน ส่งเสริม และสนับสนุน
กิจกรรมด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ รวมถึงเป็นผู้นำชุมชนที่ใกล้ชิดกับ
ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการบริการสาธารณะ
และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมทั้งหมด 19 คน

นอกจากนี้ ได้ทำการสำรวจผู้สูงอายุในตำบลแม่มอก จำนวน 60 คน จาก
การคัดเลือกจาก 10 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 6 คน โดยพิจารณาจากรายชื่อและที่อยู่
ที่ได้รับจากอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เพื่อให้การเลือกตัวแทนผู้สูงอายุเป็นไป
อย่างเหมาะสมและสะท้อนลักษณะของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง โดยผู้ที่ได้รับ

การคัดเลือกจะต้องเป็นผู้ที่เคยเข้ารับบริการจากเทศบาล โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบโควตา (Quota Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview Form) 2 ชุด มีการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้ในลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อใช้ในการตั้งคำถามที่อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่ต้องการประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สัมภาษณ์หน่วยงานที่ร่วมมือกันจัดบริการสาธารณะ ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นคำถาม 3 ส่วน ครอบคลุมลักษณะความร่วมมือ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะ แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สำหรับใช้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการระดับตำบล เกี่ยวกับผลของการจัดบริการ ความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริการของผู้สูงอายุ 2) แบบสำรวจ (Survey) จำนวน 1 ชุด เป็นคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ได้รับการบริการจากเทศบาล เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการให้บริการในพื้นที่ตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการ ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลแม่มอก จำนวน 4 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่และบุคลากรจากภาคส่วนต่าง ๆ จำนวน 4 คน ตัวแทนผู้สูงอายุในตำบลแม่มอกที่

ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการระดับตำบล จำนวน 6 คน กำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยตั้งประเด็น
พูดคุย ชักถาม และให้ผู้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสได้เสนอความเห็นการปฏิบัติงานด้าน
ผู้สูงอายุ และ 2) การสำรวจ (Survey) จากตัวแทนผู้สูงอายุที่ตอบแบบสำรวจ
คัดเลือกจาก 10 หมู่บ้านๆ ละ 6 คน รวมจำนวน 60 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถ
สะท้อนความคิดเห็นของผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างแท้จริงมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ดำเนินการด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา
(Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยมี
ขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ การสัมภาษณ์และการ
ตอบแบบสำรวจของผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) สรุปข้อมูลเพื่อตอบคำถามในแบบ
สัมภาษณ์และแบบสำรวจแต่ละข้อ 3) สรุปผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของ
การวิจัย 4) อภิปรายผลโดยเชื่อมโยงประเด็นสำคัญกับแนวคิด ทฤษฎี และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยจึงสรุปแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัย ที่นำมาใช้เป็นกรอบคิด
ดังนี้ แนวคิด การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน
(Collaborative Governance) ของ Ansell and Gash, (2008, p. 543) ที่เป็น
รูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อแก้ไข
ปัญหาสาธารณะและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยพิจารณาลักษณะของการ
บริหารแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ว่าเป็นการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบ
เครือข่ายที่อาจมีปฏิสัมพันธ์กันในหลายลักษณะและสามารถนำภาคส่วนอื่น ๆ ตาม
แนวคิดของ วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2555, หน้า 406-407) โดยพิจารณา

ระดับความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ตามแนวคิดของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2554, หน้า 3-4) ที่แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การประสานงาน (Co-ordination) ซึ่งเป็นการร่วมมือในระดับเริ่มต้นผ่านกลไกที่เป็นทางการเพื่อสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย 2) การประสานความร่วมมือ (Co-operation) เป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่แต่ละหน่วยงานเข้ามามีส่วนดำเนินการบางส่วนตามขอบเขต บทบาท และเป้าหมายที่ตกลงร่วมกัน และ 3) การร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) ซึ่งเป็นรูปแบบความร่วมมือระดับสูงสุด โดยหน่วยงานภาคีจะมีส่วนร่วมตั้งแต่การริเริ่มภารกิจ มีเป้าหมายร่วมกัน และมีการจัดสรรทรัพยากร

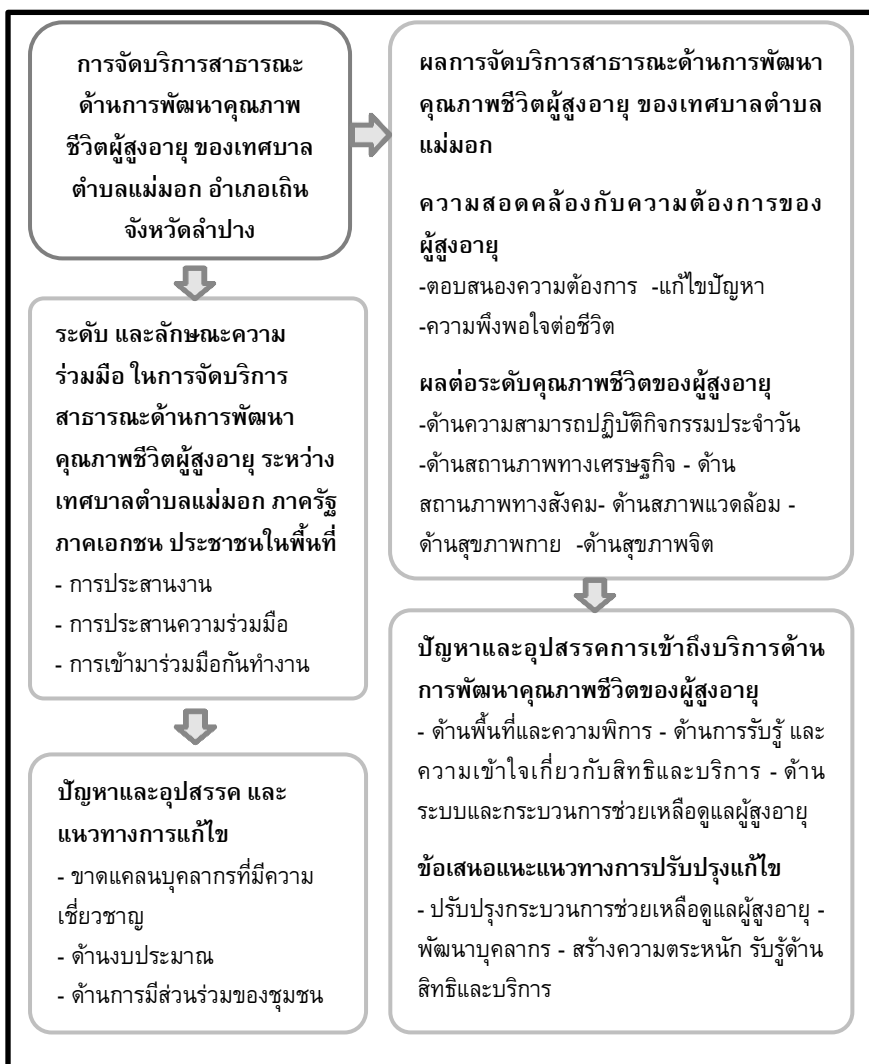
การสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จากการศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่หมอก พ.ศ. 2566–2570 ได้แก่ การถูกทอดทิ้งของผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส บางส่วน การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เป็นต้น ทั้งนี้ การศึกษาผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแม่หมอก ต่อความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุได้นำแนวคิดของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544) ซึ่งแบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการทางกาย ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ

ในการประเมินผลของการจัดบริการสาธารณะต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้นำข้อสรุปของ กัลยาณี ทองสว่าง (2546) มาใช้เป็นแนวทางโดยแบ่งระดับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน (ADL) สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม สุขภาพกาย และสุขภาพจิต โดยแต่ละด้านประเมินผลเป็น 3 ระดับ คือ ดีขึ้น เหมือนเดิม และแย่ลง ในการประเมินความสามารถในการตอบสนองความต้องการ

และความพึงพอใจของผู้สูงอายุ และได้นิยามความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) ว่าเป็นความรู้สึกเชิงบวกต่อการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 3 ระดับ คือ พอใจมาก พอใจ และไม่ค่อยพอใจ

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณะด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลแม่มอกได้นำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ โดยจากโครงการวิจัยของ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12 (2565, หน้า 145-146) พบว่า อุปสรรคสำคัญในระดับชุมชน ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ และกระบวนการดูแลสุขภาพที่ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ บทความของ พวงเพ็ญ จันทรเสรี (2564, หน้า 36-44) ยังสะท้อนภาพรวมของประเทศไทยเกี่ยวกับนโยบายการดูแลระยะยาว (LTC) ซึ่งครอบคลุมหลายมิติทั้งสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยใช้ให้เห็นอุปสรรคสำคัญ เช่น การขาดแคลนทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกล รวมถึงการที่ผู้สูงอายุและครอบครัวไม่รับรู้สิทธิที่พึงมี ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำเป็นต้องเร่งพัฒนาบุคลากร เพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงาน และสร้างความตระหนักรู้ในสิทธิของผู้สูงอายุเพื่อให้ได้รับบริการที่เหมาะสม ดังที่นำเสนอในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยจากผู้วิจัย

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 ที่ว่า “วิเคราะห์รูปแบบและลักษณะความร่วมมือ ในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ระหว่างเทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่มอก ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ” พบว่า

การจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 มีภาคส่วนที่เข้ามาร่วมมือ ในส่วนหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ 2 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเถิน โรงพยาบาลเถิน สำนักงานท้องถิ่นอำเภอเถิน ศูนย์พัฒนาการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง และศูนย์พัฒนาสตรีและครอบครัวจังหวัดลำปาง กลุ่มประชาชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการตำบลแม่มอก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่มอกหลั่นลำอีโคโน มี นอกจากนี้ยังมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครในตำบลแม่มอก

รูปแบบและลักษณะการทำงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ กับเทศบาลตำบล แม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่า มีการทำงานร่วมกัน ทั้ง 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับการประสานงาน (Co-ordination) เทศบาลตำบลแม่มอก มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการติดต่อ โดยดำเนินการผ่านการประชุมวางแผนร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดสวัสดิการและดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

หลายโครงการ เช่น การตรวจสุขภาพ อบรมป้องกันโรค และฝึกอาชีพโดยร่วมกับ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงโครงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งได้รับการ
สนับสนุนจาก นักบริหารชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในพื้นที่ ดัง
ตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การประสานงานของเทศบาลตำบลแม่มอกกับหน่วยงานต่างๆ มีความ
ต่อเนื่อง ซึ่งร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และ
ตัวแทนชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสุขภาพและ
สวัสดิการ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินโครงการร่วมกัน เช่น ตรวจสุขภาพ อบรม
ป้องกันโรคและฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ...” (ผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่มอก 1,
การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มกราคม 2568)

นอกจากนี้ การประสานงานยังขยายไปสู่การแบ่งปันทรัพยากรและ
งบประมาณจากหลายแหล่ง เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น และ
การสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ ในการจัดหาวัสดุฝึกอาชีพ รวมถึงการส่งเสริม
ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ยังมีการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมด้านกายภาพ
เช่น สนามออกกำลังกาย ซึ่งการประสานบางส่วนช่วยให้การดำเนินงานตอบสนอง
ต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างการ
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...นอกจากการจัดกิจกรรมร่วมกันแล้ว การแบ่งปันทรัพยากรระหว่าง
หน่วยงานก็มีบทบาทสำคัญ อีกทั้ง ยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สนาม
ออกกำลังกายผู้สูงอายุและการปรับปรุงบ้านเรือนให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ที่เป็นผลจากการร่วมมือกันของทุกฝ่ายในพื้นที่...” (กลุ่มประชาชนตำบลแม่มอก 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มกราคม 2568)

2) ระดับการประสานความร่วมมือ (Co-operation) เทศบาลตำบลแม่มอก มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ผ่านหลายรูปแบบ ได้แก่ การประชุมร่วมวางแผนกับ รพ.สต., กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนชุมชน การดำเนินกิจกรรมร่วม เช่น โครงการตรวจสุขภาพ และฝึกอาชีพกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนโครงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงโดยร่วมกับนักบริบาลชุมชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งปันทรัพยากร เช่น การใช้งบจากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น การร่วมจัดหาวัสดุฝึกอาชีพจากกลุ่มประชาชน เพื่อสร้างช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมถึงความร่วมมือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจัดตั้งสนามออกกำลังกายผู้สูงอายุ ศูนย์เรียนรู้ และการปรับปรุงบ้านเรือนให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...เทศบาลมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานและภาคประชาชนหลายภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชนและระดับนโยบาย ตั้งแต่การจัดประชุมร่วมเพื่อวางแผนโครงการ ไปจนถึงการร่วมจัดกิจกรรม เช่น ฝึกอาชีพ และตรวจสุขภาพ รวมถึงการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ผู้ป่วย...” (เจ้าหน้าที่เทศบาล 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มกราคม 2568)

3) ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน (Collaboration) ในช่วงปี พ.ศ. 2565–2566 เทศบาลตำบลแม่มอกได้ร่วมมือกับแต่ละภาคส่วนมีบทบาทชัดเจน ร่วมกำหนดเป้าหมายและลงมือดำเนินการร่วมกัน เพื่อดำเนินโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในหลายด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมสุขภาพ อาชีพ และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ เช่น โครงการตรวจสุขภาพ

ประจำปี โครงการฝึกอาชีพเสริม และโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในการดำเนินงานร่วมกัน อีกทั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำหน้าที่ตรวจสุขภาพให้ความรู้ด้านสุขภาพ และสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ อสม. ดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุรายบุคคลในชุมชน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่หมอกหล่นลำไยโคโนมี จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน และฟื้นฟูสุขภาพ ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับกลุ่มจิตอาสา

การดำเนินงานอาศัยการประชุมและเจรจาเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับการดำเนินโครงการให้ตอบโจทย์พื้นที่ เช่น โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพและกายภาพบำบัด โครงการให้ยืมอุปกรณ์ทางการแพทย์ ซึ่งล้วนเป็นตัวอย่างของความร่วมมือที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“...ความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ทำให้สามารถดำเนินโครงการได้หลากหลาย ทั้งด้านสุขภาพ อาชีพ และสิทธิประโยชน์ เช่น การตรวจสุขภาพ การฝึกอาชีพ และโครงการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยมีการประชุมร่วมตลอดจนเข้ามาช่วยเหลือกันในด้านบุคลากร และงบประมาณ แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน...” (หน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล , 10 มกราคม 2568)

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระหว่างเทศบาลตำบลแม่หมอกอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลำปาง กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่หมอก พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากร เป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้ทันความต้องการและครอบคลุมในทุกพื้นที่ได้ ปัญหาด้านการสื่อสาร

และการประสานงาน ระหว่างเทศบาลตำบลแม่มอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความต่อเนื่อง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนขาดการตระหนักถึงประโยชน์ของโครงการและสิทธิที่พึงได้รับ อีกทั้ง ข้อจำกัดในการสื่อสารและการเดินทางทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับบริการตามสิทธิประโยชน์ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“...อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัด เรื่อง งบประมาณ บุคลากร การมีส่วนร่วมของชุมชน และการติดตามประเมินผล ที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น...” (หน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

แนวทางการปรับปรุงการร่วมมือกันจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบข้อเสนอแนะ ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ ควรขยายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกให้มากขึ้น เพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย เช่น การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและสิทธิของผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น ด้านบุคลากร เทศบาลตำบลแม่มอก ควรเพิ่มการอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และสนับสนุนให้กลุ่มอาสาสมัครในชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพื่อให้สามารถให้บริการได้ครอบคลุมและต่อเนื่อง และ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อกำหนดแผนงานและ เป้าหมายที่ชัดเจน มีการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในระดับหมู่บ้าน เพื่อลดข้อจำกัดด้านการเดินทาง และเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการ

ที่ตามสภาพปัญหาและความต้องการได้ดียิ่งขึ้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“...ควรขอรับงบประมาณและอุปกรณ์ที่จำเป็น รวมถึงจัดประชุมร่วมวางแผนอย่างชัดเจน พร้อมพัฒนาช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่าย เช่น การประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน ขณะเดียวกันเทศบาลควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรและอาสาสมัครและจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในระดับหมู่บ้าน...” (หน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือ 3, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2568)

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 ที่ว่า “ศึกษาผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลแม่มอก กับความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ” พบว่า

การศึกษผลการดำเนินการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จัดทำขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการในด้านต่างๆ จากการสัมภาษณ์และสำรวจผู้สูงอายุ สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน (Activities of Daily Living (ADL)) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและเหมือนเดิม เช่น สามารถเข้าห้องน้ำ/ถ่ายอุจจาระได้ดีขึ้น 35 ราย เหมือนเดิม 20 ราย ที่แย่ลงมี 5 ราย สามารถรับประทานอาหารด้วยตนเองได้ดีขึ้น มี 40 ราย ที่เหมือนเดิมจำนวน 18 ราย และที่แย่ลงมีเพียง 2 ราย เป็นต้น สอดคล้องดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“...หลังจากได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม เช่น การออกกำลังกาย และรับบริการตรวจสุขภาพจาก รพ.สต. รู้สึกว่าร่างกายดีขึ้น แข็งแรงขึ้น โดยเฉพาะเรื่องง่าย ๆ ตอนนี้ทำได้เองไม่ต้องรบกวนลูกหลานเหมือนเมื่อก่อน กวาดบ้านหรือไปจ่ายตลาดถึงแม้จะไม่ได้ดีขึ้นมากแต่ก็ยังทำได้ ไม่ถึงกับต้องให้ใครช่วย...” (ผู้สูงอายุ รายที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 มกราคม 2568)

ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีสถานภาพทางเศรษฐกิจเหมือนเดิม เช่น มีเงินออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคต เหมือนเดิม จำนวน 40 ราย มีมากขึ้น 12 ราย และมีน้อยลง 8 ราย มีรายได้ที่พอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนมากเหมือนเดิมคือ 35 ราย มีเพียง 15 ราย ที่ดีขึ้น มี 10 รายที่แย่ลง การได้รับการส่งเสริมให้ทำงานอดิเรก ส่วนมากจำนวน 37 รายที่เหมือนเดิม มี 12 รายที่ดีขึ้นและ 11 รายที่แย่ลง เป็นต้น สอดคล้องดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“รายได้ของผมนั้นก็ยังเหมือนเดิมครับ ไม่ได้มากหรือน้อยไปกว่านี้ ก็พออยู่ได้แบบประหยัด โชคดีที่ลูกหลานยังช่วยส่งเงินให้บ้างเป็นบางครั้ง ส่วนเงินออมก็มีติดบัญชีไว้ดินหน่อย เอาไว้ใช้จ่ายจำเป็น ตอนนี้ก็มีปลูกผักไว้กินเองบ้าง ไม่ได้ลำบาก แต่ก็ไม่ได้สบาย” (ผู้สูงอายุ รายที่ 3, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 มกราคม 2568)

ด้านสถานภาพทางสังคม พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีขึ้น เช่น การมีความรู้สึกที่ตัวเองมีบทบาทในสังคมมากขึ้น 30 ราย ที่เห็นว่าเหมือนเดิมและแย่ลงมี 20 ราย และ 10 รายตามลำดับ การได้มีโอกาสพบปะเพื่อนใหม่จากการเข้าร่วมกิจกรรม มี 35 ราย ที่ตอบว่าดีขึ้น แต่มีจำนวน 18 ราย ที่รู้สึกว่

เหมือนเดิมและ 7 ราย เป็นต้น สอดคล้องกับตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“รู้สึกว่ายาวหลัง ๆ ได้เจอคนมากขึ้น เพราะมีโอกาสไปร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุที่สนามกีฬาตำบล ทำให้ได้คุยกับเพื่อนใหม่ บางคนก็เจอกันทุกเดือน เวลามีงานกีฬาสูงวัยหรือกิจกรรมออกกำลังกายก็ไปด้วยกัน ทำให้รู้สึกว่าไม่ได้อยู่คนเดียว ยังมีเพื่อน ๆ เรายู่” (ผู้สูงอายุ รายที่ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 มกราคม 2568)

ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) พบว่า ส่วนใหญ่รู้สึกว่าเหมือนเดิม เช่น รู้สึกว่าชีวิตของมีความมั่นคงปลอดภัย เท่าเดิม จำนวน 30 ราย ที่รู้สึกดีขึ้น และแย่ลง มีจำนวน 28 และ 6 ราย ตามลำดับ ความพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มี 33 รายที่ตอบว่าเหมือนเดิม มี 25 ราย ที่พอใจมากขึ้น แต่ที่พอใจน้อยลง มี 6 ราย สภาพที่อยู่อาศัย ที่ตอบว่าเหมือนเดิมมี 32 ราย ดีขึ้น 24 ราย และ 7 ราย ตามลำดับ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“ผมยังอยู่บ้านเดิมที่สร้างมากกว่า 40 ปี ไม่ได้ปรับอะไรมาก แต่ก็ยังรู้สึกปลอดภัยดี แม้จะมีบางวันลำบากเวลาเดินทางไปโรงพยาบาล เพราะต้องรอรถนาน และบางทีฝนตกทางลื่น แต่ก็พอปรับตัวได้ ถ้ามีรถออกตรวจสอบสภาพตามบ้านได้บ้างก็คงดี” (ผู้สูงอายุ รายที่ 4, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 มกราคม 2568)

ด้านสุขภาพกาย (Physical Health) พบว่า ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เหมือนเดิม และดีขึ้น ที่แย่ลงมีเป็นส่วนน้อย เช่น มีกำลังกายแข็งแรงสามารถทำงานต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และเหมือนเดิมเท่ากัน คือ 30 ราย ที่แย่ลงมี 5 ราย สามารถนอนหลับพักผ่อนได้ดีขึ้น 32 ราย เหมือนเดิม 28 ราย แย่ลง 5 ราย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงทำกิจกรรมประจำวันได้ ดีขึ้น 28 ราย เหมือนเดิม 30 ราย แย่ลง 6

ราย รู้สึกพอใจกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวันมากขึ้น และเหมือนเดิมเท่ากัน คือ 30 ราย ที่แยลงมี 5 ราย เป็นต้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“ทุกเช้า ผมจะเดินรอบบ้าน และพอได้ไปออกกำลังกายกับกลุ่มเพื่อนที่ศูนย์ฯ ก็ยิ่งรู้สึกดีขึ้น ตอนนั้นนอนหลับได้ง่ายขึ้น รู้สึกกระฉับกระเฉงกว่าเดิมเยอะ แม้จะมีปวดข้อเข่าบ้างบางวัน แต่ยังทำกิจวัตรประจำวันได้เองทุกอย่าง” (ผู้สูงอายุ รายที่ 5, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 มกราคม 2568)

ด้านสุขภาพจิต (*Mental Health*) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นเหมือนเดิมและดีขึ้น ที่แยลงมีเป็นส่วนน้อย เช่น พึงพอใจในชีวิต (มีความสุข, ความสงบ) มากขึ้น 30 ราย เหมือนเดิม 32 คน ที่แยลงมีเพียง 4 ราย มีสมาธิในการทำงานและกิจกรรมที่เคยทำได้มากขึ้น 24 ราย เหมือนเดิม 36 ราย และแยลง 6 ราย เป็นต้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฯ และมีคนมาคุยด้วยบ่อยขึ้น ฉันรู้สึกว่าใจสงบขึ้น ไม่เหงาเหมือนแต่ก่อน รู้สึกว่าตัวเองยังมีคุณค่า ยังช่วยงานวัดได้บ้าง ก็มีความสุขในชีวิตมากขึ้น” (ผู้สูงอายุ รายที่ 4, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 มกราคม 2568)

ในด้านผลการดำเนินงานการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลแม่มอก กับความสอดคล้องความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้ผู้สูงอายุ จากการสำรวจ พบว่า

ด้านความสอดคล้องกับความต้องการจากการสำรวจ ผู้สูงอายุที่รับบริการ จำนวน 60 คน พบว่าการให้บริการในแต่ละด้านมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในระดับที่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านความต้องการทางกายภาพ เป็นไปตามความต้องการ 35 ราย ไม่เป็นไปตามความต้องการ 25 ราย ด้านความต้องการทางสังคม เป็นไปตามความต้องการ 40 ราย ไม่เป็นไปตามความต้องการ

20 ราย และด้านความต้องการทางเศรษฐกิจ เป็นไปตามความต้องการ 33 ราย และไม่เป็นไปตามความต้องการ 27 ราย

การสร้าง ความพึงพอใจให้ผู้สูงอายุที่รับบริการจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้สูงอายุในตำบล แม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน โดยส่วนมากตอบว่าพอใจ ที่ตอบว่าพอใจมากและไม่ค่อยพอใจมีน้อยกว่า เช่น การให้คำปรึกษา และบริการที่ได้รับจากเทศบาล พอใจ 30 ราย พอใจมากและไม่ค่อยพอใจเท่ากัน คือ 15 ราย ความพึงพอใจต่อการจัดบริการที่ช่วยในการทำกิจวัตรประจำวัน พบว่า พอใจ 27 ราย พอใจมาก 18 ราย และไม่ค่อยพอใจ 15 ราย ความพอใจต่อการบริการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย พบว่า พอใจ 30 ราย พอใจมาก 13 ราย และไม่ค่อยพอใจ 17 ราย ความพอใจต่อการให้ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบริการ พบว่า พอใจ 32 ราย พอใจมาก 10 ราย และไม่ค่อยพอใจ 18 ราย ความพึงพอใจต่อการจัดบริการที่ช่วยในการทำกิจวัตรประจำวัน พอใจ 27 ราย พอใจมาก 18 ไม่ค่อยพอใจ 15 ราย เป็นต้น

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 ที่ว่า “ปัญหา อุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการได้มากขึ้น” พบว่า

ผู้สูงอายุในตำบลแม่มอกมีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการมากที่สุด คือ ปัญหาการเดินทาง เนื่องจากต้องเดินทางไกลและไม่มีระบบขนส่งสาธารณะรองรับ ต้องพึ่งพาผู้อื่น สถานที่ให้บริการบางแห่งยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำและทางเดินที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ กระบวนการติดต่อขอรับสิทธิประโยชน์มี

ความยุ่งยาก มีข้อจำกัดด้านร่างกาย เช่น สายตาพร่ามัวหรือเคลื่อนไหวลำบาก ทำให้ต้องพึ่งพาบุตรหลานหรือบุคคลอื่น ทำให้เกิดความล่าช้าในการรับบริการ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และบริการสาธารณะ พัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์ เช่น ใช้หอกระจายข่าว ส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ หรือใช้เครือข่ายอาสาสมัครชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุบางส่วนไม่ได้รับข้อมูลที่จำเป็น ทำให้พลาดโอกาสเข้าร่วมโครงการที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“ที่ว่าการเทศบาลไม่มีที่นั้ร่อให้พอ หอ้งน้ากัอยู่ไกล อยากให้ปรับให้สะดวก คนแก่แบบพวกเราจะได้ไปใช้บริการเองได้” (ผู้สูงอายุ รายที่ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 มกราคม 2568)

ด้านอื่น ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการการเดินทาง ลดความซับซ้อนของกระบวนการและเอกสาร เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการ และปรับปรุงระบบประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและเข้าถึงง่ายขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการที่ครอบคลุมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“อยากให้มีเจ้าหน้าที่มาบริการถึงบ้านบ้าง เพราะเดินทางลำบาก ต้องให้ลูกหลานพาไปบางที่เขาก็ดิดงาน เราก้ไม่ได้ไป” (ผู้สูงอายุ รายที่ 2, วันที่สัมภาษณ์ 21 มกราคม 2568) และ “บางครั้งไม่ได้ยินประกาศจากผู้ใหญ่บ้าน ถ้ามีคนมาแจ้งที่บ้านหรือทำป้ายบอกไว้หน้าหมู่บ้านก็คงดี จะได้รู้ทัน” (ผู้สูงอายุรายที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 มกราคม 2568)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่มีประเด็นที่สำคัญที่ผู้วิจัยขอนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบและลักษณะความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ระหว่างเทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ตำบลแม่มอก ที่เข้ามาร่วมกันในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

จากการศึกษา พบว่า เทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง มีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลแม่มอกทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน จัดกิจกรรมด้านต่างๆ ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด ให้บริการด้านสุขภาพ การกำหนดนโยบาย มีการฝึกอบรมอาชีพ กลุ่มประชาชน เช่น ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการตำบลแม่มอก และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่มอกหลั่นลำอิโคโนมี มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพและสนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ขณะที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ทำหน้าที่สะท้อนข้อมูลและความต้องการของผู้สูงอายุ จากการดำเนินงานแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของ เทศบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ที่ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดบริการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลฯ ซึ่งในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนประชากร จำนวน 5,164 คน เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่จริง จำนวน 1,201 คน คิดเป็นร้อยละ 23.26 (กรมการปกครอง, 2566) แสดงให้เห็นว่าตำบลแม่มอก

“ก้าวเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุ (Aged society)” โดยสมบูรณ์ ทำให้เทศบาลฯ ตระหนักว่าไม่มีขีดความสามารถที่จะทำได้โดยลำพัง จึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือจากภาคส่วนอื่นๆ เพื่อร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุให้ได้มากที่สุด

สำหรับระดับ รูปแบบ และลักษณะของความร่วมมือ กับภาคส่วนต่างๆ ผลการศึกษา พบว่า ทั้ง ระดับการประสานงาน (Co-ordination) กับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแม่มอกกลาง, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่มเ็น้, ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการตำบลแม่มอก, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยเทศบาลตำบลแม่มอก ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดบริการในพื้นที่ ระดับการประสานความร่วมมือ (Co-operation) เทศบาลตำบลแม่มอก มีการสร้างความร่วมมือกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลฯ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่มอกหลั่นลำอีโคโนมี กำนันและผู้ใหญ่บ้าน วัดและโรงเรียนในพื้นที่ โดยการร่วมวางแผน กำหนดบทบาทและเป้าหมายร่วมกัน เช่น ด้านสุขภาพมีการตรวจสุขภาพเชิงป้องกันและดูแลสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ การฝึกอบรมอาชีพ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ระดับความร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) เทศบาลตำบลแม่มอก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการตำบลแม่มอก ศูนย์พัฒนาสตรีและครอบครัวจังหวัดลำปาง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่มอกหลั่นลำอีโคโน ได้มีการร่วมจัดทำและดำเนินโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งแบ่งปันบุคลากรและงบประมาณ เป็นต้น

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบความร่วมมือในการทำงาน ลักษณะของการทำงาน เทศบาลตำบลแม่มอกดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นไปตามแนวทาง การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลาย

ภาคส่วน (Collaborative Governance) ตามแนวคิดของ Ansell and Gash (2008, p. 543) ที่เน้นการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยเทศบาลตำบลแม่หมอกได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านบริการสาธารณะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 มีพัฒนาการให้บริการการจัดสวัสดิการพื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพ ไปสู่การดำเนินงานเชิงรุกในปี พ.ศ. 2560 ผ่านการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุมมากขึ้น ต่อมา ในปี พ.ศ. 2566 ครอบคลุมการให้บริการด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม แสดงให้เห็นว่าเป็นการนำหลักการ การบริหารจัดการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันของ วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2555, หน้า 406–407) ที่ระบุว่า การบริหารจัดการบ้านเมืองจำเป็นต้องมีการจัดการแบบเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายมาร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยมีลักษณะและระดับของความร่วมมือ ที่แบ่งรูปแบบความร่วมมือออกเป็น 3 ระดับ ตามแนวคิดของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2554, หน้า 3-4) ดังนี้ 1) ระดับการประสานงาน (Co-ordination) เทศบาลทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ที่ให้บริการตรวจสุขภาพและดูแลโรคเรื้อรัง โดยการทำงานมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนข้อมูล 2) ระดับการประสานความร่วมมือ (Co-operation) ทุกภาคส่วนเริ่มทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม มีภาคเอกชนร่วมกับภาครัฐภายนอกเข้ามาสนับสนุนอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น เตียงผู้ป่วย รถเข็น ส่วนกลุ่มประชาชน เช่น อสม.และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพและช่องทางการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ และ 3) ระดับการเข้ามาร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) เป็นระดับความร่วมมือที่เกิดการบูรณาการทรัพยากรทั้งงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ หน่วยงานภาคส่วนต่าง มีบทบาทร่วมกันอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างโครงการที่สำคัญ ได้แก่

โครงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care) ที่เกิดความร่วมมือระหว่าง เทศบาลฯ, รพ.สต. และ อสม. ในการเยี่ยมบ้าน ตรวจสุขภาพ เป็นต้น

ด้านปัญหา อุปสรรค ในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการได้ทั่วถึง แม้จะมีความพยายามขอรับการสนับสนุนจากภายนอก แต่กระบวนการอนุมัติยังล่าช้า ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของโครงการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พวงเพ็ญ จันทร์เสรี (2564, หน้า 36–44) ที่ระบุว่าหน่วยงานรัฐที่ให้บริการผู้สูงอายุประสบปัญหาเรื่อง ทรัพยากรจำกัด เช่น ขาดงบประมาณ และเครื่องมืออำนวยความสะดวก ปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงาน ขาดความต่อเนื่องในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1–12 (2565, หน้า 145–146) ที่พบว่าการช่วยเหลือผู้สูงอายุยังขาดการทำงานแบบบูรณาการ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนขาดความตระหนักถึงสิทธิ อีกทั้งในบางพื้นที่ขาดผู้นำชุมชนที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่มอก พ.ศ. 2566-2570

แนวทางการปรับปรุงในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลแม่มอกยังมีอุปสรรคที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยแนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การประสานงานและการทำงานร่วมกัน 2) การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ เพิ่มการสนับสนุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิการผู้สูงอายุ 3) การขยายช่องทางประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายอาสาสมัครชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูลและบริการได้สะดวกขึ้น 4) แนวทางพัฒนาในอนาคต จัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ

ระดับหมู่บ้าน ลดข้อจำกัดด้านการเดินทาง และพัฒนาโครงการด้านสุขภาพและอาชีพให้ตอบโจทย์ผู้สูงอายุ

2. ผลการดำเนินงานการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล แม่มอก พบว่า

ผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ใน 6 มิติ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน 6 มิติ ได้แก่ กิจกรรมประจำวัน (ADL) เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม สุขภาพกาย และสุขภาพจิต พบว่า โดยรวมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่เหมือนเดิมเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่บางส่วนมีพัฒนาการดีขึ้น และมีเพียงส่วนน้อยที่แย่ลง โดยด้าน ADL ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ดีขึ้นจากโครงการต่างๆ แม้ยังมีข้อจำกัด ด้านสุขภาพกาย ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ยังคงเดิม โดยแม้จะมีรายได้จากเบี้ยยังชีพและโครงการฝึกอาชีพ แต่ยังไม่เพียงพอ ด้านสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมช่วยลดความเหงาและเสริมความมั่นใจ แต่บางรายยังขาดบทบาทในชุมชน ด้านสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุพึงพอใจกับสภาพบ้านเรือนและความปลอดภัย ด้านสุขภาพกาย โครงการส่งเสริมสุขภาพช่วยให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น แต่ยังมีผู้สูงอายุที่ต้องได้รับการรักษาโรคเรื้อรัง ส่วนด้านสุขภาพจิต ผู้สูงอายุมีความสุขและรู้สึกมีคุณค่าจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและชุมชน แม้บางรายยังเผชิญปัญหาด้านสมาธิและความจำ

ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับบทความของ พวงเพ็ญ จันทรเสรี (2564, หน้า 36-44) ซึ่งเสนอว่าการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชนและชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมมิติทางสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และยังมีอุปสรรคสำคัญ เช่น ขาดแคลนบุคลากรงบประมาณจำกัด บริการไม่ทั่วถึงในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น จึงควรเสริมสร้าง

ทรัพยากรบุคลากร พัฒนากลไกความร่วมมือและเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงบริการ นอกจากนี้ยังควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

นอกจากนี้ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลแม่มอกในระดับที่แตกต่างกันตามแต่ละด้าน โดยด้านสังคมได้รับความพึงพอใจสูงสุด เนื่องจากช่วยลดความเหงาและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ส่วนด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุพอใจกับค่าปรับราคาและข้อมูลสิทธิประโยชน์ แต่ยังมีปัญหาด้านการสื่อสาร บุคลากรไม่เพียงพอ และข้อจำกัดด้านสุขภาพและการเดินทาง ด้านเศรษฐกิจ โครงการฝึกอาชีพยังขาดความต่อเนื่องและไม่สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้สูงอายุ ขณะที่การช่วยเหลือด้านกิจวัตรประจำวันยังไม่ครอบคลุม ส่วนด้านสภาพแวดล้อม แม้มีการปรับปรุงบ้านเรือน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ความล่าช้า และการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้บางคนไม่ทราบสิทธิหรือบริการที่ควรได้รับ

3. อุปสรรค ปัญหา ในการเข้าถึงบริการสาธารณะของผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาการเดินทางไกลและไม่มีบริการรถรับ-ส่ง อีกประเด็น คือ กระบวนการขอรับบริการที่ยุ่งยาก และมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเฉพาะด้าน ปัญหาด้านสถานที่ให้บริการขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่งรอและห้องน้ำที่เหมาะสม การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถกรอกเอกสารที่ซับซ้อนได้ หรือขาดข้อมูลที่ชัดเจน

ปัญหาที่พบสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พวงเพ็ญ จันทร์เสรี (2564, หน้า 36-44) พบว่า อุปสรรคหลักของผู้สูงอายุ คือการขาดบุคลากร การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และการขาดบริการสนับสนุนในพื้นที่ห่างไกล รวมถึง ผลการศึกษาของ บัณฑิต ดันบุญเสริม (2561, หน้า 127-136) ที่ชี้ว่าความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและเครือข่ายการทำงานร่วมกับชุมชน ควรดำเนินการแบบบูรณาการ โดยเน้นการสื่อสารและการปรับปรุงสถานที่ให้บริการพร้อมกับเสริมสร้างศักยภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวกมากขึ้น

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผลข้างต้น สามารถนำมาเสนอเป็น
ข้อสรุปองค์ความรู้รวมยอดที่ได้รับจากการวิจัย ในรูปของภาพที่ 2 ดังนี้

รูปแบบและลักษณะความร่วมมือระหว่าง
ภาครัฐ เอกชน ประชาชนชุมชนพื้นที่ ในการ
จัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตผู้สูงอายุ

ระดับการประสานงาน (Co-ordination) เกิด
ความร่วมมือเบื้องต้นผ่านกลไกทางการเพื่อสนับสนุน
ภารกิจของเทศบาลฯ เช่น การร่วมกับ รพ.สต. และ
อสม. เป็นต้น การประสานความร่วมมือ (Co-
operation) เกิดการทำงานร่วมกันโดยแต่ละ
หน่วยงานดำเนินกิจกรรมตามบทบาทที่ตกลงร่วมกัน
ร่วมกับเทศบาลฯ เช่น ประชุม วางแผน เป็นต้น การ
ร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) เกิดการมี
เป้าหมายร่วมและใช้ทรัพยากรร่วมกับเทศบาลฯ เช่น
การจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เป็นต้น

ผลการดำเนินงานการจัดบริการสาธารณะด้าน
การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาล
ตำบลแม่หมอก

ผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้ารับ
บริการ ดังนี้ ด้านความสามารถในการปฏิบัติ
กิจกรรมประจำวัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดีขึ้นและ
เหมือนเดิม ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุ
ส่วนมากเหมือนเดิม ด้านสถานภาพทางสังคม
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีขึ้น ด้าน
สภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รู้สึกเหมือนเดิม
ด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าเหมือนเดิม
และดีขึ้น และ ด้านสุขภาพจิต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่
เหมือนเดิม

ความสอดคล้องกับ ความ
ต้องการ พบว่า สอดคล้องกับความ
ต้องการทางสังคม มากที่สุด และ
ความต้องการทางกายภาพ ความ
ต้องการทางเศรษฐกิจ รองลงมา
ตามลำดับ

ความพึงพอใจให้ผู้สูงอายุที่รับ
บริการ ส่วนมากพอใจ เช่น การให้
คำปรึกษาและบริการ, การบริการ
ปรับปรุงที่อยู่อาศัย, การประชาสัมพันธ์

ปัญหา อุปสรรค ที่พบจากการ
ให้บริการและรับบริการ พบว่า
ด้านงบประมาณ และบุคลากร, ขาด
ความตระหนักรู้ในสิทธิสวัสดิการ,
การเดินทาง ระบบขนส่งที่ไม่รองรับ
 เป็นต้น

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข
เช่น ปรับปรุงความล่าช้าในการ
ติดต่อ, เพิ่มงบประมาณจากภาค
ส่วนต่าง ๆ, ขยายช่องทาง
ประชาสัมพันธ์, พัฒนาโครงการ
จัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุระดับ
หมู่บ้าน, พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
ด้านการเดินทาง, ลดความซับซ้อน
ของเอกสาร และเพิ่มเจ้าหน้าที่
ให้บริการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 เทศบาลควรเพิ่มงบประมาณและบุคลากร เพื่อให้บริการครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อเข้าถึงผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกลและลดอุปสรรคด้านการเดินทาง อีกทั้ง ควรเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ เช่น หอกระจายข่าวและเครือข่ายอาสาสมัคร เพื่อให้ข้อมูลด้านสิทธิประโยชน์และบริการต่าง ๆ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

1.2 เทศบาลควรส่งเสริมอาชีพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพิ่มเติม ควรขยายการศึกษาโดยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลแม่มอกให้ครอบคลุมมากขึ้น

2.2 ควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มเพื่อออกแบบบริการที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2566, 10 สิงหาคม). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย

หลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น พ.ศ. 2566. ราชกิจจานุเบกษา, 140(พิเศษ), 1–8.

กรมการปกครอง. (2566). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. 2566

(เฉพาะพื้นที่ตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง). ค้นเมื่อ 18

กรกฎาคม 2567, จาก

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage>

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566, มิถุนายน). สถิติผู้สูงอายุ. ค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.dop.go.th/%20th/know/side/1/1/2449>
กัลยาณี ทองสว่าง. (2546). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนออมเงิน. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เทศบาลตำบลแม่มอก. (2566ก). แบบขอรับความช่วยเหลือผู้ประสบภัยปัญหาทางสังคม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. ลำปาง: ผู้แต่ง.

เทศบาลตำบลแม่มอก. (2566ข). แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่มอก พ.ศ. 2566–2570. ค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.maemok.go.th/document/strategic_plan_or_agency_development_plan/8

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2554). การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน. ค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.dla.go.th/upload/document/type2/2011/10/9755_2.pdf?time=1466515424798

ปัทมทัต ดันบุญเสริม. (2561). ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางตอนล่างที่ 1. วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4(1), 127–136.

พวงเพ็ญ จันทร์เสรี. (2564). นโยบายการดูแลระยะยาวและการดำเนินการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย. ใน O. Komazawa & Y. Saito (บรรณาธิการ), การรับมือกับการสูงวัยอย่างรวดเร็วในเอเชีย (หน้า 36–44). Jakarta, Indonesia: Economic Research Institute for Asean and East Asia (ERIA).

วรเวชม์ สุวรรณระดา, และคณะ. (2565). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการการทบทวน สังเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). ค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2567, จาก <https://thaitgri.org/?p=40114>

วสันต์ เหลืองประภัสร์, และคณะ. (2555). รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทาง/รูปแบบและวิธีการในการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). สถิติการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1–12. (2565). โครงการวิจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในมิติความต่างเชิงพื้นที่ พ.ศ. 2564. ค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/ebook/2023/2023050614503_8_72776.pdf

Ansell, C., and Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571.

สัมภาษณ์ส่วนบุคคล

กลุ่มประชาชนตำบลแม่มอก 1, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 8 มกราคม

2568

เจ้าหน้าที่เทศบาล 3, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2568

ผู้บริหารเทศบาล 1, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2568

ผู้สูงอายุ 1, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 21 มกราคม 2568

ผู้สูงอายุ 2, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 21 มกราคม 2568

ผู้สูงอายุ 3, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2568

ผู้สูงอายุ 4, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2568

ผู้สูงอายุ 5, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2568

ผู้สูงอายุ 6, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2568

หน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือ 1, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่

สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568

หน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือ 2, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่

สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568

หน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือ 3, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่

สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2568

**ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารการจัดการเลือกตั้งของสำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ในช่วงปี
พ.ศ. 2560–2567**

**Achievement of the election administration of the Office of
Election Committee of Chiang Rai Province from
B.E. 2560–2567**

ภัทรดร ชยตัญญูสร¹ & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา²

Patdon Chayottunsorn¹ & Siripong Ladavalaya Na Ayuthya²

Corresponding Author: patdon_cha@cmu.ac.th

Received: 21/04/68 Revised: 15/05/68 Accepted: 15/05/68

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการบริหารการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Student, MPA Program, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiangmai University

² Faculty of Political Science and Public Administration, Chiangmai University

ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพบริการ มิติประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร ผลการศึกษาพบว่า สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ได้บางส่วน ในมิติคุณภาพบริการ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาองค์กร แต่ยังไม่สามารถบรรลุผล ในมิติประสิทธิผลตามพันธกิจได้ ทั้งนี้ มีแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง เช่น การสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการเลือกตั้ง และการพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อสนับสนุนภารกิจ การศึกษาปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเลือกตั้ง พบว่า ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร 2) ด้านองค์ประกอบภายในองค์กร 3) ด้านนวัตกรรม และ 4) ด้านการเงิน และความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย การบังคับใช้ ตลอดจนรูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึก พบว่า กฎหมายมีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและหลักกฎหมายที่ดีในบางประการ ได้แก่ การตรวจสอบได้ การปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ และความโปร่งใส แต่ยังไม่สอดคล้องในด้านการมีส่วนร่วม การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้ให้บริการ คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและเจ้าหน้าที่หน่วยงานสนับสนุน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์; การบริหารการจัดการเลือกตั้ง; คณะกรรมการการเลือกตั้ง; จังหวัดเชียงราย

Abstracts

This research aims to study the achievement of election administration by the Office of the Election Commission of Chiang Rai province, based on the strategic objectives which consist of four main dimensions: effectiveness, service quality, operational efficiency and organizational development. The findings reveal that the strategic objectives have been partially achieved in the areas of service quality, operational efficiency and organizational development but the effectiveness dimension has not yet been accomplished. The improvement approaches include building public trust in the election process, facilitating access to elections, and developing digital systems to support operations. The study of critical success factors (CSFs) influencing the achievement of election management identified four factors: 1) external stakeholders, 2) internal organizational components, 3) innovation, and 4) financial resources. Opinions on legal regulations, enforcement and methods for fostering public awareness indicate that the electoral laws are partially consistent with good governance, particularly in terms of accountability, control of corruption, and transparency. However, the aspect of participation remains inconsistent. This research is qualitative, using document analysis and in-depth interviews. The key informants include service providers, such as officers from the Office of the Election Commission of Chiang Rai province and supporting agencies, and stakeholders, including electoral candidates and eligible voters.

Keywords: Achievement; Election Administration; The Office of Election Committee; Chiang Rai Province

บทนำ

การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญที่สามารถสะท้อนเจตนารมณ์ทางการเมือง และการส่งเสริมการแสดงออกและการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน ต่อ การเลือกผู้เข้าไปเป็นตัวแทนในการออกกฎหมายและกำหนดนโยบายสาธารณะ การจัดการเลือกตั้งที่ดีจึงเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการทาง การเมืองและลดความขัดแย้งภายในสังคม ส่งผลโดยตรงต่อระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในทางการเมือง และเป็นการสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนได้ อย่างแท้จริง ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งที่โปร่งใสและเป็นธรรม จึงเป็นเครื่องมือที่ สำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและการพัฒนาทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2557)

การเลือกตั้งของไทยในปัจจุบัน มีระบบหรือรูปแบบวิธีการเลือกตั้งตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการการ เลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำหน้าที่รับผิดชอบในการ จัดการเลือกตั้ง การสืบสวน สอบสวน ตลอดจนการให้ความรู้แก่ประชาชน รวมทั้ง การดำเนินการเพื่อพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันที่ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมมากขึ้น ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชนและพรรคการเมือง โดย ปราศจากความหวาดระแวงในความเป็นกลาง ในการดำเนินงานของ คณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเลือกตั้ง (กกต.) จึงต้องตั้งบนหลักการของสามัคคีธรรม และชอบด้วยกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

ในการดำเนินการกิจด้านการบริหารจัดการเลือกตั้ง ในโลกยุคใหม่ที่สถานการณ์การด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว นักการเมืองใช้วิทยาการสมัยใหม่วิเคราะห์และเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้มากขึ้น มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายคนรุ่นใหม่ที่มีสิทธิเลือกตั้ง ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ก่อให้เกิดการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารไปสู่ผู้รับข่าวสาร ซึ่งอาจไม่ครบถ้วนไม่ถูกต้อง หรือไม่ เป็นความจริง ส่งผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจำเป็นต้องมีการทบทวนการดำเนินงาน และการปรับแผนการดำเนินงาน ให้ตอบสนองบริบทใหม่ ๆ มีการนำรูปแบบและเครื่องมือทางการบริหารสมัยใหม่ มาใช้ เช่น การปรับโครงสร้างองค์กร การบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมุ่งทำงานที่มีการบูรณาการเพื่อนำสู่เป้าหมาย และประสิทธิผลขององค์กร การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เร่งรัดการบูรณาการ การบริหารการจัดการเลือกตั้ง และการบริการดิจิทัล โดยมีวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายที่ต้องการมุ่งให้เกิดความสำเร็จ ใน 4 มิติ คือ 1. ประสิทธิภาพตามพันธกิจ 2. คุณภาพบริการ 3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และ 4. การพัฒนาองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563)

ในการบริหารจัดการเลือกตั้งของไทย นอกจากมีคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ยังมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเลือกตั้ง

ระดับจังหวัด รวมถึงกำกับดูแลการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามการดำเนินงานของพรรคการเมือง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดี และการขับเคลื่อนภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ด้วย (กานต์ วรรณิตร, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่รับผิดชอบการเลือกตั้งใน 18 อำเภอของจังหวัด ทั้งการเลือกตั้งระดับชาติ เช่น การเลือกตั้ง ส.ส. ซึ่งแบ่งเป็น 7 เขตเลือกตั้ง และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 144 แห่ง และทำงานร่วมกับเครือข่ายและองค์กรเอกชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งและการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่ การบริหารจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560–2567 ที่ผ่านมามีการจัดการเลือกตั้ง ทั้งหมด 6 ครั้ง เป็นการเลือกตั้งระดับชาติ ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการออกเสียงประชามติ และในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี 73 แห่ง และการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 70 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย, 2567)

การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาว่า การบริหารจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560–2567 ที่มีการจัดการเลือกตั้งทั้งหมด 6 ครั้ง สามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นเป้าหมายในมิติประสิทธิผลตามพันธกิจที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความสำคัญ และได้กำหนดวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายที่ต้องการไว้ โดยมุ่งให้เกิดกระบวนการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติที่มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในความสุจริตและเที่ยงธรรม ตามตัวชี้วัดร้อยละ 85 (ในระยะเวลาที่ 1 ปี พ.ศ. 2566–2570) หรือไม่ อย่างไร ในมิติประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีระบบบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค และเป็นธรรม ตามตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการพัฒนาระบบบริหาร ในมิติด้านคุณภาพบริการ การจัดการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติมีคุณภาพ ได้ตามตัวชี้วัดจากร้อยละของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้รับบริการเข้าถึงกฎหมาย ระเบียบ และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และสะดวก มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร และมิติด้านการพัฒนาองค์กร มุ่งให้บุคลากรมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนานวัตกรรม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานครอบคลุมทุกภารกิจได้หรือไม่ อย่างไร นอกจากนั้น ต้องการศึกษถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการว่ามีหรือไม่ อย่างไร มีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเลือกตั้ง และควรมีแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และการพัฒนาองค์กรอย่างไร ที่จะทำให้สามารถจัดการเลือกตั้งได้ตามวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

อีกทั้ง ยังต้องการสำรวจความคิดเห็นของของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการบังคับใช้ ตลอดจน รูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักของผู้ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งว่ามีความถูกต้องเหมาะสม ความสุจริต โปร่งใส เป็นธรรม ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเลือกตั้งได้หรือไม่ รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจผลสัมฤทธิ์ในการบริหารการจัดการเลือกตั้งของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ และแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข
- 3) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการบังคับใช้ ตลอดจน รูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการวิจัยภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้ให้บริการ คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน พนักงานการเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่หน่วยงานสนับสนุน รวมจำนวน 14 ราย และกลุ่มที่ 2 ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 6 ราย และการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ แบบไม่เป็นทางการ จากประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมจำนวน 36 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการ ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่ได้กำหนดประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษาไว้ล่วงหน้า รวมถึงคำถามที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการเลือกตั้ง มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ตั้งคำถามในประเด็นที่ต้องการ และสามารถชักถามเพิ่มเติมในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ในระหว่างการพูดคุยสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดมากขึ้น และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 2) การสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็น ประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาระหว่างผู้ให้บริการและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมีโอกาส

ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือให้ข้อมูล ได้อย่างทั่วถึง และเป็นกันเอง ตามประเด็นการสนทนาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ ข้อมูลตรงกับความต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดย 1) การวิเคราะห์เนื้อหา คือ การสร้าง ข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เป็นลักษณะการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มของผู้วิจัย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความ แตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละราย ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์ เพื่อสรุป ตามประเด็นการศึกษาที่ได้กำหนดไว้เป็นคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละ ข้อและนำมาวิเคราะห์กับแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้ในกรอบการศึกษา เพื่อ แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management : RBM) ของ OECD (1999 อ้างถึงใน ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2565) ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเชิงกลยุทธ์ และมีความเชื่อมโยงโดยตรง กับการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะใช้แผนกลยุทธ์ขององค์กร เป็นกรอบเค้าโครง ในการกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (CSF) และตัวชี้วัดผลการดำเนินหลัก (KPI) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามกลยุทธ์ โดยสามารถพิจารณาจากมุมมอง 4 ด้าน ตามสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา ระบบราชการ (2552) คือ 1. ด้านประสิทธิภาพ เป็นการพิจารณาความสำคัญของ

การประหยัดทรัพยากรบริหาร ความคุ้มค่าของเงินงบประมาณที่ใช้ ความสามารถในการให้บริการเทียบกับผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา และการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ 2. ด้านประสิทธิผล เป็นการพิจารณาย้อนกลับที่โครงสร้างองค์กร กระบวนการทำงาน ทรัพยากรบุคคล ความสามารถหลักขององค์กร วัฒนธรรม และค่านิยม ความรู้ความสามารถของบุคลากร ทักษะ จริยธรรม ขวัญกำลังใจ 3. ด้านคุณภาพการให้บริการ พิจารณานโยบายงานราชการในมุมมองของประชาชนที่เป็นผู้รับบริการและสาธารณะชนทั่วไปเช่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รัฐบาลหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาเป็นต้น และ 4. ด้านการพัฒนาองค์กร พิจารณาจากความสามารถของหน่วยงานราชการต่อการมองไปในอนาคตว่า ควรมีการริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ ได้นำวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ในการบริหารการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ปี พ.ศ. 2560–2567 มีเป้าหมาย 4 มิติ มาใช้เป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ 1. มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ ได้แก่ กระบวนการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในความสุจริตและเที่ยงธรรม มีผู้ใช้สิทธิตามตัวชี้วัดร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ออกเสียงประชามติได้อย่างถูกต้อง ร้อยละ 85 2. มิติประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือระบบบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล มีกระบวนการที่ประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค และเป็นธรรม 3. มิติด้านคุณภาพบริการ คือระดับความสำเร็จของการพัฒนาระบบบริหาร การจัดการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติได้ตามตัวชี้วัดจากร้อยละของผู้สมัครรับเลือกตั้งและความสามารถเข้าถึงกฎหมาย ระเบียบ และข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้ ถูกต้อง

สะดวกรวดเร็ว มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ตามแนวคิดธรรมาภิบาล และหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี และ 4. มิติด้านการพัฒนาองค์กร หมายถึง การพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีการสร้างจิตสำนึก การพัฒนานวัตกรรม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานครอบคลุม

การศึกษาแนวทางการพัฒนา และปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดพัฒนาคุณภาพการบริการ และมาตรฐานการบริการภาครัฐยุคใหม่ ของชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2549 อ้างถึงใน จันทรวิ ห่อทอง, 2565) ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางและให้ความสำคัญต่อการบริการประชาชน มาเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการเลือกตั้งให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย 4 หลักการ คือ (1) การกำหนดมาตรฐานการให้บริการและความรับผิดชอบต่อที่ชัดเจน (2) การถ่ายโอนอำนาจและการมอบอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานระดับล่างสุดที่เป็นผู้ให้บริการประชาชนสามารถตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนได้ (3) หน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานระดับล่างสุดสามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการและสร้างความพึงพอใจผู้รับบริการให้ดียิ่งขึ้นได้ จากการรับฟังความเห็นของผู้รับบริการ และ (4) ผู้รับบริการมีทางเลือกในการตอบสนองความต้องการได้หลากหลายรูปแบบ

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 2 บัณฑิตหลักแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยการระบุปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (CSFs) ถือเป็นก้าวแรกในการทำให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางและเน้นย้ำสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์

(Rockart, 1979) อย่างไรก็ตาม การระบุ CSFs เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากไม่สามารถถ่ายทอดให้เกิดการปฏิบัติจริงและวัดผลได้อย่างเป็นระบบ ในส่วนนี้ Balanced Scorecard (BSC) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือบริหารจัดการที่ช่วยแปลง CSFs ให้อยู่ในรูปแบบของตัวชี้วัด (KPIs) ที่ชัดเจน ครบคลุม และเชื่อมโยงกับกลยุทธ์องค์กร

แนวคิด Balanced Scorecard ซึ่งพัฒนาโดย Kaplan และ Norton (1992) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยองค์กรแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ โดยการจัดองค์ประกอบของการวัดผลใน 4 มิติ ได้แก่ ลูกค้า กระบวนการภายใน ด้านการเงิน และการเรียนรู้และการเติบโต กรอบคิดนี้ไม่เพียงแต่นำเสนอวิธีวัดผลที่หลากหลาย แต่ยังสนับสนุนการจัดโครงสร้างของ CSFs อย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กับเป้าหมายหลักขององค์กรได้อย่างชัดเจน ในเชิงทฤษฎี การมี CSFs เป็นการชี้ชัดว่าปัจจัยใดมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งตามแนวคิดของ Rockart (1979) การบริหารจัดการ CSFs ต้องอาศัยระบบที่สามารถติดตาม วัดผล และประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง BSC จึงเข้ามาทำหน้าที่เสริมในประเด็นนี้ โดยเปลี่ยน CSFs ให้กลายเป็น KPI ที่สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์และกำกับทิศทางการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป Balanced Scorecard ไม่ใช่เพียงเครื่องมือวัดผล แต่เป็นกรอบคิดที่มีพลังในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์กรสามารถแปลง CSFs ไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม มีระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการด้านการจัดการยุทธศาสตร์

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด Balanced Scorecard ของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2541) ซึ่งพัฒนามาจาก Balanced

Scorecard ของ Kaplan and Norton (1992) มาใช้เป็นกรอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของส่วนราชการ โดยการพิจารณาจากมุมมองด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1) มุมมองด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร เป็นการพิจารณาองค์การในมุมมองของประชาชนผู้รับบริการ หรือ สาธารณชนทั่วไป ที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมภายนอกองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประโยชน์ต่าง ๆ รัฐบาล หน่วยงานราชการอื่น ๆ รัฐวิสาหกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ฯลฯ เป็นต้น

2) มุมมองด้านองค์ประกอบภายในองค์กร เป็นการพิจารณาย้อนกลับไปที่โครงสร้างองค์กร กระบวนการทำงาน ทรัพยากรมนุษย์ ความสามารถหลักขององค์กร วัฒนธรรม ค่านิยม ความรู้ความสามารถ ทักษะ จริยธรรม ขวัญกำลังใจของบุคลากร

3) มุมมองด้านนวัตกรรม เป็นการพิจารณาถึงความสามารถขององค์การที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคตว่า ควรริเริ่มสร้างสรรค์อย่างไร เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น เช่น การพัฒนาระบบงาน การสร้างเครือข่าย ระบบการตรวจค้นข้อมูล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

4) มุมมองด้านการเงิน ให้ความสำคัญกับการประหยัดทรัพยากรการบริหาร ความคุ้มค่าของเงินงบประมาณที่ใช้ ความสามารถในการให้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา รวมถึง การป้องกันและแก้ไขการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ปรากฏ

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการบังคับใช้ ตลอดจน รูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีมาภิบาล และหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี ของ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณอยุธยา (2552, อ้างถึงใน วุฒิ บุญยงค์, 2567) มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบตัวชี้วัดระดับธรรมาภิบาล ประกอบด้วย (1) ความสำนึกต่อภาระความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้หรือความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (2) ความโปร่งใส (3) การมีส่วนร่วม และการมีสิทธิมีเสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชน (4) การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และ (5) การเคารพหลักนิติธรรมและหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี มีเหตุผล เจตนาธรรมณ์ กฎเกณฑ์ หลักการ มาตรการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีหลักการที่จัดสรรคุณ หรือประโยชน์ให้ทุกคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องอย่างสมดุล มีมรรควิธีที่มีความยุติธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริง เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเสนอความคิดเห็น เพื่อความเป็นธรรมและผลประโยชน์สาธารณะ

ในส่วนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในการจัดการเลือกตั้ง จะสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตาม 1) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และที่แก้ไข

เพิ่มเติม และ 3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่ 1 ตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งมุ่งหมายให้เกิดการเร่งรัดการบูรณาการ การบริหารจัดการเลือกตั้ง และการบริการดิจิทัล ทำให้เกิดความสำเร็จใน 4 มิติ ได้แก่ ประสิทธิภาพ คุณภาพ บริการ ประสิทธิภาพ และการพัฒนาองค์กร

การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสร้างจิตสาธารณะ ของเจียมจิตต์ ไชยลังกา (2554 อ้างถึงใน ธนาวุฒิ บัวละวงค์, 2564) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ปลูกฝังให้ตระหนักและรับรู้ถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ ขั้นตอนที่สอง การเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ การปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสาร ขั้นตอนที่สาม การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการทำกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะ และขั้นตอนสุดท้าย การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จากแนวคิด เอกสาร งานวิจัยข้างต้น ขอนำเสนอกรอบแนวคิดการศึกษาสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการเลือกตั้งของ
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์เชิง
ยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2560 – 2567

มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ

-การเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ น่าเชื่อถือ
สุจริต เทียบธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล

มิติประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

-การจัดการเลือกตั้งโปร่งใส สะดวกรวดเร็ว เสมอ
ภาค

มิติด้านคุณภาพบริการ

- การออกเสียง ประชามติ ถูกต้อง รวดเร็ว สะดวก
- หลักการและการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไป
ตามหลักนิติธรรม

มิติด้านการพัฒนาองค์กร

-การสร้าง จิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความ
รับผิดชอบสาธารณะ
-การสร้างนวัตกรรม พัฒนาระบบเทคโนโลยี
สารสนเทศ การสื่อสาร ที่ทันสมัย

ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (Critical
Success Factors – CSFs) ที่ส่งผลต่อ
การบรรลุผลสัมฤทธิ์ของสำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัดเชียงราย

1. ด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร
(External Perspective)
2. ด้านองค์ประกอบภายในองค์กร
(Internal Perspective)
3. ด้านนวัตกรรม (Innovation
Perspective)
4. ด้านการเงิน (Financial Perspective)

แนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา
เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิง
ยุทธศาสตร์

- แก้ไขกฎหมาย/กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- พัฒนาระบบ วิธีการเลือกตั้งที่
เหมาะสม
- ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้
- พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากร
และงบประมาณ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ที่มา : ภัทรธร ชยตัญญูสร ; 2567

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการการเลือกตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2560–2567 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้และแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มผู้ให้บริการคือ พนักงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย 14 ราย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง 6 ราย และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 36 ราย ให้ความเห็นตรงกัน ยังว่าไม่บรรลุประสิทธิผลตามพันธกิจ นั่นคือ การบริหารจัดการเลือกตั้งในช่วงปี 2560–2567 รวม 6 ครั้งที่ผ่านมา ยังไม่สามารถทำให้ผู้มีมาใช้สิทธิเลือกตั้งถึงร้อยละ 85 ได้ และ กระบวนการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ ไม่มีความน่าเชื่อถือ และไม่ได้รับการยอมรับในความสุจริตและเที่ยงธรรม เนื่องจาก ขาดความเชื่อมั่นในความเป็นกลางของหน่วยงานและกระบวนการเลือกตั้ง ปัญหาการเข้าถึงการเลือกตั้ง ข้อจำกัดด้านกฎหมายและหลักเกณฑ์ โอกาสลงคะแนนเสียง การขาดมาตรการอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และขาดเทคโนโลยีสนับสนุนการเลือกตั้ง

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

1) สร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสของการเลือกตั้ง โดยขยายช่องทางแจ้งเบาะแสการทุจริต เช่น LINE Official หรือสายด่วน พร้อมเผยแพร่ข้อมูลการตรวจสอบต่อสาธารณะ 2) อำนาจความสะดวกในการเลือกตั้งเช่น จัดหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ขยายจุดเลือกตั้งล่วงหน้า และเพิ่มความยืดหยุ่นของระยะเวลาการลงคะแนน 3) เพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ ทั้งการใช้เทคโนโลยี เช่น ปรับปรุงแอปพลิเคชัน Smart Vote และผลิตสื่ออินโฟกราฟิก วิดีโอผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายหมู่บ้าน แผ่นพับ สิ่งพิมพ์ จัดโครงการณรงค์เลือกตั้งผ่านเครือข่ายศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ทั้ง 124 ศูนย์ทั่วจังหวัดเชียงราย ผ่านผู้นำชุมชน

และเครือข่ายอาสาสมัครในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและมีแรงจูงใจในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น

รายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน 1 ให้ความเห็นว่า “การจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการเลือกตั้งให้มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในความสุจริตและเที่ยงธรรม แต่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีการแข่งขันทางการเมืองสูง นำไปสู่ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง มีการซื้อสิทธิขายเสียงในบางพื้นที่ จึงต้องมีมาตรการป้องกันการทุจริต เช่น ระบบแจ้งเหตุทุจริต ผ่านแอปพลิเคชันดาต้าปรีด ที่เป็นการแจ้งเหตุแบบนิรนามให้ประชาชนสามารถแจ้งเบาะแสการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งได้ นามาใช้ร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด อีกทั้ง สำนักงานฯ ก็พยายามหามาตรการและโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตั้งเป้าหมายอัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุด และลดจำนวนบัตรเสียให้น้อยที่สุด แต่อัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งก็ยังไม่ถึง ร้อยละ 85 ในภาพรวม ซึ่งเกิดจากปัญหาความไม่สนใจทางการเมืองของประชาชน การขาดแรงจูงใจในการไปใช้สิทธิ และความสะดวกในการเดินทางของประชาชนและผู้ที่มีข้อจำกัดทางร่างกาย ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่อาจเผชิญกับอุปสรรคในการเดินทางไปยังหน่วยเลือกตั้ง เช่น ข้อจำกัดด้านสุขภาพ ระยะทางที่ไกลจากที่พักอาศัย หรือการขาดพาหนะในการเดินทาง และการเดินทางออกไปทำงานนอกพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการงดเว้นการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในบางกรณี...” (พนักงาน 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 27 มกราคม 2568)

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 1 ส่วนมากให้ความเห็นว่า “ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับความโปร่งใสของการเลือกตั้ง จาก

ประสบการณ์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการเลือกตั้งน้อย โดยส่วนใหญ่ไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ประกอบกับปัญหาอุปสรรคในการเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น ระยะทางและการเดินทางไปเลือกตั้ง การกำหนดวันเลือกตั้งที่ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิได้ เนื่องจากอยู่นอกพื้นที่ นอกจากนั้น การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อมูลผู้สมัครและนโยบาย ในพื้นที่ห่างไกล ยังมีข้อจำกัด แม้ว่าจะมีการใช้เทคโนโลยีช่วยประชาสัมพันธ์ เช่น แอปพลิเคชันฉลาดเลือก Smart Vote หรือการรณรงค์ผ่านเครือข่ายระดับชุมชน เช่น ศส.ปชต. ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางพื้นที่ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง...” (ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

2) มิติด้านคุณภาพบริการ คือสามารถทำให้ผู้สมัคร ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้รับบริการ ร้อยละ 90 เข้าถึงกฎหมาย ระเบียบ และข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว และสะดวก ผู้ให้ข้อมูล ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มผู้ให้บริการ คือ พนักงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย 14 ราย มีความเห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายสามารถให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่ผู้สมัครและว่าที่ผู้สมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านโครงการให้ความรู้และช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ มีการบริหารจัดการเลือกตั้ง โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น มีระบบฐานข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งและแอปพลิเคชัน Smart Vote มีการดำเนินโครงการ “6 สัปดาห์ประชาธิปไตย” เพื่อให้ความรู้และสร้างการมีส่วน

ร่วมในการเลือกตั้งผ่านกิจกรรมรณรงค์และสื่อดิจิทัล ใช้กลยุทธ์ KOL (Key Opinion Leader) คือ กลยุทธ์การตลาดที่ใช้บุคคลที่มีอิทธิพลเฉพาะกลุ่ม (ผู้นำความคิดเห็น) ในการสื่อสารแบรนด์ เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ หรือพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยกลไกของการโน้มน้าวผ่านอำนาจทางสังคม ความน่าเชื่อถือ และความสัมพันธ์ทางอารมณ์ โดยให้ Youtuber, Net Idol และ Influencer ที่เป็นคนในพื้นที่ช่วยประชาสัมพันธ์ ทำให้ร้อยละ 90 ของผู้สมัครสามารถเข้าถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องและสะดวก

ในส่วนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย มีความเห็นแตกต่างกัน คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนใหญ่เห็นว่า สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องและสะดวกถึงร้อยละ 90 ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายและสื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ได้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมที่ช่วยให้ผู้สมัครได้รับข้อมูลที่ทันสมัย ติดต่อบริษัทข้อมูลโดยตรงจากสำนักงานฯ ที่ช่วยให้ได้รับข้อมูลที่รวดเร็วและตรงประเด็น ขณะที่กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส่วนมากเห็นว่าประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งได้อย่างสะดวก ถูกต้อง ยังพบอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ชุมชนห่างไกล และกลุ่มชาติพันธุ์ มีข้อจำกัดในการเข้าถึงการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย ไม่เข้าใจภาษาไทยหรือภาษากฎหมายที่ซับซ้อน การประชาสัมพันธ์ยังไม่ได้นำถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทุกกลุ่มโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลการกระจายข้อมูลผ่านสื่อดั้งเดิมไม่เพียงพอ

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายด้านคุณภาพบริการ ยกกระต๊อการบริการด้วยเทคโนโลยี 1. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการเลือกตั้งดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มที่ผู้ใช้งานทุกกลุ่มเข้าถึงได้ นำเทคโนโลยี AI มาใช้เป็น AI Chatbot และระบบ Call Center อัจฉริยะ ตอบคำถามเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ปรับปรุงแอปพลิเคชัน Smart Vote ให้มีฟังก์ชันมากขึ้น 2. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยจัดตั้งศูนย์บริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการเลือกตั้งที่เข้าใจง่าย จัดสถานที่เลือกตั้งที่ทุกกลุ่ม เข้าถึงได้สะดวกขึ้น 3. พัฒนาคุณภาพการสื่อสารสาธารณะ ผูกอบรมเจ้าหน้าที่ กกต. ให้มีทักษะการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ใช้อุปแบบการสื่อสารทั้งแบบดั้งเดิม และทางโซเชียลมีเดีย นำภาษาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อให้ทุกกลุ่มเข้าใจได้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดั้งเดิม เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว และการแจกเอกสารข้อมูลในพื้นที่ห่างไกล ควบคู่ไปกับการใช้สื่อออนไลน์

รายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน 4 ให้ความเห็นว่ “ปัจจุบัน สำนักงานฯ ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น Website Facebook มีการให้ Net Idol ที่เป็นคนพื้นเมืองเชียงราย ประชาสัมพันธ์เพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายคนในพื้นที่ และมีแอปพลิเคชัน Smart Vote ที่เป็นแอปพลิเคชันรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้ ทำให้เกิดความสะดวกมากขึ้น ทั้งนี้ ในช่วงก่อนการรับสมัคร ทางสำนักงานฯ จะมีการจัดอบรมให้ความรู้กับว่่าผู้สมัครเกี่ยวกับข้อห้ามความผิดต่าง ๆ เพื่อลดการดำเนินคดีกรณีกับผู้สมัครไม่

ทราบข้อกฎหมายเลือกตั้งเท่าที่ควร..." (พนักงาน 4, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2568)

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 2 ส่วนมากให้ความเห็นว่า "เห็นว่าการใช้ Net Idol และ Influencer ที่เป็นคนในพื้นที่ช่วยให้การประชาสัมพันธ์เข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ดีขึ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นประจำ นอกจากนี้ แอปพลิเคชัน Smart Vote เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์มาก เพราะสามารถตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเขตเลือกตั้งและผู้สมัครได้สะดวก อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ที่อาจไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีเหล่านี้ จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดั้งเดิม เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว และการแจกเอกสารข้อมูลในพื้นที่ห่างไกล ควบคู่ไปกับการใช้สื่อออนไลน์..." (ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2568)

3) มิติด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการการเลือกตั้งช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย มีระบบบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว สุจริต โปร่งใส เสมอภาค และเป็นธรรม พบว่า ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มผู้ให้บริการ ส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารจัดการเลือกตั้งที่ผ่านมา มีการดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนด ตามขั้นตอน วิธีการ กรอบระยะเวลาในการดำเนินการตามที่กำหนดอย่างเคร่งครัดการเลือกตั้งแต่ละประเภทจะมีประกาศเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติมาเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติอย่างชัดเจน ดังนั้น พนักงานและเจ้าหน้าที่ต้องมีภาระหน้าที่ มีความสำนึกต่อภาระความรับผิดชอบ

หรือมีความรับผิดชอบสาธารณะอย่างเต็มที่ หากละเลยหรือดเว้นการปฏิบัติ อาจทำให้การจัดการเลือกตั้งล่าช้า และไม่เป็นไปตามกฎหมายกำหนด และอาจส่งผลถึงความเชื่อมั่นของกระบวนการเลือกตั้ง และภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร นอกจากนี้ มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและแจ้งปัญหาผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชันและศูนย์ร้องเรียน เพื่อให้มีความโปร่งใสและมีส่วนร่วมมากขึ้น

การพัฒนาระบบบริหารจัดการเลือกตั้ง มีการบริหารความเสี่ยงในการเลือกตั้ง ตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งส่วนกลางและได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น กรณีผู้สมัครที่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล อาจทำให้การจัดการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนด มีการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้ทันสมัย อย่างไรก็ตาม การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น ตำรวจและอัยการในการสืบสวนและบังคับใช้กฎหมาย ยังมีข้อจำกัดในการทำงานร่วมกัน ด้านการป้องกันการทุจริตและการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ ยังไม่มั่นคงปลอดภัย

ในส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ที่ผ่านมามีช่องทางให้ประชาชนสามารถแจ้งปัญหาและสังเกตการณ์การเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้เท่านั้น แต่ในกระบวนการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังขาดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้น การออกกฎหมาย หลายครั้งที่มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน หลังจากที่ถูกกฎหมายหรือระเบียบมีการบังคับใช้แล้ว ไม่สามารถปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ได้ โดยเฉพาะเมื่อกฎเกณฑ์นั้นไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง หรือความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ช่องทางรับเรื่องร้องเรียน

เกี่ยวกับการทุจริต แม้จะมีอยู่ แต่ยังไม่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่า จะได้รับการคุ้มครอง และข้อมูลที่แจ้งไปจะมีการนำไปดำเนินการอย่างแท้จริง

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามมิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 1. ด้านการบริหารจัดการ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้มีความยืดหยุ่นตอบสนองต่อสถานการณ์ และความเสี่ยงต่างๆ เช่น ความล่าช้าในการพิจารณาดีเลอกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคม 2. ด้านมาตรฐานและกระบวนการเลือกตั้ง ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ 3. ด้านการสืบสวน ไล่สวน และวินิจัยคดีเลือกตั้ง การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ โดยศึกษากรณีตัวอย่างจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา ทำข้อตกลงกับศาล อัยการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนมีมาตรฐานและรวดเร็วขึ้น

รายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน 3 ให้ความเห็นว่ “การปฏิบัติงานด้านการเลือกตั้ง มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความชัดเจน พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถชี้แจง อธิบายการดำเนินงานตามกฎหมายได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีระยะเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ตามกฎหมายเลือกตั้งบางฉบับอาจมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน...” (พนักงาน 3, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กุมภาพันธ์ 2568)

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 1 ส่วนมากแสดงความเห็นว่ “โดยรวมแล้ว การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งเป็นเรื่องที่ดี แต่หลายครั้งประชาชนได้รับโอกาสให้แสดงความเห็นก็ต่อเมื่อกฎหมายมีผลบังคับใช้แล้ว ทำให้การเปลี่ยนแปลงทำได้

ยาก นอกจากนี้ ช่องทางรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต แม้จะมีอยู่ แต่หลายคนยังไม่มั่นใจว่าข้อมูลของตนเองจะได้รับการคุ้มครอง และการดำเนินการหลังจากรับเรื่องร้องเรียนจะมีประสิทธิภาพแค่ไหน..." (ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

4) มิติด้านการพัฒนาองค์กร ได้แก่ บุคลากรมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ตามตัวชี้วัด และมีนวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานครอบคลุมทุกภารกิจ ตามมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

ในส่วนของบุคลากรมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ตามตัวชี้วัด พบว่า กลุ่มผู้บริหารและพนักงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เห็นว่า บุคลากรมีจิตสำนึกในหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานได้ โดยบุคลากรของ กกต. มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนอย่างเคร่งครัด มีการฝึกอบรมให้บุคลากรเข้าใจบทบาทและหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน แต่การมีภาระงานที่มาก และระเบียบการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนอาจส่งผลให้ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีความบกพร่องบางประการ

แต่กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กลับมีความเห็นว่า บุคลากรบางส่วนไม่มีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร ทำให้เป็นที่วิตกกังวลและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก โดยเฉพาะเรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งที่ซับซ้อนแตกต่างจากเดิมเกิดความสับสน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น การรับฟังความคิดเห็นบางส่วนกังวลว่าถูกกลະเล

หรือไม่ถูกผลักดันจากเจ้าหน้าที่ เรื่องของการปราบปรามการทุจริต แม้ว่าประชาชนรับรู้ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด และการตรวจสอบพฤติกรรมทุจริตในระดับท้องถิ่นมีช่องโหว่ รู้สึกสิ้นหวังและมองว่าการเลือกตั้งไม่โปร่งใสหรือเป็นธรรม มีข้อกังวลเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ว่ามีความเป็นกลางและซื่อสัตย์จริงหรือไม่

ด้านการมีนวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานครอบคลุมทุกภารกิจตามมาตรฐาน พบว่า กลุ่มผู้บริหารและพนักงาน ให้ความเห็นว่า ได้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเลือกตั้ง เช่น แอปพลิเคชัน "Smart Vote" เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการเลือกตั้งได้สะดวกขึ้น และแอปพลิเคชัน "ตา सब ประรด" ที่เปิดให้ประชาชนแจ้งเบาะแสการทุจริตแบบนิรนาม มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล และแพลตฟอร์มให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านสื่อดิจิทัล

ในส่วนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บางส่วนรับรู้และเข้าถึงนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งผู้สมัครและประชาชน สามารถใช้ตรวจสอบข้อมูลผู้สมัครผ่านระบบออนไลน์ ช่วยให้การหาเสียงเป็นระบบมากขึ้น เช่น การใช้แอปพลิเคชัน "Smart Vote" ช่วยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น มีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และโซเชียลมีเดีย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่ยังมีข้อจำกัด ในการเข้าถึง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ของประชาชนบางส่วน และระบบต่าง ๆ ยัง

ไม่ได้ถูกนำมาใช้เต็มรูปแบบในทุกการจัดการเลือกตั้ง และความเชื่อมโยงของระบบดิจิทัลระหว่างสำนักงาน กกต. ส่วนกลางและจังหวัดยังมีปัญหา

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ 1) จัดอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ กฎหมายและจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมาย และปฏิบัติตามมาตรฐาน จริยธรรม กำหนดตัวชี้วัดด้านความโปร่งใสและความรับผิดชอบให้ชัดเจน 2) การพัฒนาและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้โดยพัฒนาและปรับปรุงระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) และสำนักงานอัตโนมัติ (Office Automation) เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน นำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Big Data มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลการเลือกตั้ง ปรับปรุงแอปพลิเคชัน “Smart Vote” ผูกอบรมประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่ไม่คุ้นเคย เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้เทคโนโลยี แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มดิจิทัลของ กกต.ได้

รายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน 6 ให้ความเห็นว่า “เนื่องจาก การจัดการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถประกาศผลการเลือกตั้งได้ตามกรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ต้องมีจิตสำนึกและวางตัวเป็นกลาง ซึ่งเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ยึดถือร่วมกัน...” (พนักงาน 6, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2568)

พนักงาน 7 ให้ความเห็นว่า “สำนักงานฯ มีการนำระบบเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการสื่อสารข้อมูลการเลือกตั้งต่าง ๆ ...” (พนักงาน 7, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2568)

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 1 แสดงความเห็นว่าเป็น “การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามีปัญหาอยู่เยอะ โดยเฉพาะเรื่องการ

แบ่งเขตเลือกตั้งที่ทำให้ชาวบ้านสับสนมาก เคยใช้สิทธิเลือกตั้งที่เขตเทศบาลหนึ่ง มาตลอด แต่รอบนี้มีชื่อเลือกตั้งในอีกเทศบาลหนึ่ง ซึ่งไม่มีใครมาอธิบายว่าทำไมถึงเปลี่ยนแปลงนี้ เห็นว่า กกต. ควรให้ความสำคัญกับการอธิบายประชาชนมากกว่านี้ ไม่ควรนั่งทำงานในหอคอยงาช้าง ทำอะไรโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบของคนในพื้นที่..." (ผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 มกราคม 2568)

ผู้สมัคร 6 ให้ความเห็นว่า “แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ กกต. ใช้มีประโยชน์ต่อทั้งผู้สมัครและประชาชน เช่น การตรวจสอบข้อมูลผู้สมัครผ่านระบบออนไลน์ ช่วยให้การหาเสียงมีความเป็นระบบขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่ เช่น ระบบรายงานผลอย่างไม่เป็นทางการที่ยังไม่มีความเสถียร หรือการลงทะเบียนผู้สมัครที่ยังต้องทำผ่านระบบเอกสารจำนวนมาก ซึ่งควรมีการพัฒนาต่อไปเพื่อให้กระบวนการเลือกตั้งมีความทันสมัยมากขึ้น...” (ผู้สมัคร 6, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 16 มกราคม 2568)

2. ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ที่ส่งผลต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

ปัจจัยด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า “ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” เป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การเลือกตั้งไม่บรรลุผลในมิติต่าง ๆ ดังนี้ มิติด้านประสิทธิภาพ ผลตามพันธกิจ การที่มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่ำกว่าร้อยละ 85 มีผลมาจากการขาดความตระหนักรู้ในสิทธิหน้าที่ ไม่เชื่อมั่นในความสุจริตของการเลือกตั้ง และข้อจำกัดด้าน

ต่าง ๆ เช่น ความไม่สะดวกของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้อยู่ห่างไกล การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มากพอ ผลต่อ มิติด้านคุณภาพบริการ พบว่าประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วน ที่เป็นสาเหตุทำให้ระดับการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ต่ำกว่า ร้อยละ 90 เนื่องจาก กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งเกือบทั้งหมด สามารถเข้าถึงกฎหมายระเบียบ และข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ทั่วถึงและรวดเร็ว แต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังไม่สามารถเข้าถึงได้ทั้งหมด ส่งผลให้ผู้มีสิทธิบางส่วนขาดข้อมูลที่ถูกต้องในการใช้สิทธิและปฏิบัติตามกฎหมาย มิติด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่ามีผลเพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง กฎหมาย และกฎระเบียบต่าง ๆ บางครั้งยังมีความสับสนหรือไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ปัญหาการทุจริตและการซื้อสิทธิขายเสียง ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและการมีธรรมาภิบาลของการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมของประชาชน มิติด้านการพัฒนาองค์กร พบว่า ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรง ที่ทำให้บุคลากรมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน แต่ในส่วนของการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยหรือเชื่อมโยงข้อมูลในทุกภารกิจได้ อาจมีผลทำให้ประชาชน มีความเชื่อมั่น การรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลได้ ต้องสามารถทำให้ประชาชนทุกกลุ่ม รับรู้และเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างทั่วถึงด้วย

ปัจจัยด้านองค์ประกอบภายในองค์กร ได้แก่ ภาวะผู้นำ จิตสำนึกในหน้าที่การมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน พนักงาน เจ้าหน้าที่ ด้านการวางแผน โครงการ กระบวนการทำงาน พบว่า มีผลต่อความสำเร็จในมิติต่างต่าง ๆ ดังนี้ มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ ส่งผลอย่างมาก ต่อการทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย เนื่องจาก

หากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ขาดจิตสำนึก ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงาน อาจทำให้เกิดความล่าช้า ไม่ต่อเนื่อง ปัญหาการประสานงาน และปัญหาในการทุจริตต่าง ๆ ได้ มิติด้านคุณภาพบริการ การวางแผนและดำเนินงาน การสื่อสารภายในหน่วยงานไม่มีความชัดเจนหรือขาดการทำงานเป็นทีม อาจทำให้ข้อมูลกฎหมาย ระเบียบ และข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่ถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็ว และทั่วถึง เพราะการเลือกตั้งที่มีคุณภาพต้องสามารถส่งมอบข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างโปร่งใส ได้รับความเชื่อมั่นจากทุกภาคส่วนด้วย มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ จิตสำนึกในหน้าที่ และคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ส่งผลต่อโดยตรงต่อการจัดการที่มีธรรมาภิบาล เพราะการวางแผนและกำหนดกระบวนการทำงานที่ชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ มีการทำงานอย่างมุ่งมั่น จะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริต โปร่งใส ชอบธรรมได้ ในมิติด้านการพัฒนองค์กรการพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ จิตสำนึกในหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ ส่งผลต่อการพัฒนองค์กรโดยตรง หากบุคลากรขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ไม่มีระบบกำกับดูแลตรวจสอบที่เข้มแข็ง รวมถึงการไม่พร้อมรับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน อาจทำให้การปฏิบัติงานไม่ครอบคลุมทุกภารกิจ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดด้านการพัฒนองค์กรโดยเฉพาะการมีองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมที่นำมาใช้

ปัจจัยด้านนวัตกรรม พบว่า การมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ครอบคลุมทุกภารกิจ และบุคลากรมีทักษะความรู้ความสามารถในการเทคโนโลยี นวัตกรรมต่าง ๆ ได้อย่างดี ส่งผลต่อการจัดการเลือกตั้งในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติด้าน

ประสิทธิผลตามพันธกิจ การจัดการเลือกตั้งที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อาจยังไม่มี ความทันสมัย ไม่เหมาะสมต่อการสนับสนุนภารกิจ การเลือกตั้งได้ครอบคลุมทุกด้าน บุคลากรยังขาดทักษะ หรือความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี ระบบการจัดการข้อมูลและการสื่อสารยังไม่รวดเร็วและเข้าถึงยาก ทำให้ประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ที่อยู่ห่างไกล ไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา ส่งผลต่ออัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง มิติด้านคุณภาพบริการ พบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมมีผลโดยตรงต่อการเข้าถึงข้อมูล กฎหมาย ระเบียบ และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างครบถ้วน ถูกต้อง ผ่านช่องทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เชียงรายจัดไว้ แต่ถ้าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วน ยังมีข้อจำกัดด้านการใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้อย่างครบถ้วน รวดเร็ว อาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเลือกตั้งและสิทธิของตนได้ มิติด้านการพัฒนาองค์การ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า การจัดการเลือกตั้งช่วงปี พ.ศ. 2560–2567 ที่ไม่บรรลุผลได้อย่างเต็มที่ เนื่องจาก ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ใช้ยังไม่มี ความทันสมัยและครอบคลุมทุกภารกิจได้อย่างแท้จริง ทำให้มีอุปสรรคเกิดขึ้น เช่น ระบบสารสนเทศที่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างทุกหน่วยงาน บุคลากรบางส่วนขาดทักษะ ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และขาดกระบวนการทำงานที่สามารถส่งเสริมความร่วมมือและจิตสำนึกสาธารณะร่วมในองค์กร ประชาชนบางส่วน และบางพื้นที่ยังมีข้อจำกัดการเข้าถึงข้อมูล แม้จะพยายามรณรงค์ผ่านสื่อโซเชียลและกิจกรรมในชุมชนแล้วก็ตาม

ปัจจัยด้านการเงิน พบว่า มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการเลือกตั้งในทุกมิติ ดังนี้ มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ พบว่า การจัดการเลือกตั้ง ที่ยังไม่

บรรลุผล ส่วนหนึ่งมาจากการจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์ และทรัพยากรที่ยังไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมกับความต้องการใช้การจัดการเลือกตั้ง ทำให้ขาดแคลนอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเลือกตั้งสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ มีงบประมาณไม่เพียงพอในการณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ส่งผลต่ออัตราการมาใช้สิทธิของประชาชน มิติด้านคุณภาพบริการพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องได้อย่างเท่าเทียม มีกลุ่มผู้สมัครและผู้ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ไม่สามารถทำให้ประชาชนบางส่วนได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและทั่วถึง ปัญหาในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลมีไม่เพียงพอ มิติด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการเงิน อาจเป็นหนึ่งในสาเหตุ ทำให้การจัดการเลือกตั้งไม่มีความคล่องตัว อุปกรณ์และเครื่องมือบุคลากรไม่ได้รับการฝึกอบรมไม่พร้อม อาจทำให้จัดการการเลือกตั้งล่าช้า ผิดพลาด ไม่เป็นธรรม มิติด้านการพัฒนาองค์กรการ พบว่า ปัจจัยด้านการเงินส่งผลต่อการ จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ เหมาะสมโดยตรง และเป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาบุคลากรและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อให้การเลือกตั้งมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพราะการขาดงบประมาณที่เพียงพอทำให้ไม่สามารถลงทุนในการสรรหา เทคโนโลยีอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ และส่งผลให้การทำงานของบุคลากรและไม่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และการบังคับใช้ ตลอดจน รูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการ

เลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ให้ความเห็นว่า หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้ง 3 ฉบับ แม้เป็นกฎหมายที่มีความชัดเจน มีเจตนารมณ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ในการบังคับใช้ยังไม่สามารถสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ตามหลักการเป็นกฎหมายที่ดี และหลักการมีส่วนร่วม เนื่องจากหลักเกณฑ์บางประการส่งผลกระทบต่อประชาชน กระบวนการออกกฎหมายและการบังคับใช้ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะขาดกลไกการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการตรากฎหมาย ทำให้บทบัญญัติของกฎหมายไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ อีกทั้ง ยังมีช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมาย ไม่โปร่งใส ไม่สามารถขจัดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งได้ และการตีความกฎหมายที่มีการใช้ดุลยพินิจที่เอื้อต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพล เพื่อผลต่อการแข่งขันทางการเมือง จึงขัดกับหลักนิติธรรมและหลักการใช้กฎหมายที่ดี

เมื่อพิจารณาตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการออกกฎหมาย จึงเป็นการปิดช่องทางและการรับรู้ของประชาชน ส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบกฎหมายลดน้อยลง จึงไม่เป็นไปตามหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้ง 3 ฉบับ เป็นกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายที่ดีในบางด้าน คือ ด้านตรวจสอบได้ ด้านการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ แต่ในด้านความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม ยังไม่ครอบคลุมในกระบวนการออกกฎหมาย

ในส่วนรูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า สถิติคำร้องเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งลดลง แสดงถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตามหลักความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ และความโปร่งใส การดำเนินงานมีความเปิดเผยมากขึ้น ลดข้อครหาด้านการทุจริต และสร้างความไว้วางใจจากประชาชน เจ้าหน้าที่ที่มีความสำนึกในหน้าที่มากขึ้น ปฏิบัติงานอย่างมีมาตรฐาน และสามารถถูกตรวจสอบได้ และในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทผ่านกิจกรรมในชุมชน ตามหลักการมีส่วนร่วม ทำให้มีเครือข่ายในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) และมีจำนวนหมู่บ้านรณรงค์ไม่ขายเสียง และเครือข่ายประชาสัมพันธที่ดีเจประชาธิปไตย และสถานีวิทยุเพื่อสนับสนุนการสื่อสารเรื่องการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นไปตามหลักสิทธิและเสียงของประชาชน ในการสร้างช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งมากขึ้น และการดำเนินงานช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบของทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน ทำให้กระบวนการเลือกตั้งมีความโปร่งใสและได้รับความไว้วางใจมากขึ้น ตามหลักการปราบปรามการทุจริต ซึ่งมีมาตรการเฝ้าระวังและตรวจสอบการเลือกตั้งที่เข้มข้นขึ้น เพื่อลดการซื้อสิทธิขายเสียง และเป็นการเคารพหลักนิติธรรม ที่ประชาชนได้รับการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง ทำให้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาที่มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการการเลือกตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2560–2567 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ และแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายใน 4 มิติหลัก พบว่า ในมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ สำนักงานฯ ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งที่ร้อยละ 85 ได้ เนื่องจากประชาชนบางส่วนขาดความเชื่อมั่นในความเป็นกลางของหน่วยงาน และอุปสรรคด้านกฎหมาย มาตรการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุและผู้พิการยังไม่ดีพอ ส่วนในมิติด้านคุณภาพบริการ มีการพัฒนาการให้บริการข้อมูลแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังคงข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุและชุมชนห่างไกล ในมิติด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีการดำเนินการตามกฎหมายและมาตรฐานที่กำหนด แต่ยังคงพบปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาดีเลือกตั้งและข้อจำกัดในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น และในมิติด้านการพัฒนาองค์กรการ มีบุคลากรที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง และมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงาน แต่การเชื่อมโยงข้อมูลและเครือข่ายยังไม่สามารถทำได้ครบถ้วนสมบูรณ์

ผลการศึกษาข้างต้น เมื่อพิจารณาตามแนวคิดการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management: RBM) (OECD, 1999 อ้างถึงใน ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2565) ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเชิงกลยุทธ์ และมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ โดยที่องค์กรต้องใช้วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ ที่มีอยู่ในแผนกลยุทธ์ขององค์กร เป็นกรอบเค้าโครงในการกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (CSF) และตัวชี้วัดผลการดำเนินหลัก (KPI) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามกลยุทธ์ โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของการบรรลุวิสัยทัศน์ และถ้าผลการปฏิบัติงานยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมาก ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาถอดบทเรียน หาข้อบกพร่อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การจัดการเลือกตั้งให้ผลสัมฤทธิ์และบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย จำเป็นต้องมีการพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถทำให้การบริหารจัดการการเลือกตั้งบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2. ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ที่ส่งผลต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเลือกตั้ง ที่จำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร ปัจจัยด้านองค์ประกอบภายในองค์กร ปัจจัยด้านนวัตกรรม และปัจจัยด้านการเงิน ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเลือกตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2560–2567 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย โดย ปัจจัยด้านผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร ส่งผลต่อการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เนื่องจาก “ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ขาดความตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้มีอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งต่ำกว่าร้อยละ 85 ปัญหานี้เกิดจากความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่ทั่วถึง และความซับซ้อนของกฎหมายเลือกตั้ง ส่วนปัจจัยด้านองค์ประกอบภายในองค์กร ภาวะผู้นำและจิตสำนึกในหน้าที่ของบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเลือกตั้งโดยตรง หากขาดการทำงานเป็นทีม หรือขาดแนวทางการทำงานที่เป็นระบบ อาจทำให้การเลือกตั้งขาดประสิทธิภาพและไม่น่าเชื่อถือ ในส่วนปัจจัยด้านนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีในการเลือกตั้งยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ระบบสารสนเทศที่ไม่ทันสมัย ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุม และบุคลากรที่ขาดทักษะด้านเทคโนโลยี อุปสรรคเหล่านี้ทำให้กระบวนการเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินไปได้ อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และในปัจจัยด้านการเงิน การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อทุกมิติของการเลือกตั้ง ตั้งแต่การให้ข้อมูลประชาชน การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปจนถึงการดำเนินงานของบุคลากร หากไม่มีการกระจายงบประมาณอย่างเหมาะสม ทำให้ประชาชนขาดข้อมูลที่ถูกต้องและการจัดการเลือกตั้งไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ดังนั้น ความสำเร็จของการเลือกตั้งไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเดียว แต่เป็นผลมาจากการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร การพัฒนาเทคโนโลยี และการจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาที่กล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิด Balanced Scorecard ของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งพัฒนามาจาก

Balanced Scorecard ของ Kaplan and Norton มาใช้เป็นกรอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของส่วนราชการ โดยการพิจารณาจากมุมมองด้านต่าง ๆ 4 ด้าน (Kaplan & Norton, 1992) ดังนี้ 1) มุมมองด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร เป็นการพิจารณาองค์การในมุมมองของประชาชนผู้รับบริการ หรือ สาธารณชนทั่วไป ที่อยู่ในสถานะแวดล้อมภายนอกองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประโยชน์ต่าง ๆ รัฐบาล หน่วยงานราชการอื่น ๆ รัฐวิสาหกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ฯลฯ เป็นต้น 2) มุมมองด้านองค์ประกอบภายในองค์กร เป็นการพิจารณาย้อนกลับไปที่โครงสร้างองค์การ กระบวนการทำงาน ทรัพยากรมนุษย์ ความสามารถหลักขององค์การ วัฒนธรรม ค่านิยม ความรู้ 3) มุมมองด้านนวัตกรรม เป็นการพิจารณาถึงความสามารถขององค์การที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคตว่า ควรริเริ่มสร้างสรรค์อย่างไร เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น เช่น การพัฒนาระบบงาน การสร้างเครือข่าย ระบบการตรวจค้นข้อมูล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น 4) มุมมองด้านการเงิน ให้ความสำคัญกับการประหยัดทรัพยากรการบริหาร ความคุ้มค่าของเงินงบประมาณที่ใช้ ความสามารถในการให้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา รวมถึง การป้องกันและแก้ไขการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ปรากฏ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และการบังคับใช้ ตลอดจน รูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และการบังคับใช้ที่กำหนดไว้ใน 1) พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2566 2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 บางส่วน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้บริการ คือ พนักงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีความเห็นว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้ง 3 ฉบับ แม้เป็นกฎหมายที่มีหลักการที่ดี มีบทบัญญัติที่มีความชัดเจน มีเจตนารมณ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่กระบวนการออกกฎหมายยังประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เนื่องจาก ไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนที่กฎหมายต่าง ๆ จะมีผลใช้บังคับ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขให้เป็นไปตามความต้องการหรือปัญหาของประชาชนได้ นอกจากนี้ในการบังคับใช้ยังไม่สามารถสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ตามหลักการเป็นกฎหมายที่ดี ตามหลักการมีส่วนร่วม เนื่องจากหลักเกณฑ์บางประการส่งผลกระทบต่อประชาชน กระบวนการออกกฎหมายและการบังคับใช้ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่าง

แท้จริง ตามหลักการออกกฎหมายที่ดี กลไกการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ต้องทำก่อนการตรากฎหมาย ทำให้กฎหมายสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า มีการใช้ช่องว่างของกฎหมาย โดยมีการใช้ดุลยพินิจตีความในกฎหมายไปในทางที่ไม่สุจริตโปร่งใส ทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่สามารถขจัดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการตีความกฎหมายที่อาจมีผลต่อการแข่งขันทางการเมืองในทางปฏิบัติ จึงขัดกับหลักการใช้ดุลยพินิจ และความโปร่งใส เมื่อพิจารณาตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการออกกฎหมาย จึงเป็นการปิดช่องทางและการรับรู้ของประชาชน ส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบกฎหมายลดน้อยลง จึงไม่เป็นไปตามหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้ง 3 ฉบับ เป็นกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายที่ดีในบางด้าน คือ ด้านตรวจสอบได้ ด้านการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ แต่ในด้านความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม ยังไม่ครอบคลุมในกระบวนการออกกฎหมาย

ในส่วนรูปแบบ วิธีการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า สถิติคำร้องเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งลดลง แสดงถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตามหลักความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ และความโปร่งใส การดำเนินงานมีความเปิดเผยมากขึ้น ลดข้อครหาด้านการทุจริต และสร้างความไว้วางใจจากประชาชน เจ้าหน้าที่ที่มีความสำนึกในหน้าที่มากขึ้น

ปฏิบัติงานอย่างมีมาตรฐาน และสามารถถูกตรวจสอบได้ และในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทผ่านกิจกรรมในชุมชนจำนวน ตามหลักการมีส่วนร่วม ทำให้มีเครือข่ายในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) และมีจำนวนหมู่บ้านรณรงค์ไม่ขายเสียง และเครือข่ายประชาสัมพันธิตีเจประชาธิปไตย และสถานีวิทย์เพื่อสนับสนุนการสื่อสารเรื่องการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นไปตามหลักสิทธิและเสียงของประชาชน ในการสร้างช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งมากขึ้น และการดำเนินงานช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบของทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน ทำให้กระบวนการเลือกตั้งมีความโปร่งใสและได้รับความไว้วางใจมากขึ้น ตามหลักการปราบปรามการทุจริต ซึ่งมีมาตรการเฝ้าระวังและตรวจสอบการเลือกตั้งที่เข้มข้นขึ้น เพื่อลดการซื้อสิทธิขายเสียง และเป็นการเคารพหลักนิติธรรม ที่ประชาชนได้รับการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง ทำให้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง

ผลการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิ บุญยงค์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้นต่อผู้ประกอบการ โรงอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้นในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงนโยบายภาษีสรรพสามิต และการบังคับใช้กฎหมายให้ได้อย่างถูกต้อง โปร่งใสเหมาะสม เป็นธรรม และบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น โดยใช้ปัจจัยหลักนิติธรรม และหลักธรรมาภิบาล มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพิจารณา

การบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาพบว่า ความเห็นผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นว่าพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) เป็นกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับหลักการออกกฎหมายที่ดีในบางด้านคือ ด้านความรับผิดชอบ และตรวจสอบได้ ด้านความโปร่งใส ด้านการปราบปรามการทุจริต และด้านการออกกฎหมายเป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่ในด้านการมีส่วนร่วม มีการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นแต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกกระบวนการในการออกกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายควรปรับปรุงแผนงานโดยเน้นที่กระบวนการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักรู้ทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการในระยะกลางและระยะยาวซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเลือกตั้งในทุกมิติ

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงรายควรพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการภายในองค์กร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาศักยภาพบุคลากร จัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนทบทวนและปรับปรุงหลักเกณฑ์และการบังคับใช้กฎหมายให้เอื้อต่อการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในระดับพื้นที่ ที่มีบริบทท้องถิ่นที่แตกต่างและมีปัญหาเฉพาะของแต่ละพื้นที่

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด เพื่อให้ระบุจุดเด่นและช่องว่าง และเป็นแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการเชิงนโยบาย

2.3 ศึกษาการประเมินผลประสิทธิภาพของเทคโนโลยีต่อการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการปรับตัวขององค์กรต่อยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับธรรมาภิบาลยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ วรฉัตร. (2563). ผู้ตรวจการเลือกตั้ง: บทเรียนจากการทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้ง. สถาบันพระปกเกล้า. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2568, จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/download/244969/166108/
- ฉัตรวดี ห่อทอง. (2565). *Raising the customs clearance standards and the infrastructures for trading facilitation of Chiang Khong customs house, Chaing Rai province*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาวุฒิ บัวละวงศ์. (2564). แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจาก

โรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์รัฐ

ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วุฒิ บุญยงค์. (2567). การบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้นต่อ

ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้นในพื้นที่อำเภอแม่แตง

จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริพงษ์ ละครวัลย์ ณ อยุธยา. เอกสารประกอบการสอน กระบวนวิชา 128701

ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ *Modern Public Administration*

Theory. เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2541). ระบบบริหารงานโดยมุ่ง

ผลสัมฤทธิ์. โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ: ระบบบริหาร

งานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563ก). แผนยุทธศาสตร์สำนักงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580). ค้นเมื่อ 22

กันยายน 2567, จาก

https://www.ect.go.th/ect_th/th/db_119_ect_th_cms_1/4582

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563ข). รายงานผลการปฏิบัติงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ:

บริษัท วิสม้า เอเชีย จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). รายงานผลการปฏิบัติงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ:
บริษัท วิสม่า เอเชีย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย. (2567). รายงานผล
การปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2567. เชียงราย: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *Results-Based
Management: การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- International Institute for Democracy and Electoral Assistance. (2557). การ
ออกแบบการจัดการการเลือกตั้ง. (สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติ
ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Kaplan, R. S., and Norton, D. P. (1992). The Balanced Scorecard:
Measures that drive performance. *Harvard Business Review*, 70(1),
71–79.
- Rockart, J. F. (1979). Chief Executives Define Their Own Data Needs.
Harvard Business Review, 57(2), 81–93.

**การดำเนินโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนาง
เจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร**

**Implementation of Highland Agricultural Development Station
Project Under Her Majesty Queen Sirikit at Baanpakha,
Phongnamron Subdistrict, Klonglan District,
Kamphaeng Phet Province**

พิศชนก จ้าวกาเขียว¹ & ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา²

Pitchanok Ngao-kakhiao¹ & Siripong Ladavalaya Na Ayuthya²

Corresponding Author: Pitchanok_n@cmu.ac.th

Received: 22/04/68 Revised: 18/05/68 Accepted: 19/05/68

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การดำเนินโครงการพระราชดำริของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงาน และการเปิดโอกาสให้เกษตรกรใน

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Student, Master of Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

² Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

พื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา (2) เพื่อศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ ให้และไม่ให้ความร่วมมือในการยอมรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ได้นำเข้าไปส่งเสริม และ (3) เพื่อหาแนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานและเกษตรกรในพื้นที่ ตลอดจนให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสาธารณะ ให้เกษตรกรมีความตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ หัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา หน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการฯ 9 ราย และสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชน จำนวน 15 ราย

ผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงาน เป็นรูปแบบคณะกรรมการและคณะทำงาน รูปแบบลักษณะการทำงานร่วมกัน 2 ระดับ คือ ระดับการประสานงานและระดับการประสานความร่วมมือ สำหรับการร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและชาวบ้านจำกัดอยู่ที่ผู้แทนชุมชน สาเหตุที่เกษตรกรยังปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากกว่าพืชเศรษฐกิจที่ภาครัฐเข้าไปสนับสนุนเพราะรูปแบบส่งเสริมไม่เหมาะสม ขาดการมีส่วนร่วม ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น โครงสร้างพื้นฐานไม่เอื้ออำนวย และการสื่อสารไม่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชาวบ้าน สำหรับแนวทางการพัฒนา คือ สร้างความร่วมมือให้มากยิ่งขึ้น พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ และการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งเพื่อร่วมกันพัฒนาสู่ความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: โครงการพระราชดำริของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านป่าคา; ความร่วมมือ; การเข้ามามีส่วนร่วม

Abstracts

This study investigates the “Highland Agricultural Development Station Project Under Her Majesty Queen Sirikit at Baanpakha, Phongnamron Subdistrict, Klonglan District, Kamphaeng Phet Province.” Objectives included analyzing inter-agency cooperation and farmer participation, exploring factors influencing farmers' adoption of promoted cash crops, and identifying strategies for enhanced collaboration and public awareness. A qualitative approach was employed, involving interviews with the station director and nine agencies, and focus groups with 15 community members. Findings indicate a two-tiered inter-agency collaborative structure and limited farmer engagement through representatives. Monocropping persists due to unsuitable promotion, lack of participation, trust deficits, inadequate infrastructure, and poor communication. Recommendations emphasize greater cooperation, infrastructural development, fostering public-mindedness, and strengthening government-community leadership engagement for sustainable development.

Keywords: Highland Agricultural Development Station Project at

Baanpakha; collaboration; participation

บทนำ

โครงการพระราชดำริโครงการแรก เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาชนบท โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เพื่อพัฒนา ถนน บรรเทาความแห้งแล้ง ให้กับประชาชน ได้รับการตอบสนองโดยหน่วยงานของรัฐบาลเข้ามาดำเนินการตามแนวพระราชดำริ นับว่า เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการพระราชดำริอีกหลายโครงการตามมาในภายหลัง นอกจากนี้ ยังมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง เช่น โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ เป็นต้น ซึ่งโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ มีทั้งสิ้นจำนวน 18 แห่ง (สำนักงาน กปร., มปป.)

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีชุมชนอาศัยอยู่บริเวณบ้านป่าคา บ้านป่าหมาก และบ้านโล๊ะโคะ จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่มีปัญหาทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านที่มีเส้นทางเข้า-ออกเพียงเส้นทางเดียว ทำให้การขนส่งและการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบาก ราษฎรในพื้นที่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง และเผ่าปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรในลักษณะของการหมุนเวียนใช้พื้นที่ ถึงแม้จะมีการดูแลรักษาพื้นที่ป่าโดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นอย่างดี แต่การบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตรเพิ่มขึ้นทุกปี รวมถึงเรื่องการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่เกินความจำเป็น และขาดความรู้ ทำให้ความขัดแย้งระหว่าง

เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน นอกจากนี้ ในพื้นที่ยังมีปัญหาเสียดินจากการลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายจากจังหวัดตากที่มีแนวเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงปัญหาการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และมีแนวโน้มรุนแรงจนถึงขั้นทำร้ายเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้าเสียชีวิต 1 ราย ดังนั้น เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2551 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ทรงเล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงมีพระราชดำริให้มีการจัดตั้งโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านป่าคา ขึ้น ณ บ้านป่าคา หมู่ที่ ๘ ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร และพระราชทานแนวพระราชดำริ แนวทางดำเนินงานโครงการฯ เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ โดยมุ่งส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้... โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551 เป็นต้นมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นในการสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ใน 3 เรื่องหลัก ๆ ด้วยกัน คือ 1) เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ โดยมุ่งส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้กับราษฎรในพื้นที่ 2) ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ให้ดีขึ้น และ 3) สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม ให้กับราษฎรชาวไทยภูเขา บ้านป่าคา บ้านโล๊ะโคะ และบ้านป่าหมาก โดยช่วงเริ่มต้นของดำเนินโครงการมีส่วนราชการ/หน่วยงานร่วมดำเนินการ 12 หน่วยงาน ปัจจุบันมีส่วนราชการ/หน่วยงานร่วมดำเนินการ 37 หน่วยงาน ปฏิบัติงานภายใต้ภารกิจของตนเอง ในส่วนของการปลูกพืช มีการส่งเสริมให้น้ำอะโวคาโด เงาะ กาแฟ แมคคาเดเมีย มาปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว เพื่อลดการบุกรุกป่า มีการให้ความรู้ในการปลูกพืช การประกอบอาชีพต่าง ๆ ในด้านของการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม มีส่วนราชการ/หน่วยงานเข้าไปอบรมให้ความรู้ มีการป้องกันการบุกรุก โดยการทำสำมะโนการเกษตร ระบุพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อลดการบุกรุกป่า ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชที่ใช้พื้นที่น้อยแต่เพิ่มมูลค่าผลผลิต ทำให้มีการส่งคืนพื้นที่ป่าเพื่อฟื้นฟู แสดงให้เห็นถึงบริบทของการพัฒนาที่สร้างให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าต้นน้ำได้อย่างยั่งยืน (สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา, 2562)

แต่ทั้งนี้ ถึงแม้จะมีการส่งเสริมการนำพืชเศรษฐกิจ เช่น อะโวคาโด เงาะ กาแฟ แมคคาเดเมีย เข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก แต่ข้อมูลกลับพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 3,671.25 ไร่ และมันสำปะหลัง จำนวน 807 ไร่ ทั้งที่เป็นพื้นที่ที่เป็นภูเขาไม่เหมาะกับการปลูกพืชดังกล่าว อีกทั้งยังมีการใช้สารเคมีที่มีส่วนในการทำลายหน้าดิน และเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มขึ้น ซึ่งขัดต่อหลักการของการก่อตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านป่าคา ในขณะที่พืชเศรษฐกิจต่างๆ ที่โครงการฯ ส่งเสริม ทั้งกาแฟ อะโวคาโด แมคคาเดเมีย และอื่น ๆ กลับมีผู้ปลูกน้อย ซึ่งอาจเกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่น พืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีระยะการปลูกและเก็บเกี่ยวที่รวดเร็ว เพียง 3 เดือน สามารถส่งขายและสร้างรายได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่ไม้ผลต้องใช้ระยะเวลานานนับปี และต้องหาลาด หรืออาจเกิดจากการที่ภาครัฐไม่ได้มีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดทำกิจกรรม และจัดสรรงบประมาณเข้าไปสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนต้องหันกลับไปดำเนินการเช่นที่เคยทำกันมา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การดำเนินโครงการพระราชดำริของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอ

คลองลาน บ้านป่าคา หมู่ที่ 8 บ้านโละโคะ หมู่ที่ 10 และบ้านป่าหมาก หมู่ที่ 26 ตำบลโกสัมพี อำเภอกอสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร ในการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร การยกระดับคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพป่า ว่ามีส่วนราชการ/หน่วยงานใดบ้างที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการดังกล่าว และมีรูปแบบการดำเนินงานอย่างไร ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ อย่างไร รวมถึงวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการยอมรับและไม่ให้ความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกพืชเศรษฐกิจที่โครงการฯ ส่งเสริมให้ปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว ตลอดจนสำรวจหาแนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเกษตรกรในพื้นที่ การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสาธารณะ ให้เกิดขึ้นกับเกษตรกร เพื่อมีความตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม ยอมรับ และพร้อมเข้ามามีส่วนร่วม ในโครงการอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยการศึกษานี้จะทำการศึกษาการดำเนินโครงการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 ถึงปี พ.ศ. 2566

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้ามาร่วมดำเนินงาน ตลอดจนวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงาน และการเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา
2. เพื่อศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ ให้และไม่ให้ความร่วมมือในการยอมรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ ที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่

สูงฯ บ้านป่าคา ได้นำเข้าไปส่งเสริมให้เพาะปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

3. เพื่อศึกษาหาแนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานและเกษตรกรในพื้นที่ ตลอดจน การให้ความรู้สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสาธารณะ ให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรเพื่อมีความตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมเพื่อให้เกิดการยอมรับในการปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพืชเชิงเดี่ยว ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้นำมาจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงเอกสารบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ประกอบด้วย 3 ภาคส่วน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงและหลักเกณฑ์ ดังนี้ ได้แก่ 1) หัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา 1 ราย ซึ่งคัดเลือกเพราะเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก 2. ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา 9 ราย คัดเลือกจากหน่วยงานที่มีการเข้าไปดำเนินงานในพื้นที่เป็นประจำ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน และตัวแทนเกษตรกรผู้ใหญ่บ้านหรือตัวแทน จาก บ้านโละโคะ บ้านป่าหมาก และบ้านป่าคา ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ 2 คน และไม่เข้า

ร่วมโครงการฯ 2 คน ที่ยินดีให้ข้อมูล รวมหมู่บ้านละ 5 คน ในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน
จำนวน 15 คน

ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการจัดสนทนา
กลุ่มย่อย ตัวแทนเกษตรกร ผู้ใหญ่บ้านหรือตัวแทน โดยผู้ให้ข้อมูลต้องมีความ
พร้อมและยินดีเปิดเผยข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบ
สัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยอ้างอิงตามแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง
กรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ
การสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้คำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้าง
ข้อสรุปแบบอุปนัยและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คัดเลือก
กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) และสืบค้นจากเอกสาร จาก
กรณีศึกษาโดยนำข้อมูลมาตรวจสอบซึ่งกันและกัน ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ
และมีความครอบคลุมต่อบริบทที่ต้องการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการกำหนดกรอบคิดในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี
และเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการดำเนิน
โครงการพระราชดำริของสถาบันพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัด
กำแพงเพชร ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

การดำเนินโครงการสถาบันพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัด

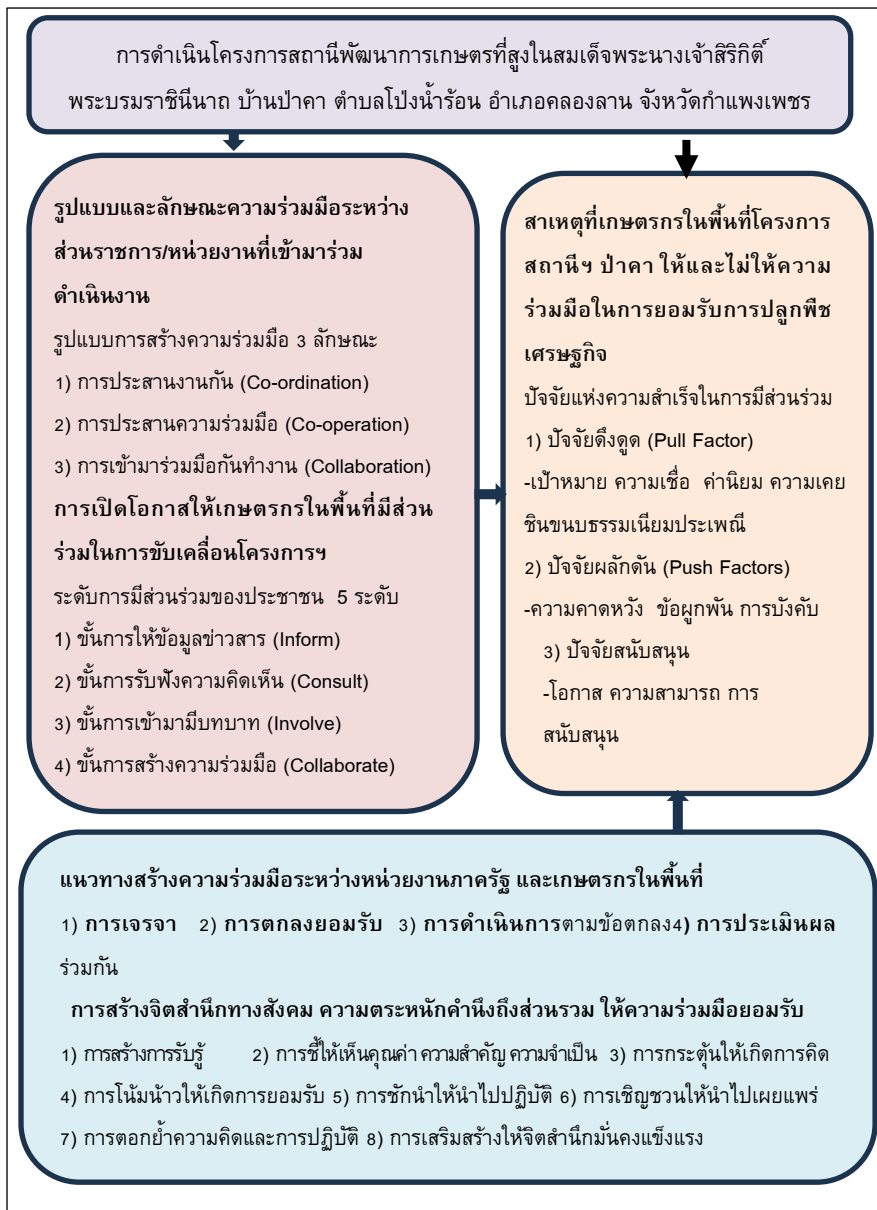

กำแพงเพชร เริ่มศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ ส่วนราชการ/หน่วยงาน ที่มีโครงการ/กิจกรรมที่เข้าไปขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ และประชาชนในพื้นที่โดยจะเป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการฯ โดยจะเริ่มศึกษาจากรูปแบบและลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ซึ่งจะนำเอารูปแบบการสร้างความร่วมมือ 3 ลักษณะ ของวสันต์ เหลือประพัสร์ (2555) ได้แก่ 1) การประสานงานกัน (Co-ordination) 2) การประสานความร่วมมือ (Co-operation) และ 3) การเข้ามาร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) มาเป็นกรอบในการอธิบายในการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ และศึกษาว่าหน่วยงานภาครัฐมีการเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการฯ อย่างไร โดยจะนำเอาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Spectrum) International Association for Public Participation (มปป., อ้างใน อรรถัย กักผล, 2552) จำนวน 5 ระดับ 1) ขั้นการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) 2) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consult) 3) ขั้นการเข้ามามีบทบาท (Involve) 4) ขั้นการสร้างความร่วมมือ (Collaborate) 5) ขั้นการเสริมพลังอำนาจ (Empower) มาเป็นกรอบการศึกษาควบคู่กับการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาจะดำเนินการศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรในพื้นที่โครงการสถานีฯ ป่าคา ให้และไม่ให้ความร่วมมือในการยอมรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ได้นำเข้าไปส่งเสริมให้เพาะปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว โดยนำเอาปัจจัยแห่งความสำเร็จกระบวนการมีส่วนร่วม จำนวน 3 ปัจจัย W. Reeder (1973, อ้างถึงใน วิมานทอง ชีพสุกใส, 2565) ได้แก่ 1) ปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) ประกอบด้วย เป้าหมาย (Goal) ความเชื่อ (Belief) ค่านิยม (Value) ความเคยชิน และขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and customs) 2) ปัจจัยผลักดัน (Push

Factors) ประกอบด้วย ความคาดหวัง (Expectations) ข้อผูกพัน (Commitments) การบังคับ (Force) และ 3) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย โอกาส (Opportunity) ความสามารถ (Ability) การสนับสนุน (Support) มาเป็นกรอบในการศึกษาเพื่อหาทราบสาเหตุว่าเหตุใดเมื่อหน่วยงานภาครัฐได้มีการสนับสนุนการปลูกพืชเศรษฐกิจแล้วเกษตรกรยังกลับไปปลูกพืชเชิงเดี่ยวอีก พร้อมทั้งศึกษาว่าเกิดความผิดพลาดจากขั้นตอนไหนซึ่งจะศึกษาควบคู่ไปกับรูปแบบการมีส่วนร่วมเนื่องจากรูปแบบการมีส่วนร่วมก็ส่งผลต่อสาเหตุของการไม่ให้ความร่วมมือในการปลูกพืชเศรษฐกิจ

สุดท้าย เมื่อผู้ศึกษาศึกษาารูปแบบการมีส่วนร่วมและสาเหตุของการกลับไปปลูกพืชเชิงเดี่ยวแล้ว ผู้ศึกษาจะได้กำหนด แนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเกษตรกรในพื้นที่ การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสาธารณะ ให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรเพื่อมีความตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมให้มีความร่วมมือในการเพื่อให้เกิดการยอมรับและพร้อมเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการความร่วมมือ 4 ขั้นตอนของ Peter Smith Ring และ Andrew H. Van De Ven (2553, อ้างถึงใน วิลัยลักษณ์ สุใสวิ นานนท์, 2558) ได้แก่ 1) การเจรจา 2) การตกลงยอมรับ 3) การดำเนินการ และ 4) การประเมินผล ในการกำหนดแนวทางการสร้างความร่วมมือหน่วยงานภาครัฐ และเกษตรกรในพื้นที่เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้สามารถลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายที่ดินทำกินของเกษตรกร สร้างความตระหนักรู้และจิตสาธารณะให้กับเกษตรกรในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยได้สรุปในรูปแบบของแผนภาพ ดังนี้

ผลการวิจัย

1. ความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา รูปแบบและลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงาน และการเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการฯ 9 หน่วยงาน ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม สามารถสรุปได้ ดังนี้ การขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา มีส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานในปัจจุบัน 37 หน่วยงาน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก มีผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ และมีหัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เป็นคณะกรรมการและเลขานุการ การดำเนินงานอาศัยองค์ความรู้จากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร ให้ความรู้ในเรื่องของพืช สถานีพัฒนาที่ดินให้ความรู้ในเรื่องของดิน ปุ๋ย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม สำนักงานสาธารณสุข ให้ความรู้ในเรื่องของการวางแผนครอบครัว การตรวจสารพิษในเลือด เป็นต้น

รูปแบบ ลักษณะการทำงาน พบว่า มีการทำงานร่วมกันใน 2 ระดับ ดังนี้ ระดับการประสานงาน (Co-ordination) การดำเนินงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงาน มีการใช้รูปแบบการประสานงานเป็นหลัก การประสานงาน

ระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานการ และประชาชนในพื้นที่ โดยลักษณะการทำงาน

1) การประสานงานเพื่อกำหนดกรอบงานและภารกิจ มีหัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานทั้งส่วนราชการ/หน่วยงานภายใต้คณะกรรมการ และหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นต้น โดยมีคณะทำงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนฯ เป็นผู้ปฏิบัติการ 2) ประสานเพื่อรับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับจังหวัดและอำเภอ แต่ละหน่วยงานจะเสนอแผนงานโครงการที่เป็นภารกิจต้องเข้าไปดำเนินการในพื้นที่สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เพื่อประสานการใช้งบประมาณจาก 2 แหล่งหลัก ๆ คือ 1) งบประมาณของกระทรวง กรม ที่ส่วนราชการ/หน่วยงานสังกัด และ 2) งบประมาณของจังหวัด แต่ละหน่วยงานจะใช้ทรัพยากร เช่น บุคลากร เครื่องมือ ของส่วนราชการ/หน่วยงานเข้าไปสนับสนุนการทำภารกิจของตน โดยสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา มีการจัดสรรพื้นที่บางส่วนให้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของส่วนราชการหน่วยงานเหล่านั้น

ระดับการประสานความร่วมมือ (Co-operation) การขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา หัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เป็นหน่วยงานหลัก มีการทำงานร่วมกับของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ โดยมีการประสานความร่วมมือในหลายระดับ โดยมีลักษณะการทำงานในหลายรูปแบบ ตั้งแต่ ความร่วมมือผ่านการประชุมจัดทำโครงการและวางแผนร่วมกัน มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีสำนักงานจังหวัดกำแพงเพชรเป็นแกนหลัก เพื่อระดมความคิดเห็นจากสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา จากส่วนราชการ/หน่วยงาน และผู้แทนชาวบ้าน และให้ส่วนราชการ/หน่วยงานต่าง ๆ เสนอแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้อง

กับการกิจของหน่วยงานและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสถานี่พัฒนาการเกษตรที่สูงๆ บ้านป่าคา ใช้งบประมาณในส่วนของกระทรวง กรม ของส่วนราชการ/หน่วยงานเอง และในส่วนของงบประมาณจังหวัด มีการเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโครงการ กิจกรรมที่มีการระดมความเห็นร่วมกัน มีการแบ่งปันงบประมาณของแต่ละหน่วยงานหรือกระทรวงผ่านสำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร เช่น โครงการจัดตั้งสถานี่สำหรับดำเนินกิจกรรม จัดตั้งเป็นสถานี่ หรือแปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการใช้เครื่องมือเครื่องจักร เช่น รถไถของสถานี่พัฒนาที่ดินกำแพงเพชร ที่ตั้งไว้บนสถานี่พัฒนาการเกษตรที่สูงๆ ให้ส่วนราชการ/หน่วยงาน หรือชาวบ้านได้ยืมใช้ประโยชน์

2. การเปิดโอกาสให้เกษตรกร/ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการสถานี่พัฒนาการเกษตรที่สูงๆ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มชาวบ้าน ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้เกษตรกร/ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการฯสามารถ สรุปได้ ดังนี้

1) *ขั้นการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform)* ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ได้ให้ข้อมูลว่า ในช่วงแรกภาครัฐจะเป็นนำโครงการ กิจกรรมที่ต้องการทำไปให้ชาวบ้านดำเนินการ เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่พบว่าไม่ได้รับการยอมรับ จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ โดยทุกครั้งจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบ และเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วม เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีโครงการเข้าไปดำเนินงาน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรง และชันโรง มีชาวบ้านสนใจเป็นจำนวนมาก เพราะไม่ต้องใช้อุปกรณ์มากและดำเนินการง่าย ทำได้ในสวนของ

ชาวบ้าน และยังช่วยเพิ่มรายได้นอกฤดูเก็บเกี่ยวได้ด้วย ขณะที่ ผู้นำชุมชนและผู้แทนประชาชน ได้ให้ข้อมูลว่า ทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการ ทางสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ จะมีการประชาสัมพันธ์โครงการที่จะเข้ามาสนับสนุนในพื้นที่ โดยใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ ผ่านทางผู้นำชุมชนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านให้ไปกระจายข่าวสารเพื่อบอกกล่าวและรับสมัครชาวบ้าน เกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยมีการบอกล่วงหน้า เช่น ส่งเสริมการปลูกกาแฟ การปลูกอะโวคาโด การแจกเมล็ดพันธุ์กาแฟ การแจกก้ามไม้ต่าง ๆ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา จะเข้ามาแจกก้ามไม้ในพื้นที่ มีการสาธิตการปลูก ให้ความรู้เรื่องการปลูกพืชดังกล่าวด้วย

2) *ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consult)* สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการ มีการรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ เพื่อรับฟังสภาพปัญหาความต้องการ ก่อนที่จะมีการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อนำเข้าไปสนับสนุนในพื้นที่ โดยสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการฯ จะนำข้อเสนอดังกล่าว ไปจัดทำกิจกรรมหรือโครงการ เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด หรืองบประมาณ กรมต่อไป

อย่างไรก็ตาม การรับฟังความคิดเห็น เป็นการรับฟังความคิดเห็นผ่านผู้นำชุมชน คือผู้ใหญ่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้รับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรหรือประชาชนทั้งหมดในพื้นที่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องไปทำการเพาะปลูกเก็บเกี่ยว ไม่มีเวลายามานั่งรับฟังความคิดเห็นหรือสะท้อนความต้องการให้หน่วยงานที่ร่วมขับเคลื่อนได้ โดยส่วนใหญ่มีความต้องการพื้นฐาน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ รับผิดชอบดำเนินการต่อไป

3) *ขั้นการเข้ามามีบทบาท (Involve)* พบว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่บทบาทในฐานะที่เป็นตัวแทนชาวบ้านที่เข้าไปเป็นคณะทำงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และเป็นเป็นผู้ประสานระหว่างหน่วยงานกับชาวบ้าน และนำปัญหาความต้องการของชาวบ้านไปสะท้อนให้กับสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ มีหลายหน่วยงานที่นำเอาข้อเสนอแนะของชาวบ้านไปทำเป็นโครงการ กิจกรรมเข้ามาดำเนินงานในพื้นที่ ดังนั้น บทบาทของชาวบ้านในการเสนอโครงการมีไม่มาก โครงการ กิจกรรมส่วนใหญ่ภาครัฐจะเป็นผู้เสนอเข้ามาเพื่อนำมาดำเนินงานในพื้นที่ ผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทน ส่วนมากไม่ใช่สิ่งที่ชาวบ้านต้องการ

4) *ขั้นการสร้างความร่วมมือ (Collaborate)* ในขั้นของการสร้างความร่วมมือ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา จากชาวบ้านในพื้นที่เป็นไปในลักษณะการมีส่วนร่วมผ่านตัวแทนเท่านั้น ไม่มีส่วนร่วมโดยตรง ตั้งแต่การให้ข่าวสารข้อมูล การรับฟังความคิดเห็นจะรับฟังจากผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะทำงานขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ร่วมกับสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ จะใช้เวทีนี้การรับฟังปัญหาที่ผู้ใหญ่บ้านได้รับฟังปัญหาจากชาวบ้านมาเสนอ และผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อนถึงความเหมาะสมของพื้นที่ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เท่านั้น

5) *ขั้นการเสริมพลังอำนาจ (Empower)* ในการดำเนินโครงการยังไม่การให้อำนาจกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน แม้ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ไปรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของชาวบ้านไปนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เช่น ชาวบ้านต้องการปุ๋ย จะประสานสถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร ไปติดกิจกรรม และเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือชาวบ้านต้องการความรู้ในเรื่องของ โรคพืช จะประสานสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร เข้ามาทำกิจกรรม ซึ่งหน่วยงานเหล่านั้นก็จะเป็นคณะทำงานร่วมกันอยู่แล้ว เมื่อได้รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของชาวบ้านผ่านผู้ใหญ่บ้าน แล้วจะนำไปปรับโครงการกิจกรรม และ อยู่ในขั้นของการเสนอแนะ เท่านั้น

3. สาเหตุที่เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ ให้และไม่ให้ความร่วมมือในการ ยอมรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ ที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ได้นำเข้าไปส่งเสริมให้เพาะปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ โครงการฯ

ที่ผ่านมาสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ได้เข้าไปส่งเสริมให้ เกษตรกรปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพืชเชิงเดี่ยว ไม่ค่อยได้รับการยอมรับและให้ความ ร่วมมือ มีผลมาจากกระบวนการจัดการการมีส่วนร่วมยังไม่ได้มีดำเนินการอย่าง ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ เข้ามารับฟังคำชี้แจง ถึงกิจกรรม โครงการต้องการส่งเสริมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ หรือจัดทำกิจกรรม ใด ๆ ขึ้นมา ด้วยการให้ทุกคนในชุมชนที่สนใจได้มาร่วมแสดงความคิดเห็นอย่าง เต็มที่ น่าจะเกิดความเข้าใจและการยอมรับมากขึ้น แต่ที่ผ่านมา การเข้าไป ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวโพดมาปลูกพืชเศรษฐกิจด้วย สนับสนุนกล้าไม้ เช่น กาแฟ อะโวคาโด ที่ผ่านมา สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และหน่วยงานร่วมสนับสนุนได้เข้ามาให้ข้อมูลกับชาวบ้าน ผ่านเวที ประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงกิจกรรม โครงการที่หน่วยงานได้คิดมาแล้ว มา แจกให้ชาวบ้านทดลองปลูก มีการชี้แจงและมีแปลงสาธิตให้ชาวบ้านไปศึกษาได้

แต่ชาวบ้านสนใจน้อยมาก ทำให้ส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับความสนใจของชาวบ้านเองด้วย เช่น บางรายเมื่อได้รับกลัมาจากสถานีฯ ได้นำไปปลูกในพื้นที่บางส่วน ที่เหลือปลูกข้าวโพดควบคู่ไปด้วย ปัจจุบันสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้ว ขายได้ มีการขยายพันธุ์ไปเรื่อย ๆ สาเหตุที่สำเร็จส่วนหนึ่งมาจากได้ไปดูแปลงสาธิตของสถานีที่จัดทำไว้ให้ศึกษา อย่างไรก็ตามสาเหตุที่สำคัญ มาจากการที่ชาวบ้านไม่ได้มีโอกาสเข้าไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานรัฐอย่างจริงจัง ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการเข้าไปคิดโครงการ แต่รอให้หน่วยงานภาครัฐนำโครงการเข้ามาเสนอให้ และแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านทราบเท่านั้น

2. การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ได้เข้าร่วมในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้เกษตรกร ผู้นำชุมชน ในพื้นที่โครงการฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ วันเวลา ในการจัดกิจกรรม เช่น โครงการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ อะโวคาโด แทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง เพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร และให้เกษตรกรมีความรู้สึกว่าเป็นโครงการที่ชาวบ้านร่วมคิดขึ้นมา ไม่ใช่โครงการที่รัฐคิดและสั่งให้ทำ

3. การแสดงให้เห็นถึงความจริงใจ เปิดเผย ให้เกียรติ เกษตรกร ผู้นำชุมชน ในพื้นที่โครงการฯ เช่น มีการประชาสัมพันธ์ พูดคุย ชี้แจง เพื่อให้ข้อมูลถูกต้องกับประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการ กิจกรรมที่จะทำการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น มีการรับฟังข้อมูลสภาพปัญหา ความคิดเห็น ก่อนตัดสินใจของโครงการฯ

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าหน่วยงานหลัก และหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการฯ มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เห็นด้วยว่าการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจ ทำอย่างเปิดเผย ให้เกียรติกับเกษตรกร ผู้นำชุมชนในพื้นที่โครงการฯ ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านปาคา เนื่องจากที่ผ่านมาทั้งหน่วยงานหลักและหน่วยงานร่วมสนับสนุนได้เข้ามาให้ความรู้ มาพูดคุยกับชาวบ้านแต่ไม่ทั่วถึงทุกคน อย่างไรก็ตาม การที่ชาวบ้านที่นำกล้าไม้ของสถานีฯ ไปปลูก แล้วไม่ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากตัวชาวบ้านเองที่ไม่เข้าใจวิธีการในการปลูก อีกส่วนหนึ่งมาจากทางสถานีฯ และหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ได้เข้ามาติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ครบกระบวนการ เช่น ไม่มีตลาดรองรับ ก็เป็นเหตุให้ชาวบ้านต้องกลับไปปลูกพืชที่มีตลาดรองรับและคุ้นชินเหมือนเดิม รวมถึงปัญหาอื่น ๆ เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เอื้ออำนวย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำ ถนน การไม่สะดวกไปศึกษาแปลงสาธิตซึ่งอยู่ไกลจากพื้นที่ชาวบ้าน ปัจจุบันมีหมู่บ้านเดียวที่ปลูกเพราะมีตลาดขายได้ บางหมู่บ้านไม่ได้ปลูกเพราะน้ำไม่พอ จึงมีความต้องการแหล่งน้ำ และถนน อย่างไรก็ตาม หมู่บ้านโละโคะ มีกิจกรรมที่สถานีฯ และหน่วยงาน เข้าไปจัดกิจกรรมให้ตลอด แต่มีชาวบ้านส่วนน้อยที่ได้เข้าไปรับฟังบรรยาย สาธิต วิธีการต่าง ๆ ในการปลูกพืชเศรษฐกิจ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ทำให้ไม่มีความรู้ไม่เข้าใจ เพราะปลูกไม่ถูกวิธีทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ

4. การกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านมีโอกาสเลือกทำกิจกรรม เช่น การส่งเสริมการปลูกพืช โดยการนำอะโวคาโด เงาะ กาแฟ แมคคาเดเมีย มาให้ปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ได้ ตามความเชื่อ ความหวัง โอกาส ความสามารถ โดยการพูดคุยตัดสินใจร่วมกันทั้งที่เป็นทางการ

และไม่เป็นทางการ และเพื่อสร้างความร่วมมือและการยอมรับ จากเกษตรกร ผู้นำชุมชน ในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นว่า การกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรม จะทำให้ชาวบ้านกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เพราะเป็นสิ่งที่ตนเองต้องการและคิดขึ้นมา การที่หน่วยงานรัฐเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมที่เหมือน ๆ กัน ก็อาจจะทำให้ชาวบ้านบางกลุ่ม บางหมู่บ้านมองไม่เห็นประโยชน์เพราะพื้นที่ไม่เหมาะสม แต่การเข้ามาสนับสนุนของสถานีวิพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และหน่วยงานภาครัฐที่ผ่านมา มีรูปแบบลักษณะเหมือนกันทุกหมู่บ้าน ไม่ได้กำหนดว่าหมู่บ้านไหนควรทำกิจกรรมอะไร ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่จะนำกิจกรรมเข้ามาสนับสนุน บางกิจกรรมเหมาะสม เช่น การปลูกกาแฟ เหมาะสมกับบ้านโล๊ะโคะ แต่บ้านป่าหมากขาดแคลนน้ำ ปลูกพืชได้เฉพาะข้าวโพด มันสำปะหลัง แต่กาแฟ อะโวคาโด หรือทุเรียน ต้องใช้น้ำ นอกจากนี้ ไม่มีการแนะนำเรื่องการตลาด แม้ทางสถานีฯ กับหน่วยงานที่ส่งเสริมจะมีการเรียกไปประชุม ถามความเห็น แต่กิจกรรมที่ออกมาจะเหมือนกัน ทำให้ชาวบ้านมองไม่เห็นประโยชน์ ดังนั้น จึงเสนอแนะให้สถานีฯ กับหน่วยงานอื่น ๆ ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่ที่จะเข้ามาสนับสนุนให้ชาวบ้านและเกษตรกร ต้องให้ชาวบ้านและเกษตรกรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ขั้นตอน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การขับเคลื่อนสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ในด้านการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น อะโวคาโด กาแฟ แมคคาเดเมีย ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะไม่ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน แต่ทั้งนี้ ทางหน่วยงานภาครัฐก็พร้อมที่จะนำขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน เข้าไปปรับใช้ในการดำเนินงานขับเคลื่อน

พัฒนาการเกษตรที่สูงๆ บ้านป่าคา ให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมชาวบ้านให้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพืชเชิงเดี่ยว

4. แนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้ามาร่วมดำเนินงานและเกษตรกรในพื้นที่ การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรเพื่อมีความตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม ให้ความร่วมมือ การยอมรับในการปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพืชเชิงเดี่ยว ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานรับผิดชอบหลัก หน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการฯ จำนวน 9 หน่วยงาน และกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชน เห็นด้วยกับแนวทางตามหลักการพัฒนา ดังนี้

(1) การใช้วิธีการกระตุ้นให้คิดหาวิถีทางช่วยตนเอง ฟังตนเอง ให้อิสระทั้งทางความคิดและการกระทำ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ได้คิดตัดสินใจ ลงมือทำ บนพื้นฐานของความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต ความสมัครใจ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เช่น การปรับเปลี่ยน วิถีการเพาะปลูก ทั้งชนิดของพืช วิธีการเพาะปลูก จากการทำการเกษตรแบบเดิม มาเป็นวิถีใหม่ ไม่ใช่สารเคมี ไม่เผา ไม่ขยายพื้นที่ จำเป็นต้องใช้วิธีทำให้คนเข้าใจ ตระหนักรู้ถึงเป้าหมายและความจำเป็น ไม่ใช่วิธีการสั่งการให้ทำตาม แต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป เพราะพื้นฐานของการก่อตั้งสถาบันพัฒนาการเกษตรที่สูงๆ บ้านป่าคา เกิดจากความขัดแย้งของชาวบ้านและภาครัฐ ซึ่งมีเรื่องของ การกระทำผิดกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น การปรับทัศนคติ หรือสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชาวบ้าน ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มจากการบังคับตามกฎหมาย และค่อยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจนปล่อยให้ชาวบ้านได้มีอิสระทางความคิดและการกระทำมากยิ่งขึ้น จนถึงการพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

(2) การใช้วิธีการริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลง ด้วยการทำในรูปแบบของการทดลองก่อน เช่น การปรับเปลี่ยน วิธีการเพาะปลูก ทั้งชนิดของพืช วิธีการเพาะปลูก จากการทำการเกษตรแบบเดิม มาเป็นการเกษตรวิธีใหม่ ต้องเน้นการชี้แจงทำความเข้าใจ และต้องไม่กระทบต่อวัฒนธรรม วิธีชีวิต นิสัยใจคอ ความต้องการของแต่ละคนในแต่ละพื้นที่ด้วย ซึ่งในส่วนนี้ทางสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคาได้มีการจัดทำแปลงเรียนรู้ หรือแปลงสาธิต ให้ชาวบ้านได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ แต่ชาวบ้านไม่สะดวกต่อการเดินทาง ดังนั้น กลุ่มชาวบ้านจึงเสนอแนะให้สถานีฯ และหน่วยงานสนับสนุนฯ ได้จัดทำแปลงสาธิต ให้กับชาวบ้าน และเกษตรกรในทุกหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกให้กับชาวบ้านและเกษตรกร

(3) การการสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิตที่จะเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองในเรื่องอาหาร และประกอบอาชีพก่อน ต่อจากนั้นจึงมุ่งสร้างรายได้ การยกระดับรายได้ของชุมชน โดยพัฒนาสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เช่น เส้นทางคมนาคม ฯลฯ เป็นการเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้แบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเป็นความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ แหล่งน้ำ ไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต หากมีสิ่งเหล่านี้จะทำให้ชาวบ้านสามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลภายนอกได้ แต่หมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายฉบับ จึงต้องมีการผลักดันในเชิงนโยบาย ให้สามารถปรับปรุงข้อกฎหมายให้สามารถดำเนินการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ได้ ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลา

(4) การสร้างเสริมสิ่งที่ชาวบ้าน เกษตรกร ชุมชน ขนาดแกลนและมีความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับนี้

ทั้งหน่วยงานหลัก และหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนโครงการฯ เห็นถึงความสำคัญที่ต้องนำไปปรับใช้ในส่วนของการเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรับทราบถึงปัญหาและความต้องการของชาวบ้านและเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ประกอบกับผู้นำชุมชน คือผู้ใหญ่บ้านทั้งสามหมู่บ้านในพื้นที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา มีความเข้มแข็ง เป็นที่พึ่งให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นจุดแข็งของทั้งสามหมู่บ้าน ทำให้การขับเคลื่อนสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา สามารถขับเคลื่อนไปได้พอสมควร เพราะความร่วมมือของผู้นำที่เข้มแข็ง ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาทางด้านจิตใจ การสร้างหรือพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมหรือจิตสาธารณะ เพื่อนำไปสู่เปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมของชาวบ้านและเกษตรกรให้ตระหนักถึงส่วนรวมมากขึ้น ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวบ้าน เพื่อสร้างความคุ้นเคย และให้เกิดการร่วมมือกันในชุมชน และต้องมีกิจกรรมส่งเสริมผ่านกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีของหมู่บ้าน เพื่อเป็นตัวเชื่อมในการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน รวมถึงสร้างความตระหนักถึงส่วนรวมจนเกิดเป็นจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้ศึกษาขอนำมาอภิปรายดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษารูปแบบและลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงานโดยใช้แนวคิดการสร้างความร่วมมือ และการเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา พบว่า การขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง

๗ บ้านป่าคา มีส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานในปัจจุบัน 37 หน่วยงาน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก มีผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ และมีหัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เป็นคณะกรรมการและเลขานุการ การดำเนินงานมี รูปแบบ ลักษณะการทำงานร่วมกันใน 2 ระดับ คือ ระดับการประสานงาน (Co-ordination) มีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงาน และประชาชนในพื้นที่ โดยมีลักษณะการทำงาน คือ 1) การประสานงานเพื่อกำหนดกรอบงานและภารกิจ มีหัวหน้าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานทั้งส่วนราชการ/หน่วยงาน ภายใต้คณะกรรมการ และหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นต้น มีคณะทำงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนฯเป็นผู้ปฏิบัติการ ส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าร่วมขับเคลื่อน มีการแบ่งกรอบงานและภารกิจไว้อย่างชัดเจน การทำกิจกรรมต่าง ๆ จะเข้าไปสนับสนุนตามภารกิจของกระทรวง กรม ต้นสังกัดของส่วนราชการ/หน่วยงาน 2) ประสานเพื่อรับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับจังหวัดและอำเภอ โดยใช้งบประมาณจาก 2 แหล่งหลัก ๆ คือ 1) งบประมาณของกระทรวง กรม ที่ส่วนราชการ/หน่วยงานสังกัด และ 2) งบประมาณของจังหวัด โดยแต่ละหน่วยงานจะใช้ทรัพยากร เช่น บุคลากร เครื่องมือ ของส่วนราชการหน่วยงานเข้าไปทำภารกิจโดย มีการจัดใช้พื้นที่บางส่วนของสถานที่ปฏิบัติงาน ในระดับการประสานความร่วมมือ (Co-operation) เป็นการขับเคลื่อนโครงการ โดยมีลักษณะการทำงานในหลายรูปแบบ ตั้งแต่ ความร่วมมือผ่านการประชุมจัดทำโครงการและ

วางแผนร่วมกัน มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีสำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร เป็นแกนหลัก เพื่อระดมความคิดเห็นจาก จากส่วนราชการ หน่วยงาน และผู้แทนชาวบ้าน และเสนอแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการกิจของหน่วยงานและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสถานีวิจัยพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ใช้งบประมาณของกระทรวง กรม ของส่วนราชการ/หน่วยงานเอง และงบประมาณจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นโครงการ กิจกรรมที่มีการระดมความเห็นร่วมกัน มีการแบ่งปันงบประมาณ บุคลากร และ อุปกรณ์ เช่น โครงการจัดตั้งสถานีวิจัยหรือแปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่

ผลการศึกษาข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน (Collaborative Governance) ดังที่ Ansell and Gash (2008 อ้างถึงใน อโศก พลบูรณ์, มปป.) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เป็นรูปแบบของการบริหารภาครัฐที่ไม่ได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะและสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนและชุมชน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถสะท้อนผ่านกระบวนการรูปแบบการสร้างความร่วมมือ 3 ลักษณะ ของ วสันต์ เหลืองประภัสร์ (2555) คือ มีลักษณะ 1) มีการประสานงานกัน 2) มีการประสานความร่วมมือ และ 3) มีการเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน คือมีคณะกรรมการเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยมีการแบ่งภารกิจของแต่ละหน่วยงานตามวัตถุประสงค์หลักของการก่อตั้งสถานีวิจัย

สำหรับการเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการสถานีวิจัยพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา จะเห็นว่า สถานีวิจัยพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา กับส่วนราชการ/หน่วยงาน มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยหน่วยงานภาครัฐ ได้เชิญผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน เข้า

ไปเป็นคณะทำงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา แต่ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้านจะเป็นลักษณะตัวแทน และการดำเนินกิจกรรม หรือคิดกิจกรรมโครงการเพื่อเข้าไปดำเนินงานจะจำกัดอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ตัดสินใจ เมื่อพิจารณาตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนประชาชน (Public Participation Spectrum) ทั้ง 5 ระดับ ของ International Association for Public Participation (มปป. อ้างถึงใน อรทัย ก๊กผล, 2552) จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอยู่ในระดับ 1 และระดับ 2 ขึ้น ได้แก่ 1) ขั้นการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมในระดับต่ำสุด บทบาทของประชาชนน้อยมาก รับรู้เพียงแต่ว่าเกิดอะไรที่ไหนด ซึ่งการให้ข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แต่ต้องมาใช้ในการให้ความรู้ในลักษณะประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ได้รับทราบข้อเท็จจริง โดยมีผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน เข้าไปเป็นเป็นลักษณะตัวแทนเท่านั้น ไม่มีโอกาสได้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง และในระดับ 2 คือ ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทางเลือกและแนวทางแก้ไข ซึ่งในระดับนี้ประชาชนจะมีฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านนำความต้องการของเกษตรกร หรือปัญหาของชาวบ้านไปสะท้อนให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐได้รับทราบ แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ส่วนการเข้าไปมีส่วนร่วมใน ขั้นที่ 3 คือ การเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างภาครัฐและประชาชนอย่างจริงจังและมีเป้าหมายชัดเจน ข้อมูลความคิดของประชาชนจะสะท้อนออกมาในทางเลือกต่างๆ แต่อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงเป็นหน่วยงานภาครัฐ ขั้นที่ 4 คือ การสร้างความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง

โดยภาครัฐและประชาชนจะทำงานร่วมกันในกระบวนการตัดสินใจ และผลการตัดสินใจที่ออกมาเป็นผลการตัดสินใจร่วมกัน เชื่อว่าจะนำไปสู่การเสริมสร้างความร่วมมือ เนื่องจากประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ไม่ใช่เพียงให้ความคิดเห็น ทั้งผู้นำชุมชน แกนนำชาวบ้าน และเกษตรกร หรือชาวบ้านทั่วไป ไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมเลย รวมถึงขั้นสูงสุด คือ การเสริมพลังอำนาจ (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เพราะประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง โดยภาครัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามสิ่งที่ประชาชนตัดสินใจด้วย ดังนั้นสถานี่พัฒนาการเกษตรที่สูงๆ บ้านป่าคา กับส่วนราชการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้คนในพื้นที่ได้ตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการสถานีป่าคา ให้และไม่ให้ความร่วมมือในการยอมรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่โครงการสถานีป่าคา ได้นำเข้าไปส่งเสริมให้เพาะปลูกแทนพืชเชิงเดี่ยว พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเหมือนเดิม เนื่องจากการเข้าไปสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เป็นลักษณะที่เป็นผู้ให้ และชาวบ้านเป็นผู้รับ ซึ่งเมื่อชาวบ้านนำไปปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล ก็ทำให้หันกลับไปปลูกพืชเชิงเดี่ยวนมากขึ้น ซึ่งปัจจัยทำให้เกิดเหตุการณ์นี้เมื่อพิจารณาตามปัจจัยแห่งความสำเร็จกระบวนการมีส่วนร่วมของ W. Reeder (1973 อ้างถึงใน วิมานทอง ชีพสุกใส, 2565) จะพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 คือ 1) ปัจจัยดึงดูด 2) ปัจจัยผลักดัน และ 3) ปัจจัยสนับสนุน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐปฏิบัติตามปัจจัยดังกล่าวได้น้อย ทำให้การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพืชเชิงเดี่ยวให้แก่ชาวบ้านไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งมีชาวบ้านส่วนน้อยที่มีความสนใจจริง ๆ ถึงจะอดทนทำตาม เพราะพืชที่หน่วยงานภาครัฐเข้าไปสนับสนุนต้องใช้

เวลา ซึ่งชาวบ้านต้องการความรวดเร็วของผลผลิต ความต้องการอาจจะไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้ชาวบ้านต้องปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อความรวดเร็ว และได้รายได้เร็ว ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็มาจากการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ที่ยังน้อยอยู่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟิรเดนย์ วิชารักษ์ (2555) เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาและอนุรักษ์เขตพื้นที่ต้นน้ำตามโครงการปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ จังหวัดน่าน ที่มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ คือ ความเข้มแข็งของชุมชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ชุมชน ซึ่งในการขับเคลื่อนโครงการสถานีวิจัยพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา ยังมีปัจจัยของการมีส่วนร่วมกับประชาชนน้อย เป็นลักษณะตัวแทนคือผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าที่จะสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านควบคู่กันไป

วัตถุประสงค์ข้อ 3 ศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้ามาร่วมดำเนินงานโครงการสถานีวิจัย ป่าคา กับเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามแนวคิดการสร้างความร่วมมือ โดยใช้กระบวนการความร่วมมือ 4 ขั้นตอนของ Peter Smith Ring and Andrew H. Van De Ven (2553 อ้างถึงใน วิสัยลักษณ์ สุใสวานันท์, 2558) มาพิจารณาแล้วจะเห็นว่า การมีส่วนร่วมระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานกับประชาชนในพื้นที่ยังอยู่ที่กระบวนการที่ 1 คือ การสร้างความเข้าใจของหน่วยงานภาครัฐให้กับประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในขั้นที่ 2 การตกลงยอมรับ ยังมีน้อย เป็นการบังคับเชิงกฎหมายมากกว่าที่จะเป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างชุมชนเอง จึงทำให้ไม่เกิดขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 เกิดขึ้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทั้งหน่วยงานรัฐและชาวบ้าน เห็นตรงกันว่าการดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวมีน้อย ทำให้ไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งทั้งหน่วยงานรัฐ และชาวบ้านก็เห็นด้วยกับการใช้แนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/หน่วยงานตามกระบวนการความร่วมมือทั้ง 4 ขั้นตอน และนำเอาเรื่องของการส่งเสริมสิ่งที่ขาด

แคลนให้กับชาวบ้าน รวมถึงทัศนคติที่ดีและควมมีจิตสาธารณะ เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านป่าคาฯ สู่ความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การดำเนินโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าคา ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร” ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการทบทวนระเบียบ/กฎหมาย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2) ยกระดับกลไกคณะกรรมการและคณะทำงาน โดยพัฒนาไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐให้มีความเข้มแข็งและคล่องตัวยิ่งขึ้น โดยเน้นการบูรณาการแผนงานและงบประมาณตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการในพื้นที่

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรอย่างแท้จริง โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานจากการให้ผู้แทนเข้าร่วมเพียงอย่างเดียว ไปสู่การเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมในทุกขั้นตอนของโครงการฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ในเชิงคุณภาพ เชิงคุณภาพ ในเรื่องของช่องทางในการตลาดเพื่อส่งเสริมการตลาดให้กับประชาชน และศึกษาความเหมาะสมของ

พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสม ในเชิงปริมาณ ควรศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา และข้อเสนอแนะของประชาชนในพื้นที่โครงการ

เอกสารอ้างอิง

- พีรตนย์ วิชารักษ์. (2555). ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาและอนุรักษ์เขตพื้นที่ต้นน้ำตามโครงการปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2555). การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมานทอง ชีพสุกใส. (2565). บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันในพื้นที่อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิลัยลักษณ์ สุใสวรินานนท์. (2558). แนวทางการพัฒนาความร่วมมือการได้รับใบอนุญาตระหว่าง กสทช. และผังเมืองกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้าน

ป่าคา. (2562). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.

2562. นครสวรรค์: สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 (นครสวรรค์).

สำนักงาน กปร. (มปป.). ประวัติความเป็นมาของโครงการ. ค้นเมื่อ 25 ธันวาคม

2566, จาก <https://www.rdpb.go.th/th/Projects/>

อโศก พลบำรุง. (มปป.) แนวคิดการประสานความร่วมมืออย่างมีธรรมาภิบาล. ค้น

เมื่อ 25 ธันวาคม 2566, จาก [https://pmua.or.th/wp-](https://pmua.or.th/wp-content/uploads/2023/10/5.-แนวคิดความร่วมมือภาคี)

[content/uploads/2023/10/5.-แนวคิดความร่วมมือภาคี](https://pmua.or.th/wp-content/uploads/2023/10/5.-แนวคิดความร่วมมือภาคี)

เสริมพลัง.pdf

อรรถัย กักพล. (2552). คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหาร

ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: รัฐสภาทวงศ์การพิมพ์.

**ความร่วมมือในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา: กรณีศึกษา การบำบัดน้ำเสีย
พื้นที่เกาะล้าน ***

**The cooperation in the management of Pattaya City Special
Local Administrative Organization : A case study of
wastewater treatment in Koh Larn Area**

ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์¹

Supatra Amnuayswasdi¹

supatra.rs.303@gmail.com

Received: 08/05/68 Revised: 03/06/68 Accepted: 03/06/68

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารและผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารและที่พัก จำนวน 6 คน และชุมชนเกาะล้าน จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการเป็นไปตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทคณะ จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ 2566

¹ Received a research grant from the Research and Development Institute, Ramkhamhaeng University, fiscal year 2023.

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 และเป็นไปตามหลักการบริหาร POSCORB ของ Luther Gulick โดยความสำเร็จเกิดจากความร่วมมือของของทุกภาคส่วนในพื้นที่ แต่สถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา และปัญหาน้ำเสียนั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น ๆ ทั้งปัญหาขยะ การบุกรุกพื้นที่สาธารณะ การขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง และจำนวนบ่อบำบัดน้ำเสียที่มีเพียง 2 แห่งที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับน้ำเสียจากสถานประกอบการ ไม่ได้รองรับน้ำเสียจากครัวเรือน การเติบโตของภาคธุรกิจจากการท่องเที่ยว และปัญหาการสื่อสารในพื้นที่ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาจึงต้องเน้นความร่วมมือ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยปฏิรูปเมืองพัทยาตามลักษณะพึงประสงค์ เน้นการใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการบริหารจัดการน้ำเสียอย่างเคร่งครัด ควรมีฝ่ายกองช่างสุขาภิบาลรับผิดชอบโดยตรง และเพิ่มบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่

คำสำคัญ: ความร่วมมือ; การบริหารจัดการ; การบำบัดน้ำเสีย; พื้นที่เกาะล้าน

Abstract

This research studied the wastewater treatment in the special local administrative organization, Pattaya City, focusing on the Koh Larn area. A qualitative research method was used, including document analysis and semi-structured interviews. These included 3 executives and staff members from Pattaya City, 6 restaurant and accommodation business operators, and 10 members of the local community. The study found that

management practices aligned with the 20-Year National Strategy (2018–2037) and the 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027). It also followed the POSDCORB management principles of Luther Gulick. Success resulted from cooperation between government and private sectors in the area. However, according to the Coronavirus pandemic, problems in wastewater treatment were found. Moreover, the issue of wastewater management is interconnected with several other challenges, including improper waste disposal, unauthorized access to public areas, a lack of experts with specialized skills, and a shortage of designated wastewater disposal facilities. Only two wastewater treatment ponds are designated for use by establishments and restaurants, not for households. Furthermore, other significant problems included the business growth from tourism and communication in this area. To solve these problems, Pattaya City must implement more dynamic and cooperative management. Legal enforcement should be strengthened to control waste volumes effectively. The dedicated sanitation engineering division should be assigned direct responsibility. Clear policies for direct supervision and increasing the number of wastewater treatment facilities are essential to ensure adequate capacity for the area.

Keywords: Cooperation; Management; Wastewater Treatment; Koh Larn
Area

บทนำ

เกะลั่น เป็นเกาะที่อยู่บริเวณฝั่งอ่าวไทยและเป็นพื้นที่อยู่ภายใต้รูปแบบการปกครองพิเศษเมืองพัทยา มีการบริหารท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น โดยได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 อยู่ห่างจากชายฝั่งเมืองพัทยาเพียง 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4.07 ตารางเมตร หรือ 3,500 ไร่ รูปทรงพื้นที่เป็นห้าเหลี่ยมด้านไม่เท่า โดยมีเกาะครกและเกาะสากเป็นบริวาร เป็นหาดที่สวยงามจึงมีนักท่องเที่ยวมาพักผ่อนเป็นจำนวนมาก การเดินทางไปเกาะลั่นใช้เวลาหนึ่งเรือโดยสารประมาณ 45 นาที หรือหากนั่งเรือเร็วจะใช้เวลาเพียง 15 นาที (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) เกาะลั่นเป็นสถานที่ที่ได้รับความสนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาพักผ่อนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากใช้ระยะเวลาเดินทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก โดยในช่วง พ.ศ. 2559 พบว่า มีนักท่องเที่ยวเข้ามายังพื้นที่เกาะลั่นวันละประมาณ 20,000 คน (ช่วงวันหยุดเทศกาล) (ศูนย์ข่าวศรีราชา, 2559) และในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงวันหยุดยังคงมีนักท่องเที่ยวหลายพันคนเดินทางเข้าสู่เกาะลั่น

จากความสวยงามทางธรรมชาติดังกล่าว ส่งผลให้เกาะลั่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับพื้นที่ ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวถูกจัดให้เป็นสินค้าอุตสาหกรรม โดยการท่องเที่ยวนี้มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว ผู้ให้บริการ กลุ่มผู้ประกอบการ ที่พัก ร้านอาหาร และผู้ควบคุมดูแลรักษา ซึ่งได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนที่สร้างรายได้และทำให้วิถีชีวิตในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ขณะเดียวกันถ้าขาดการบริหารจัดการที่ดีก็อาจส่งผลก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของพื้นที่ ปัญหา

สิ่งแวดล้อม ซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิต เช่น การเกิดขยะมูลฝอย การปล่อยน้ำเสียลงสู่พื้นที่สาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้ เมืองพัทยาเคยประสบปัญหาน้ำเสียอย่างรุนแรงจนนักท่องเที่ยวไม่สามารถลงเล่นน้ำได้เนื่องจากการปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงทะเลเป็นจำนวนมาก ทำให้เมืองพัทยาประสบกับปัญหาคุณภาพน้ำที่ต่ำกว่ามาตรฐานในช่วงปี พ.ศ. 2529 ตลอดจนส่งผลต่อปะการังที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (ตันสนีย์ ดันติวิท, 2539, หน้า 84) ดังนั้น เพื่อให้เกาะล้านได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วสามารถรองรับนักท่องเที่ยวอันเป็นการสร้างรายได้เมืองพัทยาจึงได้มีการประกาศให้เกาะล้านเป็น “สำนักงานเมืองพัทยา สาขาเกาะล้าน” เมื่อ พ.ศ. 2555 เพื่อให้สามารถบริหารจัดการเกาะล้านให้ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558) จากข้อมูล พ.ศ. 2563 เมืองพัทยามีการท่องเที่ยวสูงถึง 70% มีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และมีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวสำคัญโดยตั้งเป้าว่าในอีก 3 ปี จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว “พัทยา-เกาะล้าน” ให้เทียบเท่านานาชาติ ให้เป็นเมืองที่ทำธุรกิจได้ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ทั้งนี้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 จากการเปิดให้บริการท่องเที่ยวหลังสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง จำนวนนักท่องเที่ยวของเกาะล้านสูงขึ้นถึง 10,000 คนต่อวัน

อย่างไรก็ตาม จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของธุรกิจการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งปัญหาขยะมูลฝอยและปัญหาน้ำเสีย จากการอุปโภคบริโภคและสถานประกอบการในพื้นที่ ปัญหาดังกล่าวรัฐบาล โดย นายวราวุธ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พร้อมคณะได้ลงพื้นที่ตรวจระบบการบำบัดน้ำเสียในพื้นที่เกาะล้าน เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2564 และพบว่า มีปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่มาจากธุรกิจการท่องเที่ยว รีสอร์ท ชุมชน สถานประกอบการ จากการขยายตัวของชุมชน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GREEN NETWORK, 2564) สำหรับระบบบำบัดน้ำเสียในพื้นที่เกาะล้านซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในการรักษาสภาพแวดล้อมและทะเลให้ปลอดภัยจากปัญหามลพิษทางน้ำ พบว่า มีโรงบำบัดน้ำเสียในระบบการเติมสารชีวภาพบำบัดและผ่านระบบ RO จำนวน 2 แห่ง คือ บริเวณหาดตาแหวนและหาดเสม เพื่อรองรับการบำบัดน้ำเสียจากสถานประกอบการที่พัก ร้านอาหาร ส่วนชุมชนกว่า 700 หลังคาเรือนยังไม่ได้ดำเนินการ ซึ่งเมืองพัทยาได้เร่งสำรวจ ศึกษา ออกแบบ เพื่อให้มีการจัดทำระบบที่ครอบคลุมพื้นที่เกาะล้านต่อไป

จากความสำคัญของเกาะล้านซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่ายินดีและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเมืองพัทยาและเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งในจังหวัดชลบุรีแต่ก็ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นกับเมืองพัทยา การบริหารงานจึงมุ่งเน้นการบริหารไปที่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผ่านแผนแม่บทการพัฒนาเมืองพัทยา 10 ปี (งบประมาณ พ.ศ. 2554-2563) โดยการสร้างความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยแผนแม่บทสำคัญ คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชน ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ผู้ประกอบการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งหากสามารถแก้ไขปัญหา ลดผลกระทบจากน้ำเสียก็จะได้ประโยชน์กับทุกภาคส่วน และประการสำคัญ คือ การ

เติบโตทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาจะต้องมีการบริหารจัดการที่สามารถสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่โดยให้มีการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้เมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก เป็นเมืองที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Pattay City, 2012)

ทั้งนี้ การศึกษาของ Adnyana, Wiryawan, Surata, and Sumantra (2020) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงพยาบาลในหมู่บ้านบาเจรา เพื่อการจัดการน้ำเสียโดยชุมชนซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการและพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย โดยเฉพาะระบบบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน โดยมีโครงการสุขาภิบาลในชุมชนด้วยการสร้างโรงพยาบาลน้ำเสียชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดการปัญหาสุขาภิบาลในหมู่บ้านบาเจราเพื่อให้มีความเหมาะสม ตั้งแต่การวางแผนการพัฒนาไปจนถึงการจัดการและการติดตาม การศึกษานี้พบว่า กลยุทธ์ที่ดำเนินการทางสังคม ได้แก่ (1) การดำเนินการให้การศึกษาผ่านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง และ (2) ความสำเร็จในความร่วมมือจะเกี่ยวข้องกับผู้สอนแบบดั้งเดิม ผู้นำศาสนา ผู้นำเยาวชน ผู้นำสตรีและชุมชนผู้อพยพ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาการดำรงชีวิตในชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาดและดีต่อสุขภาพของคนในชุมชน นับเป็นการศึกษาที่น่าสนใจและสามารถนำมาเป็นแนวทางดำเนินการที่ดี

จากปัญหาน้ำเสียในพื้นที่เกาะล้านที่พบว่าเป็นปัญหาใหญ่ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม คุณภาพชีวิตของประชาชน การท่องเที่ยว ตลอดจนธุรกิจทั้งระบบของเมืองพัทยา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความร่วมมือในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา: กรณีศึกษา การบำบัดน้ำเสียพื้นที่เกาะล้าน ด้วยการวิเคราะห์การบริหารจัดการ ความร่วมมือในการบริหารจัดการ ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีต่อการบำบัดน้ำเสีย เพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศอันจะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา การพัฒนางาน เพราะการบริหารจัดการแก้ปัญหา น้ำเสียเป็นเรื่องเร่งด่วนที่เมืองพัทยาจะต้องแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบด้วยการสร้างความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สามารถฟื้นฟูธรรมชาติและเกิดความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมในพื้นที่เพื่อคุณภาพชีวิตของชุมชนชาวเกาะล้าน และส่งผลต่อการท่องเที่ยวอันเป็นรายได้สำคัญของเกาะล้านสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้านที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้านที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้านที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา: ศึกษาการบริหารจัดการ ความร่วมมือ ปัญหา และแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่: ศึกษาเฉพาะพื้นที่ความรับผิดชอบของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา: ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน ตุลาคม 2565 - มกราคม 2566

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเอกสารที่เป็นข้อมูลทั้งจากส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ เอกสารทางวิชาการและรายงานการศึกษาวิจัย การสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างแบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้ทำการบันทึกข้อมูลทั้งวิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียง

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กระบวนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษาอันจะนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 19 คน คือ (1) หัวหน้าฝ่ายการ

โยธา จำนวน 1 คน (2) นายช่างไฟฟ้า 2 คน (3) ผู้ประกอบการที่ใช้บริการบ่อ
บำบัดน้ำเสีย จำนวน 6 คน และ (4) ชุมชนเกาะล้าน 10 คน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า
ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ เช่น
จากวิธีการสังเกต วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสืบค้นจากเอกสาร จากนั้นนำข้อมูล
มาตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อจะทำให้เชื่อมั่นได้ว่าได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ
และครอบคลุมต่อบริบทในการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิง
พรรณนาความ

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการจำแนกชนิดข้อมูลและการ
วิเคราะห์เหตุการณ์แบบอิงทฤษฎี โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงจำแนก และตีความ
เชื่อมโยงความสัมพันธ์ สร้างข้อสรุปเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีในการศึกษา ประกอบด้วย (1) แนวคิดทฤษฎีการ
บริหารจัดการ (2) แนวคิดทฤษฎีผู้นำ (3) แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือ ซึ่งเป็น
แนวคิดทฤษฎีที่จะนำไปสู่การอภิปรายตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีสาระสำคัญ
ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ

การบริหารเป็นกระบวนการจัดการองค์การเพื่อบรรลุความสำเร็จตาม
เป้าหมายที่องค์กรกำหนดขึ้น โดยอาศัยการทำงานร่วมกัน ทั้งการจัดสรร
ทรัพยากร กระบวนการออกแบบ และรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ, 2545, หน้า 18; Drucker อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2523, หน้า 6; Taylor อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2523, หน้า 27)

สำหรับปัจจัยการบริหารที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ฌ็องรูฟฟ์ เซอร์นันท์ (2551, หน้า 265-269) ได้สรุปว่า การพัฒนาองค์กรเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายในองค์กร โดยมีการวางแผนล่วงหน้าในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การกำหนดผู้รับผิดชอบ กำหนดขั้นตอนการเปลี่ยนแปลง ศึกษาผลกระทบและวิธีแก้ไข เพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน สามารถมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

หลักการบริหาร

หลักการบริหารสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ในงานศึกษานี้จะได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานที่สำคัญ คือ (1) การบริหารงานแบบ PODCORB และ (2) การบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การบริหารงานแบบ POSDORB

เป็นแนวคิดทฤษฎีการดำเนินงานของ Luther Gulick และ Lyndall Urwick (Gulick & Urwick อ้างถึงใน สุธี ขวัญเงิน, 2559, หน้า 9) ที่กำหนดกระบวนการดำเนินงานไว้ 7 ประการ เรียกว่า “POSDCORB” คือ (1) P -

Planning การวางแผน ผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานด้วยความละเอียด ครบถ้วน ชัดเจน เพราะแผนงานจะเป็นแนวทางการดำเนินงาน กรอบทิศทาง ซึ่งประกอบด้วยแผนงานหลักและแผนงานย่อย แผนงานต้องมีลักษณะที่สามารถยืดหยุ่นได้ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) O - Organizing การจัดองค์การ หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (division of work) เป็นกรม กอง ฝ่าย หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (specialization) งานราชการจะให้ความสำคัญกับโครงสร้างการบริหาร มีการจัดลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา ลำดับขั้นตอนการตัดสินใจ องค์ประกอบในการจัดองค์การ ประกอบด้วย ภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การ ขอบข่ายความรับผิดชอบของงานในองค์การ สายการบังคับบัญชา จำนวนบุคลากรและการประเมินผลและควบคุมงาน (3) S- Staffing การจัดบุคลากร ปฏิบัติงาน เป็นการบริหารงานบุคคล ได้แก่ อัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงานและการให้พ้นจากงาน (4) D- Directing การอำนวยการหมายถึง การควบคุมบังคับบัญชา และการประเมินผลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน (5) C - Coordinating การประสานงาน เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในทุกระดับและทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจภายในองค์การ (6) R - Reporting การรายงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานเป็นกระบวนการและ

เทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (communication) ในองค์กรด้วย เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน และ (7) B – Budgeting การงบประมาณ เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การวางแผนการดำเนินงาน การควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลังงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญเพราะการดำเนินงานทั้งหลายต้องอาศัยเงินงบประมาณ โดยเฉพาะส่วนราชการที่ไม่สามารถสร้างรายได้เอง

2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ การดำเนินงานขององค์กรที่ร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรด้วยการกำหนด กลยุทธ์ การปฏิบัติการทำงาน และการจัดทำแผนงานเพื่อให้ตรงกับความสามารถของบุคลากร และเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย เพื่อให้การบริหารเชิงกลยุทธ์บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2558, หน้า 158; Bateman & Snell, 1999, p. 5; Dessler, 1998, p. 681)

2. แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถของบุคคลในการกระตุ้นผู้อื่น โดยใช้ศิลปะและศาสตร์ที่จะกระตุ้น จูงใจ หรือใช้อิทธิพลความสามารถ ใช้กระบวนการสื่อสารให้ผู้อื่นยอมปฏิบัติตาม เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย ด้วยการสร้างให้เกิดความเคารพ ความมั่นใจ ความจงรักภักดี เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนการร่วมงาน (นิตย สัมมาพันธ์, 2556, หน้า 31; วราภรณ์ สืบสหากร, 2546, หน้า 21; Daft, 1999, p. 5; Dubrin, 1998, p. 2; Plunkett & Raymond, 1992, p. 325)

องค์ประกอบของการเป็นผู้นำ

องค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้นำมี 4 ประการ คือ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538, หน้า 433)

1) ความสามารถในการใช้อำนาจให้เกิดประสิทธิผลและเป็นที่ยอมรับ
ลักษณะของอำนาจและความแตกต่างระหว่างอำนาจและอำนาจหน้าที่

2) ความสามารถในการใช้แรงจูงใจบุคคลในทุกระดับและในทุก
สถานการณ์ เป็นความสามารถในการเข้าใจบุคคล สามารถใช้ทฤษฎีการจูงใจ
ชนิดของอิทธิพลการจูงใจ ลักษณะของระบบการจูงใจ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้
กับบุคคลและสถานการณ์ ผู้นำจะต้องเข้าใจทฤษฎีการจูงใจและเข้าใจ
ส่วนประกอบในการจูงใจ และสามารถประยุกต์ใช้งานได้

3) ความสามารถในการชักนำ เป็นความสามารถที่จะให้ผู้ตามใช้
ความสามารถในการทำงานของกลุ่ม

4) ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สิ่งสำคัญของการจูงใจ
ขึ้นอยู่กับความคาดหวังรางวัลที่จะได้รับและความพยายามที่จะได้รับ โดยร่วมมือ
กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมตลอดจนบรรยากาศองค์กร

3. แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือ

ความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน
ทุกประเภท โดยเฉพาะการทำงานของภาครัฐในการดูแลพื้นที่ ดูแลประชาชน
การออกนโยบายสาธารณะต่าง ๆ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน เพราะแม้จะ
มีนโยบายที่ดี มีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ แต่หากขาดความร่วมมือทั้งใน

องค์การภาครัฐและระหว่างภาครัฐภาคเอกชนตลอดจนภาคประชาชนก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จของงาน ซึ่งความหมายโดยรวมของความร่วมมือในการทำงาน หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมาปฏิบัติการทำงานร่วมกัน อาจร่วมมือกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การทำงานร่วมกันดังกล่าวนี้จะประกอบด้วย การวางแผนกำหนดเป้าหมาย ทำแผนปฏิบัติการ ดำเนินการตามที่กำหนด โดยสมาชิกทุกคนต้องมีจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบที่จะแสวงหาวิธีการเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างพลัง และการช่วยเหลือกัน (Croewther, 1996; Lucas, 1998; Martin, 1999)

ปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือประสบผลสำเร็จ

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ (2539, หน้า 116) สรุปปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจและยอมรับเป้าหมายร่วมกัน
2. การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมทั้งวางแผนปฏิบัติและอำนวยความสะดวกในทรัพยากรร่วมกัน
3. การจัดระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ
4. การที่ผู้บริหารระดับสูงควรส่งเสริมการสร้างบรรยากาศในการประสานงาน และการทำงานร่วมกันของทั้งสองฝ่าย
5. การพัฒนาภายใต้ความร่วมมือ การยอมรับในความอิสระของแต่ละองค์การ ในการกำหนดกิจกรรมในส่วนความรับผิดชอบของตน และส่งเสริมการ

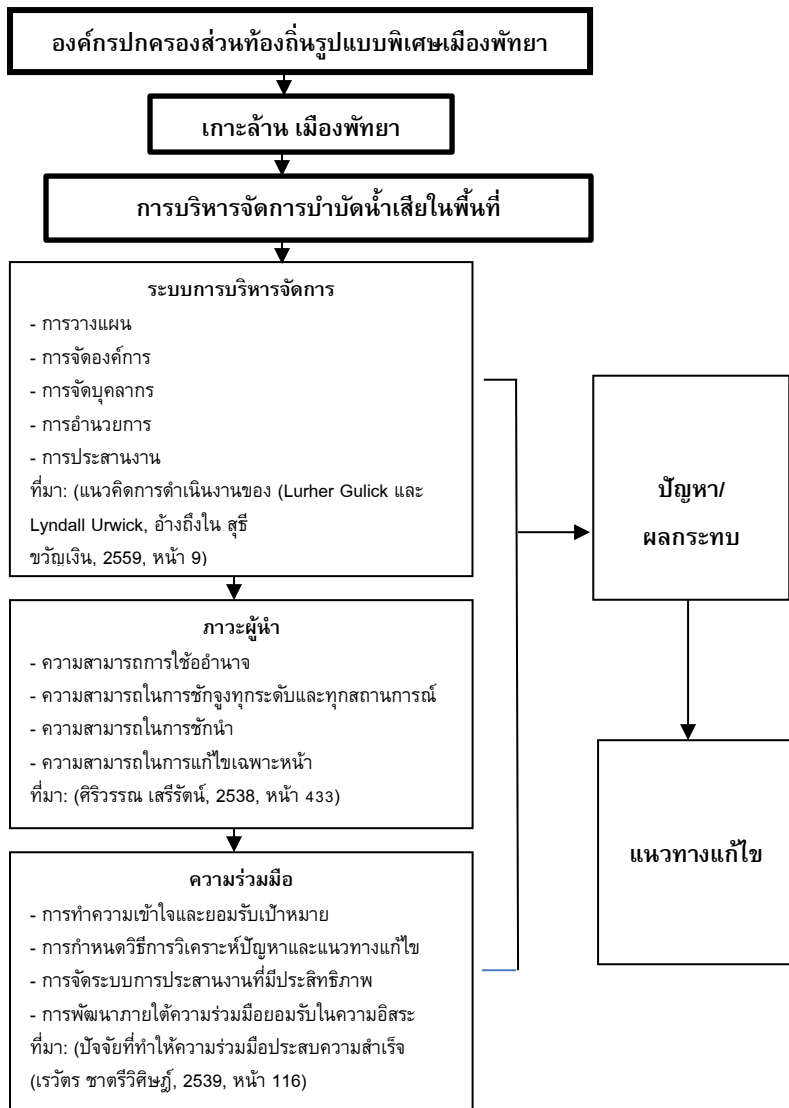

สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยยึดเป้าหมายการทำงานมากกว่าวิธีการการดำเนินงาน
ความร่วมมือนั้น ทั้งสองฝ่ายควรจัดทำข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการซึ่ง
กำหนดหรือระบุบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน และ
รับทราบร่วมกันทั้งสองฝ่าย รวมทั้งมีกรอบเวลาการปฏิบัติ มีตัวบ่งชี้
ความก้าวหน้าและลักษณะผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของโครงการความร่วมมือ
ข้อตกลงนี้ควรกำหนดขึ้นให้ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมไม่ใช่
เป็นการให้การอุดหนุนฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

จากแนวคิดทฤษฎีสำคัญข้างต้นและการทบทวนวรรณกรรม สามารถ
นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (major themes) ที่พบจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยังได้ใช้กระบวนการสะท้อน (reflecting) ในแต่ละช่วงหรือแต่ละขั้นตอนควบคู่กันไป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความแกร่งและแม่นยำ (rigor) ทั้งความเข้มข้น (intensive process) มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วยเพื่อแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้านที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย

จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองพัทยา โดยกำหนดเป็น 5 ยุทธศาสตร์ คือ (เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี, 2566, หน้า 97-109)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีและความปลอดภัยสำหรับทุกคน ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขให้กับประชาชนทุกคน จึงต้องสร้างระบบให้สมดุลและดำรงอยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเปลี่ยนแปลงจากภัยธรรมชาติ และความเปลี่ยนแปลงของโรคอุบัติใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐาน รองรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐานสากล พร้อมทั้งเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ รองรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมนวัตกรรมทางเศรษฐกิจและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นการส่งเสริมนวัตกรรมทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว มุ่งสร้างเมืองพหุยาให้มีการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการเชื่อมโยงความร่วมมือของทุกภาคส่วน และสร้างรายได้ให้กับภาคประชาชนอย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีเป้าประสงค์ในการยกระดับการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นับเป็นเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ในยุทธศาสตร์นี้ได้กำหนดกลยุทธ์ คือ (1) การยกระดับการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำ เช่น การแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค และการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม (2) การเฝ้าระวังและป้องกันปราบปรามการเกิดปัญหามลพิษทางบก ทางน้ำ และทางอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ (3) การอนุรักษ์ ป่าไม้ และแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ เช่น แนวชายหาด แนวปะการัง สวนสาธารณะ หมู่

เกาะ และป่าชายเลน และ (4) การจัดการขยะและของเสียอย่างเป็นระบบ เพื่อลดการตกค้างขยะในชุมชน

จากการศึกษา พบว่า การบริหารงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 4 มีความสอดคล้องและเป็นไปตามแผนระดับชาติ โดยมีความเชื่อมโยงตั้งแต่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มีจุดหมายให้ประเทศไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน สามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) กำหนดไว้ในเป้าหมายที่ 6 การสร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนสำหรับทุกคน และแผนงานไทยแลนด์ 4.0 ในมิติที่ 4 การรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmental Wellness) เป้าหมายการพัฒนาภาคตะวันออก (พ.ศ. 2566-2570) ในเป้าหมายที่ 6 อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ สำหรับการบริหารงานที่สอดคล้องกับแผนงานโครงการระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด เช่น โครงการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ขับเคลื่อนแผนและพัฒนาระบบสิ่งแวดล้อม (Ecosystem) เพื่อการพัฒนา EEC ในระยะยาว แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566-2570 ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนากิจการบริการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ประเด็นการพัฒนาที่ 6 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ในยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ และนโยบาย Better Pattaya ที่กำหนดเป้าหมาย นโยบายในการบริหารจัดการพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกระดับการบริหารเมืองพัทยาเป็นองค์กรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง โดยมีเป้าประสงค์ (1) การเป็นองค์กรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง (2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (3) การปรับปรุงระบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก

จากยุทธศาสตร์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมืองพัทยาให้ความสำคัญการพัฒนาเมืองโดยเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดแผน เน้นการสร้างความร่วมมือ โดยด้านการบำบัดน้ำเสียนั้นกำหนดไว้ตั้งแต่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่อง การท่องเที่ยวที่จะต้องสามารถแก้ปัญหาน้ำเสีย ขยะ อากาศ ทัศนียภาพ เพื่อการเป็น Low carbon society นอกจากนี้ นโยบาย Better Pattaya ยังกำหนดเป็นแนวทางให้ไปสู่เป้าหมายและสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังไว้ร่วมกัน 4 เป้าหมาย 15 นโยบาย ในเป้าหมายที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตคนพัทยา แก้ปัญหาน้ำท่วม และสิ่งแวดล้อม และนโยบายที่ 3 โครงการต่อเนื่องแก้ปัญหาน้ำท่วม พัทยาแบบเบ็ดเสร็จ จัดทางน้ำเพื่อลดปริมาณน้ำที่จะเข้าเมืองตั้งแต่ทางรถไฟ ป้องกันน้ำที่ไหลมาจากพื้นที่สูง และนำน้ำฝนที่ดีไปสู่อ่างเก็บน้ำเพื่อนำกลับมาใช้ในหน้าแล้ง จะผลักน้ำออกสู่เส้นทางธรรมชาติ ทั้งคลองนาเกลือและคลองจอมเทียนโดยจัดเส้นทางน้ำลงสู่ท่อที่มีขนาดใหญ่พอที่จะรับน้ำและรับแรงดันน้ำปริมาณมหาศาล เพื่อให้การจัดการน้ำที่เหลือเข้าเมืองที่น้อยลงสามารถลงสู่ทะเล

ได้โดยเร็ว และนโยบายที่ 4 1337 MAX รับฟังทุกปัญหา เดินหน้าแก้ไข สายด่วนที่รับฟังทุกปัญหาความเดือดร้อนของคนพัทยา ที่ช่วยประสาน ส่งต่อ และติดตาม เพื่อให้การแจ้งเหตุรวดเร็วและได้รับความช่วยเหลือทันทีที่มีประสิทธิภาพทั้งเรื่องการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน น้ำไม่ไหล ไฟดับ ท่อแตก ตัดต้นไม้ สภาพจราจร หรือความไม่สะดวกต่าง ๆ จะได้รับการแก้ไข (เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี, 2566, การทบทวนแผนพัฒนาเมืองพัทยา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 ครั้งที่ 1/2566, หน้า 94-97) ซึ่งการบริหารดังกล่าวเป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของ Dessler (1998, p. 681) ที่เห็นว่า การจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ของหน่วยงานหรือองค์กร ต้องทำเป็นขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดนโยบาย และจัดความสามารถภายในหน่วยงานหรือองค์กรให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมจากภายนอก เพื่อให้เกิดเชื่อมั่นว่าแผนมีการบริหารงาน และเป็นแผนที่เหมาะสมที่สุด ทั้งขั้นตอนที่เกี่ยวข้องต้องเกิดจากการร่วมกันวางแผนกำหนดกลยุทธ์และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหน่วยงานหรือองค์กร และสอดคล้องกับหลักความสำคัญของการบริหาร ดังที่ เสนาะ ติเยวรี (2556, หน้า 27) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบโดยอาศัยความร่วมมือของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารจะต้องมีความเป็นผู้นำสามารถทำงานเป็นทีม ซึ่งการจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดี มีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญการบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

สำหรับด้านผู้นำ นับเป็นปัจจัยการบริหารงานที่สำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปจังหวัดชลบุรีและได้ข้ามไปที่เกาะล้าน เพื่อสอบถามถึงปัญหาของเกาะล้าน เพราะปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวข้ามเรือจากท่าเรือแหลมบาลีฮาย ไปยังเกาะล้านเดือนละกว่า 5 แสนคน ทำให้บริการนักท่องเที่ยวได้ไม่ดี ทั้งในเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจ ระบบสาธารณสุข ปัญหาขยะ น้ำประปา ที่พัดตลอดจนปัญหาความสะอาดและภูมิทัศน์ จึงสั่งการให้เมืองพัทยาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการจัดขยะบนเกาะและการบำบัดน้ำเสีย เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้านด้วย (โพสต์ทูเดย์, 2567)

นอกจากนี้ จุดแข็งของการบริหาร คือ นายกเมืองพัทยาที่มาจากการเลือกตั้ง การเป็นคนในพื้นที่ที่รู้ถึงปัญหาและเมื่อเข้ามาด้วยการเลือกตั้งอันเป็นตัวแทนประชาชนในพื้นที่ก็จะต้องทุ่มเทการทำงาน และดำเนินงานตามที่ได้ให้สัญญากับประชาชน ซึ่งเดิมนั้นนายกเมืองพัทยา นายสนธยา คุณปลื้ม เป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่ทำงานบริหารเมืองพัทยามาอย่างต่อเนื่อง สำหรับนายกคนปัจจุบัน นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์ ลงเลือกตั้งสังกัดทีมเรารักพัทยา ได้ชูนโยบาย “ต่อยอด ต่อเนื่อง เพื่อเมืองพัทยา” ทั้งยังเคยดำรงตำแหน่งเป็นรองนายกเมืองพัทยา เป็นผู้บริหารรุ่นใหม่ที่ทุ่มเทการทำงานเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาพื้นที่ด้วยการเป็นคนที่เกิดและเติบโตทั้งได้ทำงานการเมืองในพื้นที่มาโดยตลอดจึงรู้ปัญหาและมีความสัมพันธ์หรือเครือข่ายที่สามารถสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ (THE STANDARD, 2565)

ด้านการบริหารงานจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า เมืองพัทยามีการกำหนดตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ โดยความรับผิดชอบในเรื่องระบบบำบัดน้ำเสีย นั้นขึ้นอยู่กับฝ่ายโยธา ซึ่งการบริหารมีการกำหนดภาระงานและการมอบหมายงานที่ชัดเจน โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานควบคุมอาคาร ทางสาธารณสุขและที่สาธารณสุขประโยชน์ งานควบคุมการก่อสร้าง โครงการต่าง ๆ งานซ่อมบำรุงรักษา อาคาร สะพาน ถนน ทางเท้า งานไฟฟ้าสาธารณะ และระบบไฟฟ้าของสำนักงาน งานตกแต่งอาคารสถานที่ เนื่องในพิธีประเพณี และงานด้านต่าง ๆ งานดูแล รักษา และซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล และยานพาหนะของสำนักงาน และงานควบคุม ดูแล ระบบบำบัดน้ำเสีย โดยหน้าที่ในการดูแลการบำบัดน้ำเสียจะเป็นหน้าที่หลักของหัวหน้าฝ่ายการโยธาซึ่งมีหน้าที่ควบคุมสูงสุด โดยมีนายช่างไฟฟ้า, ผู้ช่วยช่างไฟฟ้า และคนงานทั่วไปในการช่วยเหลือ ซึ่งเมื่อนำแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการประกอบด้วยหลักการ 7 ประการ (POSDCORB) ของ Luther Gulick

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความร่วมมือในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน ที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย

จากการศึกษาด้านความร่วมมือ พบว่า การบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียในพื้นที่ได้ใช้ความร่วมมือเพื่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ โดยสร้างความร่วมมือ ดังนี้

1) ความร่วมมือภายในส่วนราชการ เป็นไปตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและการมอบหมายอำนาจหน้าที่ ซึ่งการปฏิบัติงานก็จะต้องประสานความ

ร่วมมือ ทั้งการสนับสนุนทรัพยากรการบริหารซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน

2) ความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และเป็นผู้ที่รับรู้ปัญหา การบริหารงานจึงต้องสร้างความร่วมมือ ซึ่งจากการลงพื้นที่ศึกษา พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย ปัญหาหนึ่งมาจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องระงับกิจกรรมการประชุมการมีส่วนร่วมที่เคยปฏิบัติมา อย่างไรก็ตาม ในชุมชนเกาะล้านได้สร้างช่องทางสื่อสารเพื่อการสร้างความร่วมมือในหลายรูปแบบ ดังนี้

2.1 Facebook ชื่อ “ข่าวสารเกาะล้าน” เป็นเพจที่ทำได้สวยงามและมีการสื่อสารข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ทั้งข่าวประกาศทางราชการ ข่าวประชาสัมพันธ์ การรณรงค์สร้างความร่วมมือ เป็นช่องทางการแจ้งเบาะแสยาเสพติด การดำเนินการเพื่อลดความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่

2.2 การสื่อสารทาง line เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถแจ้งข่าว หรือปัญหาต่าง ๆ

2.3 การใช้เสียงตามสาย

2.4 การจัดประชุมร่วมกัน โดยใช้สถานที่วัดเพื่อรับฟังปัญหา และแนวทางในการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ในพื้นที่

2.5 การสื่อสารโดยตรง ซึ่งมีตัวแทนชุมชนเป็นคนที่ชาวชุมชนให้การยอมรับ มีความเสียสละและดูแลชาวชุมชนมาอย่างยาวนาน

จากช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือที่กล่าวมานั้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าไม่ค่อยได้รับรู้ และช่องทางทั้งทาง Facebook และ line นั้นแทบจะไม่ได้เข้าไปติดตามเลย ดังความเห็นของ

คนที่ 1 กล่าวว่า “ก็รู้ว่าเขามีช่องทางต่าง ๆ เพื่อแจ้งข่าว แต่ในความเป็นจริงก็ไม่ได้เข้าไปดู จะมีบ้าง คือ เมื่อมีปัญหาที่กระทบต่อธุรกิจ น้ำไม่ไหล น้ำเอ่อล้น ก็ส่งเรื่องแจ้งเข้าทาง line ผู้ประกอบการ” (ผู้ประกอบการร้านเย็นคาเฟ่, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 พฤษภาคม 2566) ที่สอดคล้องกับความเห็นของคนที่ 2 (ผู้ประกอบการชลาลัย รีสอร์ท, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 พฤษภาคม 2566) ให้ความเห็นว่า “ไม่ค่อยได้เข้าไปติดตามข่าวสารตามช่องทางต่าง ๆ ที่ทำได้” และคำให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ที่ว่า “ตั้งแต่มีมาตรการป้องกันการติดโรคโควิดก็ไม่เคยได้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น และก็ไม่ได้เห็นว่าจะมีการจัดกิจกรรมความร่วมมือถ้าจะมีก็น่าจะเป็นส่วนของผู้ประกอบการมากกว่า” (ผู้ประกอบการร้านโซกุน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2566)

3) ความร่วมมือกับหน่วยงานรับผิดชอบ เป็นความร่วมมือเฉพาะกิจกับบริษัทเครื่องบำบัดน้ำเสียในกรณีที่เครื่องบำบัดน้ำเสียมีปัญหาต้องแก้ไขซ่อมแซมส่วนความร่วมมือด้านอื่น ๆ เป็นความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นอย่างบูรณาการ

4) ความร่วมมือกับภาคเอกชนผู้ประกอบการ โดยเฉพาะสถานประกอบการซึ่งเป็นแหล่งที่มาของปัญหาน้ำเสีย เพราะทั้งสถานที่พัก ร้านอาหาร สถานบริการการท่องเที่ยวทางทะเลล้วนมีผู้เข้ามาใช้บริการจำนวนมากและมีการปล่อยทิ้งน้ำใช้แล้วจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้น นอกจากมาตรการการควบคุมด้วยกฎหมาย การขอความร่วมมือและเสริมแรงสนับสนุนช่วยเหลือเป็นการบริหารจัดการที่ช่วยลดปัญหาและได้รับความร่วมมือที่ดี อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาดังกล่าว ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และโอกาสการพัฒนาการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัญหาล้างแฉะล้นและปัญหาน้ำขุ่น ที่ผ่านมาชาวชุมชนตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ เพราะพื้นที่เกาะล้านเป็นจุดแข็งการท่องเที่ยว ทำ

ให้ชาวชุมชนสามารถสร้างรายได้ ทั้งด้านที่พักอาศัย ร้านอาหาร ร้านค้า สถานที่บริการอาบน้ำ รถรับจ้าง ร้านนวด ฯลฯ แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาสู่เกาะล้านจำนวนมาก หากขาดการบริหารจัดการปัญหาและความร่วมมือของชุมชน ในที่สุดก็จะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขและส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ดังคำให้สัมภาษณ์ของคนที 4 ที่ให้ข้อมูลว่า

...ในส่วนผู้ประกอบการเราให้ความร่วมมือเต็มที่อยู่แล้ว เพราะมีผลต่อกิจการและรายได้ของเรา การปฏิบัติตามกฎระเบียบก็ทำอย่างถูกต้อง เพราะมีการตรวจสอบเป็นระยะ ด้านความร่วมมือแบบการประชุมแสดงความคิดเห็นเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมี แต่เขาก็มีช่องทางแจ้งข่าวหรือให้เราสื่อสารแต่ส่วนตัวมองว่ามันไม่ค่อยได้ผล พื้นที่เกาะล้านเล็ก ๆ ใช้การสื่อสารแบบเดิม ๆ วิ่งรถประกาศแจ้งข่าวดีกว่าให้มาเปิดติดตามในช่องทางต่าง ๆ ทำไว้ดีแค่ไหนถ้าไม่เปิดดูก็ไม่มีการรับรู้. .

(ผู้ประกอบการวิ โฮมสเตย์ บ้านครึม, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 พฤษภาคม 2566)

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ชาวชุมชนเกาะล้านได้พยายามสร้างความร่วมมือที่สำคัญ โดยมีแนวคิดร่าง “ธรรมนูญเกาะล้าน” ขึ้นเป็นกติกาการอยู่อาศัย-การท่องเที่ยว แก้ไขปัญหาในพื้นที่ร่วมกัน โดยวางข้อเสนอ 4 ด้าน คือ (1) ลดการปล่อยน้ำเสียลงทะเล (2) การใช้พื้นที่สาธารณะ (3) ควบคุมยานพาหนะ และ (4) การอยู่ร่วมกัน โดยจัดเวทีรับฟังเสียงทุกภาคส่วน ก่อนประกาศใช้เป็นกฎกติกาของพื้นที่ต่อไป

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ควรสร้างช่องการสื่อสารให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายในท้องถิ่น เร่งสร้างการยอมรับให้กับ

หน่วยปฏิบัติและผู้รับบริการ เช่น การปลูกฝังอุดมการณ์เรื่องสิ่งแวดล้อมและจัดการเรียนรู้ มีแนวทางให้พื้นที่และชุมชนได้ประโยชน์ หาวิธีการเก็บค่าบำบัดน้ำเสียให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ สนับสนุนงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีให้กับท้องถิ่น ประเด็นปัญหาความร่วมมือนี้หาวิถีวิเคราะห์จากแนวคิดเรื่องปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือประสบความสำเร็จของ เรวัตริ ชาติวิเศษ (2539, หน้า 116) จะพบว่า จุดอ่อนหรือการขาดความร่วมมือของเกาะล้านจนเป็นปัญหาต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มาจากการขาดการทำความเข้าใจและยอมรับเป้าหมายร่วมกัน ทั้งไม่มีการกำหนดวิธีการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมทั้งวางแผนปฏิบัติและอำนวยความสะดวกในการจัดการแบบการสร้างความร่วมมือ ทำให้การจัดระบบการประสานงานขาดประสิทธิภาพสำหรับผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างบรรยากาศในการประสานงาน และการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย สร้างการพัฒนาภายใต้ความร่วมมือ โดยยึดเป้าหมายการทำงานมีการกำหนดหรือระบุบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน และรับทราบร่วมกัน มีตัวบ่งชี้ความก้าวหน้าและลักษณะผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ควรกำหนดให้ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน ที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย

จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียในพื้นที่เกาะล้านยังคงมีปัญหา สืบเนื่องจากในช่วง 5 ปี นับจากปี พ.ศ. 2561 เกาะล้านมี

ปัญหาในหลายด้าน ทั้งปัญหาขยะสะสม น้ำเสีย การบุกรุกที่สาธารณะ การก่อสร้างอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งเกาะลันมีปริมาณนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักผ่อนเป็นจำนวนมาก แต่การจัดการระบบสาธารณสุขไม่สามารรองรับได้อย่างเพียงพอ ดังข้อมูลจาก นายอิทธิพล เนชัยคุปสังขรแก้ว หัวหน้าฝ่ายโยธา และสุขาภิบาล รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานเมืองพัทยา สาขาเกาะลัน ที่ให้ข้อมูลว่า ปัญหาต่าง ๆ ยังไม่คลี่คลายลง ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวนมากเฉลี่ย 1-2 หมื่นคนต่อวัน มีห้องพักรายวันจากผู้ประกอบการ 140 ราย รวม 1,300 ห้อง และห้องพักรายเดือนจากผู้ประกอบการ 13 ราย รวม 1,150 ห้อง (MGR Online, 2566) นอกจากนี้ ยังเกิดจากปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นบนเกาะลันที่ส่วนใหญ่มาจากรีสอร์ท ชุมชน และสถานประกอบการ รวมทั้งการขยายตัวของชุมชนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และปัญหาความไม่เพียงพอของระบบบำบัดน้ำเสีย (ข่าวกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาจึงเน้นที่การสร้างความร่วมมือ ดังการศึกษาของ Adnyana, Wiryawan, Surata, and Sumantra (2020) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงบำบัดน้ำเสียในหมู่บ้านบาเจรา เพื่ออำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย โดยเฉพาะระบบบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน โดยเสนอให้มีโครงการสุขาภิบาลในชุมชนด้วยการสร้างโรงบำบัดน้ำเสียชุมชนให้มีความเหมาะสม ให้มีความร่วมมือของชุมชนตั้งแต่การวางแผนการพัฒนาไปจนถึงการจัดการและการติดตาม โดยกลยุทธ์ที่ดำเนินการทางสังคม ได้แก่ (1) การ

ดำเนินการให้การศึกษาผ่านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แบบบูรณาการโดยมีส่วนร่วมของหน่วยงานระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง และ (2) ความสำเร็จในความร่วมมือจะเกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำเยาวชน ผู้นำสตรีและจากความร่วมมือของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาการดำรงชีวิต สร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาดและดีต่อสุขภาพของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปัญหาการบำบัดน้ำเสียซึ่งพบว่า โรงบำบัดน้ำเสียยังไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำเสียในพื้นที่ ซึ่งจากงานวิจัยโครงการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนและนักท่องเที่ยวดำเนินงานพัฒนาพื้นที่เกาะล้านของเมืองพัทยา ปี 2565 โดยสำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา (2566) ได้สรุปว่าเป็นปัญหาสำคัญและได้เสนอว่า ควรก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ระยะที่ 1 บริเวณท่าเรือหน้าบ้าน เพื่อรวบรวมและบำบัดน้ำเสียในบริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่นก่อนปล่อยลงสู่ทะเล และควรก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ระยะที่ 2 ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเกาะล้าน เพื่อรวบรวมและบำบัดน้ำเสียจากชุมชนและสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวก่อนปล่อยลงสู่ทะเล ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว ทั้งควรมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ในแต่ละโครงการก่อสร้างโรงระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยนี้

นอกจากนี้ ประเด็นความร่วมมือ พบว่า จุดอ่อนคือช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างทั่วถึง ทั้งผลกระทบจากสถานการณ์

การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ทำให้กิจกรรมความร่วมมือของชุมชน การรับฟังปัญหาข้อเสนอนะที่ก่อนสถานการณ์ดังกล่าวมีการจัดเป็นประจำ โดยใช้วัดเป็นพื้นที่ในการประชุมชุมชนได้ถูกระงับไป และปัญหาการบริหารงานที่ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน กล่าวคือ การให้ผู้ช่วยฝ่ายการโยธาและช่างไฟฟ้าทำหน้าที่ดูแลบ่อบำบัดน้ำเสีย จึงต้องมีการทบทวนและหาผู้ที่มีความสามารถเฉพาะทางเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ ปัญหาน้ำเสียในพื้นที่เกาะล้านเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดการขยะร่วมด้วย และปัญหาดังกล่าวก็จะส่งผลเสียต่อการท่องเที่ยวที่เป็นรายได้หลัก หากไม่สามารถแก้ปัญหา ก็จะต้องเผชิญแรงกดดันจากภาคส่วนต่าง ๆ การสร้างความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์จึงมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหามากที่สุด เพราะจากปัญหานี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาอื่น ๆ ตามมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านความร่วมมือนอกจากความร่วมมือในองค์กร ความร่วมมือกับชุมชนแล้วนั้น ควรสร้างความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น ระหว่างภาคเอกชน ควรมีมาตรการกระตุ้นจิตใจและอำนวยความสะดวก สร้างกลไกความร่วมมือเพื่อบูรณาการเชิงนโยบายอย่างครอบคลุม การแก้ปัญหาต้องแก้แบบองค์รวมจากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เน้นใช้มาตรการในการสร้างความร่วมมือกับพื้นที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ได้แก่ กำหนดมาตรการจัดเก็บรายได้จากผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย มาตรการนี้จะมีผลดีกล่าวคือ สถานประกอบการที่เป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียจะต้องปรับปรุงระบบบำบัดน้ำ เพื่อลดภาระการจ่ายค่าผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย และการดำเนินการนี้พื้นที่ก็จะมีรายได้มาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ นอกจากนี้ การน่านโยบาย

ไปปฏิบัติต้องสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของผู้รับผิดชอบนโยบาย โดยทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของนโยบาย สร้างแรงจูงใจ ให้เห็นถึงการได้รับประโยชน์จากนโยบาย และสนับสนุนทรัพยากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ควรสร้างช่องทางการสื่อสารให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งการปลูกฝังอุดมการณ์เรื่องสิ่งแวดล้อม การรักษาพื้นที่ชุมชนเพื่อประโยชน์สุขและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในพื้นที่เกาะล้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือน การติดตั้งบ่อดักไขมัน การจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ เพื่อควบคุมการปล่อยน้ำเสียของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). เกะลำน. ค้นเมื่อ 14 เมษายน 2565, จาก <https://thai.tourismthailand.org/Attraction/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%A5%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99>
- ข่าวกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). “วราวุธ” ลงพื้นที่ตรวจระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมเกาะลำน สร้างความพร้อมรับนักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิด-19. ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์, จาก <https://gnews.apps.go.th/news?news=81967>
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์กรการ. กรุงเทพฯ: ซีอีดูเคชั่น.
- THE STANDARD. (2565). กกต. รับรอง ปรมศวร้งงามพิเชษฐ์ เป็นนายกเมืองพัทยาอย่างเป็นทางการแล้ว. ค้นเมื่อ 13 มิย 2566, จาก <https://thestandard.co/pattaya-elections-2022-poramet-ngampichet/>
- นิตย สัมมาพันธ์. (2556). ภาวะผู้นำ พล้งขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.
- โพสต์ทูเดย์. (2567). นายกรัฐมนตรีลงพื้นที่แก้ปัญหาเกาะลำน-พรงนี้ไปต่ออีชี. ค้นเมื่อ 2 มกราคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com/politics/710382>

เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. (2566). การทบทวนแผนพัฒนาเมืองพัทยา ฉบับที่ 2
พ.ศ. 2566-2570 ครั้งที่ 1/2566. ค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2566, จาก
<https://www.pattaya.go.th/wp-content/uploads/2023>

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2558). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

เรวัตร ชาตรีวิศิษฎ์. (2539). การบริหารองค์การยุคใหม่. กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ.

วราภรณ์ สืบสหาการ. (2546). อีคิวสำหรับผู้ผู้นำ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

คันสนีย์ ดันติวิท. (2539). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนเกาะล้านต่อท้องถิ่น. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 51(1),
81-89.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ. (2545). องค์การและการจัดการ.
กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ศูนย์ข่าวศรีราชา. (2559). นักท่องเที่ยวแห่เที่ยวเกาะล้านพัทยาทะลุ 20,000 คน
ต่อวัน. ค้นเมื่อ 1 เมษายน 2565, จาก
<https://mgronline.com/local/detail/9590000038461>

สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช.

- เสนาะ ตีเียววี่. (2566). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุธี ขวัญเงิน. (2559). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วี. พรินท์.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2558). *เมืองพัทยาจัดเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2566, จาก http://www.dasta.or.th/th/ /sustainable_ designated-areas/530.html
- Adnyana G., Wiryawan, W. G., Surata, S. P. K., and Sumantra, K. (2020). Community participation on wastewater treatment plant development in Bajera village. *International Journal of Applied Science and Sustainable Development*, 2(2), 11-18.
- Bateman, T. S., and Snell, S. A. (1999). *Management: Building competitive advantage* (4th ed.). Boston: Irwin McGraw-Hill.
- Croewther, J. (1996). *Oxford advanced learner' dictionary* (5th ed). New York: Oxford University.
- Daft, R. L. (1999). *Leadership theory and practice*. Fort Worth, TX: Dryden Press.
- Dessler, G. (1998). *Management*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Dubrin, A. J. (1998). *Leadership: Research, findings, practice and skills*.

Boston: Houghton Mifflin.

GREEN NETWORK. (2564). รว. ทส. ลงพื้นที่ตรวจระบบการจัดการ
สิ่งแวดล้อมเกาะล้าน สร้างความพร้อมรับมือนักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์
โควิด-19, ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก
<https://www.greennetworkthailand.com>

Lucas, J. R. (1998). *Balance of power*. New York: AMACOM.

Martin, E. (1999). *Changing academic work: Developing the learning
university*. London: The Society for Research into Higher
Education & Open University.

MGR Online. (2566). สัญญาณดียอดนักท่องเที่ยวบนเกาะล้านพุ่งเฉลี่ย 10,000
คนต่อวัน ยอดนี้ยังไม่รวมทัวร์จีน. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2566, จาก
<https://mgronline.com/local/detail/9660000024459>

Pattaya City. (2012). *Pattaya city hall*. Retrieved May 2, 2012, from
<http://www.pattaya.go.th>

Plunkett, W. R., and Raymond, F. A. (1992). *Introduction to management*.
London: Chapman & Hall.

การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล

- คนที่ 1 ผู้ประกอบการร้านเย็นคาเฟ่, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 พฤษภาคม 2566.
คนที่ 2 ผู้ประกอบการชาลลีย์, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2566.
คนที่ 3 ผู้ประกอบการร้านโซกุน, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2566.
คนที่ 4 ผู้ประกอบการร้านวี โฮมสเตย์ บ้านดริม, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 พฤษภาคม 2566.

นโยบายและมาตรการการรับมือของรัฐไทยกับปัญหาอาหาร
ปลอมในตลาดโลก พ.ศ. 2546-2565

Thailand's Response Policy and Measure on Food Fraud in
The World Market During the Year 2003-2022

พงษ์พันธ์ โสมาภา¹

Phongpan Somabha¹

tahchlom@yahoo.com

Received: 22/04/68 Revised: 04/06/68 Accepted: 05/06/68

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทและข้อปัญหาที่พบในหน่วยงานของไทยในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอมนานาชาติ ที่ยังมีการแฝงตัวและแทรกซึมอย่างแพร่หลายในตลาดโลก ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีการสืบค้นและสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากการแถลงผลงานของหน่วยงานรัฐในการจับกุมปราบปรามอาหารปลอม และสืบค้นข้อมูลข่าวสารออนไลน์เรื่องอาหารปลอมจากสื่อต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งหาข้อมูลปัญหาในการรับมือกับสถานการณ์ โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานต่าง ๆ ของไทยที่ทำหน้าที่กำกับดูแลเรื่องความปลอดภัยทางด้านอาหาร ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรในระดับการออกนโยบายขององค์การอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการเมือง) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Student, Ph.d Program in Politics, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

ของไทย (อย.) จำนวน 1 คน, เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) จำนวน 1 คน, นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางกรณีปัญหาด้านอาหารปลอมของสภาองค์กรของผู้บริโภค (สบ.) จำนวน 1 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของหน่วยงานรัฐในต่างประเทศและของไทยนั้น มีการรับมือกับปรากฏการณ์ของสถานการณ์อาหารปลอมที่คล้ายกัน คือ ทุกประเทศต่างมีมาตรการในการป้องกันปราบปราม และเฝ้าระวังสินค้าประเภทอาหารปลอมอย่างเต็มที่เหมือนกัน และปัญหาของหน่วยงานรัฐของไทยที่พบ คือ การขาดแคลนทรัพยากรที่สำคัญขององค์กร เช่น จำนวนของบุคลากรชำนาญการที่ไม่เพียงพอ, งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับหน่วยงานนั้นน้อยอย่างจำกัด และจำนวนเครื่องมือการตรวจทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่เพียงพอ

คำสำคัญ: ปัญหาอาหารปลอม; การรับมือของรัฐในประเทศต่างๆ; นโยบายและมาตรการของรัฐไทย

Abstract

The underlying functions of the state, such as to providing public services for their citizen and to protect citizen's life and wellbeing were the fundamental accountability of the state. State normally issues policies and measures to control and minimize food hazard. Now a day, states all over the world has a new challenge with hazardous food that were intentionally

mixed with uneatable substances in it, such as melamine or other toxic chemicals and sale as normal food. The only reason is to make more profit for the unscrupulous producers. The result of food fraud phenomena always ends up with the undermining health of the consumers around the world. The purposes of this research are to study functions of the states internationally, how they counteracted with food fraud incidents and also to find the role and obstacles that Thailand's state agencies are facing. In conclusion, this research has shown the results that, all nation states had the same protocols in counteract with food fraud incidents which are to protect, terminate, surveillance and also initiate the incident response plan in case of the outbreak of food fraud that disguised and infiltrated into the world market, unpredictably off guard. And also found the obstacles for running the operation in counteract with food fraud issues that Thailand's state agencies have in common, which are the limitation of resources such as insufficient number of skilled personal, inadequate of budget, lack of test kits for laboratory test.

Key Words: The Infiltration of Food Fraud; International Response; Thailand's Policy and Measurement

บทนำ

การดูแลความปลอดภัยทางด้านอาหารของรัฐ ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา นั้นรัฐจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลความสะอาดและความปลอดภัยของอาหารนานาชนิด ที่มีขายอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ หรือในตลาดสดของชุมชนเมือง โดยรัฐจะทำหน้าที่กำกับดูแลด้วยการออกนโยบายและมาตรการมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมความปลอดภัยทางอาหารให้แก่พลเมือง เช่น การออกพระราชบัญญัติอาหารและกฎกระทรวง ซึ่งต่อมานั้นการที่รัฐมีประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้เมืองที่เกิดขึ้นใหม่ และได้ขยายตัวใหญ่ขึ้นจนเป็นมหานคร ส่งผลทำให้ตลาดในชุมชนเมืองนั้นมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย การผลิต การจัดเก็บ การจำหน่ายอาหารสดและอาหารสำเร็จรูปให้กับผู้บริโภคนั้น ก็ได้เพิ่มจำนวนกิจกรรมมากขึ้นอย่างมากมาย สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องในกระบวนการผลิตอาหารและสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีเพิ่มขึ้นตามมามากมายนั้นก็อาจจะมีการผลิตและจัดเก็บสินค้าได้ไม่ดี และอาจจะมีการปนเปื้อนเชื้อโรคหรือสิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองในรัฐได้ ซึ่งทางหน่วยงานของรัฐในประเทศต่าง ๆ นั้น ก็จะต้องเพิ่มความเข้มงวดในการกำกับดูแลมาตรฐาน และความปลอดภัยทางด้านอาหารของสินค้าที่มีวางขายอยู่อย่างมากมายเหล่านั้นให้มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นเองจึงทำให้มีการปรับปรุงระเบียบบทบัญญัติทางสุขอนามัยเกี่ยวกับอาหารจึงได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับเปลี่ยนมาตรการการรักษามาตรฐานความปลอดภัยทางด้านอาหารให้มีความครอบคลุมและทันกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น (กองอาหาร, 2568)

แต่ในปัจจุบัน รัฐต้องรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ คือ สถานการณ์การแพร่หลายของอาหารปลอมที่แฝงตัวมาในรูปแบบของอาหารมากมายหลากหลาย

ประเภท ทั้งที่มีราคาถูกและแพง ที่ผลิตในประเทศและลักลอบปะปนนำเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น อาหารที่มีการปลอมแปลงฉลาก และการเลียนแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะใช้วัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือทำการเปลี่ยน ปลอมแปลง วัตถุดิบ และผลิตจากสถานที่ที่ไม่ได้มาตรฐานอนามัย ทำให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าไปไม่ได้รับประโยชน์ตามราคาที่ยจ่ายไปและยังอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริโภคได้ และอาหารปลอมอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญในงานวิจัยนี้ก็คือ อาหารปลอมที่มีส่วนผสมของเมลามีน (Melamine) ที่ผลิตและนำเข้ามาจากประเทศจีน ซึ่งผู้ผลิตชาวจีนจำนวนมากได้มีการนำสารเมลามีนไปปลอมปนในอาหารนานาชนิดและขายเหมือนอาหารจริง ซึ่งทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคในวงกว้าง และทำให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าไป ไม่ได้รับประโยชน์ตามราคาที่ได้จ่ายจริง โดยในปี พ.ศ. 2550 มีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจพบสารเมลามีนเป็นครั้งแรกในอาหารสัตว์ โดยทางองค์การอาหารและยาของประเทศสหรัฐอเมริกา (USFDA) ได้มีการแถลงข่าวเรื่องการเรียกเก็บอาหารสุนัขและอาหารแมวที่มีการปลอมปนสารเมลามีน ซึ่งทำให้สุนัขและแมวในประเทศสหรัฐอเมริกาล้มป่วยเป็นโรคไตกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการสืบสวนในปี พ.ศ. 2551 โดยองค์การอาหารและยา (USFDA) ที่ร่วมมือกับกระทรวงเกษตร ได้ระบุว่าผู้กระทำความผิดเป็นนักธุรกิจชาวจีน 2 คน ร่วมมือกับบริษัทของสหรัฐอเมริกา โดยนำเข้าโปรตีนจากพืช ที่มีส่วนผสมของสารเมลามีนมาจากประเทศจีน เพื่อมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสุนัขและอาหารแมว รวมทั้งอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มปศุสัตว์ และมีการส่งไปจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย ในหลายรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา (USFDA, 2007)

โดยในงานวิจัยนี้จะแบ่งอาหารที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค (Hazardous Food) ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ 1) การปลอมอาหารโดยตั้งใจ (Food Fraud) และ 2) อาหารที่มีอันตรายจากการปนเปื้อนโดยไม่ตั้งใจ (Tainted Food, Contaminated Food and Adulterated Food) ซึ่งอาหารปลอม (Fake Food) จะอยู่ในข่ายการปลอมอาหารโดยตั้งใจ

ภาพ 1 การแยกประเภทของอาหารปลอมในงานวิจัย

ที่มา: จาก China: The Big Exporter; Its Dark Side; The Case of Fake Food, by P. Somabha, 2014, Master of Political Science Thesis, Thammasat University.

ปัญหาการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์อาหารปลอมที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่องนั้น มีตัวแสดงที่เกี่ยวข้องมากมาย ทั้งผู้ผลิต ผู้ลักลอบขนส่ง ผู้จำหน่าย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่ทำหน้าดูแลปัญหาโดยการปราบปราม จับกุม แต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านลบนั้น คือ ผู้บริโภคทั่วโลก ที่ในปัจจุบันพลเมืองยังคงต้องพึ่งพากระบวนการภิบาลทางด้านอาหาร จากหน่วยงานรัฐในการสอดส่องดูแลความปลอดภัยจากอาหารที่ไม่ปลอดภัย และอาหารที่ไม่ได้คุณภาพ ถึงแม้ว่ารัฐในประเทศต่าง ๆ จะมีความพยายามอย่างมากที่จะปราบปรามกระบวนการอาหารปลอมให้หมดไป แต่หลังจากปฏิบัติการที่หน่วยงานรัฐได้ทำไปแล้วนั้น ก็ยังมีการลักลอบผลิตและจำหน่ายจากขบวนการนอกกฎหมายเหล่านี้ไม่หยุดหย่อน ซึ่งทางหน่วยงานที่ดูแลความปลอดภัยทางอาหารในระดับโลก เช่น องค์การอนามัยโลกนั้น ก็ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ให้ความกระจ่างทางข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในเบื้องต้นแก่หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยทางอาหารของรัฐในประเทศต่าง ๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์อาหารไม่ปลอดภัยและอาหารปลอม (WHO, 2024) ซึ่งบทบาทในการทำหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยนั้น ก็ได้มีความพยายามปราบปรามจับกุมและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีรายงานข่าวเรื่องการเล็ดลอดของอาหารปลอมในสถานที่ต่าง ๆ อยู่อย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันยังมีรายงานการจับกุมอยู่ ทำให้ตั้งข้อสงสัยได้ว่าสถานการณ์อาหารปลอมที่มีข่าวอยู่ตามหนังสือพิมพ์และสื่อต่าง ๆ ทั่วโลกและในประเทศไทยนั้น (Red Point, 2022) ยังมีรายงานอยู่อย่างมากมายและต่อเนื่องทั้งที่รัฐในต่างประเทศนั้น มีมาตรการในการรับมือกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา หรือแท้จริงแล้ว รัฐไม่มีการตรวจตราจับกุมที่มากพอ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะหาข้อมูลว่า อาจเป็นเพราะรัฐมีปัญหา

ความยุ่งยากของขั้นตอนในการเฝ้าระวังตรวจตรา หรืออาจเกิดจากปัญหาการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานในการปราบปรามจับกุม หรือการขาดแคลนทรัพยากรขององค์กร หรือรัฐมีปัญหาในเรื่องอื่น ๆ จึงทำให้วิธีการรับมือของรัฐนั้นไม่มีผลที่เด็ดขาด ซึ่งหน้าที่และความรับผิดชอบหลักของรัฐนั้น คือ การดูแลรักษาชีวิต เสรีภาพส่วนบุคคล และทรัพย์สินของพลเมืองในรัฐ (Political Science, Theory of State Functions, 2019) ดังเช่นที่รัฐไทยได้เขียนเจตจำนงเอาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย ปี 2560 หมวด 5 มาตรา 61 ที่เขียนเอาไว้ว่า “รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคในด้านความปลอดภัย” (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) โดยในงานวิจัยนี้จะศึกษาข้อมูลบทบาทของหน่วยงานในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาบทบาทและข้อปัญหาที่พบในหน่วยงานของไทยในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอมมานานานชนิด ที่ยังมีการแฝงตัวและแทรกซึมอย่างแพร่หลายในตลาดโลก

บททวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเรื่องปรากฏการณ์การเชื่อมต่อของโลกหรือโลกาภิวัตน์ (Globalization)

แนวคิดเรื่องปรากฏการณ์การเชื่อมต่อของโลกนั้น ทำให้การค้าขายระหว่างประเทศมีความคล่องตัวมากขึ้นซึ่งเป็นผลกระทบด้านดีที่มาจากนโยบายเขตการค้าเสรี แต่จากข้อมูลบางส่วนของหนังสือ “Deviant Globalization: Black Market Economy in 21st Century” ของผู้แต่งสามท่าน คือ Nils Gilman, Josse Goldhammer และ Steven Weber ได้พูดถึงการเบี่ยงเบนวัตถุประสงค์ของแนวคิดในเรื่องของปรากฏการณ์การเชื่อมต่อของโลก และแนวคิดเรื่องระบบ

การค้าเสรี และผลกระทบในด้านลบที่เกิดมาจากกระทำของกลุ่มนอกกฎหมายข้ามชาติ ซึ่งกระบวนการนอกกฎหมายจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการสินค้านี้ภาษี (ลักลอบนำเข้า) ไปจนกระทั่งการนำเข้า (สำแดงว่าเป็นของจริง) ของสินค้าปลอม สินค้าด้อยมาตรฐาน รวมทั้งอาหารปลอม (Food Fraud) ชนิดต่าง ๆ ด้วย (Nils Gilman, Jesse Goldhammer & Steven Weber, 2011)

2. การศึกษาข้อมูลและผลกระทบของการจัดทำเขตการค้าเสรีไทยจีน (Thai-China Free Trade Area) ที่ทำให้มีการลดมาตรการและขั้นตอนการนำเข้า-ส่งออกสินค้า (Deregulations) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนนั้น เป็นกรอบนโยบายในการส่งเสริมกระตุ้นเศรษฐกิจการค้าขายระหว่างกัน ซึ่งอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยในการที่ทำให้มีการเล็ดลอดเข้ามา (Infiltration) ของอาหารปลอมจากจีนเข้ามาในตลาดของไทยได้

3. แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาศึกษาบทบาทของรัฐ

ในงานวิจัยนี้ ใช้หลักแนวคิดสถาบันนิยม (Institutional Approach) เพื่อเข้ามาใช้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของรัฐ ในเรื่องความรับผิดชอบที่รัฐมีหน้าที่ให้บริการแก่สังคม โดยใช้แนวการวิเคราะห์ทางการเมืองเชิงสถาบันแบบดั้งเดิม (Institutionalism) ซึ่งเน้นการศึกษาไปที่สถาบันทางการเมือง รัฐธรรมนูญ และข้อกฎหมาย (จักรี ไชยพินิจ, 2558) ซึ่งในปัจจุบันบทบาทการทำงานของรัฐบาลได้รับผลกระทบทางด้านลบจากระบบการค้าแนวเสรีนิยม ที่เป็นระเบียบโลกใหม่ที่ ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาของการเล็ดลอดแฝงตัวเข้ามาของอาหารปลอมและอาหารไม่ได้มาตรฐานในตลาดโลก โดยการมีช่องทางการนำเข้าและส่งออกสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลกนั้น ทำให้รัฐมีความยากในการตรวจตราและปราบปราม จึงส่งผลให้มีจำนวนกรณีปัญหาการเล็ดลอดแฝงตัวของอาหารปลอมเพิ่มมากขึ้นอย่าง

มากมาย โดยส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไปในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย ทำให้เราต้องพิจารณาศักยภาพของหน่วยงานรัฐ และหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐ เนื่องจากรัฐนั้นเป็นสถาบันทางการเมืองที่ถูกออกแบบมาเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคมและดูแลความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ให้กับพลเมืองในรัฐ โดยในงานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดเรื่องสถาบันนิยม เพื่อมาศึกษาในเรื่องขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เช่น โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรของหน่วยงาน และการประสานงานระหว่างองค์กร เพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของรัฐ ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งควรออกแบบมาให้หน่วยงานของรัฐนั้นมีอำนาจ และหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์แห่งการก่อตั้งสถาบันรัฐขึ้น

4. งานวิจัยนี้จะศึกษาว่า หน่วยงานรัฐมีปัญหอะไรหรือมีอุปสรรคในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือไม่อย่างไร โดยเทียบเคียงแนวความคิดของ R.A.W. Rhodes ที่ได้ศึกษาไว้ว่า แนวทางบริหารภาครัฐแบบเก่าของประเทศอังกฤษ (Westminster model of British government) ที่มีมาตั้งแต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น ไม่ตอบโจทย์กับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งในบทความ “Peripheral Vision (of organizational studies) : Understanding Governance : Ten Years On” ที่เขียนโดย R.A.W. Rhodes (2007) ซึ่งได้ทำความเข้าใจกับผลการดำเนินงานของภาครัฐของประเทศอังกฤษ 10 ปีให้หลัง หลังจากที่ Rhodes ได้เขียนและตีพิมพ์บทความชิ้นแรกไป ในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งบทความนั้นมีชื่อบทความว่า “Understanding Governance: Policy Network, Governance, Reflexivity and Accountability” ในบทความนั้น R.A.W. Rhodes ได้อธิบายให้เห็นว่า การใช้ Policy Network นั้นคือ การหาแนวทางร่วมกันในการประสานงานระหว่าง

หน่วยงานรัฐ ซึ่งระบียบรวมนั้นควรจะต้องบัญญัติขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะนำเอาข้อปฏิบัติร่วมที่ได้กำหนดมาใช้ให้เกิดความสอดคล้องกัน แต่วิธีการนี้ Rhodes ให้ความเห็นว่ายังคงมีจุดอ่อนอยู่ เพราะระบียบข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่ออกแบบมานั้น อาจมีลักษณะที่คลุมเครือ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานที่มีอำนาจสูงกว่า มีการได้เปรียบในการตัดสินใจ และได้เปรียบในการเรียกใช้ทรัพยากรของหน่วยงานอื่น ในการทำภารกิจนั้น ๆ และมันก็คงจะต้องเป็นไปแบบนั้น เพราะมันเป็นวาระของพันธกิจที่ได้ออกแบบเอาไว้แล้ว โดย Rhodes ได้ชี้ประเด็นให้เห็นว่าการใช้วิธีแบบผสมผสานในการเลือกใช้บริการเอกชนที่มีความชำนาญการที่รัฐว่าจ้างให้เข้ามาร่วมทำงานในภารกิจกับภาครัฐนั้น จะมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น และได้ประสิทธิผลที่มากกว่าเดิม โดยยกตัวอย่างแนวทางการทำงานของรัฐบาลของนางมาร์กาเรต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) นายกรัฐมนตรีของประเทศอังกฤษ ที่ได้พยายามลดบทบาทของรัฐลง เพื่อให้ภาคเอกชนที่มีความชำนาญเข้ามามีส่วนร่วมและให้เสรีภาพในการบริหารงานเมือง โดยใช้วิธีการเลือกใช้บริการเอกชนเข้ามาร่วมงานกับภาครัฐ (Corporate Management and Marketization Reforms) เพื่อให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งวิธีการนี้ส่งผลดีอย่างมากต่อการบริหารงานภาครัฐของประเทศอังกฤษ ดังนั้น จึงนำเอาแนวทางข้อมูลและแนวคิดของ R.A.W. Rhodes มาทำความเข้าใจในสถานะความเป็นองค์กรของหน่วยงานภาครัฐ โดยหาข้อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐของไทยในการรับมือกับปัญหาอาหารปลอม เพื่อให้เห็นแนวทางการปรับปรุงวิธีการ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์อาหารปลอมรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งนั่นจะทำให้รัฐทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. บทความชื่อว่า “Bringing The State Back in” ที่เขียนโดย Theda Skocpol ในปีค.ศ. 1982 ที่วิจารณ์เปรียบเทียบการทำหน้าที่ของรัฐ ในการดูแลเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ที่ก่อนหน้านี้รัฐเคยลดข้อจำกัดต่าง ๆ ลง เพื่อให้ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจในรัฐนั้นมีอิสระมากขึ้น จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะค้นหาข้อมูลนโยบายการดูแลความปลอดภัยทางอาหารของรัฐในประเทศต่าง ๆ ให้แก่พลเมืองในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอม เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น (Skocpol, 1982)

6. วิทยานิพนธ์ของ Elizabeth Montes Saavedra (2014) ที่มีชื่อว่า “From ‘food to fraud’: The continuous battle against dishonest practices in the food chain. A comparative analysis between the European and the American food fraud control systems” ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มีการพูดถึงกฎหมายด้านความปลอดภัยทางอาหารของประเทศอเมริกาและเนเธอร์แลนด์ ในการป้องกันการแพร่หลายของอาหารปลอม เช่น กรณีของอาหารปลอมที่มีส่วนผสมของเมลามีนในปี ค.ศ. 2008 และการปลอมอาหารจากเนื้อม้า ในปี ค.ศ. 2013 โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการหาวิธีทางกฎหมายในเรื่องความปลอดภัยทางอาหารเพื่อรับมือกับปัญหาอาหารปลอมในประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศในยุโรป ซึ่งในยุโรปมีกฎหมายอาหารทั่วไปของยุโรป (The General Food Law, Regulation (EC) 178/2002) ที่มีนโยบายความปลอดภัยทางอาหารที่เข้มงวด และในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มี Food Safety Modernization Act ปี ค.ศ. 2011 ที่พัฒนามาจากนโยบายความปลอดภัยทางด้านอาหารในปี ค.ศ. 1938 (Food, Drug & Cosmetic Act 1938) โดยเน้นการป้องกันมากกว่าการปราบปรามผลของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายของทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่ม

ประเทศในยุโรปนั้นครอบคลุมอาหารปลอมเพียงบางส่วน และการให้คำจำกัดความก็ยังไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งการสืบหาแหล่งที่มาของสินค้าปลอมและการบังคับใช้กฎหมายก็ยังเป็นปัญหาใหญ่ของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาหารปลอม

7. บทความที่มีชื่อเรื่องว่า “Food safety, food fraud and food defense: a fast evolving literature” เขียนโดย Manning and Soon (2016) ในนิตยสารทางวิชาการที่มีชื่อว่า Journal of Food Science ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2016 งานวิจัยนี้เป็นบทความที่ตีพิมพ์ในนิตยสาร Journal of food science ที่พูดถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาหารอย่างตั้งใจ เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ และการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยบทความชิ้นนี้ได้เปรียบเทียบการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาหาร (Food Crime Risk Assessment Tools and Their Application--(FCRA) ที่มีอยู่ในงานเขียนต่าง ๆ ซึ่งยังมีความขัดแย้งกันทางด้านความหมาย และเพื่อให้การประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาหาร (FCRA) นั้นมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อนำไปบรรเทาความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นให้ลดลงได้ (Manning and Soon, 2016)

8. หนังสือที่มีชื่อว่า “Food Safety” ซึ่งเป็นงานเขียนของ Roberts (1981) ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1981 ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเกี่ยวกับความปลอดภัยทางอาหารในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันอย่างมากในตอนนั้น แต่การถกเถียงเหล่านั้นก็มักจะพูดถึงปัญหาเฉพาะจุด โดยไม่มีการมองที่การเชื่อมโยงของปัญหาในภาพรวม ซึ่งบทความต่าง ๆ ในหนังสือเล่ม

นี้ผู้เขียนได้นำเสนอถึงข้อถกเถียงทางด้านความปลอดภัยทางด้านอาหาร และพิษวิทยา รวมไปถึงข้อกฎหมายต่างๆในเรื่องความปลอดภัยทางด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในภาพรวมของปัญหาความปลอดภัยทางอาหาร โดยผู้เขียนมีความมุ่งหวังจะให้ผู้อ่านกฎการทางด้านอาหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกนโยบายและนักกฎหมาย ได้เห็นความสำคัญของปัญหานี้และเข้าใจในมุมมองที่หลากหลายมิติมากขึ้น (Roberts, 1981)

9. หนังสือ *Poorly Made In China* ที่เขียนโดย Midler (2011) ที่ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าราคาถูกของจีนที่มีมาตรฐานต่ำโดยไม่สนใจมาตรฐานความปลอดภัยของผู้บริโภคและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งน่าแปลกใจว่าสินค้ามากมายเหล่านั้นกลายเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคจากนานาประเทศ ซึ่งในหนังสือเล่มนี้มีการกล่าวถึงตัวอย่างของนักธุรกิจนำเข้าชาวอเมริกันมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าและนักธุรกิจจากชาติตะวันตกที่ต่างเดินทางขึ้นต้นมาประเทศจีน ในดินแดนตะวันออกไกลที่มีระบบการปกครองสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ ที่เคยตัดขาดตัวเองจากประเทศโลกภายนอก ซึ่งนักธุรกิจจากชาติตะวันตกเหล่านี้ได้เข้ามาเพื่อคัดเลือกและหาซื้อสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่มีขายอยู่นานาชนิดจากผู้ผลิตชาวจีน เพื่อส่งออกและนำไปขายในร้านขายสินค้าราคาถูกในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ สินค้าราคาถูกที่ไม่ได้มาตรฐานจากจีนเหล่านั้น ได้ถูกส่งออกจากประเทศจีนและไปวางขายในมลรัฐต่าง ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยใช้ช่องทางพิเศษของเส้นทางการค้าระหว่างประเทศ ที่ไม่ได้มีการกวดขันจากเจ้าหน้าที่ของประเทศใดเลย สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนภาพของความร่วมมือกันในการกระทำความผิดของ ผู้ผลิต ผู้ส่งออกผู้นำเข้า และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคไปทั่วโลก (Paul Midler, 2011)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรในระดับการออกนโยบายขององค์การอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขของไทย (อย.) จำนวน 1 คน, เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) จำนวน 1 คน, นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางกรณีปัญหาด้านอาหารปลอมของสภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.) จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ออกแบบคำถามเพื่อสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานในเรื่องของปัญหาหรืออุปสรรคในการรักษาความปลอดภัยทางด้านอาหารของไทย กับกรณีการแฝงตัวและแทรกซึมของอาหารปลอมชนิดต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาที่มีความโดดเด่นต่อเนื้อของอาหารที่มีส่วนผสมของเมลามีนจากประเทศจีนที่แพร่หลายอยู่ในตลาดโลกและมีผลกระทบกับประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2565 เช่น ปัญหาในเชิงนโยบาย, ปัญหาของหน่วยงาน หรือ ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ โดยจะมีข้อคำถามดังนี้

การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐในการปราบปรามจับกุมอาหารปลอมมีปัญหาอะไรบ้าง เช่น

1) ปัญหาในเรื่องของนโยบายและมาตรการที่พบในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอม

2) ปัญหาในเรื่องของการประสานงานที่พบในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอม

3) ปัญหาในเรื่องของอำนาจหน้าที่ที่พบในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอม

4) มีปัญหาจากการขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรในหน่วยงาน จึงทำให้เกิดความไม่ราบรื่นในการประสานงานปราบปรามร่วมกับหน่วยงานอื่นหรือไม่

5) ควรเพิ่มช่องทางการรับแจ้งข้อมูลเบาะแสจากภาคประชาชนหรือไม่

6) ข้อเสนอแนะ

3. โครงสร้างของกรอบการวิจัย

3.1 การศึกษาปรากฏการณ์อาหารปลอม

โดยเริ่มการศึกษาเรื่องการแพร่หลายของนมผงปลอมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับนมที่เกิดขึ้นในประเทศจีนและมีการส่งออกสู่ตลาดโลกในปี ค.ศ. 2008 ซึ่งทำให้มีผลกระทบกับห่วงโซ่การผลิตอาหาร อย่างกว้างขวางไปทั่วโลกและมีผลกระทบกับผู้บริโภคของไทย โดยศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันที่ยังมีผลกระทบต่อเนื่อง และจากการสืบค้นได้พบว่า มีฐานการผลิตใหม่เพิ่มขึ้นในยุโรปตะวันออก คือ มีกลุ่มขบวนการผลิตและจำหน่ายอาหารปลอมประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะวิธีการคล้ายกันกับที่เคยเกิดขึ้นในประเทศจีน คือ มีการร่วมมือกันของกลุ่มอิทธิพลนอกกฎหมายที่มีทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่าย อำนาจความสะดวกให้มีการแทรกซึมและแฝงตัวของอาหารปลอม ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเราจะอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้โดยใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อมาอธิบายการเกิดขึ้นและการคงอยู่ของปัญหาต่าง ๆ เช่น การเอาทฤษฎีการเชื่อมต่อของโลก (Globalization) มาอธิบายแนวคิดการย่นระยะและเวลาที่ทำให้การแทรกซึม และแฝงตัวของอาหารปลอมในตลาดโลก มีมิติที่กว้างขวางขึ้น, รวดเร็วขึ้น และง่ายตายมากขึ้น ตาม

หลักการนโยบายเสรีทางการค้าของประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่เรียกกันว่านโยบายเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ที่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อความคิดและพฤติกรรมความเป็นอยู่ของพลเมืองโลก ที่มองการอุปโภคและบริโภคอย่างเกินความจำเป็น ว่าเป็นเรื่องที่ดี และเป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่งมี ซึ่งอุปสงค์และอุปทานที่เปลี่ยนไปนี้ จะทำให้กลไกของตลาดมีช่องว่างให้ขบวนการอาหารปลอมเล็ดลอดเข้ามาปะปนในห่วงโซ่อุปทานได้ และศึกษาบทบาทของหน่วยงานของต่างประเทศ ในการรับมือกับปรากฏการณ์ของกลุ่มขบวนการ ผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารปลอมนานาชาติ ที่มีการแฝงตัว และแทรกซึม อย่างแพร่หลายในตลาดโลก โดยในโครงสร้างของงานวิจัยในช่วงที่ 1 จะทำการศึกษาการเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อนของปรากฏการณ์อาหารปลอม เริ่มจากกรณีของอาหารสัตว์เลี้ยงที่ผสมเมลามีนในประเทศสหรัฐอเมริกาในปีค.ศ. 2007 และเหตุการณ์นมผงปลอมที่วางขายอย่างแพร่หลายในประเทศจีนในปี ค.ศ. 2008 รวมทั้งอาหารปลอมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยขอบเขตเวลาในการศึกษาวิจัยจะเริ่มต้นคั่นควาตั้งแต่ประเทศไทยกับประเทศจีนมีการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างกันในปี พ.ศ. 2546 และหาข้อมูลการปราบปรามจับกุมโดยหน่วยงานรัฐของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยในเรื่องอาหารปลอม เรื่อยไปจนถึง พ.ศ. 2565

3.2 ศึกษามาตรการการรับมือความปลอดภัยทางด้านอาหารของไทยและของประเทศต่าง ๆ

ทำการหาข้อมูลเชิงนโยบายหรือมาตรการในการรักษาความปลอดภัยทางด้านอาหารของไทยจากฐานข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เช่น สืบค้นข้อมูลในการออกกฎหมายประเภทต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติอาหารที่

ประกาศใช้ในปีต่าง ๆ และประกาศของกระทรวงสาธารณสุขฉบับต่าง ๆ ของไทย ที่ประกาศใช้ในวาระต่าง ๆ ในเรื่องความปลอดภัยด้านอาหาร สืบค้นตัวอย่าง มาตรการจับกุมปรามปรามอาหารปลอมของหน่วยงานในประเทศไทย และสืบค้น ตัวอย่างมาตรการในการปราบปรามจับกุมและ การรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอมของรัฐในประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงภาพให้เห็นว่าในระดับนานาชาตินั้นมีการร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศกันอย่างไรบ้าง

3.3 ศึกษาปัญหาของรัฐไทยในการรับมือกับสถานการณ์การแพร่หลายของอาหารปลอม

โดยหาข้อมูลเชิงนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยทางด้านอาหารของไทยในเรื่องอาหารปลอม โดยกรอบแนวคิดนี้จะศึกษาว่า รัฐ มีปัญหาการรับมือกับปัญหาอาหารปลอมอย่างไรบ้าง อีกทั้งวิเคราะห์ทำความเข้าใจในบทสรุปว่าปัญหาของนโยบายหรือมาตรการของรัฐและปัญหาที่พบในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐนั้น มีลักษณะอย่างไร โดยใช้แนวคิดของสถาบันนิยม (Institutionalism) เพื่อที่จะดูบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐ และการประสานการทำงานร่วมกันของหน่วยงานรัฐ ว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรหรือไม่ อย่างไรเพื่อเพิ่มศักยภาพของหน่วยงานรัฐ ให้มีการป้องกันและการแก้ปัญหาในเรื่องอาหารปลอมที่รัฐต้องดูแลนั้น มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) การรับมือกับปรากฏการณ์อาหารปลอมที่เกิดขึ้นทั่วโลก ระหว่างปีพ.ศ. 2546-2565 (2) ศึกษาการรับมือของหน่วยงานไทยกับปัญหาอาหารปลอม ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2565 (3) ศึกษาปัญหาที่พบในการรักษาความปลอดภัยทางอาหารของไทย

ภาพ 2

ภาพโครงสร้างของกรอบในงานวิจัยที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (พงษ์พันธ์ โสมาภา, 2567)

4. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการค้นคว้าเอกสาร แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยบทและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการศึกษาข้อมูลจากฐานข้อมูลต่าง ๆ เช่น การสืบค้นการรายงานข่าวสถานการณ์อาหารปลอมจากสำนักข่าวต่างประเทศ Al Jazeera, BBC, CNN, RT, ABC ฯลฯ และแหล่งข้อมูลของไทย เพื่อทำความเข้าใจกับสถานการณ์อาหารปลอม โดยเฉพาะอาหารหลากหลายประเภทที่มีการปลอมปนของสารเคมี ซึ่งส่งออกมาจากประเทศจีนและได้ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั่วโลก

ทำการหาข้อมูลรายละเอียด ของแผนการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอม และข่าวสารของประเทศต่าง ๆ และข่าวสารของประเทศไทย จากเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐ (Public Announcement, Press Conference) ที่เป็นผู้ดูแล

ความปลอดภัยทางด้านอาหาร และหน่วยงานในการปราบปรามจับกุมกลุ่มผู้กระทำความผิด เช่น หาข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization), องค์การอาหารและยาของประเทศต่าง ๆ, องค์การอาหารและยากระทรวงสาธารณสุขของไทย (อย.), กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค (กปป.) และค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเว็บไซต์ขององค์กรซึ่งไม่แสวงหากำไร (NGO) เช่น การหาข้อมูลจากสภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.)

ทำการขอเข้าสัมภาษณ์เชิงลึก หรือขอข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Key Informants) ในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐในการปราบปรามอาหารปลอม ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรในระดับการออกนโยบายขององค์การอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขของไทย (อย.) จำนวน 1 คน, เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) จำนวน 1 คน, นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางกรณีปัญหาด้านอาหารปลอมของสภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.) จำนวน 1 คน

การสังเคราะห์ข้อมูลจะทำการอ่านวิเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์อาหารปลอมและอาหารปลอมที่ผลิตหรือนำเข้าจากประเทศจีนที่มีส่วนผสมของสารเมลามีน และค้นคว้าข้อมูลมาตรการในการรับมือของรัฐ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงกับบริบทที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

- สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีต่าง ๆ มาอธิบายปรากฏการณ์ เช่น แนวคิดการเชื่อมโยงโลก (Globalization) ที่เป็นผลมาจากระเบียบโลกใหม่ (New

World Order) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้อาหารปลอมจากจีนแฝงตัวในตลาดโลกได้ง่ายขึ้น

- สังเคราะห์ข้อมูลความเชื่อมโยงของปัจจัยที่ทำให้เกิดและคงอยู่ของปัญหา เช่น การนำเอาแนวคิดเรื่องบริโภคนิยม (Consumerism) มาอธิบายปัจจัยความต้องการที่เกินความจำเป็นของประชากรโลก ที่ทำให้เกิดสภาวะเร่งให้มีการจูงใจให้มีการลักลอบผลิตอาหารปลอมจากจีนและแพร่หลายไปในตลาดโลก และเพื่อตรวจสอบย้อนในเรื่องการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอมของรัฐในฐานะที่รัฐเป็นสถาบันหลักที่มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยให้กับชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองในรัฐ

- สังเคราะห์ข้อปัญหาที่พบจากการค้นคว้าโดยการใช้ “SWOT Analysis” (Thai Embassy, 2022) มาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกับข้อปัญหาต่าง ๆ ที่พบ เพื่อนำไปสรุปเป็นประเด็นของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง เพื่อไปเขียนในบทสรุปในตอนท้ายของงานวิจัย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

มาตรการควบคุมทางอาหารตาม มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้คำนิยามว่า อาหารปลอม หมายถึง

1) อาหารที่ได้สืบเปลี่ยนใช้วัตถุอื่นแทนบางส่วนหรือคัดแยกวัตถุดิบที่มีคุณค่าออกเสียทั้งหมดหรือบางส่วนและจำหน่ายเป็นอาหารแทนอย่างนั้นหรือใช้ชื่อแทนนั้น

2) วัตถุ หรือ อาหาร ที่ผลิตขึ้นเทียมอาหาร อย่างหนึ่งอย่างใดและจำหน่ายอาหารแทนอย่างนั้น

3) อาหารที่ได้รับการผสมหรือปรุงแต่งด้วยวิธีใด ๆ โดยประสงค์จะปกปิดซ่อนเร้นความชำรุดบกพร่องหรือด้อยคุณภาพของอาหารนั้น

4) อาหารที่มีฉลากเพื่อลวงหรือพยายามลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดในเรื่องคุณภาพประมาณประโยชน์หรือลักษณะพิเศษอย่างอื่นหรือในเรื่องสถานที่และประเทศที่ผลิต

5) อาหารที่ผลิตขึ้นไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด มาตรา 6(2) หรือ (3) ถึงขนาดของผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าส่วนประกอบที่เป็นคุณค่าทางอาหารขาดหรือเกินร้อยละ 30 จากเกณฑ์ต่ำสุดหรือสูงสุดหรือแตกต่างจากมาตรฐานที่ระบุไว้จนทำให้เกิดโทษหรืออันตราย (อ้างอิงจาก พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4)

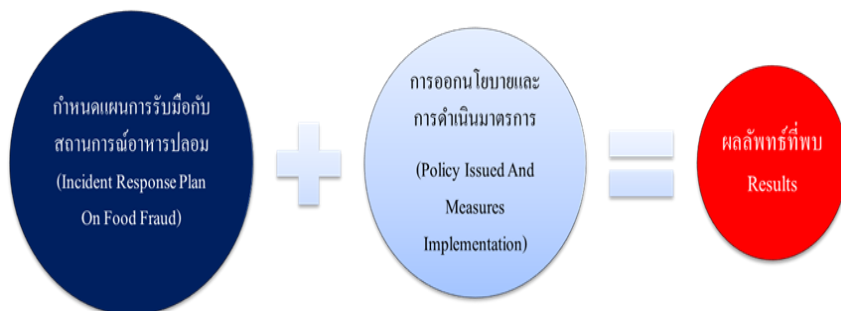
ผลการวิจัย

บทบาทของหน่วยงานรัฐในประเทศต่างๆและของประเทศไทยนั้น มีการรับมือกับปรากฏการณ์ของสถานการณ์อาหารปลอมที่คล้าย ๆ กัน คือ ทุกประเทศต่างมีมาตรการในการป้องกันปราบปราม และเฝ้าระวัง สินค้าประเภทอาหารปลอมเหมือนกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ประมวลหน้าที่ของรัฐออกมาได้เป็นสองขั้นตอน คือ (1) การปฏิบัติตามแผนการรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้า เมื่อมีการแพร่หลายของอาหารปลอม (2) การวางแผนการป้องกันและปราบปราม โดยการออกนโยบายและการดำเนินการในการป้องกันและปราบปราม

ภาพ 3

แนวทางบทบาทในการรับมือของภาครัฐกับสถานการณ์อาหารปลอม

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (พงษ์พันธ์ โสมาภา, 2567)

สำหรับปัญหาในการรับมือกับสถานการณ์อาหารปลอมของหน่วยงานรัฐไทยนั้น จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในฐานะข้อมูลของหน่วยงานรัฐ และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาคือการขาดแคลนทรัพยากรที่สำคัญ ๆ ขององค์กร เช่น จำนวนของบุคลากรชำนาญการที่ไม่เพียงพอ งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับหน่วยงานนั้น มีอย่างจำกัด จำนวนเครื่องมือการตรวจทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่เพียงพอ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ทั้งนี้ ภาพรวมโดยสรุปของปัญหาปรากฏการณ์การแฝงตัวอย่างแพร่หลายของอาหารปลอมมานานชนิดกับการดูแลความปลอดภัยทางอาหารของ

รัฐนั้น มีปัญหาที่เกิดจาก (1) รัฐไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับพลเมืองได้ (2) ปัญหาที่ตามมา คือ ความต้องการอาหารที่มากขึ้นและทำให้เกิดปัญหาอาหารที่มีราคาสูงขึ้น (3) จึงทำให้มีการแฝงตัวเข้ามาของอาหารปลอมอย่างต่อเนื่อง และ (4) ปัญหาการรับมือของรัฐกับสถานการณ์อาหารปลอมที่ทำให้ไม่ทั่วถึง

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลงานวิจัยนี้ได้ดังนี้ สำหรับการดูแลความปลอดภัยทางอาหารในระดับนานาชาตินั้น รัฐในประเทศต่าง ๆ ได้เน้นการจัดการกับปัญหาอาหารปลอมภายในประเทศ แต่ก็ได้ขยายเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานในประเทศ เพื่อไปบริหารจัดการกับปัญหาอาหารปลอมที่มีอยู่มากมายนั้นร่วมกันกับประเทศอื่น ๆ ในระดับนานาชาติซึ่งในประเทศแถบตะวันตกก็มีตัวอย่างในเรื่องของการร่วมมือประสานงานกันของหน่วยงานรัฐในระดับนานาชาติเมื่อมีปัญหาฉุกเฉินเกิดขึ้น โดยจะมีองค์การอนามัยโลก (WHO) นั้นเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานรอง คือ FAO/INFOSAN จะเป็นผู้วางแผนรับมือกับสถานการณ์อาหารไม่ปลอดภัยและอาหารปลอม โดยกระจายข้อมูลที่เป็นแนวทางเพื่อแนะนำไปยังประเทศสมาชิกทั่วโลก โดยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศก็จะรับช่วงต่อในการปราบปรามจับกุมขบวนการเหล่านั้น เพื่อยุติปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การประสานงานของหน่วยงานตำรวจสากล (INTERPOL) และตำรวจสากลในยุโรป (EUROPOL) ได้มีการร่วมมือกันออกปฏิบัติการในการจับกุมปราบปรามอาหารปลอมชนิดต่าง ๆ ที่แฝงตัวเข้าไปในภูมิภาคแถบยุโรปและประเทศใกล้เคียง โดยทำการจับกุมปราบปรามได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากในทุก ๆ ปฏิบัติการ ซึ่งทั้งนี้ก็เพราะข้อได้เปรียบของการเป็นรัฐซึ่งก็คือ การมีทรัพยากรบุคคล การมีเงินงบประมาณสนับสนุน มีเครื่องมือของรัฐ

ประเภทต่าง ๆ เช่น เขตอำนาจทางกฎหมาย และมีเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมายที่นำมาใช้ในการตรวจตราและปราบปราม แต่ถึงกระนั้น ปัญหาที่ยังมีเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะการที่ธุรกิจลักลอบผลิตอาหารปลอมนั้นเป็นธุรกิจที่มีการลงทุนต่ำ มีกำไรมาก และผู้บริโภคมีความต้องการอาหารราคาถูก จึงทำให้มีการลักลอบผลิตและลักลอบขายปะปนแทรกซึมอยู่ในธุรกิจอาหารทั่วโลกอย่างมากมาย จึงทำให้การเข้าปราบปรามและจับกุมนั้นทำได้ไม่หมดสิ้น แต่ทั้งนี้ รัฐในประเทศต่าง ๆ ก็ไม่ละความพยายามในการแก้ไขปัญหา ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศจีน ทางรัฐบาลก็มีการพัฒนาวิธีการจัดการกับปัญหาอาหารปลอมมานานาชนิดที่มีจำหน่ายกันแพร่หลายในประเทศจีนให้เป็นไปอย่างเด็ดขาดด้วยเช่นกัน โดยทางรัฐบาลจีนได้มีการออกแถลงข่าวว่า นอกเหนือจากการปราบปรามจับกุมแล้ว ทางรัฐบาลจีนก็ได้มีการออกนโยบายและมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้รุนแรงอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การระงับการประกอบกิจการอย่างถาวร และเคยมีการตัดสินโทษประหารชีวิตกับผู้ผลิตอาหารปลอม โดยทางรัฐบาลจีนได้มีการควบคุมตรวจสอบความปลอดภัยทางอาหารตลอดกระบวนการอย่างละเอียดอยู่ตลอดเวลา พร้อมเรียกร้องให้สื่อมวลชนช่วยกันรายงานการกระทำความผิดของผู้ประกอบการอาหารที่พบอีกด้วย ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาของจีนนี้ นับว่าเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศที่มีประสิทธิภาพมาก โดยการมีบทลงโทษที่รุนแรงนี้ หน่วยงานภาครัฐของจีนทำเพื่อลดการลักลอบทำการตลาดแบบไม่สมมาตรที่เคยเกิดขึ้นในกรณีของอาหารปลอมประเภทนมผงที่ผสมสารเมลามีน

สำหรับการทำงานโดยหน่วยงานภาครัฐของไทยนั้น จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า ได้มีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐของไทยในการปราบปรามอาหารปลอมชนิดต่าง ๆ อยู่อย่างเต็มที่และต่อเนื่องด้วยเช่นกัน โดยใน

ประเทศไทยจะมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างองค์การอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข (อย.) และกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค (บก.ปคบ.) ในการเฝ้าระวัง ตรวจตราป้องกัน และปราบปรามอาหารไม่ปลอดภัยและอาหารปลอมมานานาชนิดที่อาจจะเล็ดลอดแฝงตัวเข้ามาในประเทศไทย ส่วนการร่วมมือกับสถานการณ์อาหารปลอมของประเทศไทย ในภาพรวมนั้นพบว่า ทางหน่วยงานของรัฐก็มีการเฝ้าระวัง จับกุมและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากรายงานการแถลงข่าวขององค์การอาหารและยา โดย ภก. วีระชัย นวลชัย รองเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ที่ได้แถลงว่า ทางองค์การอาหารและยา ได้ร่วมกับกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค (บก.ปคบ.) ในการประสานความร่วมมือในการทำปฏิบัติการเชิงรุก เพื่อปราบปรามกลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างเข้มงวด โดยเนื้อหาในการแถลงข่าวนั้นมีการรายงานว่า ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2566 นั้น มีคดีถึงที่สุดแล้วรวม 96 คดี โดยแบ่งเป็นคดีต่างๆ เช่น การจับกุมอาหารปลอม อาหารไม่บริสุทธิ์ ผลิตภัณฑ์ยาปลอม เครื่องสำอางปลอม เครื่องสำอางที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง และเครื่องมือแพทย์ปลอม (ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

ดังนั้น จึงพอจะอนุมานผลจากการแถลงข่าวของกระทรวงสาธารณสุขได้ว่า การบริหารจัดการภาครัฐในเรื่องการดูแลความปลอดภัยทางด้านอาหารนั้น รัฐได้ทำหน้าที่อย่างดีและมีการดำเนินการอยู่อย่างสม่ำเสมอ และจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ พบว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่นโยบาย มาตรการ หรือการจัดการภาครัฐในเรื่องการทำหน้าที่ของรัฐในเรื่องการดูแลความปลอดภัยทางด้านอาหารแต่อย่างใด ซึ่งจากการ

สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐในหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาที่อาจจะมียู่
บ้างนั้น อยู่ที่ปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น การขาดแคลนทรัพยากรของหน่วยงานรัฐ
ยกตัวอย่างเช่น เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการตรวจตราสินค้าต้องสงสัยนั้น มีราคา
แพง, งบประมาณของหน่วยงานที่มีจำกัด และมีจำนวนบุคลากรชำนาญการที่ไม่
เพียงพอ (เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานเป็นเพียง “พนักงานราชการ” ที่ทำงานโดยมีการ
ทำเป็นสัญญาจ้างชั่วคราว ไม่ได้รับการบรรจุเป็น “ข้าราชการ” ซึ่งนั่นมี
ความสัมพันธ์ผกผันกับอัตราของรายได้และอายุการทำงานที่ยาวนานพอจนมี
ความชำนาญการ) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อจำกัดที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการจัดการ
กับปัญหาอาหารปลอมประเภทต่าง ๆ ที่ขยายจำนวนและปะปนอยู่ในวงการ
อาหารของไทยอย่างมากมายับไม่ถ้วน ดังนั้น ข้อปัญหาเหล่านี้จึงส่งผลทำให้รัฐมี
ข้อจำกัดในการรับมือกับปัญหาที่มีอยู่มากมายไม่ได้อย่างทั่วถึง

อนึ่ง หน้าที่ของรัฐของไทยในขั้นพื้นฐาน เช่น การดูแลทางเศรษฐกิจ
การเมือง การออกกฎหมาย การป้องกันประเทศ และดูแลทางสาธารณสุขนั้น รัฐ
ของไทยในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการบริหารภาครัฐไปในรูปแบบที่รัฐมีบทบาท
เพียงแค่การดูแลพลเมืองในเรื่องพื้นฐาน ซึ่งโดยในปัจจุบันนั้น รัฐได้มี การแบ่ง
งาน ให้ภาคเอกชนที่เป็นผู้ชำนาญการในเรื่องบางเรื่องมากกว่า ได้เข้ามามีส่วน
ร่วมในการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่สังคมแทนรัฐ ซึ่งแนวนโยบายนี้ส่งผลให้การ
ให้บริการรูปแบบใหม่ของรัฐ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มากกว่าการ
ให้บริการภาครัฐในรูปแบบเดิม ซึ่งก็มีตัวอย่างของการแบ่งถ่ายงานให้หน่วยงานที่
ไม่ใช่รัฐเข้ามาทำงานให้บริการประชาชน เช่น การที่รัฐบาลไทยได้มีมติเห็นชอบให้
มีการจัดตั้ง “สภาองค์กรของผู้บริโภค” (สออบ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่เกิดขึ้นมา
จากการผลักดันของนักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ และอาสาสมัคร

ชำนาญการจากภาคประชาชน ที่ได้มาขึ้นอาสาและรวมตัวกันทำงานเพื่อดูแลสังคมในด้านความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค โดยเข้ามาทำงานคู่ขนานไปกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการให้บริการของรัฐที่ไม่ทั่วถึง

จากรูปแบบนโยบายการให้บริการของรัฐที่มีการจ้างงานหน่วยงานหรือองค์กรที่ไม่ใช่รัฐให้เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกบริการแก่ภาคประชาสังคมแบบนี้ พบว่ามีงานเขียนทางวิชาการที่มีแนวคิดสอดคล้องกับบทบาทของรัฐบาลไทยในปัจจุบันด้วยเช่นกัน โดยงานเขียนที่มีชื่อว่า “Understanding Governance: Policy Network, Governance, Reflexivity and Accountability” ของ R.A.W. Rhodes (2007) ที่ได้อธิบายให้เห็นว่า การใช้ Policy Networking ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการในการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานของรัฐในประเทศอังกฤษ, การบริหารการจัดการภาครัฐ, การสะท้อนของผลงานบริหาร และการทำหน้าที่ของรัฐ ซึ่งที่ผ่านมาแล้วยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานนั้น มีวัฒนธรรมองค์กร มีทรัพยากร รวมทั้งมีหน้าที่และขอบเขตอำนาจที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความไม่สมดุลของการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานในเวลาที่ต้องมีการประสานงานร่วมกัน และอาจมีการก้าวท้าวของขอบเขตอำนาจระหว่างกัน ดังนั้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากกว่า Rhodes ได้แนะนำว่า ควรนำเอา Policy Networking มาใช้กับแนวคิดในเรื่องการจ้างงานภาคเอกชนที่มีความชำนาญการและมีความเป็นมืออาชีพมากกว่ารัฐ เพื่อให้เข้ามาทำหน้าที่ให้บริการแก่สังคมแทนหน่วยงานรัฐ ซึ่ง Rhodes เห็นว่าเป็นสิ่งที่สมควรทำ แต่ถึงกระนั้นก็มีงานเขียนที่สะท้อนแนวคิดตรงข้ามในเรื่องหน้าที่ของรัฐ (Functions of the State) ที่อยู่ในงานเขียนของ Theda Skocpol ที่มีชื่อว่า “Bringing The State Back In” ซึ่งเป็นแนวคิดที่เตือนให้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทในการ

บริหารงานของภาครัฐ มากกว่าที่จะออกแบบนโยบายให้รัฐละเลยหรือลดกฎระเบียบและข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามาแทรกแซงดำเนินการแทนในเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐที่มากเกินไป (Skocpol, 1982)

การควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยทางด้านอาหาร และการบังคับใช้กฎหมาย) ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องอาหารไม่ปลอดภัย ซึ่งในงานวิจัยนี้ พบว่า มีปัญหาเรื่องความเข้มงวดในการบังคับใช้มาตรการและการกำหนดบทลงโทษที่ไม่เด็ดขาดของกฎหมายไทย ซึ่งสะท้อนสอดคล้องให้เห็นได้จากจากการค้นคว้าในงานวิจัยของ ญัฐจิพร อนันตศิริ (2560) ที่พบว่าการแก้ไขพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 นั้นควรทำเพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ความปลอดภัยทางด้านอาหารรูปแบบใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ในเรื่องของมาตรการควบคุมอาหารที่ไม่ปลอดภัย, การเรียกคืนผลิตภัณฑ์อาหาร, ระบบคุณภาพอาหารที่เน้นไปในเรื่องของการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร และระบบการจัดการความปลอดภัยของอาหาร ISO 22000 และได้แนะนำเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับมาตรการควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่ปลอดภัยในท้องตลาดของไทย ซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ว่า มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารนั้น ยังคงไม่เพียงพอที่จะสามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เนื่องจากในปัจจุบันพบว่าผู้บริโภคยังคงได้รับอันตรายจากการที่ผลิตภัณฑ์อาหารที่ปนเปื้อนทั้งทาง ด้านจุลินทรีย์ เคมี และชีวภาพ ที่ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคในประเทศไทย

อีกหนึ่งงานวิจัยที่มีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายที่ควรมีความเข้มข้นมากกว่านี้ คืองานวิจัยของ ญัตติรัฐพีวงศ์ชนเดช (2562) ที่พบว่าปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ต่อการควบคุมระบบคุณภาพความปลอดภัยทางอาหาร เช่น การกำหนดให้ระบบ GMP เป็นระบบควบคุมความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐานนั้น รัฐสามารถนำกฎหมายนี้มาบังคับใช้กับผู้ผลิตได้ แต่ระบบสากลเช่น HACCP และ ระบบ ISO2000 นั้น เป็นระบบความปลอดภัยทางอาหารภาคสมัครใจ ประเทศไทยไม่มีผลบังคับทางกฎหมายเพื่อให้ปฏิบัติตามแต่อย่างใด ซึ่งทำให้ผู้ผลิตอาหารของไทยมีการดำเนินการในเรื่องมาตรฐานความปลอดภัยเพียงแค่ขั้นพื้นฐานเท่านั้น จึงทำให้เกิดความยากในการติดตามหรือตรวจสอบย้อนกลับในกรณีเกิดปัญหาจากความปลอดภัยทางด้านอาหารในผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งแนวคิดนี้ได้สะท้อนภาพการทำงานของทางกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน ที่มีการพยายามปรับปรุงมาตรการเพื่อลดข้อปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยในปีพ.ศ. 2566 นายไพศาล ต้นคุ้ม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ได้มีการริเริ่มลงนามบันทึกความเข้าใจกับสถาบันรหัสสากล (GS1 Thailand) สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยร่วมมือกันส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอาหารและยาในประเทศ มีการใช้งานรหัสบาร์โค้ดตามมาตรฐานสากล ด้วยการใช้เทคโนโลยี บาร์โค้ดสองมิติ GS1 Data Matrix และ QR Code – GS1 Digital Link URI บนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ระบบตรวจสอบสินค้าย้อนกลับการเรียกสินค้าคืน และติดตามการกระจายสินค้าของผลิตภัณฑ์สุขภาพได้อย่างมีความเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งมาตรการนี้เป็นวิธีการดูแลป้องกันซึ่งก็ยังไม่ใช่อะไรที่บังคับหรือกฎหมาย แต่การใช้

ระบบรหัสบาร์โค้ดนี้ก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยทางด้านอาหารและยาของไทยได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

(1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางนโยบายเชิงระบบของรัฐในการดูแลความมั่นคงทางด้านอาหาร คือ การออกกฎหมายอาหารมีความทันสมัยเพื่อให้ทันกับกรณีปัญหาใหม่ ๆ และการออกแบบความเข้มงวดในการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวงจรอาหารปลอมให้เด็ดขาดมากขึ้น

รัฐควรมีการประสานความร่วมมือของภาครัฐในทุกภาคส่วนเพื่อดูแลความมั่นคงทางอาหารให้กับพลเมืองในประเทศ เช่น หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความมั่นคงทางอาหาร ที่ควรร่วมมือกันสนับสนุนผู้ผลิตอาหารในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นและร่วมมือกันตรวจตราในทุกขั้นตอนของการผลิตอาหาร โดยควรสร้างให้มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบต้นทางและควรไม่ละเลยในการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ผลิตอาหารที่มีคุณภาพอยู่แล้ว ซึ่งรัฐนั้นควรต้องช่วยเหลือสนับสนุนในทุก ๆ มิติ เช่น การยกเว้นภาษีและสนับสนุนเรื่องสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างโครงสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น ผลที่ตามมา คือ ทำให้ประชาชนได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยและมีสุขภาพที่ดี และยังทำให้ลดการสูญเสียงบประมาณทางสาธารณสุขของรัฐ ในการดูแลรักษาผู้ป่วยในประเทศอีกด้วย

(2) ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัยครั้งต่อไปนั้น อาจจะนำไปสู่หัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐในเรื่องความมั่นคงทางอาหารโดยมีแนวคิดที่ว่า รัฐควรจะต้องเข้ามากะชับระเบียบข้อกำหนดในเรื่องการปล่อยเสรีทางการค้าให้มีความรอบคอบมากขึ้น โดยรัฐควรเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายหรือมาตรการในภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความมั่นคงทางอาหาร เช่น สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถผลิตวัตถุดิบที่ปลอดภัยจากสารเคมี หรือแนวคิดที่ว่ารัฐควรการสนับสนุนให้ผู้ผลิตอาหารในชุมชนได้เข้าถึงวัตถุดิบที่มีคุณภาพและปลอดภัย ซึ่งจะส่งผลให้พลเมืองในชุมชนมีสุขภาพที่ดี หรือแนวคิดว่าด้วยเรื่องการออกแบบหลักสูตรการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในเรื่องระบบการจัดการทางอาหารเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมทั้งหมดของกระบวนการผลิตอาหารเพื่อให้มาทำงานด้านความมั่นคงทางอาหารกับหน่วยงานรัฐในการดูแลสังคมไทยในอนาคตข้างหน้า

เอกสารอ้างอิง

- กองอาหาร. (2568). กฎหมายอาหาร (พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง). ค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2568, จาก <https://food.fda.moph.go.th/food-law/sum-law/>
- จักรี ไชยพินิจ. (2558). แนวการวิเคราะห์ทางการเมืองเชิงสถาบันของเบเวอร์ลี่ ครอเฟิร์ด: บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 3(1), 1-27.
- ณัฐจิพร อนันตศิริ. (2560). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่ปลอดภัยในท้องตลาด. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- ณัฐระพี วงศ์ชนเดช. (2562). ปัญหาทางกฎหมายด้านการควบคุมระบบคุณภาพความปลอดภัยทางอาหาร. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). *อย. เฝ้าระวังกลางผลิตภัณฑ์สุขภาพ 96 คดี 3.4 หมื่น กก. รวม 200 ล.บาท. ค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2567*, จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9670000026295>
- พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4. (2522). ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2565, จาก <https://laws.fda.moph.go.th/laws/food-act-be-2522>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2565, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- Elizabeth Montes Saavedra. (2014). *From 'food to fraud': The continuous battle against dishonest practices in the food chain. A comparative analysis between the European and the American food fraud control systems*. Master Thesis, Wageningen University, Netherlands. Retrieved 27 March, 2023, from <https://edepot.wur.nl/304294>
- Gilman, N., Goldhammer, J., and Weber, S. (2011). *Deviant globalization: Black market economy in the 21st century*. New York: The Continuum International Publishing Group.
- Manning, L. & Soon, J. M, (2016). Food safety, food fraud and food defense: A fast evolving literature. *Journal of Food Science*, 81(4), R823-34. doi: 10.1111/1750-3841.13256.

- Midler, P. (2011). *Poorly made in China*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Political Science. (2019). *Theory of state functions*. Retrieved July 10, 2024, from <https://www.politicalscienceview.com/theories-of-state-functions/>
- Red Point. (2022). *Inside China's toxic counterfeit food industry*. Retrieved July 4, 2022, from <https://www.redpoints.com/blog/inside-chinas-toxic-counterfeit-food-industry/>
- Rhodes, R. A. W. (2007). Peripheral Vision (of organizational studies): Understanding Governance: Ten Years On, Retrieved July 4, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/233870082_Understanding_Governance_Policy_Networks_Governance_Reflexivity_and_Accountability
- Roberts, H. R. (1981). *Food safety*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Skocpol, T. (1982). *Bringing the state back in: A report on current comparative research on the relationship between states and social structures*. Retrieved July 4, 2022, from <https://items.ssrc.org/from-our-archives/bringing-the-state-back-in-a-report-on-current-comparative-research-on-the-relationship-between-states-and-social-structures/>
- Thai Embassy. (2565). *การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)*. Retrieved June 25, 2023, from

[https://helsinki.thaiembassy.org/th/page/65202%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B9%8C-swot-\(swot-analysis\)?menu=5f28fef3d3a8ab75420d47d3](https://helsinki.thaiembassy.org/th/page/65202%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B9%8C-swot-(swot-analysis)?menu=5f28fef3d3a8ab75420d47d3)

USFDA. (2007). *Melamine Pet Food Recall of 2007*. Retrieved April 2, 2024, from

<https://web.archive.org/web/20090612173809/http://www.fda.gov/AnimalVeterinary/SafetyHealth/RecallsWithdrawals/ucm129575.htm>

WHO, Food Safety. (2024). *International food safety authorities network*.

Retrieved March 25, 2024, from <https://www.who.int/groups/fao-who-international-food-safety-authorities-network-infosan/about>

สังกัดของผู้เขียนบทความ

ยุทธียง ลี้มเลิศวาที	หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตเศรษฐศาสตร์การเมือง ระหว่างประเทศและการพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
อาภัสรา คำจรัส	นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสน ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อดมโชค อาษาวิมลกิจ	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จารุณี จันสติ	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
สิฏฐาพร สว่างเนตร	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
อณัฐริภา วันเพ็ญ	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จิตรลดา จำปา	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
วีรชาติ ภัคดี	สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ปรัชญา ปัทถาวงศ์	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลรัตนโกสินทร์
เชาวฤทธิ์ เชาวน์แสงรัตน์	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลรัตนโกสินทร์
ฟ้าใส สามารถ	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลรัตนโกสินทร์
ณกรณ์ ตรรกวิรพัท	วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
นิพนธ์ แท่งทอง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
อรรณพ แท่งทอง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พันธ์ศักดิ์ พึ่งงาม	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ธนิดา จิตรปลื้ม	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
สุนิสา ผัดผ่อง	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์

คุณากร กรสิงห์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครสวรรค์
อรรรณ เร่งเร็ว	นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสน ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พนม กุณาวงค์	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อารมณ โวหาร	นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์
มนชนัญ อุตสอน	นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศิริพงษ์ อดาวัลย์ ณ อยู่ธยา	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ณัฐพล นามวงศ์	นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ภัทรดร ชยตัญญูสร	นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พิศชนก จ้าวกาเขียว

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศุภัทรา อำนวนสวัสดิ์

รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย

รามคำแหง

พงษ์พันธ์ โสมาภา

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชา

การเมือง) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัจฉิมบท

กระบวนการในการดำเนินการของวารสาร

1. กองบรรณาธิการเปิดรับบทความต้นฉบับตลอดปี
2. กองบรรณาธิการประชุมเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของต้นฉบับกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ รวมถึงตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการจัดรูปแบบตามเกณฑ์ของวารสาร และคุณภาพทางด้านวิชาการ
3. กองบรรณาธิการจะอีเมลไปยังผู้เขียนในกรณีปฏิเสธการตีพิมพ์ต้นฉบับที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ทางวารสารกำหนด และในกรณีต้นฉบับผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการจะอีเมลแจ้งให้ท่านชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามระเบียบมหาวิทยาลัย เมื่อผู้เขียนดำเนินการแล้วเสร็จ กองบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่ออ่านประเมินต่อไป ทั้งนี้ขอให้ผู้เขียนตรวจสอบอีเมลที่ให้อีกกับวารสารจนกว่ากระบวนการตีพิมพ์จะแล้วเสร็จ
4. กองบรรณาธิการดำเนินการจัดส่งบทความต้นฉบับที่ผ่านการพิจารณาไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อทำการอ่านประเมินจำนวน 3 ท่านแบบ double blinded
5. กองบรรณาธิการสรุปผลการประเมินคุณภาพบทความต้นฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดส่งไปยังผู้เขียนเพื่อให้ดำเนินการแก้ไข(ถ้ามี) โดยให้ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว พร้อมชี้แจงหรือไฮไลท์ส่วนที่มีการแก้ไขมายังกองบรรณาธิการ
6. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องของการแก้ไขเนื้อหาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนบทความต้นฉบับตามรูปแบบที่วารสารกำหนด จึงจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์ให้กับผู้เขียน

7. กองบรรณาธิการดำเนินการรวบรวมบทความต้นฉบับที่จะเผยแพร่ในวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์และตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะออนไลน์

ระเบียบการเสนอต้นฉบับเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์

1. ต้องเป็นผลงานทางวิชาการที่ไม่เคยเผยแพร่ตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. ต้องเป็นผลงานทางวิชาการที่ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ของวารสารวิชาการอื่นๆ
3. ต้องเป็นผลงานทางวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์โดยผู้เขียนเองในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาที่สัมพันธ์ เป็นบทความภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ เท่านั้น
4. ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ดัดดัดลอกผลงานของบุคคลอื่น ไม่มีการคัดลอกผลงาน (plagiarism) ไม่ใช้วิธีการชักนำให้เข้าใจผิดในผลงาน หรือผลการศึกษา (misconduct) หรือละเมิดจริยธรรมการวิจัย
5. ผู้เขียนต้องปรับแก้ต้นฉบับตามหลักเกณฑ์การตีพิมพ์ของวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ และตามคำแนะนำของบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewers) ภายในระยะเวลาที่กำหนด
6. ทศนะและความเห็นที่ปรากฏในบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนโดยตรง บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านผลงาน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่มีส่วนรับผิดชอบต่อความคิดเห็นดังกล่าวด้วยประการทั้งปวง

หลักเกณฑ์การตีพิมพ์

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Articles) เป็นผลงานโดยสรุปจากการค้นคว้าทดลองหรือวิจัยทางวิชาการที่ผู้เขียนหรือ กลุ่มผู้เขียนได้ค้นคว้าวิจัยด้วยตัวเอง
2. บทความวิชาการ (Academic Articles) ซึ่งเรียบเรียงจากการค้นคว้าเอกสารวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นการเฉพาะ
3. งานวิชาการอื่นๆ ที่คณะผู้จัดทำเห็นสมควร

หลักเกณฑ์ทั่วไป

ผลงานวิชาการที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word รูปแบบอักษร Browallia New โดยมีรายละเอียดปรากฏในหัวข้อถัดไป

1. ยื่นผ่านเว็บไซต์ของวารสารออนไลน์ในแพลตฟอร์ม ThaiJO ที่...
Submissions | วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ (tci-thaijo.org)
โดยต้องลงทะเบียนในระบบก่อน

2. บทความที่เป็นบทความวิจัย ซึ่งต้องมีย่อประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้
 - 2.1 บทคัดย่อ และ Abstract / คำสำคัญ และ Keywords
 - 2.2 บทนำ
 - 2.3 วิธีดำเนินการวิจัย
 - 2.4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล
 - 2.5 ข้อเสนอแนะ
 - 2.6 เอกสารอ้างอิง
3. บทความทางวิชาการอื่นๆ ให้มีย่อประกอบดังนี้
 - 3.1 บทคัดย่อ และ Abstract

3.2 บทนำ

3.3 เนื้อหาสาระ

3.4 บทสรุป

3.5 เอกสารอ้างอิง

หมายเหตุ: นักศึกษาที่ส่งบทความวิจัยที่เป็นการสรุปผลจากวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ จะต้องมีการรับรองจากประธาน หรือ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์หลักพิจารณาอนุญาตให้ลงพิมพ์เผยแพร่

การเตรียมต้นฉบับ

1. ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนโครงกระดาษขนาด A4 เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษ ด้านบนและซ้ายมือ 1.25 นิ้ว ด้านล่างและขวามือ 1 นิ้ว

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร Browallia New ทั้งเอกสาร พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

2.1 หัวกระดาษ ประกอบด้วย เลขหน้าขนาด 12 พอยต์ ตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านบนขวา

2.2 ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 3 บรรทัด

2.3 ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย ขนาด 15 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาได้ชื่อเรื่อง ทั้งนี้ให้ใส่เลขผู้เขียน (^{1..2..3..}) กำหนดเป็นตัวยกกำกับท้ายนามสกุลของผู้เขียนแต่ละคน(กรณีมีผู้เขียนร่วมสังกัดที่เดียวกันให้ใช้เลขเดียว)

2.4 E-mail address ของผู้เขียน ขนาด 12 พอยต์ ตัวธรรมดา ตำแหน่ง

ชุดขอบกระดาษด้านขวา

2.5 เชิงอรรถ กำหนดเชิงอรรถในหน้าแรกของบทความ ส่วนแรกกำหนดข้อความ “1.2.3..” หน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัยของแต่ละคน ถ้าสังกัดหน่วยงานเดียวกัน ให้ใช้หมายเลขเดียวกัน” เป็นภาษาไทย ขนาด 10 พอยต์ ตัวหนา ในส่วนสุดท้ายกำหนดข้อความ “* ระบุเฉพาะแหล่งทุนและหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณ” เช่น “งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากทุนงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยรามคำแหง” เป็นต้น

2.6 หัวข้อบทคัดย่อ ขนาด 15 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งชุดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้ชื่อของผู้เขียน เนื้อหาบทคัดย่อ ขนาด 14 พอยต์ ตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.7 หัวข้อคำสำคัญ ขนาด 15 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งชุดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อ เนื้อหาภาษาไทยขนาด 14 พอยต์ ตัวธรรมดา จำนวน 3-5 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมาย semi-colon (;)

2.8 Abstract ขนาด 15 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งชุดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้คำสำคัญภาษาไทย เนื้อหา Abstract ขนาด 14 พอยต์ ตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.9 Keywords ขนาด 15 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งชุดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้ Abstract เนื้อหาภาษาอังกฤษขนาด 14 พอยต์ ตัวธรรมดา จำนวน 3-5 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมาย semi-colon (;)

2.10 หัวข้อหลักทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 15 พอยต์ ตัวหนา ตำแหน่งชุดขอบกระดาษด้านซ้าย

2.11 หัวข้อย่อยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 พอยต์ ตัวหนา Tab 1.5 เซนติเมตร จากอักษรตัวแรกของหัวข้อเรื่อง

2.12 เนื้อหาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 พอยต์ ตัว
ธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษ
ด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.13 อ้างอิง (References) การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA
(American Psychological Association) (6th Edition)

3. จำนวนหน้า บทความต้นฉบับมีความยาวประมาณ 15 หน้า ขนาด A 4

ลำดับหัวข้อในการเขียนต้นฉบับบทความวิจัย

การเขียนต้นฉบับกำหนดให้ใช้ภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ใน
กรณีเขียนเป็นภาษาไทย ควรแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด
ยกเว้น ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้ว
ไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่าน
เข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน โดยเนื้อหาต้อง
เรียงลำดับตามหัวข้อดังนี้

1. ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อ
เรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2. ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเกิน 6 คน ให้เขียน
เฉพาะคนแรกแล้วต่อท้ายด้วย “และคณะ”

3. อีเมลของผู้เขียน (ถ้ามีหลายคนให้ระบุคนเดียวเป็น Corresponding
author)

4. บทคัดย่อ และ Abstract โดยเขียนสรุปเฉพาะสาระสำคัญของเรื่อง
อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำ
บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน ทั้งนี้บทคัดย่อ และ Abstract ต้องมีเนื้อหาตรงกัน

5. คำสำคัญ (Keywords) ให้อยู่ในตำแหน่งต่อท้ายบทคัดย่อ และ Abstract จำนวน 3 - 5 คำ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเลือกหรือค้นหาเอกสารที่มีชื่อเรื่องประเภทเดียวกันกับเรื่องที่ทำการวิจัย

6. บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. วัตถุประสงค์ ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

8. กรอบแนวคิด (ถ้ามี) ชี้แจงความเชื่อมโยงตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการทำการวิจัย

9. ระเบียบวิธีการวิจัย ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยกล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และที่มาของกลุ่มตัวอย่าง) การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บและรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

10. ผลการวิจัย เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำที่ชัดเจน และมีคำบรรยายได้รูป

11. อภิปรายผล ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

12. ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับงานวิจัยควรเป็นข้อเสนอแนะที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง หรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

13. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน ในส่วนท้ายของบทความให้เรียงลำดับตามรายชื่อ โดยระบุตำแหน่งทางวิชาการ สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ และ e-mail address ของทุกคน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้อ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (Author – date on text citation) รวมทั้งให้มีการอ้างอิงท้ายเล่ม (Reference citation) โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนอ้างอิงที่ปรากฏเฉพาะในบทความเท่านั้น และจัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งโดยใช้ระบบอ้างอิงมาตรฐานเอพีเอ (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิงและการอ้างอิง ใช้ระบบ APA (6th Edition)

มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ชื่อวารสาร ชื่อหนังสือ และปีที่ (volume) ใช้ตัวเอน และไม่ใช่ชื่อย่อ
- กรณีชื่อผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนชื่อผู้แต่งโดยขึ้นต้นด้วยนามสกุล ตามด้วยจุลภาค (,) และอักษรย่อชื่อตัวตามด้วยมหัพภาค (.)
- กรณีชื่อผู้แต่งเป็นภาษาไทย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อตัว ตามด้วยนามสกุล
- กรณีผู้แต่งมากกว่าหนึ่งคน ให้เขียนชื่อผู้แต่งทั้งหมดทุกคน คั่นระหว่างชื่อด้วยจุลภาค (,) และ ใส่เครื่องหมาย & ก่อนชื่อสุดท้าย
- ถ้าไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อเรื่อง หรือชื่อวารสาร หรือชื่อหนังสือตามด้วยปีที่พิมพ์
- ถ้าผู้แต่งเป็นหน่วยงานหรือองค์กร ให้ใช้ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรแทนชื่อผู้แต่ง

- เรียงลำดับรายการตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง และมีเลขลำดับที่ 1, 2, 3...

กำกับ

- รายการที่มีทั้งเอกสารภาษาไทยและอังกฤษ ให้นำข้อมูลภาษาไทยขึ้น

ก่อน

- บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อไปของแต่ละรายการให้ย่อหน้าเข้ามา 5-7 ตัวอักษร หรือประมาณครึ่งนิ้ว

- การอ้าง- อ้างโดย (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) หรือชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์)

- ไม่อ้างโดยใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “และคนอื่นๆ” หรือ *et al.* ไม่ว่าจะมีผู้แต่งกี่คน ยกเว้นกรณีอ้างในเนื้อเรื่องที่มีผู้แต่งตั้งแต่สามถึงห้าคนขึ้นไป และหลังจากได้มีการอ้างครั้งแรกไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว หรือการอ้างที่มีผู้แต่งตั้งแต่หกคนขึ้นไป

การอ้างจากวารสารและนิตยสารให้ระบุหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย โดยไม่ใช้คำย่อ “p.” หรือ “pp.” นอกจากหนังสือ

- การติดต่อส่วนตัวโดยสื่อใดๆ ก็ตาม สามารถอ้างอิงได้ในเนื้อเรื่อง แต่ต้องไม่มีการระบุไว้ในรายการเอกสารอ้างอิงเพราะผู้อื่นไม่สามารถติดตามข้อมูลเหล่านี้ได้

- การอ้างจาก website ให้ระบุวัน เดือน ปีที่พิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏให้อ้างวันที่ทำการสืบค้นและระบุ URL ให้ชัดเจน ถูกต้อง เมื่อจบ URL address ห้ามใส่จุด (.) ข้างท้าย website ไม่บอกวันที่ ให้ระบุ n.d.

รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

1. วารสารและนิตยสาร

ก. วารสารเรียงลำดับหน้าโดยขึ้นต้นหน้าหนึ่งทุกครั้งเมื่อขึ้นฉบับใหม่ให้
ระบุ(ฉบับที่)

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้า
แรก-หน้าสุดท้าย.

Author(s). (Year of publication). Title of article. *Title of periodical or
journal*, Volume(issue), First-last page.

ตัวอย่าง : ขวัญฤทัย คำขาวและเตือนใจ สามห้วย. (2530). สัทธิธรรมชาติ.
วารสารคหเศรษฐศาสตร์, 30(2), 29-36.

Acton, G. J., Irvin, B. L., & Hopkins, B. A. (1991). Theory-testing
research: building the science. *Advance in Nursing Science*, 14(1), 52-61.

ข. วารสารที่เรียงลำดับหน้าหนึ่งถึงหน้าสุดท้ายต่อเนื่องกันตลอดปี ไม่ต้อง
ระบุ(ฉบับที่)

ตัวอย่าง : ขวัญฤทัย คำขาว และเตือนใจ สามห้วย. (2530). สัทธิธรรมชาติ.
วารสารคหเศรษฐศาสตร์, 30, 29-36.

Dzurec, L. C., & Abraham, I. L. (1993). The nature of inquiry linking
quantitative and qualitative research nursing. *Journal of Advanced Nursing*,
18, 298-304.

2. หนังสือ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2538). วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน.
อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.

Okuda, M., & Okuda, D. (1993). *Star Trek chronology: The history of the future*. New York: Pocket Book.

หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือบรรณาธิการ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อหนังสือ

ตัวอย่าง: Merriam-Webster's collegiate dictionary (10th ed.). (1993). Springfield, MA: Merriam- Webster.

3. รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: กรมวิชาการ. 2538. การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน, 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol. 38. Perspectives on Motivation* (pp. 237-288). Lincoln, N.E.: University of Nebraska Press.

4. บทความจากหนังสือพิมพ์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์, เดือน, วันที่). ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้าที่น่าสนใจ.

ตัวอย่าง: สายใจ ดวงมาลี. (2548, มิถุนายน 7) มาลาเรียลาม 3 จว.ได้

ตอนบน สร.เร่งคุมเข้มกันเชื้อแพร่หนัก. คม-ชัด-ลึก, 25.

Di Rado, A. (1995, March 15). Trekking through college: Classes explore modern society using the world of Star Trek. *New York Times*, p. A3.

5. วิทยานิพนธ์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์), สถาบันการศึกษา. เมืองที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: พันทิพา สังข์เจริญ. 2528. วิเคราะห์ทรัพยากรท่องเที่ยวในโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม. (ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.

Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: the poetry of Richard Wilbur*. (Unpublished doctoral dissertation), University of Connecticut.

6. พจนานุกรม

ตัวอย่าง: พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชัน.

Shorter Oxford English dictionary (5th ed.). (2002). New York: Oxford University Press.

7. ราชกิจจานุเบกษา

ตัวอย่าง: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. 134(40 ก). 1-20.

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง, วันที่ทำการสืบค้น. ชื่อฐานข้อมูล. URL

Author(s). (date-or “n.d.”). Title of work. (Online URL), date retrieved. Name of Database or Internet address of the specific document. Specify URL exactly.

ตัวอย่าง: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2545). ประเพณีใส่กระเจียดชาวไทยพวนสอนให้รู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ, สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2548. จาก http://www.m-culture.go.th/culture01/highlight/highlightdetail.php?highlight_id=114&lang=th

สรุป การอ้างอิง APA (6th Edition)

รูปแบบ การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา หน้าข้อความ ท้ายข้อความ และเชิงอรรถ (ท้ายบทความ)

ผู้แต่ง 1 คน

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุล (ปี) เช่น Robbin (2005) อ้างว่า. .
กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุล, ปี) เช่น . . . (Robbin, 2005)
เอกสารอ้างอิง
นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Hughes, O.E. (1994). *Public Management and Administration: An Introduction*. New York: St. Martin's Press.

ผู้แต่ง 2-4 คน

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุล1 and นามสกุล2 (ปี) เช่น Peters and Waterman (1982) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุล, ปี) เช่น ... (Peters and Waterman, 1982)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ and นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ., (ปี). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Peters, T. and Waterman Jr. R. (1982). *In Search of Excellence*. New York: Harper & Row.

ผู้แต่ง 5 คนขึ้นไป

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุล 1 และคณะ (ปี)

เช่น Christensen et. al. (2013) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุล 1 และคณะ, ปี)

เช่น . . . (Christensen et. al., 2013)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ. และคณะ. (ปี). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Christensen, T. et. al. (2013). *New public management: The transformation of ideas and practice*. New York: Prentice-Hall.

ผู้แต่งนามแฝง

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อนามแฝง (ปี)

เช่น C-12 (2013) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อนามแฝง, ปี)

เช่น . . . (C-12, 2013)

เอกสารอ้างอิง

นามแฝง. (ปี). *ชื่อหนังสือ*. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น C-12. (2013). *Thai Bureaucracy*. Bangkok: Wattana Publishing.

หนังสือแปล

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ (ปี)

เช่น Huntington & Nelson (2013) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ, ปี)

เช่น . . . (Huntington & Nelson, 2013)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ. (ปีที่แปล). *ชื่อเรื่องที่แปล* [ชื่อเรื่องต้นฉบับ]. (ชื่อ-นามสกุลผู้แปล, ผู้แปล). (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ปีต้นฉบับที่พิมพ์).

เช่น Huntington, S.P. & Nelson, J. (2001). *No Easy Choice*:

ทางเลือกของมวลประชา [No Easy Choice]. (สิทธิพันธ์ พุทธหุ่น, ผู้แปล).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (1976).

กรณีไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ลงชื่อเรื่องแทนผู้แต่ง

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: “ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบทที่” หรือ “ชื่อบทความ” (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (“ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบทที่” หรือ “ชื่อบทความ”, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). (ปี). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) (อ้างอิงในเนื้อหา)

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุลผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ (ปี ต้นฉบับ)
(อ้างอิงใน หรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ปีของเอกสารทุติยภูมิ)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุลผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ, ปีต้นฉบับ
อ้างอิงในหรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ปี ของเอกสารทุติยภูมิ)

เอกสารอ้างอิง

ผู้เขียนอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เหตุเพราะไม่สามารถเข้าถึงหรือสืบค้นหาต้นฉบับเดิมได้ การเขียนอ้างอิงข้อมูลทุติยภูมิในเอกสารอ้างอิงทำแบบหลักการอ้างอิงเหมือนกับรายการหนังสือทั่วไป คือ

นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อเรื่องต้นฉบับ. (ครั้งที่พิมพ์).
สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เอกสารรายงานการวิจัย

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 1, & ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 2, (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 1, & ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 2, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 1, & นามสกุลผู้วิจัย 2 . (ปี). ชื่อเรื่อง (รายงานผลการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ดัชนีนิพนธ์

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อเรื่อง. (ปริญญาานิพนธ์ระดับดุขฎฐิ
บัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย. (ปี). ชื่อเรื่อง. (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต). ชื่อ
สถาบัน. สถานที่พิมพ์.

บทความวารสาร

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุลผู้เขียน 1, นามสกุลผู้เขียน 2 &
นามสกุลผู้เขียน 3 (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อ-นามสกุล
ผู้เขียน 2 & ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 3, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 2 & ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน
3. (ปี). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. เลขปีที่(เลขฉบับที่), เลขหน้าแรก-เลขหน้า
สุดท้ายของบทความ.

เอกสารการประชุมทางวิชาการ (proceeding)

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อบทความ. ใน หรือ in ชื่อ
บรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ pp. เลขหน้า
แรก-ถึงหน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

หนังสือพิมพ์

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปี, วัน เดือน). ชื่อคอลัมน์/ชื่อข่าว. ชื่อหนังสือพิมพ์.
น. หรือ pp. เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของคอลัมน์/ชื่อข่าว.

อ้างอิงเว็บไซต์

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ปี)

เอกสารอ้างอิง

(ไทย) ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, (ปี). ชื่อหัวข้อ. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก
<http://www.xxxxxxxx> เช่น

ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2559). ปรับบทบาทภาครัฐไทย...ให้ประชาชน
ได้รับบริการที่ดี. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2563, จาก [https://thaipublica.org/2016/
03/tdri-2016/](https://thaipublica.org/2016/03/tdri-2016/)

(อังกฤษ) นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อหัวข้อ. Retrieved month,
date, year, from <http://www.xxxxxxxx> เช่น

Cohen, B.. (2012). *Blockchain Cities and the Smart Cities Wheel*.

Retrieved February 5, 2020, from <https://medium.com/iomob/blockchain-cities-and-the-smart-cities-wheel-9f65c2f32c36>

สถาบัน/องค์กร/สมาคม/ชมรม

อ้างอิงจากหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กร อ้างอิงครั้งแรกใช้ชื่อเต็ม ส่วนอ้างอิงครั้งต่อไปใช้อักษรย่อ

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อเต็มของหน่วยงาน (อักษรย่อ, ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อเต็มของหน่วยงาน [อักษรย่อ], ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อเต็มของสถาบันหรือหน่วยงาน. (ปี). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่

พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ส่วนบุคคล/Interview

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่.

สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. เดือน, วัน.

การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย/Focus Group

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่. การ

สัมภาษณ์กลุ่มย่อย. เดือน, วัน.

การส่งต้นฉบับ (Submission)

: ส่งผ่านระบบ online ที่ การส่งบทความ | วารสารรามคำแหง
ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ (tci-thaijo.org)